Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NIELS JØRGEN DINNESEN

ANDERSEN AF ERRITSØ

SLÆGTSKRØNIKE OM ANERNE FOR DORTHEA ANDERSEN
FØDT I ERRITSØ DEN 18. JUNI 1889

Denne slægtskrønike er skrevet af undertegnede, Niels Jørgen Dinnesen, der er født i 1949.

Mine forældre er Gunnar Jørgen Dinnesen (1916-1975) og Anna Johanne Møller Jensen (1915-2005).

Anna Johannes forældre er Niels Møller Jensen (1887-1970) og Dorthea Andersen (1889-1981). Denne krønike handler om Annas mor Dorthea Andersen, som er min mormor.

Første udgave er udsendt på hjemmesiden dinnesen.com i 2006. Senere revisioner er publiceret løbende.

Links til kirkebøgerne er i 2026 opdateret til seneste affotografering.

Billedet på forsiden ovenfor er dateret 1939. Det er en tegning lavet af min farfar Johannes M. Dinnesen, og den viser Dorthea Andersens fødehjem i Erritsø uden for Fredericia.

Dorthea Andersens anetavle er vedhæftet nederst i krøniken.

Der er stadig huller i slægtstavlen – og jeg efterlyser således anerne til Peter Westerberg f. 1756, Johan Henrich Bauer f. 1738 og Anders Bertelsen f. 1744.

Version 29.10.2026

Mormor Dorthea Andersen cirka 1908.

Min mors forældre er Niels Møller Jensen og Dorthea Andersen, som hele deres voksne liv bor i Fredericia.

Parret bliver gift i Erritsø den 22. november 1913.

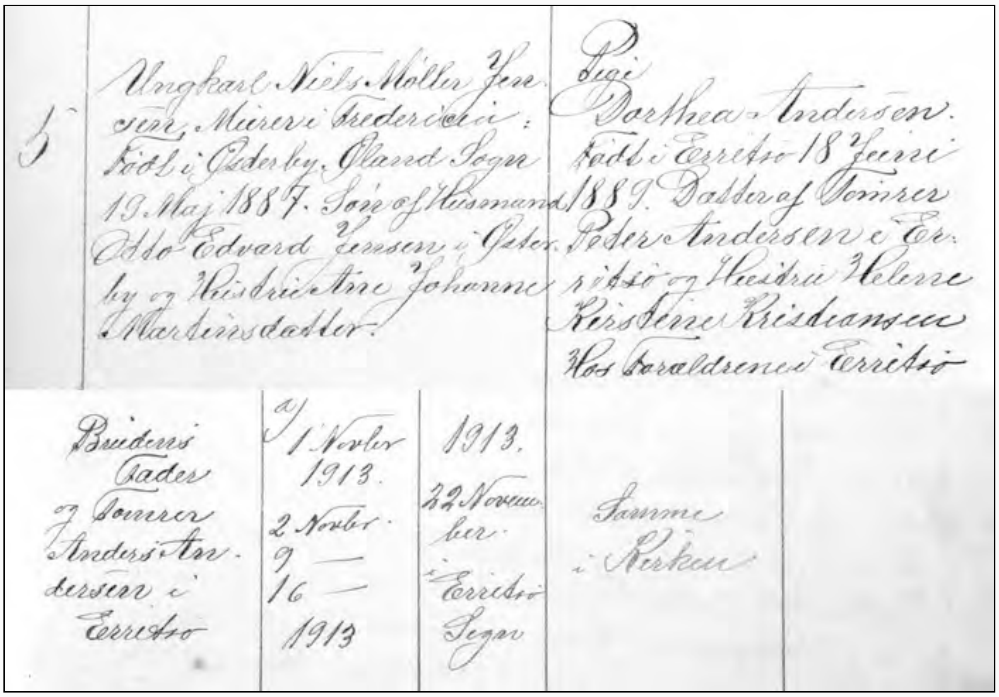

5 Ungkarl Niels Møller Jensen, Mærer i Fredericia: Født i Østerby, Øland Sogn 19 Maj 1887. Søn af Husmand Otto Edvard Jensen i Østerby og Hustru Ane Johanne Martinsdatter.

Pige Dorthea Andersen. Født i Erritsø 18 Juni 1889. Datter af Tømrer Peter Andersen i Erritsø og Hustru Helene Kirstine Kristiansen Hos Forældrene i Erritsø

Brudens Fader og Tømrer Anders Andersen i Erritsø

a) 1 Novbr 1913. 2 Novbr. 9 — 16 — 1913

1913. 22 November i Erritsø Sogn

Samme i Kirken

Niels og Dorthea bliver gift i Erritsø kirke den 22. november 1913. [Erritsø 1892-1925, opslag 168]

Dorthea Andersen er født i Erritsø uden for Fredericia den 18. juni 1889 og døbt i Erritsø kirke den 14. juli som datter af husmand og tømrer Peter Andersen og hustru Helene Kirstine Kristiansen. [Erritsø fødte kvinder 1872-1891, opslag 38]

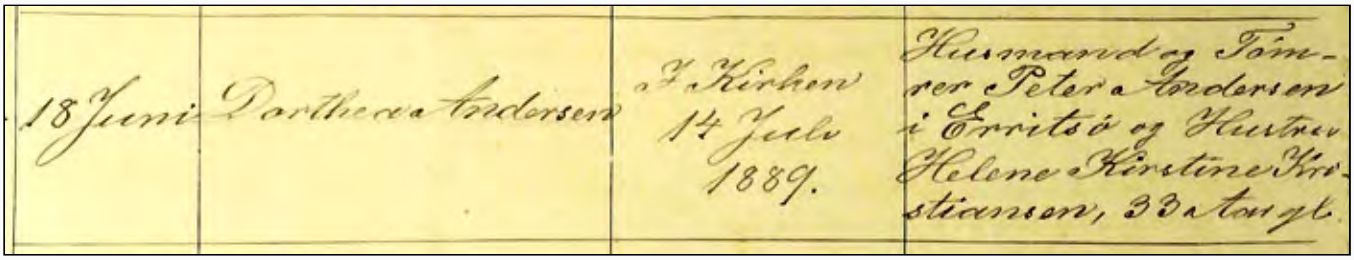

18 Juni	Dorthea Andersen	I Kirken 14 Juli 1889.	Husmand og Tømrer Peter Andersen i Erritsø og Hustru Helene Kirstine Kristiansen, 33 Aar gl.

Dorthea Andersen, født den 18. juni 1889, døbt i Erritsø kirke den 14. juli. Datter af husmand og tømrer Peter Andersen og hustru Helene Kirstine Christiansen. [Erritsø fødte kvinder 1872-1891, opslag 38]

Niels og hans slægt fra Limfjords-egnene er beskrevet i krøniken Mølleren af Han Herred. I det følgende fokuseres på mormor Dortheas rødder i Erritsø ved Fredericia.

Dortheas far og mor, Peter og Kirstine.

Peter og Kirstine med en af døtrene foran huset i Erritsø, cirka 1928. [Foto stillet til rådighed af Sven-Erik Andersen]

Mormor Dortheas forældre er Peter Andersen og Helene Kirstine Kristiansen.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsø, Huus, 188, FT-1880, c9121
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Peter Andersen 31 Gift Huusfader og Tømrer Erritsøe
Kirstine Christiansen 24 Gift Huusmoder Erritsøe
Anders Andersen 4 Ugift Søn Erritsøe
Kristian Andersen 2 Ugift Søn Erritsøe
Marie Andersen under 1 Aar Ugift Datter Erritsøe
Anders Bertelsen 68 Gift Dem af Huusfaderen Forsørges Erritsøe
Marie Nielsen 72 Gift Dem af Huusfaderen Forsørges Fredericia

Her ses mormor Dortheas forældres lille familie anno 1880, bosiddende i et hus i Erritsø nær Fredericia. Peters gamle forældre bor også i huset og "forsørges af Huusfaderen" – og oplysningerne giver dermed også navnene på mormor Dortheas farfar og farmor, Anders Bertelsen og Marie Nielsen.

Peter er 31 år i 1880 og må derfor være født omkring 1849, Kirstine er 24 og dermed fra 1855-56, gammelfar Anders er 68 og altså født omkring 1812, og gammelmor Marie er fra cirka 1808. Kun sidstnævnte er født uden for sognet, nemlig i Fredericia, alle de øvrige er fra Erritsø.

Ud fra alderen på børn og forældre er Peter og Kirstine formodentlig blevet gift i Erritsø fem til syv år før folkeoptællingen i 1880, og efter lige at have orienteret mig i organiseringen af Erritsø sogns kirkebøger tager det ikke mange minutter at finde denne optegnelse i listen over copulerede i 1873:

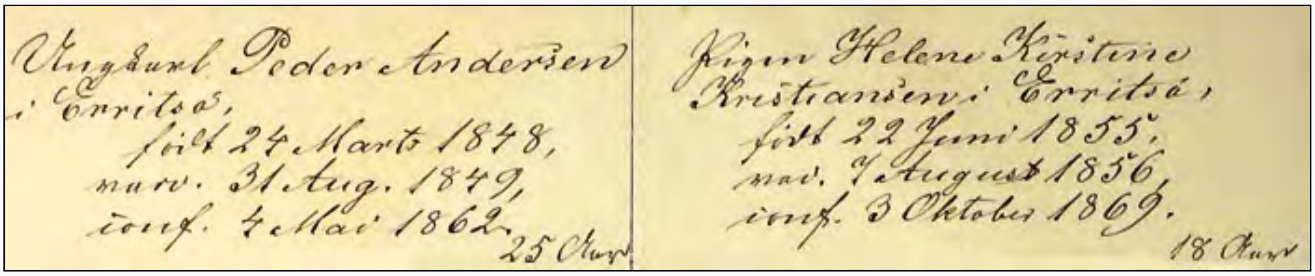

Gift i Erritsø kirke den 19. december 1873: Ungkarl Peder Andersen i Erritsø, født 24. marts 1848, vacc. 31. august 1849, konf. 4. maj 1862, 25 år – og pigen Helene Kirstine Kristiansen i Erritsø, født 22. juni 1855, vacc. 7. august 1856, konf. 3. oktober 1869, 18 Aar. Forlovere: Niels Andersen, Niels Poulsen. [Erritsø viede 1872-1891, opslag 7]

Stavemåderne varierer lidt, Peter skrives her med 'd' og Christiansen med 'K' – men der er jo ingen tvivl om, at vi har fat i de rigtige personer. Fødsels- og konfirmationsdatoerne giver nu yderligere muligheder for at lede videre. Ved at finde de tilsvarende dåbshandlinger i kirkebogen kan vi få oplyst navnene på Peters og Kirstines respektive forældre.

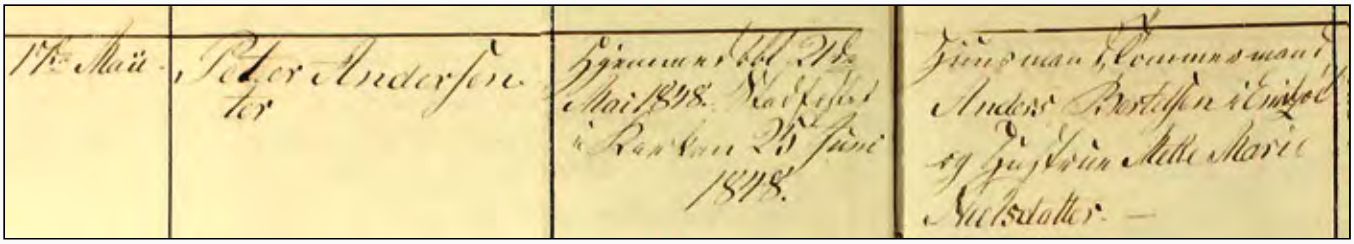

Peter Andersen er født den 17. maj 1848. [Erritsø fødte mænd 1844-1852, opslag 15]

Opslag på Peter Andersens fødsel og dåb korrigerer fødselsdagen til den 17. maj 1848. Forældrene er husmand og "tømmermand" Anders Bertelsen og hustru Mette Marie Nielsdatter. Dåben finder sted i Erritsø kirke den 25. juni 1848. [Erritsø fødte mænd 1844-1852, opslag 15] Navnet på den døbte er først skrevet som Peder med d, men efterfølgende rettet til Peter med t.

Da jeg i 2017 reviderer krøniken påny, slår jeg op i kirkebogen og finder optegnelserne, da Peter Andersen og Helene Kirstine Christiansen bliver konfirmeret i henholdsvis 1862 og 1869. Peter bliver konfirmeret den 5. oktober 1862 i Fredericias Sct. Michaelis kirke, og præstens 'Dom angaaende Kundskab og Opførsel' registreres som mg og mg. Det *er* faktisk meget godt. Der er ingen konfirmander i hverken 1861, 1862 eller 1863, der får højere karakter end mg. [Erritsø konfirmerede m 1852-1886, opslag 8]

Billedet er det samme hos pigerne, mg er reelt topkarakteren – og også Helene Kirstine får mg og mg, da hun bliver konfirmeret i Michaelis den 2. oktober 1869. [Erritsø konfirmerede k 1852-1886, opslag 14]

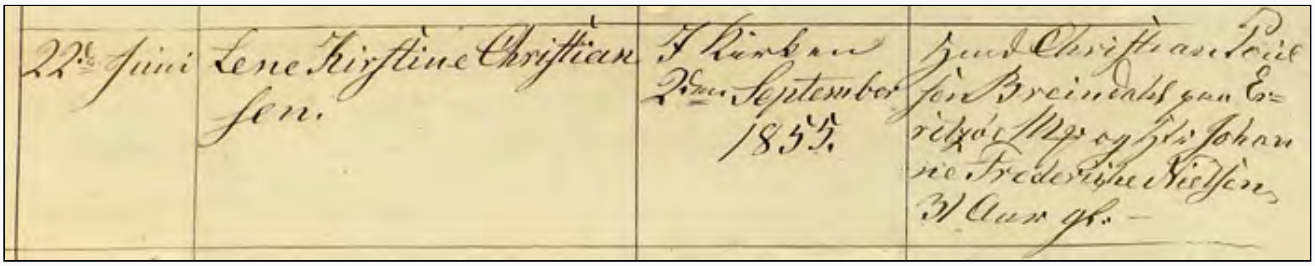

Lene Kirstine Christiansen er født den 22. juni 1855. [Erritsø fødte kvinder 1852-1871, opslag 7]

Kirstine er som nævnt født den 22. juni 1855, og hun bliver døbt Lene Kirstine Chistiansen i Erritsø kirke den 2. september 1855. Faderen er husmand Christian Poulsen Breindahl fra Erritsø Mark. Moderen er Johanne Frederikke Nielsen, 31 år. [Erritsø fødte kvinder 1852-1871, opslag 7].

Dermed kender vi navne og andre data på mormor Dortheas forældre, Peter og Kirstine – og vi har også fundet navne og omtrentlige fødselstidspunkter for deres forældre, altså Dortheas bedsteforældre. Alle er håndværkere og/eller beskæftiget ved landbruget. Peter er tømrer ligesom sin far Anders Bertelsen.

Familien har i mange år, mindst fra 1800-tallets begyndelse, været bosiddende i Erritsø. Det har været små kår med få midler og mange munde at forsørge. Det har været vigtigt at være mest muligt selvforsynende, både med husligt arbejde og basale fødevarer som kartofler, grønsager og frugt – og mange har sikkert haft nogle få husdyr; måske en ko, et par grise – og høns, selvfølgelig.

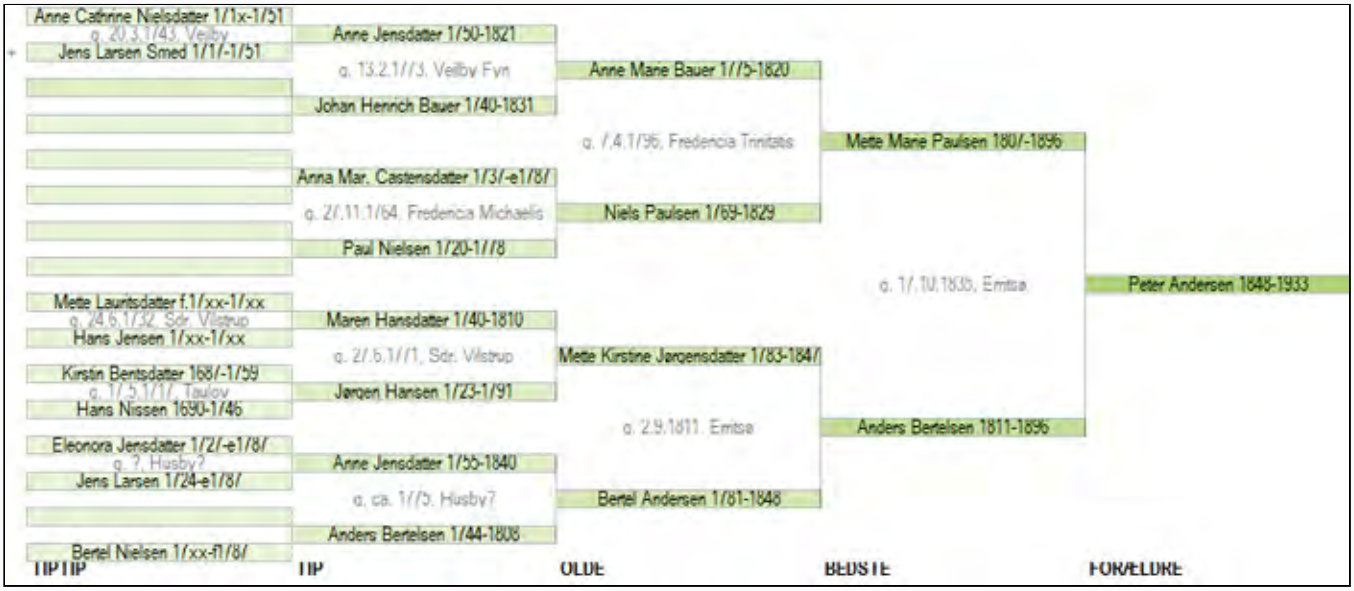

Anetavle for mormor Dortheas far Peter Andersen f. 1848.

Peter Andersens forældre, Anders Bertelsen og Mette Marie Nielsdatter.

Peter Andersens forældre, og dermed det første af Dortheas to bedsteforældrepar, er **Anders Bertelsen** og **Mette Marie Nielsdatter**. Ved folketællingen i 1880 (se ovenfor) bor Anders og Mette Marie på aftægt hos Peter og Kirstine, og det oplyses endvidere, at de to gamle er 68 og 72 år og født i henholdsvis Erritsø og Fredericia.

Et senere opslag i kirkebogen fortæller, at begge lever helt indtil 1896 – til han er 85 og hun 88. [Erritsø 1892-1919, opslag 14 og opslag 83] Fødselsårene må altså være cirka 1811 for Anders og 1808 for Mette Marie. Et hurtigt opslag i dåbsfortegnelsen i Erritsø kirkebog for årene omkring 1812 giver ikke noget resultat; jeg kan ikke umiddelbart finde Anders.

Men både Anders og Mette Marie er nævnt adskillige gange i folketællingerne op igennem 1800-årene, og på den måde er det muligt at spore dem lidt nærmere, herunder få et fingerpeg om, hvornår de har mødt hinanden og er blevet gift.

Erritsø bygade cirka 1906. [arkiv.dk]

Ved folketællingen i 1850 bor Anders og Mette Marie i Erritsø by og har fire hjemmeboende børn.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsøe Bye, Et Huus, 168, FT-1850, C7331
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Anders Bertelsen 39 Gift Huusf. Tømmermand, ernærer sig af sin Profesion Her i Sognet
Mette Marie Poulsen 43 Gift Hans Kone Fredericia
Bertel Andersen 14 Ugift Deres Børn Her i Sognet
Mette Kirstine Andersen 11 Ugift Deres Børn Her i Sognet
Niels Andersen 4 Ugift Deres Børn Her i Sognet
Peter Andersen 2 Ugift Deres Børn Her i Sognet
Niels Hansen 23 Ugift Tømmerlærling Her i Sognet

Mette Maries efternavn i folketællingen, 'Poulsen', ligner en fejl, da hun jo andre steder kaldes 'Nielsdatter' – men som vi skal se senere, er hun faktisk døbt 'Paulsen'. Parrets ældste barn er Bertel på 14 år. Han må være født omkring 1835-36, hvor Anders er omkring 25 og Mette Marie 29.

Det er derfor nærliggende at antage, at parret er gift omkring 1834-35 – sandsynligvis i Fredericia, da Mette jo er født her. Anders er tømrer og "ernærer sig af sin profession", står der ud for hans navn. Som den yngste i børneflokken er vores ane Peter 2 år på dette tidspunkt, og det passer jo med hans fødselsdato den 17. maj 1848.

Folketællingerne i 1845 og 1840 bekræfter dette billede. Anders og Mette Marie bor med deres lille familie i Erritsø by, Anders er tømrer og det ældste barn Bertel er født omkring 1835.

Anders Bertelsen og Mette Marie Nielsdatter får fire børn sammen:
1. Bertel Andersen f. 18.12.1835, d. kun 16 år gammel 1851. Dødsårsagen nævnes at være 'mavekramper'. [Erritsø døde m 1844-1851, opslag 6] 'Indsidder Anders Bertelsen og Hustru Mette Marie Nielsdatter i Erritzøe. Faddere: Pigen Karen Kyeholm, Gmd: Hans Justesens Htr, Gmd Iver N Larsen, Hmd Thomas Pedersen og Ungkarl Jørgen Bertelsen. Alle her af Sognet. [Erritsø fødte m 1829-1843, opslag 13]
2. Mette Kirstine Andersen f. 3.11.1839. 'Hmd Anders Bertelsen og Htr Mette Marie Nielsdatter i Erritzøe. Faddere: Anne Bertelsdatter, Gmd Peter Elkiers Htr, Gmd Anders N: Ladegaard, ? Henrik Laursen og Hans Rasmus Poulsen. Alle her i Byen'. [Erritsø fødte k 1829-1843, opslag 16]

3. Niels Andersen f. 21.9.1846. 'Hmd, Tømmermand Anders Bertelsen i Erritzøe og Hustru Mette Marie Nielsdatter. Faddere: Gmd Anders Ladegaards og Michel Rasmussens Hustruer, Hmd Hans Poulsen og Henrik Lauritzen, Ungk. Morten P: Elkier. Alle her i Erritzøe'. [Erritsø fødte m 1844-1852, opslag 11]
4. Peter Andersen f. 17.5.1848. 'Huusmand, Tømmermand Anders Bertelsen i Erritzøe og Hustru Mette Marie Nielsdatter. Faddere: Pigen Karen Pedersdatter Elkier, Hmd Jørgen Bertelsens Hustru, Gmd Anders Ladegaard, Huusmand Hans Poulsen og Tjenestekarl Hans Thomas Kyerholm. Alle her i Sognet'. [Erritsø fødte m 1844-1852, opslag 15]

Ved folketællingen i 1834 er Anders Bertelsen, 23 år, opført under 'tjenestefolk' hos gårdejer Thomas Rasmussen i Erritsø – og Mette Marie indgår, ligeledes under 'tjenestefolk' i en anden større husholdning på egnen, hos gårdejer Hans Peter Jensen på Henneberg Ladegaard.

Vejle, Elbo, Erritsø, Ladegaardskov, Henneberg Ladegaard, 142, FT-1834, C4364
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Hans Peter Jensen 46 Enkemand Gaardens Eier
Hans Jensen 6 Ugift hans Børn
Asmus Jørgen Jensen 4 Ugift hans Børn
Marie Schmidt 22 Ugift Huusjomfrue
Jens Jacobsen 27 Ugift Awlskarl
Jørgen Pedersen 53 Gift Tærsker
Christen Christensen 52 Ugift Røgter
Iasch Falk 42 Ugift Tjenestefolk
Hans Pedersen 16 Ugift Tjenestefolk
Jørgen Bertelsen 22 Ugift Tjenestefolk
Maren Sørens Datter 23 Ugift Tjenestefolk
Elisabeth Jens Datter 24 Ugift Tjenestefolk
Mette Marie Niels Datter 25 Ugift Tjenestefolk

Sjovt nok nævnes blandt gårdens øvrige tjenestefolk en Jørgen Bertelsen, 22 år, det er måske Anders' bror.

Jeg leder nu efter vielsesoptegnelsen for Mette Marie og Anders – først i kirkebøgerne for Fredericia købstads to sogne, Michaelis og Trinitatis, men uden at finde de to unge. De må med andre ord være gift i Erritsø – og ganske rigtigt, her finder jeg i 1835 følgende registrering:

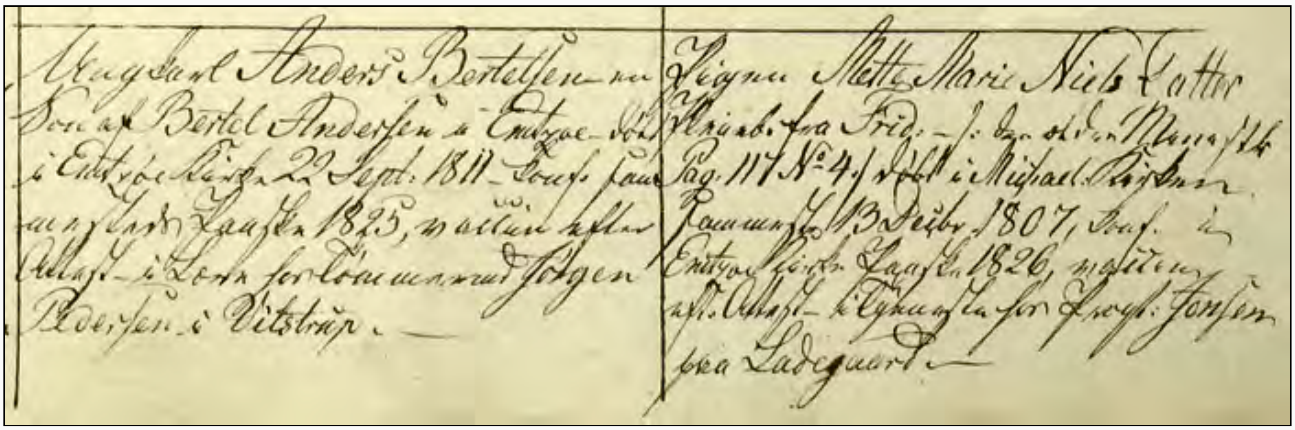

Gift den 17. oktober 1835 i Erritsø kirke: Ungkarl Anders Bertelsen og pigen Mette Marie Nielsdatter. [Erritsø viede 1825-1843, opslag 8]

Hele teksten i oktober 1835 er som følger: Ungkarl Anders Bertelsen, søn af Bertel Andersen i Erritsø, døbt i Erritsø kirke den 22. september 1811, konfirmeret i påsken 1825, i lære hos tømmermand Jørgen Pedersen i Vilstrup og pigen Mette Marie Nielsdatter, tilgået fra Fredericia, jfr. den ældre kirkebog pag. 117 no. 4 og døbt i Michaelis kirken sammesteds den 13. december 1807, konfirmeret i Erritsø kirke påsken 1826 (...), i tjeneste hos proprietær Jensen på Ladegaard. Forlovere: Thomas Rasmussen, gårdmand i Erritsø; Jørgen Pedersen, tømmermand og husmand i Vilstrup. [Erritsø viede 1825-1843, opslag 8]

Tidspunktet ser ud til at være tæt på det formodede fødselstidspunkt for parrets ældste søn, Bertel, og faktisk viser det sig andetsteds i samme kirkebog, at Bertel bliver født den 18. december 1835, altså kun to måneder efter parrets bryllup.

Erritsø gamle kirke, som den så ud i 1800-tallet, da mange af slægtens medlemmer blev døbt, konfirmeret, gift og begravet her. Der har været kirke i Erritsø siden 1200-tallet. Gennem århundreder var kirken privatejet. Den var dårligt bygget og dårligt vedligeholdt – og i slutningen af 1800-tallet bestemte man sig for at rive den gamle hvide kirke ned og bygge en ny på samme sted. Nedrivningen startede i 1898, og den nye kirke bygget af rødbrune mursten blev indviet året efter. [Foto: Erik F. Rønnebech 2003.]

Peter Andersens mor Mette Marie bliver som nævnt ovenfor konfirmeret i Erritsø kirke i 1826. Hun er på dette tidspunkt 19 år, hvilket er en høj alder for en konfirmand. Det normale er 14 til 16 år.

Mette Marie Nielsdatter konfirmeres i Erritsø som 19-årig i 1826. Forældrene er Dugmager Niels Poulsen og Hustru Anne Marie Bauer. [Erritsø konfirmerede k 1815-1829, opslag 7]

Mette Marie benævnes ved konfirmationen som 'Fattigvæsen Plejebarn hos gårdmand Morten Thomsen i Erritsø'. Forældrene oplyses at være dugmager **Niels Poulsen** og hustru **Anne Marie Bauer.** [Erritsø konfirmerede k 1815-1829, opslag 7]

Prinsens port, september 2017. [Mit eget foto]

Mette Marie Nielsdatters forældre, Niels Paulsen og Anne Marie Bauer.

'Fattigvæsens Plejebarn'. Det lyder som om, Mette Marie Nielsdatter har en problematisk baggrund. Lad os se, hvad kirkebogen oplyser ved hendes dåb i Michaelis kirken i Fredericia den 13. december 1807. [Fredericia Michaelis 1764-1814, opslag 182]

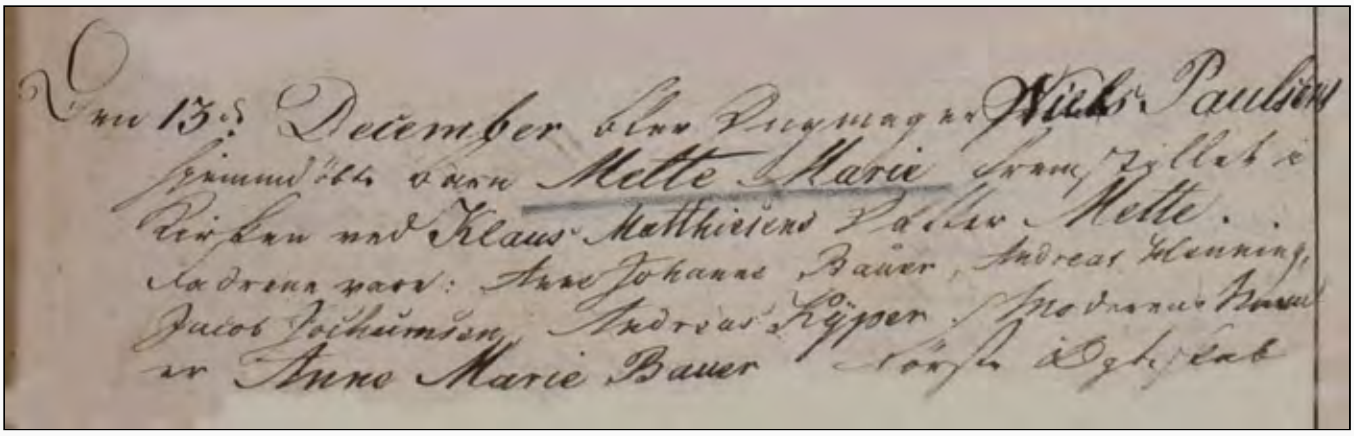

Dåb af Mette Marie Paulsen den 13. december 1807. [Fredericia Michaelis 1764-1814, opslag 182]

Teksten lyder som følger: Den 13. december 1807 'blev Dugmager Niels Paulsens hjemmedøbte Barn Mette Marie fremstillet i Kirken ved Klaus Matthiasens Datter Mette. Fadderne: Anne Johanne Bauer, Andreas Henning, Jacob Jochumsen, Andreas Kyper. Moderens Navn er Anne Marie Bauer. Første Ægteskab'. [Fredericia Michaelis 1764-1815, opslag 182]

Som det fremgår nedenfor, er den første af fadderne, Anne Johanne Bauer, en søster til barnemoderen Anne Marie Bauer.

I folketællingerne i Fredericia og Erritsø sogne finder jeg umiddelbart kun én henvisning til Mette Maries forældre, nemlig i 1801:

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Biergegade 157 og 158, 163, FT-1801, C0096
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:

Niels Paulsen 28 Gift Hosbonde Musqueteer ved regimentet
Anna Maria 27 Gift Hans kone
Morten Paulsen 4 Ugift Deres søn
Johan Paulsen 2 Ugift Do [deres søn]

På dette tidspunkt, seks år før Mette Marie bliver født, og hvor det unge par har to børn, er Niels musketer ved regimentet i fæstningsbyen Fredericia. Som det fremgår af optegnelsen, har Niels og Anne Marie antaget den nye navngivningsskik, hvor børnene får faderens efternavn, **Paulsen**. Det gælder også vores ane Mette Marie Paulsen, som bliver døbt i 1807 efter den nævnte folketælling.

Den nye navngivning er i begyndelsen et byfænomen og slår først fra midten af 1800-tallet igennem på landet. Man kan næsten se scenen for sig, da præsten i Erritsø modtager Anders Bertelsen og den højgravide Mette Marie Paulsen en dag i efteråret 1835, hvor de to unge vil giftes:

- Hvad er så dit navn, min pige?
- Mit navn er Mette Marie Paulsen. Jeg er 29 år.
- Poulsen? Det er da ikke noget pigenavn...?
- Jeg er døbt i Fredericia og har fået min fars efternavn...
- Det bruger vi ikke her. Hvad er din fars navn?
- Niels Paulsen.
- Godt. Altså Nielsdatter. Jeg noterer: Mette Marie Nielsdatter. Så er der i hvert fald ingen, der får ondt af dét!

Kun én gang, ved folketællingen i 1850 (se ovenfor), registreres Mette Marie med sit rigtige efternavn, dog stavet som 'Poulsen'. De andre gange kaldes hun Nielsdatter.

Niels Paulsen født cirka 1773 og **Anne Marie Bauer** født cirka 1774 er det første af Dortheas fire oldeforældrepar.

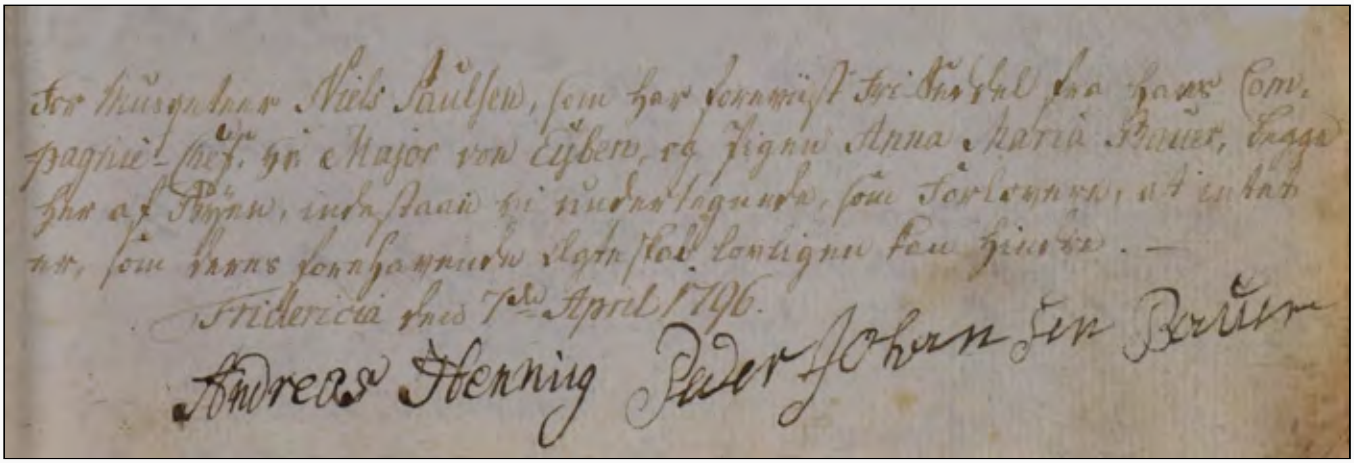

Musqeteer Niels Paulsen og Pigen Anna Maria Bauer troloves i Fredericia den 7. april 1796. [Trinitatis 1735-1806, opslag 127].

Parret bliver trolovet den 7. april og gift i Trinitatis kirke den 13. maj 1796. [Trinitatis 1735-1806, opslag 127 og Trinitatis 1685-1805, opslag 235]

Ud over navnene på de to unge fortæller optegnelsen, at begge er "her af Byen". Den fulde tekst lyder som følger: "For Musqeteer Niels Paulsen, som har foreviist Fri Seddel fra hans Compagni Chef, Hr. Major von Eyben, og Pigen Anna Maria Bauer, begge her af Byen, inderstaae vi undertegnede, som Forlovere, at intet er, som Deres Forehavende Ægteskab lovligen kan hindre. Fridericia den 7de April 1796. Andreas Henning, Peder Johansen Bauer".

Forloveren Peder Johansen Bauer er en bror til bruden, Anne Marie Bauer. Den anden forlover, Andreas Henning, som også nævnes blandt fadderne ved Mette Maries dåb i 1807, er en ven eller kollega til brudgommen, musketer Niels Paulsen. [Andreas Henning f. 1772 er vævermester og dugmager i Fredericia.]

Joachim Werner von Eyben 1750-1811.

Den nævnte major Joachim Werner von Eyben er fra 1772 kaptajn og kompagnichef for Jyske Infanteriregiment, fra 1789 med rang af major. Regimentet har fra 1785 garnison i Fredericia og ændrer i 1790 navn til Fynske Infanteriregiment. [wadschier.dk]

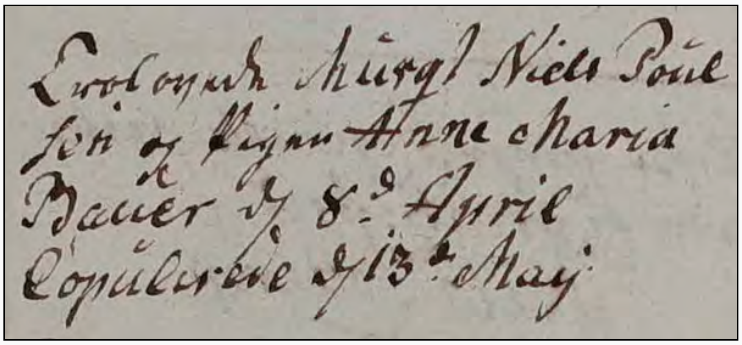

1796. Trolovede Musqt Niels Poulsen og Pigen Anne Maria Bauer d. 8d April. Copulerede d. 13d May. [Trinitatis 1685-1805, opslag 235]

Niels Paulsen er altså soldat ved Fynske Infanteriregiment i Fredericia. Han er lejesoldat og dermed ansat til mindst 8 års tjeneste. Mere om det nævnte regiment og livet som lejesoldat i Fredericia senere i denne krønike. Flere af mormor Dortheas aner er lejesoldater ved samme regiment, to af hendes fire oldefædre og en af otte tipoldefædre.

Fredericia Trinitatis kirke, september 2017. [Mit eget foto]

Niels Paulsen og Anne Marie Bauer får syv børn efter vielsen i 1796, se også rejmert.dk.

1. Mads Nielsen f. 1797. 'Den 19de Marts blev Muousqueteren Niels Poulsen af det 5te Compagnie hans Barn døbt og kaldet Mads Nielsen. Til Daaben baaren af Anders Skonnings Koun. Faddere: Anna Niels Hansen Fiskers Datter, Peter Gottlieb, Andreas Hennings og Bertus Gierhardt'. Moderens Navn er: Anna Marie Bauer. Det 1te Ægteskab paa begge Sider.[Michaelis 1764-1814, opslag 147].

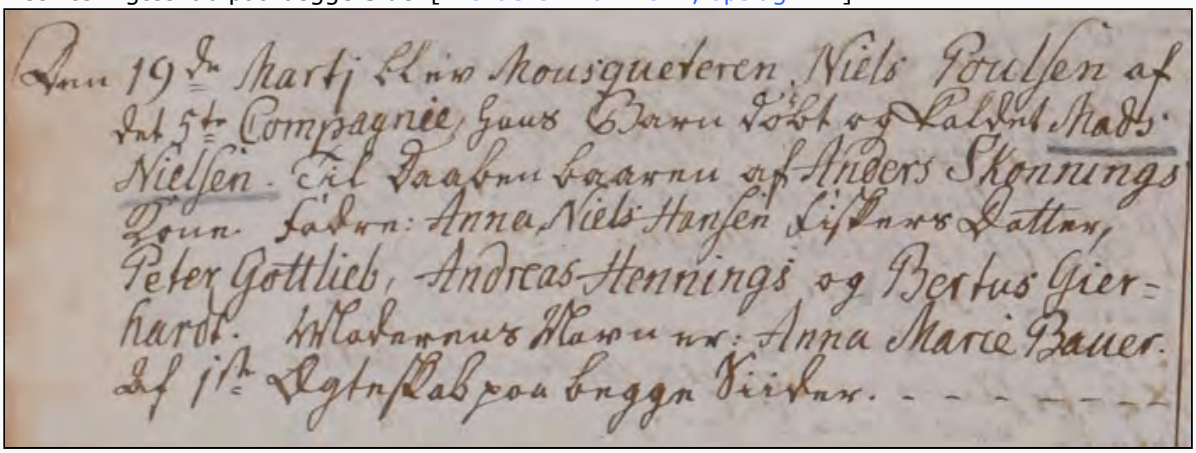

2. Johan Bauer f. 1799. 'Den 23de Junii Niels Paulsen og Ane Marie Bauer en Søn navl Johan Bauer baaren af Enger Jochumsens Datter. Faddere Trine Bauers Datter, Johan Bauer, Jens Bauer, Christopher Dysel'. [Trinitatis 1685-1805, opslag 242].

3. Peder Paulsen f. 1802. 'Den 11de November Musqueteer Niels Paulsen og Hustru Anne Marie. Baaren af Andreas Hennings Hustru. Faddere Anne Catrine Bauers, Joseph Kyber, Christian Holker og Hendrich Bauer'. [Trinitatis 1685-1805, opslag 252].

4. Ane Margrethe f. 1805. 'Den 20de Maj blev Niels Paulsen Dugmagers Barn døbt og kaldet Ane Magrethe. Fadderne var Anne Marie Jørgensdatter, Maren Bauer, Andreas Henning, Jens Suder og Hendrick Frank. Moderens Navn til dette Barn er Anne Marie Bauer. Første Ægteskab'. [Michaelis 1764-1814, opslag 175].

5. Mette Marie f. 1807. 'Den 13nde December blev Dugmager Niels Paulsens hjemmedøbte Barn Mette Marie fremstillet i Kirken ved Klaus Matthiasens Datter Mette. Fadderne: Anne Johanne Bauer, Andreas Henning, Jacob Jochumsen, Andreas Kyper. Moderens Navn er Anne Marie Bauer. Første Ægteskab'. [Michaelis 1764-1815, opslag 182]

6. Hendrik f. 1810. 'Den 7nde April blev Dugmager Niels Paulsens hjemmedøbte Barn navnlig Hendrik i Kirken fremstillet ved Skomagermester Møllers Hustru. Fadderne var Ellen Luise Nielsdatter, Hendrick Johansen Bauer, Paul Lyng. Moderens Navn er Anne Marie Bauer. Første Ægteskab'. [Michaelis 1764-1815, opslag 188].

7. Hans Rasmussen f. 1813. 'Den 23nde Mai Dugmager Niels Paulsen og Hustru Anne Marie Bauer en Søn Hans Rasmussen var født den 24nde April hjemmedøbt blev fremstillet i Kirken ved Jens Hansen Koun. Faddere Johanne Bauer, Andreas Henning, Hans Hermann, Hans Jensen Hansen'. [Michaelis 1764-1815, opslag 198].

Parret får desuden en dødfødt søn i marts måned 1817. Her registreres forældrene som 'Niels Poulsen Bødker og Anne Marie Bauer'. [Michaelis fødte m 1814-1831, opslag 10].

Barnefaderen bogføres seks gange som Niels Paulsen med a og to gange som Niels Poulsen med o. Niels er ved de tre første fødsler musketer og fra 1805 dugmager, senere bødker. Ved de fleste dåbshandlinger optræder slægtninge til Anne Marie Bauer blandt fadderne. Tilsyneladende deltager ingen fra Niels Paulsens familie.

Fredericias Sct. Michaelis kirke, bygget i slutningen af 1600-tallet – men udvidet og ombygget flere gange i løbet af de følgende par århundreder. Billedet viser fronten af kirken, men indgangen er faktisk i den modsatte gavl.[Mit eget foto fra oktober 2009.]

Anne Marie Bauer af Fredericia.

I folketællingen 1787 er der i Fredericia og omegn en del pigebørn med navnet Anne Marie (eller Anna Maria), men tilsyneladende ingen hvis far hedder Bauer. Jeg finkæmmer derfor kirkebøgerne – først Trinitatis, men uden resultat – og dernæst Michaelis, og her ses Anna Marie i 1775.

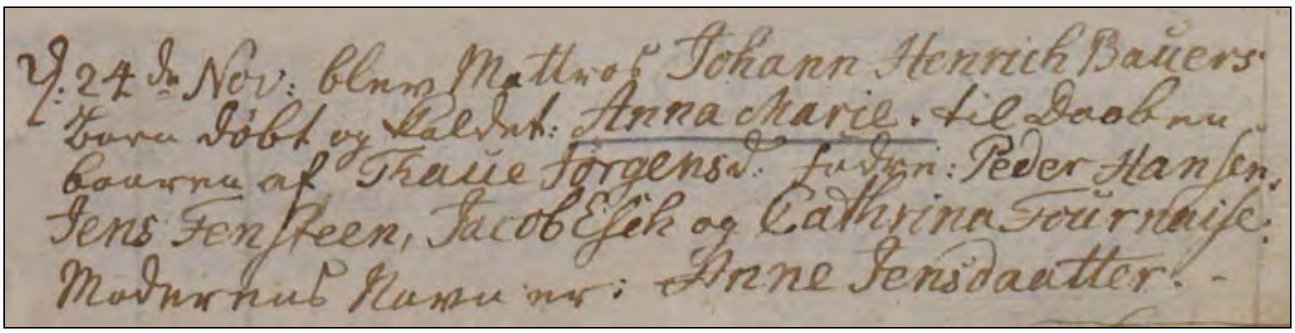

Den 24. november 1775 i Michaelis kirke bliver matros Johan Henrich Bauers barn døbt og kaldet Anna Marie. (...) Moderens navn er: Anne Jensdatter. [Michaelis 1764-1815, opslag 55]

Dåbsoptegnelsen bekræfter, at Anne Marie er født i Fredericia og oplyser desuden navnene på hendes

forældre, Johan Henrich Bauer og Anne Jensdatter. Nu må det være muligt at finde familien i folketællingen 1787, da Anne Marie er cirka 11 år gammel. Jeg søger på 'Anne Jensdatter', og så giver det resultat.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Sundegade (463), FT-1787, C4465
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv
Johan Bous 50 Gift Huusbonde Baadfører, enruleret Matroes
Anne Jensdatter 42 Gift Hans Koun
Peder 11 Deres Børn
Anna Maria 10 Deres Børn
Jens 9 Deres Børn
Anna Chatrine 7 Deres Børn
Hendrich 3 Deres Børn

Der er i tællingen 1787 ikke noget efternavn på Anne Marie eller de øvrige børn, og ved en fejl oplyses hendes fars efternavn at være Bous i stedet for Bauer, men der er ingen tvivl om, at vi har fat i den rigtige familie. Navnet 'Bous' skyldes måske en fejl ved indtastningen af folketællingen. Det håndskrevne originaldokument kan læses som Bour i stedet for Bous. [FT-1787, Sundegade 463, Fredericia]

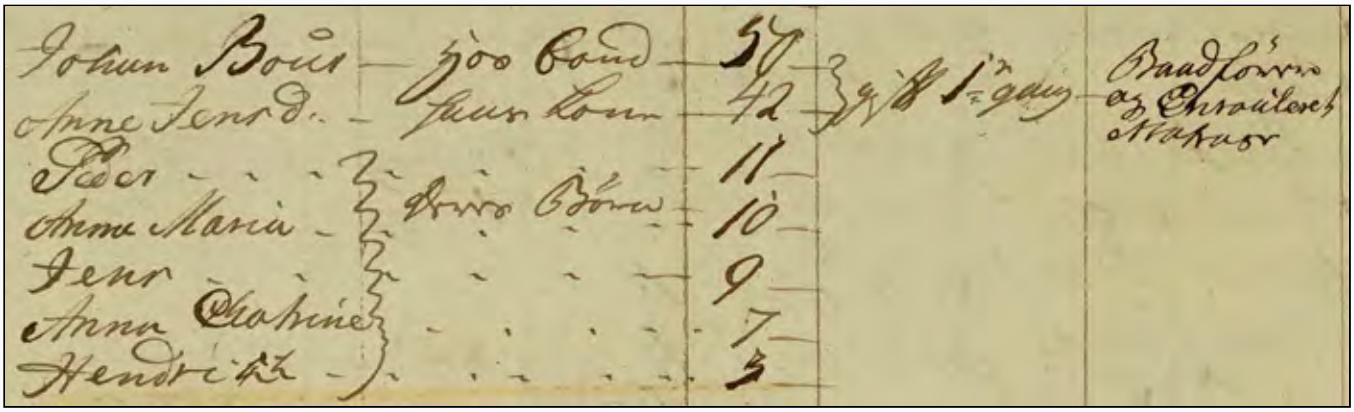

Johan Bour og Anne Jensdatter med børn i folketællingen 1787. [FT-1787, Sundegade 463, Fredericia]

Parrets ældste søn Peder er den Peder Johansen Bauer, der overfor er nævnt som forlover, da Anne Marie i 1796 bliver gift med Niels Paulsen.

Anne Marie bliver konfirmeret i Michaelis kirke den 1. søndag efter påske 1791. [Michaelis konfirmerede 1787-1814, opslag 337] Som der er tradition for i dette sogn, deltager Anne Marie sammen med både sine forældre og de øvrige konfirmander den efterfølgende fredag den 6. maj i kirkens altergang. Forældrene nævnes som 'Matros Joh. Bauer med K(one) og Søn navnl. Peder Bauer'. [Michaelis konfirmerede 1787-1814, opslag 46]

Fredericia Michaelis Confitentis den 6. maj 1791: Anne Marie Bauer står blandt konfirmanderne til venstre (sammen med Niels Paulsens bror Peder Paulsen Weth), til højre Matros Joh: Bauer med K. og Sön navnl. Peder Bauer.

Ved tællingen i 1801 står Johan Henrichs efternavn opført som Bouer.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Sundegade 615, 664, FT-1801, C0096
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv:
Johan Henrich Bouer 62 Gift Huusbonde Fiskerie
Anne Jensdatter 54 Gift Hans kone
Jens Johansen 24 Ugift Deres søn Dugmagersvend
Henrich Johansen 17 Ugift Deres søn
Maren Johansdatter 12 Ugift Deres datter
Anna Johansdatter 9 Ugift Deres datter

Fredericia Sct. Michaelis kirke. [Mit eget foto fra oktober 2009.]

Anne Maries far Johan Bauer er matros, som der også står i kirkebogen, da datteren bliver døbt, og moderens navn er Anne Jensdatter. Det første af mormor Dortheas otte tipoldeforældrepar er altså **Johan Henrich Bauer** født cirka 1740 og **Anne Jensdatter** født cirka 1745.

Parret får i perioden indtil 1792 følgende børn: Peder f. 1773, Anne Marie f. 1775, Jens f. 1778, Anne Cathrine f. 1780, Henrich f. 1784, Maren f. 1789, Anne Johanne f. 1792. Fra vores ane Anne Marie i 1775 er de efterfølgende børn døbt i Michaelis, se Michaelis 1764-1814, opslag 55, 66, 80, 96, 117 og 131.

Ud fra oplysningerne i folketællingen 1787 tænker jeg, at Johan Henrich Bauer og Anne Jensdatter bliver gift omkring 1772-1774 – men umiddelbart kan jeg ikke finde vielsen i kirkebøgerne for de to Fredericia-sogne, Michaelis og Trinitatis.

Da parret ikke er gift i Fredericia, er formodentlig ingen af de to født og opvokset i byen. Andre slægtsforskere nævner Johan Bauer og Anne Jensdatter, men ingen har i 2021 plausible bud på deres herkomst. Flere nævner, at Anne Jensdatter stammer fra Vejlby uden for Fredericia - se blandt andet famrolf.dk - men dåben er ikke dokumenteret.

Johan Henrich Bauer er ud fra aldersangivelserne i folketællingerne ovenfor født omkring 1740. Han bliver begravet i Fredericia Michaelis den 5. marts 1831 og nævnes her at være 85 år. Hvis dette er korrekt, er han

født omkring 1746. Hele registreringen er følgende: 'Johan Bouer, Forhen Fisker nu Almisselem, 85 Aar, begravet i Fattigjord'. [Michaelis døde m 1814-1831, opslag 13] I listen nedenfor ses, at Johan Henrich Bauers søn Henrich Johansen Bauer dør i 1831, en måned før sin far.

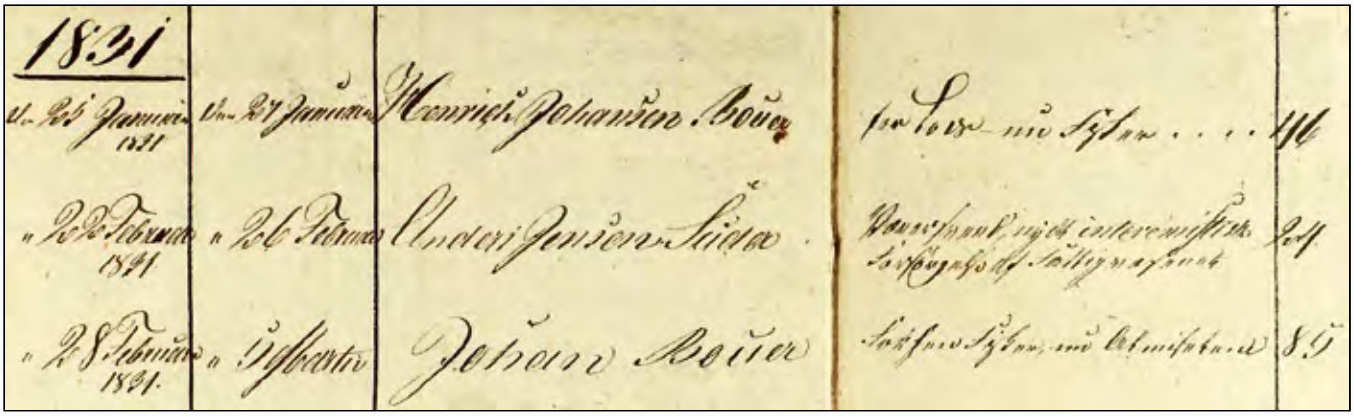

'D. 5 Marts 1831: Johan Bouer, Forhen Fisker nu Almisselem, 85 Aar, begravet i Fattigjord'. Personen øverst i listen, Henrich Johansen Bouer, 46, er Johan Henrich Bauers søn Henrich f. 1784. [Michaelis døde m 1814-1831, opslag 13]

Vores ane Anne Marie Bauers mor er Anne Jensdatter. Flere kilder nævner, at hendes fulde navn er **Anne Cathrine Jensdatter**. Ud fra aldersangivelserne i folketællingerne er Anne Jensdatter født omkring 1745. Ved begravelsen den 15. juni 1821 registreres hun som 'Anne Cathrine Jensdatter, Fisker Johan Bauers Hustru, 76 Aar, i Borgerjord'.

'I Borgerjord' betyder, at nogen har betalt for hendes begravelse. Alternativet i Michaelis sogn er Fattigjord, som vi har set ovenfor ved Johan Bauers begravelse i 1831. Alderen på 76 år understøtter, at Anne Jensdatter er født omkring 1745. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 4]

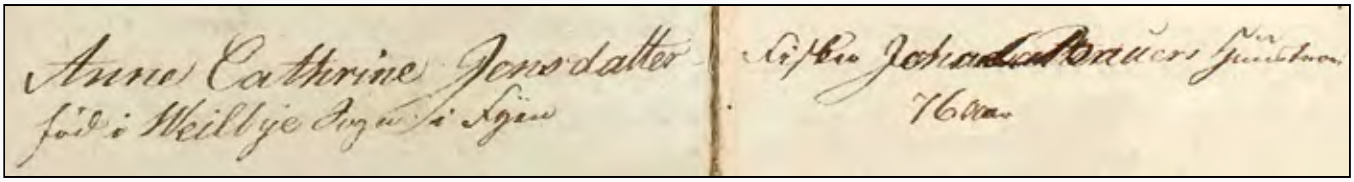

'Anne Cathrine Jensdatter, Fisker Johan Bauers Hustru, 76 Aar' begraves fra Michaelis kirke den 15. juni 1821. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 4]

Da jeg i december 2021 påny tjekker dette opslag i kirkebogen, får jeg øje på en tilføjelse under den afdødes navn: 'født i Weilbye Sogn i Fyen'. Her er det spor, jeg har ledt efter. Anne Jensdatter er født i Vejlby på Fyn.

Sognekortet for Odense amt viser, at Vejlby er nabosogn til Middelfart på den modsatte side af Lillebælt i forhold til Fredericia og Erritsø. Måske hun og Johan Bauer også er gift her...?

Som nævnt er parret formodentlig gift omkring 1772-1774, og det viser sig at holde stik. 'D. 13de Febr: cop: Johan Hendrichsen af Eresøe og Anne Jensdatter, tienende paa Strib, efter foreg: trolov: d. 25de Octbr: 1772.' [Vejlby 1726-1779, opslag 96]

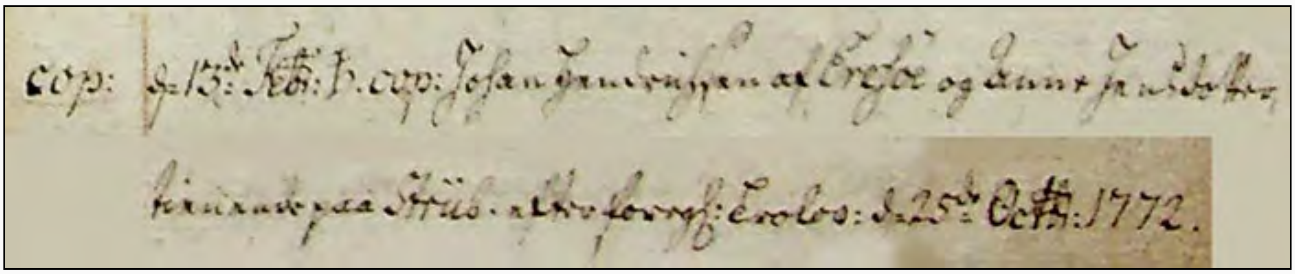

Johan Hendrichsen af Eresøe og Anne Jensdatter bliver gift i Vejlby kirke den 13. februar 1773. [Vejlby 1726-1779, opslag 98]

Johan Hendrich Bauer registreres i kirkebogen som 'Johan Hendrichsen', men sammenfaldene i øvrigt er så markante, at dette sandsynligvis er vores aners vielse. Jeg gentager folketællingen fra 1787.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Sundegade (463), FT-1787, C4465
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv
Johan Bour 50 Gift Huusbonde Baadfører, enruleret Matroes
Anne Jensdatter 42 Gift Hans Koun
Peder 11 Deres Børn
Anna Maria 10 Deres Børn
Jens 9 Deres Børn
Anna Chatrine 7 Deres Børn
Hendrich 3 Deres Børn

Johan Bauers og Anne Jensdatters to ældste børn er Peder og Anne Marie, Ovenfor har vi set dåben af vores ane Anne Marie Bauer den 24.11.1775 i Michaelis, men den ældre bror Peder er ikke døbt i samme kirke. Dåben af Peder ses i Erritsø 1773.

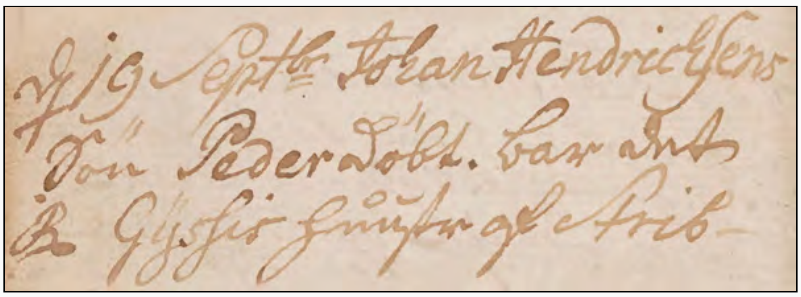

Johan Hendrich Bauers og Anne Jensdatters søn Peder bliver døbt i Erritsø den 19. september 1773. [Erritsø 1756-1815, opslag 23]

'1773 D 19 Septbr Johan Hendrichsens Søn Peder døbt. Bar det B. Gyssis Huustr af Strib'. Ligesom ved vielsen i Vejlby registreres Johan som 'Johan Hendrichsen'. Jeg konkluderer derfor, at det med sikkerhed er vores aner Johan Hendrich Bauer og Anne Jensdatter, der bliver viet i Vejlby kirke den 13. februar 1773.

Vejlby kirke på Fyn, april 2022. [Mit eget foto]

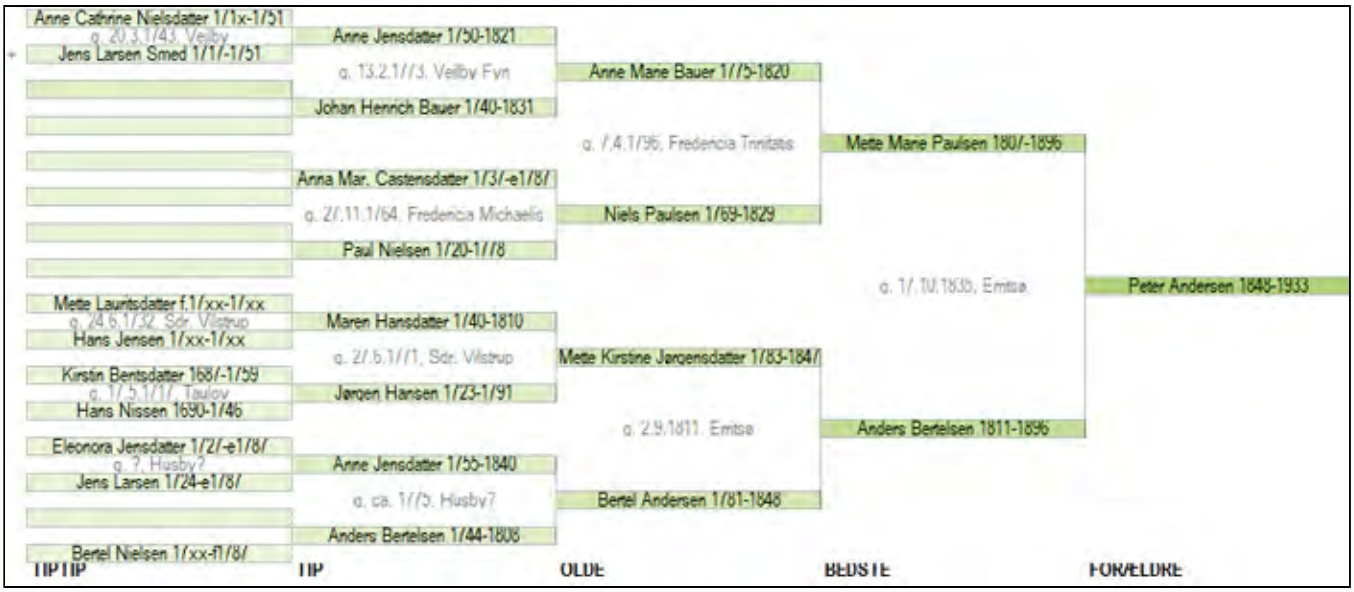

Anetavle for mormor Dortheas far Peter Andersen f. 1848.

Anne Jensdatter af Vejlby.

Det næste er at se, om vi kan lokalisere Jens, som døber en datter Anne eller Anne Cathrine i Vejlby omkring 1745. Søgningen giver to plausible bud:

* 1745. Dom. 2 post Ephiph. (= 17. januar) bapt: Jens Lauritzens Datter i Aulbye N: Anne Maria. [Vejlby 1726-1779, opslag 50]
** 1750. D 13de December Dom 3. Advent: Jens Larsens Smed i Aulbye og Hustru Anne Cathrine Nielsdatter deres Barn N: Anne'. [Vejlby 1726-1779, opslag 57]

De to navne er Jens Lauritzen og Jens Larsen Smed, begge i Aulby i Vejlby sogn. I bondesamfundet ses navnene Lauritz/ Lars og Lauritzen/ Larsen ofte som synonymer, så måske er der tale om den samme mand. Det bekræftes af flere omstændigheder.

Den første er navnet på pigens mor. Sidstnævnte Jens Larsen Smeds hustru har i listen over døbte anno 1750 navnet **Anne Cathrine Nielsdatter**, og af et tidligere opslag i kirkebogen fremgår, at førstnævnte Jens Lauritzen i 1743 bliver gift med en kvinde med netop dette navn, **Anne Cathrine Nielsdatter**. [Vejlby 1726-1779, opslag 46]

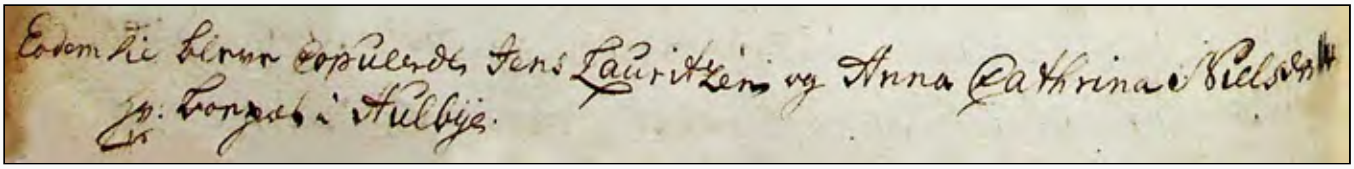

Jens Lauritzen og Anne Cathrine Nielsdatter bliver viet i Vejlby kirke i 1743. [Vejlby 1726-1779, opslag 46]

Den anden omstændighed er, at begge pigerne Anne Marie f. 1745 og Anne f. 1750 nævnes i samme skifteprotokol. Via Google får jeg en henvisning til afskrifter af skifteprotokoller fra Assens og Hindsgavls amter 1738-1762, og her citeres fra skiftet efter Anne Cathrine Nielsdatter i 1751.

Anne Cathrine Nielsdatter dør en af de første dage i januar 1751 kort efter i december 1750 at have født datteren Anne. [Vejlby 1726-1779, opslag 89]

Anne Cathrine Nielsdatter, Aulby, Vejlby, skifte 3.1.1751, fol. 218
~ 1 Jørgen Andersen
Søn Anders Jørgensen (12 år) værge farbror Anders Andersen, Aulby
~ 2 Jens Larsen Smed, ejendomsbonde, skifte 26.11.1751, fol. 228b
Børn:
Lars Jensen, 3 år
Anne Marie Jensdatter, 6 år
Anne Jensdatter, ½ år

Værge farbror Peder Larsen Aulby
Skøde til enkemanden dateret 23.1.1747.
[Afskrift af skifteprotokoller 1738-68, side 6]

I skiftet nævnes begge pigebørn, Anne Marie f. 1745 og Anne f. 1750, som børn af Anne Cathrine Nielsdatters ægteskab med Jens Larsen Smed. Det bekræfter, at Jens Lauritzen og Jens Larsen Smed er den samme person. **Jens Larsen Smed** og **Anne Cathrine Nielsdatter** er dermed det første af mormor Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar.

Vejlby kirke, april 2022. [Mit eget foto]

Vi har med sikkerhed fundet Anne Jensdatters forældre i Vejlby sogn på Fyn, men det er usikkert, om vores ane Anne Jensdatter er Anne Marie f. 1745 eller Anne f. 1750. Under alle omstændigheder ved vi nu, at **Anne Cathrine** er navnet på Annes mor og ikke Annes eget navn. Lad os igen se på folketællingen 1787.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Sundegade (463), FT-1787, C4465
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv
Johan Bour 50 Gift Huusbonde Baadfører, enruleret Matroes
Anne Jensdatter 42 Gift Hans Koun
Peder 11 Deres Børn
Anna Maria 10 Deres Børn
Jens 9 Deres Børn
Anna Chatrine 7 Deres Børn
Hendrich 3 Deres Børn

Det fremgår her, at Johan Henrich Bauers og Anne Jensdatters børn helt efter traditionen er opkaldt efter bedsteforældrene - Jens f. 1778 og Anne Cathrine f. 1780 således efter deres morfar og mormor Jens Larsen Smed og Anne Cathrine Nielsdatter.

Vejlby kirke og præstegaard, cirka 1903.

Som nævnt ovenfor dør familiemoderen Anne Cathrine Nielsdatter i januar 1751, kort efter at have født datteren Anne. Familiefaderen Jens Larsen Smed gifter sig den 6. juni samme år med **Maren Jørgensdatter**, og skæbnen vil herefter, at også han dør i det samme år 1751 og bliver begravet fra Vejlby kirke den 24. oktober. [Vejlby 1726-1779, opslag 89]

Også efter Jens Larsen Smed findes et skifte.

Jens Larsen Smed, Aulby, Vejlby, skifte 26.11.1751, fol. 228b
~ 1 Anna Cathrine Nielsdatter, skifte 3.1.1751
Børn:
Lars Jensen, 4 år
Anne Marie Jensdatter, 7 år
Anne Jensdatter, 1 år
~ 2 Maren Jørgensdatter
(Ingen børn)
Værger farbrødrene: Rasmus Larsen for sønnen og Peder Laursen for pigerne.
Anne Marie Pedersdatter enke efter Jørgen Rasewitz, har haft underhold i gården siden skifte 3.1.1751 tager sig af Lars Jensen, hun flytter til sin svigersøn Stephen Knudsen i byen.
Pigerne bliver hos stedmoderen.
[Afskrift af skifteprotokoller 1738-68, side 7]

Døtrene Anne Marie f. 1745 og Anne f. 1750 bliver i følge skiftet 'hos stedmoderen', altså Maren Jørgensdatter. Maren Jørgensdatter gifter sig den 23. januar 1752 med Niels Nielsen, og parrets børn bliver Anne Maries og Annes halvsøskende.

Niels Nielsen er skrædder i Aulby, og parret døber datteren Maren den 27. december 1753. [Vejlby 1726-1779, opslag 59]

Jens Lauritzen af Aulby.

Da farbrødrene Rasmus Larsen og Peder Laursen som værger for børnene ved skiftet efter Jens Larsen formodentlig bor i samme sogn, er det nærliggende at antage, at vores ane Jens Lauritzen / Larsen (og hans brødre) er født i Vejlby og måske opvokset i samme landsby, Aulby, kun en kilometer fra sognets kirke. Det viser sig at holde stik.

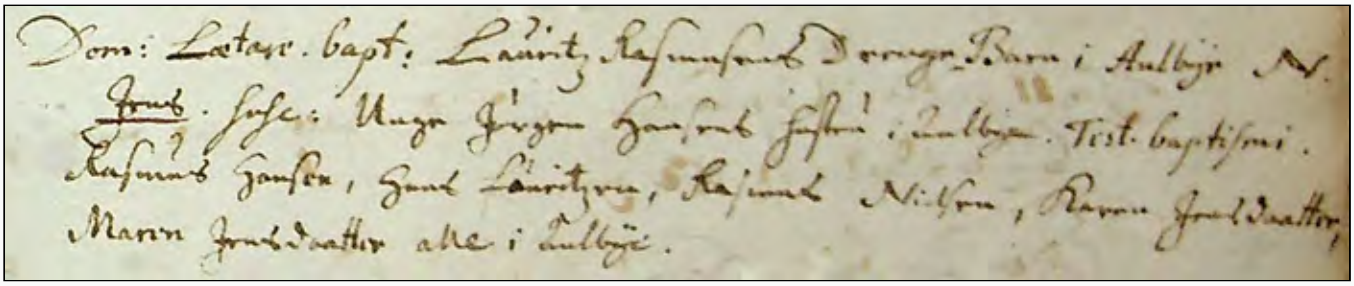

1717 Dom: Lætare (= d. 7. marts) bapt: Lauritz Rasmussens Drenge Barn i Aulbye N. Jens. [Vejlby 1702-1726, o 60]

Jens er født i 1717 [Vejlby 1702-1726, o 60] og brødrene Rasmus [Vejlby 1702-1726, o 68] og Peder [Vejlby 1726-1779, opslag 13] i henholdsvis 1719 og 1729.

Hele teksten ved dåben af Jens er som følger: '1717 Dom: Lætare (= d. 7. marts) bapt: Lauritz Rasmussens Drenge Barn i Aulbye N. Jens. Susc: Unge Jørgen Hansens Hustru i Aulbye. Test. baptisimi: Rasmus Hansen, Hans Lauritzen, Rasmus Nielsen, Karen Jensdatter, Maren Jensdatter alle i Aulbye.'

Forældrene er Lauritz Rasmussen af Aulby og Anne Jensdatter af Kustrup, begge landsbyer i Vejlby sogn. Parret bliver trolovet den 7. december 1710 og gift den 5. april 1711. [Vejlby 1702-1726, opslag 35 og 39] Ved dåben af de tre nævnte drengebørn registreres barnefaderen som henholdsvis Lauritz, Laurs og Lars Rasmussen i kirkebogen.

Parret får i perioden indtil 1732 følgende børn: Anne f. 1711, Anne Kirstine f. 1713, Anne Kirstine f. 1715, Jens f. 1717, Rasmus f. 1719, Hans f. 1722, Anne f. 1724, Kirsten f. 1726, Peder f. 1729 og Maren f. 1732.

Nu er vi langt tilbage i tiden, og **Lauritz Rasmussen** og **Anne Jensdatter** er et af mormor Dortheas 32 3xtip oldeforældrepar. Begge dør i året 1750 i henholdsvis november og december måned. [Vejlby 1726-1779, opslag 89] Anne Jensdatter dør dermed i samme måned, som sønnen Jens Larsen Smed og hans hustru Anne Cathrine Nielsdatter giver deres datter navnet Anne.

Et opslag i FamilySearch nævner parret Laurits Rasmussen og Anne Jensdatter og har oplysninger om deres baggrund i Vejlby sogn. Laurits bliver døbt den 9. søndag efter Trinitatis den 27. juli 1684, og navnet på hans far er Rasmus Hansen f. 1665. [Vejlby 1658-1701, opslag 85]

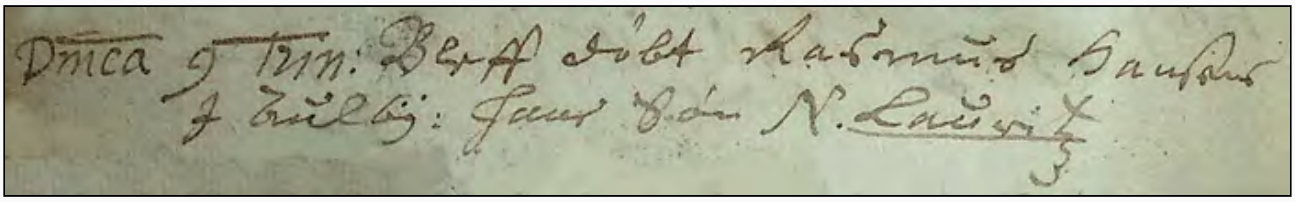

Rasmus Hansens søn Lauritz døbt Dmca 9 Trin 1684. [Vejlby 1658-1701, opslag 85]

Anne Jensdatter bliver døbt omkring 1688. Oplysningerne i FamilySearch skyldes efterkommere efter parrets søn Hans Larsen f. 1722.

Tilbage til Anne Jensdatter.

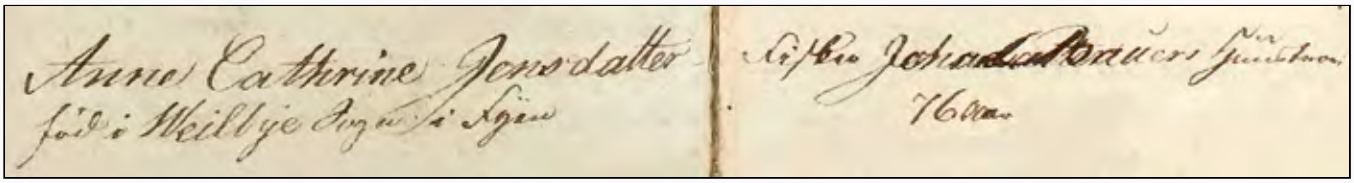

'Anne Cathrine Jensdatter, Fisker Johan Bauers Hustru, 76 Aar' begraves fra Michaelis kirke den 15. juni 1821. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 4]

Oprulningen af denne historie om Anne Jensdatters baggrund bliver mulig, da jeg får øje på tilføjelsen i kirkebogen ved Annes begravelse i 1821. Anne er 'fød i Wejlbye Sogn i Fyen'. I følge aldersangivelsen '76 Aar' er hun født omkring 1745. Det passer bedst med Anne Marie Jensdatter f. 1745 i Vejlby sogn på Fyn**,** men det kan også være Anne Jensdatter f. 1750.

Faktisk tror jeg mest på den sidste mulighed, at vores ane er Anne Jensdatter f. 1750. I så fald er hun 22, da hun bliver gift med Johan Henrich Bauer i 1773. Da parrets børn bliver døbt i Michaelis kirke fra 1775 til 1792, nævnes hver gang, at 'Moderens Navn er: Anne Jensdatter'. Andre steder nævnes et par gange navnet Anne Cathrine Jensdatter, aldrig Anne Marie Jensdatter. Jeg tror derfor, at vores ane er Anne Jensdatter f. 1750.

Begge piger Anne Marie Jensdatter f. 1745 og Anne Jensdatter f. 1750 har samme forældre, og under alle omstændigheder er parret **Jens Larsen Smed** og **Anne Cathrine Nielsdatter** et af mormor Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar.

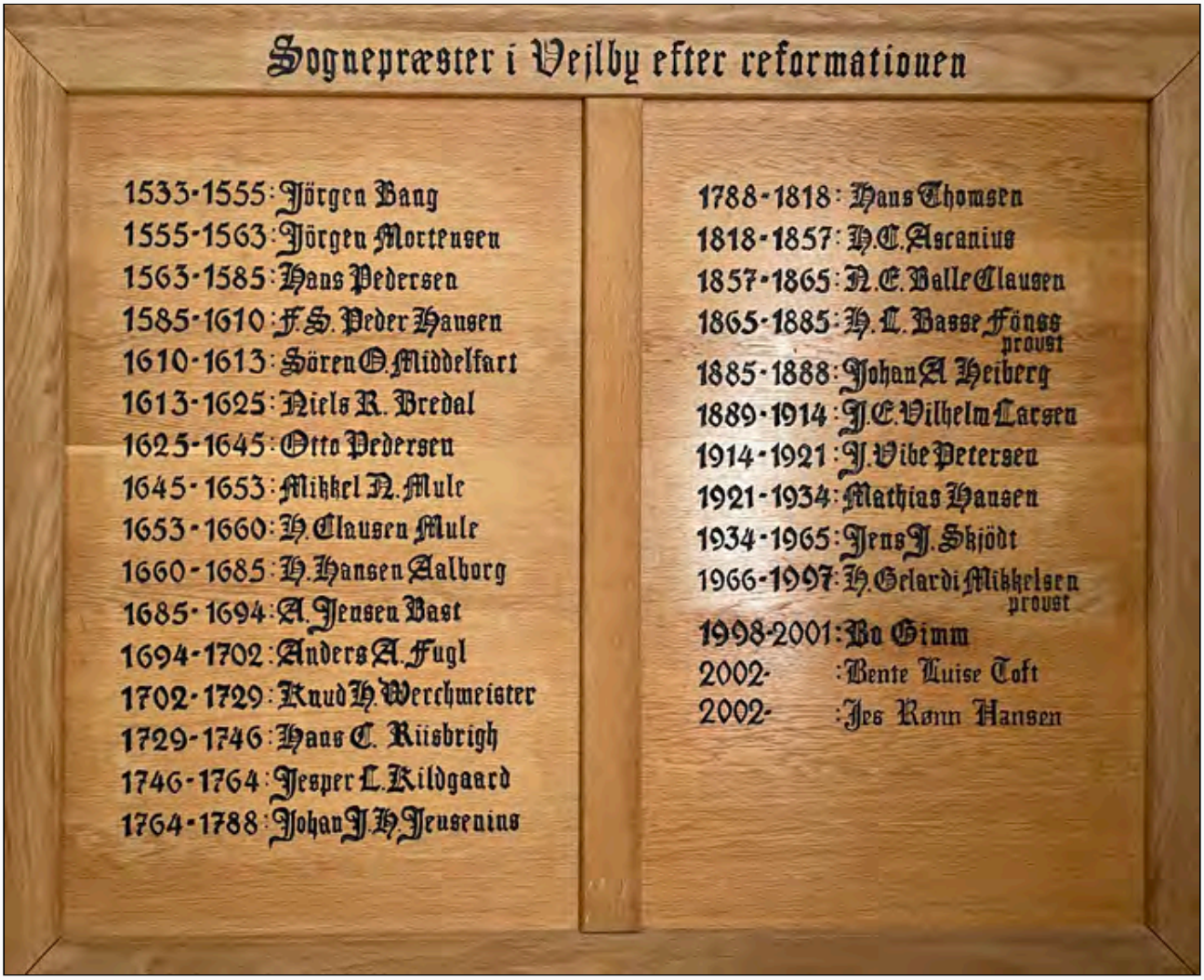

Sognepræster i Vejlby efter reformationen. [Mit eget foto]

En særlig tak i forbindelse med eftersøgningen skal lyde til præst og kapellan **Johann Jørgen Jensenius**, der var kirkebogsfører i Vejlby fra 1764, og som egenhændigt indsamlede oplysninger om døbte, copulerede og døde i sognet i perioden 1746 til 1764, hvor kirkebogen i 18 år ikke var ført. Forgængeren Jesper Larsen Kildgaard havde forsømt dette, men det lykkedes Jensenius at rette op på fejlen. Mere om Johan Jørgen Jensenius kan læses her: En præst og hans gøremål 1770-71.

Anne Jensdatters mand, Johan Hendrich Bauer.

Vi kender ikke anerne for Anne Jensdatters mand Johan Hendrich Bauer født omkring 1740. Navnet kunne tyde på en tysktalende baggrund, måske i Slesvig eller Holsten. Eventuelt stammer han fra Erritsø, men en nærmere eftersøgning er ikke umiddelbart mulig, da Erritsø kirkebog først starter i 1756.

Som nævnt ovenfor registreres Johan Hendrich Bauer flere gange som **Johan Hendrichsen** eller Johan Henrichsen, blandt andet da han og Anne Jensdatter bliver gift i Vejlby kirke i 1773 og ved dåben samme år i Erritsø af sønnen Peder.

Slægtsforsker Peter Sandbøl har set Johan Bauer i arkivalier fra søværnet, herunder indrulleringsbøger, mandskabsjournaler og gageruller, og det fremgår her, at Bauer i flere perioder som matros er tilknyttet

søværnet indtil begyndelsen af 1790'erne, hvor han er omkring 50 år gammel. I 1790 overflyttes Bauer til orlogsskibet Fyen. [Indrulleringsbøger for danske og slesvigske distrikter 1790, opslag 28]

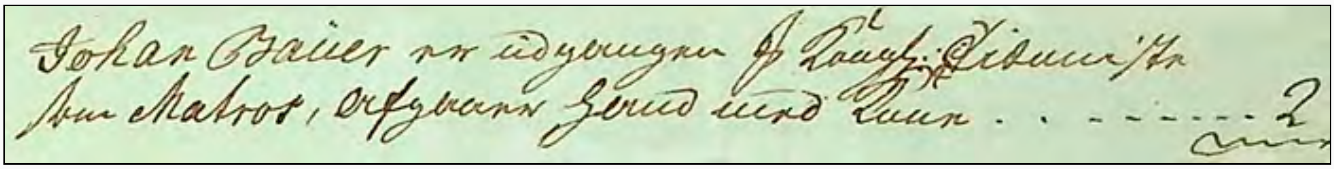

Johan Bauer er udgangen til Kongl: Tiænniste som Matros, Afgaaer hand med Koún, 2. [Fredericia Købstadsregnskaber 1779-1783 Ekstraordinære skatter 1780, opslag 37]

I følge Fredericia Købstadsregnskaber udgår Johan Bauer til kongelig tjeneste som matros den 1. maj 1780, se billedet ovenfor.

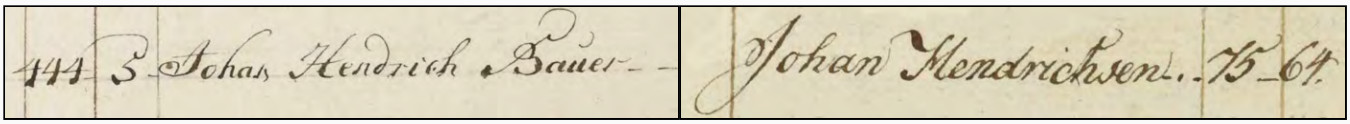

[Indrulleringsbøger for danske og slesvigske distrikter 1784, opslag 53]; [Indrulleringsbøger for danske og slesvigske distrikter 1790, opslag 60]

Johan Hendrich Bauer registreres i søværnets journaler nogle gange som Johan Henrichsen eller Hendrichsen. Dette navn har altså været et almindeligt brugt synonym for vores ane, Johan Hendrich Bauer.

Sandbøl har også set 'Matros Johan Henrich Bauer og K' fra 1775 nævnt mange gange blandt altergængerne i Michaelis kirke, blandt andet den 6. februar 1778. [Michaelis 1769-1786, opslag 85]

Johan Hendrich Bauer køber i 1779 et hus på hjørnet af Norgesgade og Sundegade mod vest. Prisen er 70 rd, som afdrages med 10 rd hver den 11. juni og 11. december. Lånet forrentes med 4 pct. årligt. Gælden er indfriet i 1802. Johan Bauer tager herefter et lån i ejendommen og får i 1806 henstand med afdragene.

Ejendommen pantsættes yderligere i 1809, og i 1810 overdrager Johan Bauer i forbindelse med oprettelse af en aftægtskontrakt ejendommen til sønnen Henrich Johansen Bauer.

Henrich forpligter sig til at give sine 'kiære Forældre Johan Bauer og Hustrue til deres Underholdning saalænge de lever Aarlig 20 rd siiger Tyve Rigsdaler og hver Huuslÿe samt Lys og Ildebrændsel og desuden opvarte og pleje dem paa det bedste, og naar de med Döden afgaaer da at besörge deres hensovede Legemer paa anstændig Maade begravede'.

Peter Sandbøl har fundet et dokument dateret 7. december 1818, hvor Johan Bauer anmoder Skole og Fattigcommisionen i Fredericia om at blive fritaget for Skole og Fattigskat.

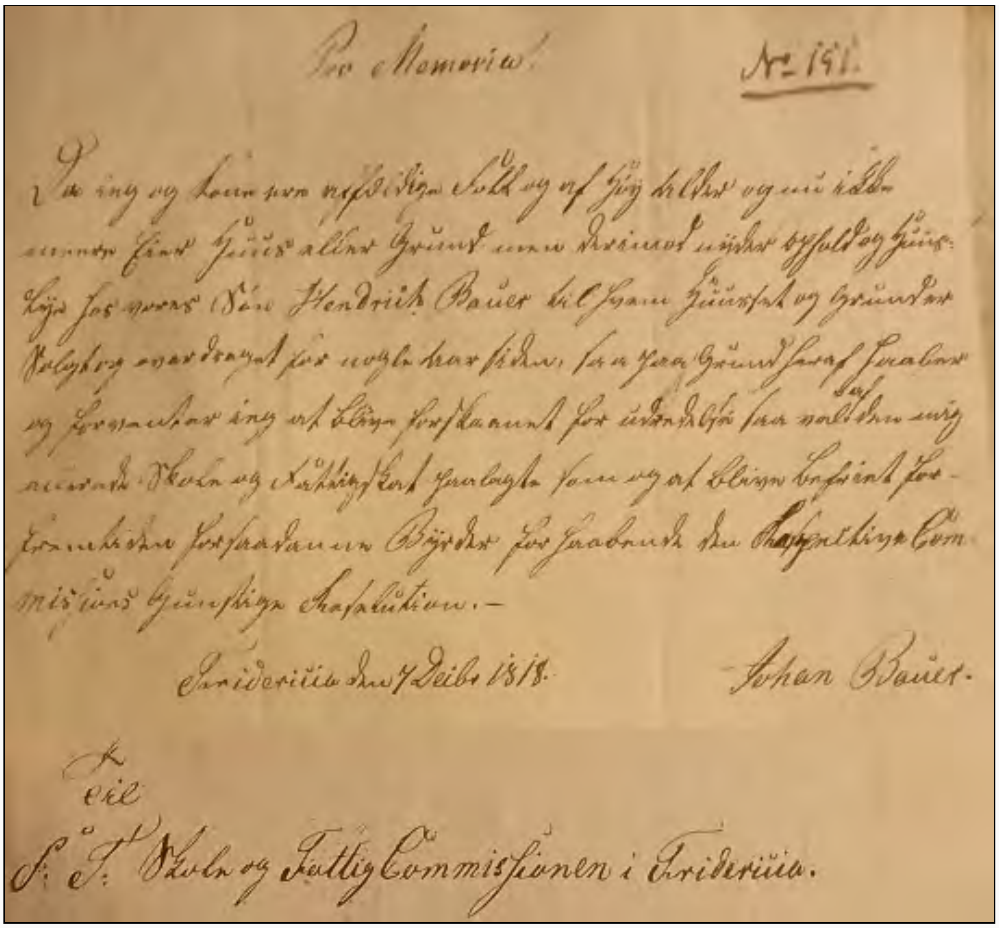

Pro Memoria! No 151.

Da ieg og Kone som affældige Folk og af Høy Alder og nu ikke meere Eier Huus eller Grund men derimod nyder Ophold og Huuslye hos vores Søn Hendrich Bauer til hvem Huuset og Grund er Solgt og overdraget for nogle Aar siden, saa paa Grund heraf haaber og forventer ieg at blive forskaanet for udredelse saa vel af den mig allerede Skole og Fattigskat paalagte som og at blive befriet for Fremtiden forsaadanne Byrder forhaabende den Respective Commissions Gunstige Resolution.—

Fridericia den 7 Decbr 1818. Johan Bauer.

Til

S. T. Skole og Fattig Commissionen i Fridericia.

Johan Bauers ansøgning dateret 7. december 1818 om fritagelse for Skole og Fattigskat.
[Materiale fra Peter Sandbøl]

Pro Memoria!
Da ieg og Kone som affældige Folk og af Høy Alder og nu ikke meere Eier Huus eller Grund men derimod nyder Ophold og Huuslye hos vores Søn Hendrich Bauer til hvem Huuset og Grund er Solgt og overdraget for nogle Aar siden, saa paa Grund heraf haaber og forventer ieg at blive forskaanet for udredelse saa vel >af< den mig allerede Skole og Fattigskat paalagte som og at blive befriet for Fremtiden for saadanne Byrder forhaabende den Respective Commissions Gunstige Resolution. -
Fridericia den 7 Decbr 1818. Johan Bauer.

Til S. T. (Salve Titulo, med forbehold for titlens rigtighed) Skole og FattigCommissionen i Fridericia.
[Transskriptionen lavet med hjælp fra DIS-forum i november 2022]

Også disse oplysninger stammer fra Peter Sandbøls righoldige materiale.

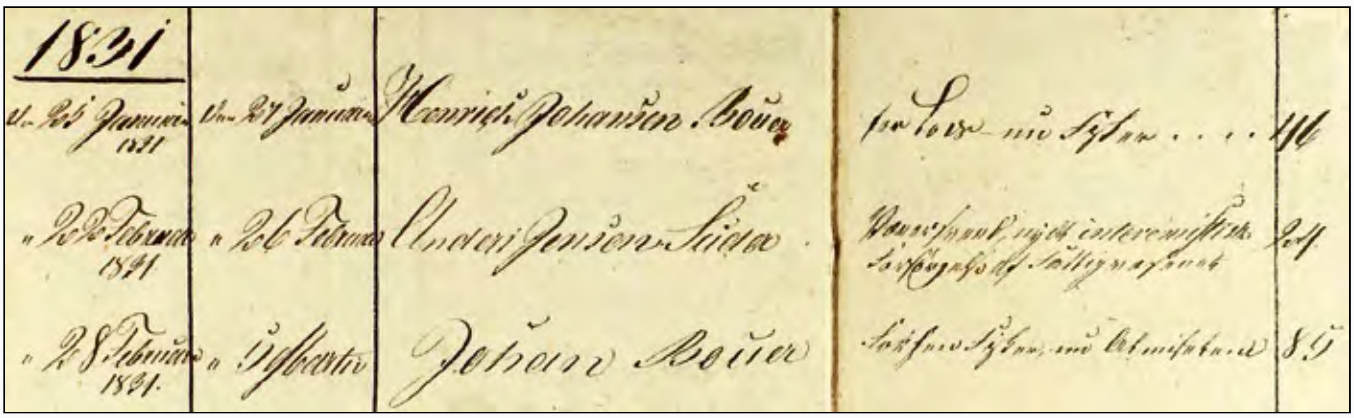

1831				
d. 25 Januar 1831	d. 27 Januar	Henrich Johansen Bouer	[illegible]	46
" 22 Februar 1831	" 26 Februar	Anderi Jensen Suder	[illegible]	24
" 28 Februar 1831	" 5 Martii	Johan Bouer	[illegible]	85

'D. 5 Marts 1831: Johan Bouer, Forhen Fisker nu Almisselem, 85 Aar, begravet i Fattigjord'. Personen øverst i listen, Henrich Johansen Bouer, 46, er Johan Henrich Bauers søn Henrich f. 1784. [Michaelis døde m 1814-1831, opslag 13]

At sørge for forældrenes begravelse lykkes ikke for sønnen Henrich i forhold til faderen, fordi han selv dør i januar 1831, en måned før sin far, se listen fra kirkebogen ovenfor. Johan Hendrich Bauer, 85 år gammel,

begraves derfor 'i Fattigjord'.

Michaelis kirke, november 2021. [Mit eget foto]

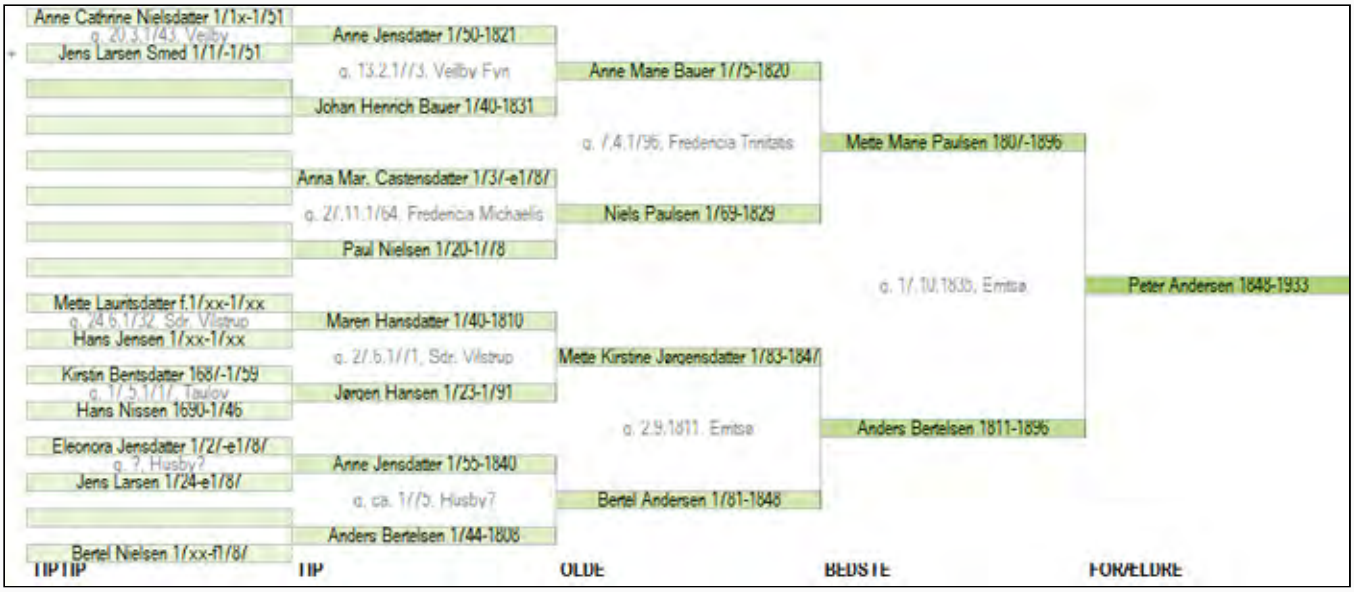

Anetavle for mormor Dortheas far Peter Andersen f. 1848.

Niels Paulsen af Fredericia.

Det er parret Johan Hendrich Bauer og Anne Jensdatters datter Anne Marie Bauer f. 1775, der er vores ane. Anne Marie Bauer bliver i 1796 gift med Niels Paulsen, og dette pars datter Mette Marie Paulsen f. 1807 er mormor Dortheas farmor.

Vedrørende Mette Maries far, **Niels Paulsen**, peger flere kilder på, at han er døbt i Fredericia Michaelis i juli måned 1769. Et opslag i kirkebogen bekræfter dåben af Niels, hvis far er 'Daglønner Poul Nielsen'. Moderens navn er ikke nævnt.

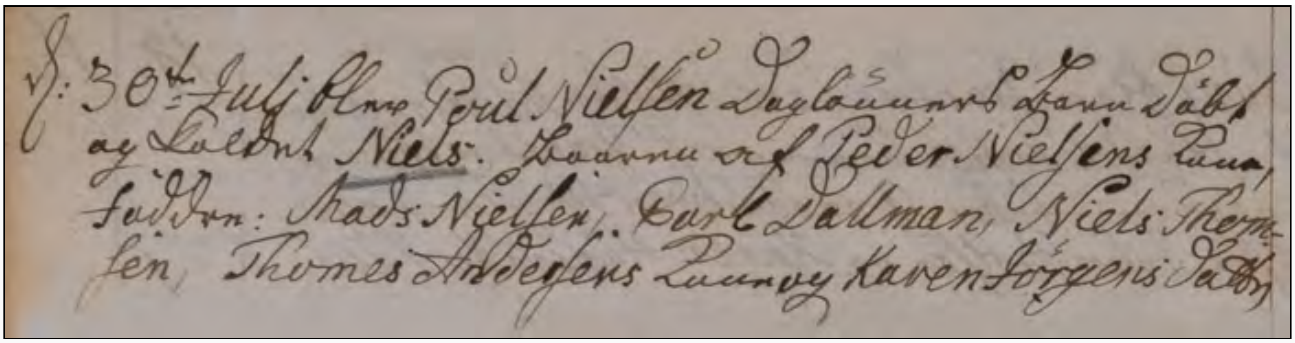

Niels Poulsen bliver døbt den 30. juli 1769. [Michaelis 1764-1814, opslag 29]

Alderen stemmer ikke med folketællingen 1801, hvor Niels er opført som 28 år gammel (dvs. født cirka 1773). Desuden staves faderens fornavn Poul med o og ikke med a som i Niels' efternavn Paulsen. Men det kan ikke udelukkes, at dette er dåben af vores ane. [Michaelis 1764-1814, opslag 29]

Ud over barnefaderen optræder to andre personer med efternavnet Nielsen, Peder Nielsen og Mads Nielsen. Måske er det Poul Nielsen brødre...?

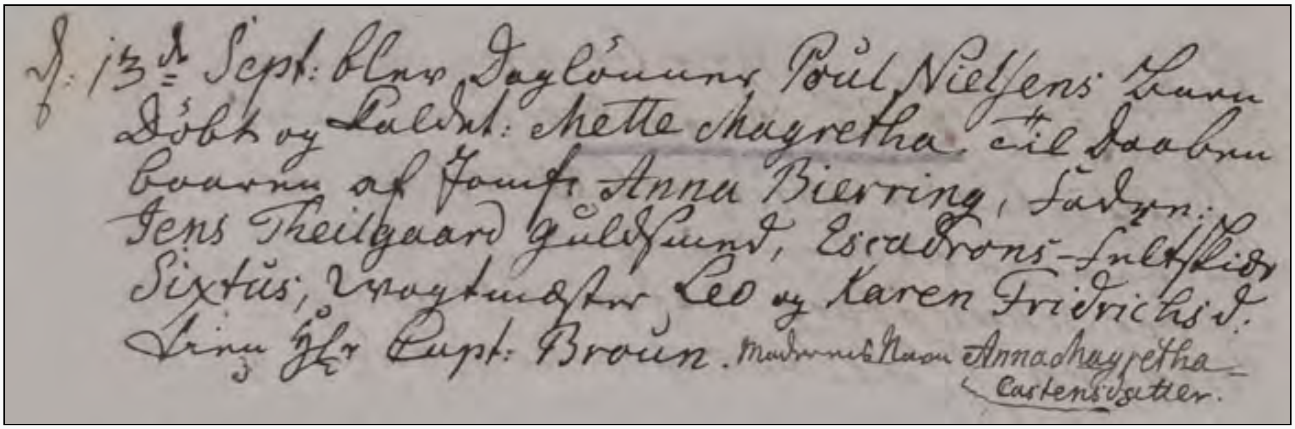

Ved dåben af Mette Magretha den 13. september 1772 oplyser kirkebogen, at moderens navn er Anna Magretha Castensdatter. [Michaelis 1764-1814, opslag 42]

Samme daglønner Poul Nielsen døber datteren Mette Magretha i 1772, og her nævnes det, at navnet på moderen er Anna Magretha Castensdatter. [Michaelis 1764-1814, opslag 42] Datteren dør kun 6 år gammel i 1778. [Michaelis 1764-1814, opslag 254]

Nu begynder det at ligne noget. Som vi har set ovenfor, får Niels Paulsen og Anne Marie Bauers førstfødte datter i året 1805 netop navnet Anne Margrethe. Barnet er dermed opkaldt efter sin farmor, Anna Margrethe Carstensdatter. [Michaelis 1764-1814, opslag 175]

Daglønner Poul Nielsen af Fredericia.

Efter Niels f. 1769 og Mette Margrethe f. 1772 døber Poul Nielsen sønnen Peder i 1775, og navnet på moderen oplyses her at være Magretha Carstensdatter. [Michaelis 1764-1814, opslag 52] Nu er det fristende at se, om parret er nævnt i folketællingen 1787 – men det er desværre ikke tilfældet. Parret døber ikke flere børn i Michaelis kirke efter Peder f. 1775.

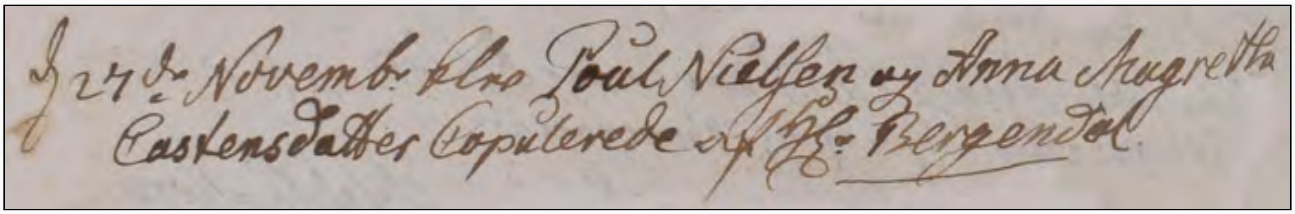

Poul Nielsen og Anne Magretha Castensdatter bliver copulerede i Michaelis kirke den 27. november 1764. [Michaelis 1764-1814, opslag 316]

Videre i kirkebogen ses, at **Poul Nielsen** og **Anna Magretha Castensdatter** bliver viet af pastor Bergendal i Michaelis kirke den 27. november 1764. [Michaelis 1764-1814, opslag 316] Dette par er det andet af mormor Dorthea otte tipoldeforældrepar.

I kirkebogens trolovelsesprotokol ses, at Paul Nielsen og Anne Margretha Carstensdatter bliver forlovet den 13. februar 1764, altså 9½ måneder før vielsen.

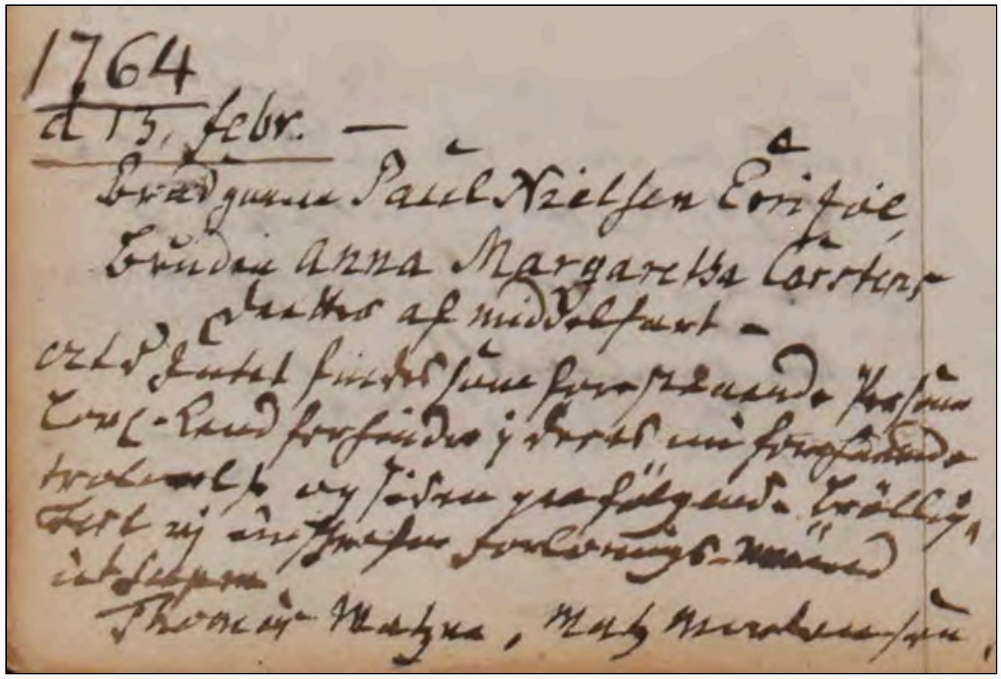

Paul Nielsen og Anna Margaretha Carstensdatter bliver forlovet den 13. februar 1764. [Michaelis 1708-1764, opslag 177]

Navnet på brudgommen skrives her faktisk med a, altså som **Paul**. Det stemmer med sønnens efternavn, der oftest skrives på samme måde: **Niels Paulsen**. Samtidig oplyses, at brudgommen er af Erritsø og bruden af Middelfart. Det leder os desværre ikke nærmere parrets respektive aner.

Erritsø kirkebog starter først mange år efter, Paul Nielsen er født omkring 1720, og dåben af Anna Margretha ses ikke i Middelfart i perioden 1727 til 1744. Selv ikke i en ny afftografering i farver er Middelfart kirkebog i perioden op til 1744 mulig at læse. Kirkebogsførerens håndskrift er en hån mod sognebørnene og mod eftertidens slægtsforskere.

Et yderligere notat i Michaelis kirkebog fortæller, at 'den 27de Nov: blev dimitterede Landsoldat navnl: Poul Nielsen og Magretha Carstensdatter copulerede.' [Michaelis 1706-1764, opslag 170] Det forklarer, hvorfor der går så lang tid fra trolovelsen i februar til copulationen i november 1764. Poul Nielsen er i den mellemliggende periode indkaldt som landsoldat.

Parret får mindst tre børn i perioden efter vielsen: Niels f. 1769, Mette Margrethe f. 1772 og Peder f. 1775.

Daglønner Poul Nielsen bliver begravet fra Michaelis kirke 'i fattiges jord' den 23. oktober 1778, 58 år gammel. [Michaelis 1764-1814, opslag 255] Der findes i den forbindelse et skifte, gengivet af Erik Brejl som følger:

1165 Poul Nielsen i Fredericia. 21.10.1779, fol.137.
E: Margrethe Carstensdatter. LV: Niels Lauridsen, bager i Fredericia.
B:
2) Niels Poulsen 12
3) Peder Poulsen 5.
Af første ægteskab B:
1) Carl Poulsen 16.
FM: Peder Bøttern.

Fredericia Byfogeds skifteprotokol findes online, og selv om kvaliteten af scanningen er dårlig, ses det tydeligt, at navnet på den afdøde faktisk skrives som **Paul Nielsen med a**. På samme måde skrives også efternavnene på alle tre børn som Paulsen med a. Skiftet efter Paul Nielsen [Fredericia Byfoged Skifteprotokol 1774-1797, opslag 139] korrigeres derfor til følgende:

1165 Paul Nielsen i Fredericia. 21.10.1779, fol.137.
E: Anna Margrethe Carstensdatter. LV: Niels Lauritzen, bager i Fredericia.
B:
2) Niels Paulsen 12
3) Peder Paulsen 5.
Af første ægteskab B:
1) Carl Paulsen 16.
Laugværge: Peder Andreas Bøttern.

Sammenhængen er hermed hævet over enhver tvivl. Niels Paulsens forældre er med sikkerhed parret **Paul Nielsen** og **Anna Margrethe Carstensdatter**. Jeg har ledt efter anerne til begge, men desværre forgæves.

Navnet Paul Nielsen som skrevet i skifteprotokollen, Paul med a.

Ud over børnene Niels Paulsen f. 1769 og Peder Paulsen f. 1775 har Paul Nielsen en søn af første ægteskab, Carl Paulsen f. cirka 1760.

Paul Nielsens første hustru er Mette Jepsdatter, som dør i december 1761. Hun er i følge kirkebogen 27 år gammel. [Michaelis 1694-1763 D, opslag 187] Peter Sandbøl har fundet skiftet efter Mette Jepsdatter, dateret 20. februar 1762. Parret får et barn sammen, sønnen Carl Ferdinand født i juni 1760. [Michaelis 1730-1763 F, opslag 206]

Sønnen og vores ane Niels Paulsen bliver konfirmeret i Michaelis den 18. april 1784, og to uger senere deltager han fredag den 30. april sammen med sin mor i altergangen i kirken. Moderen registreres som 'Poul Nielsen Daglønners Enke'. [Michaelis kommunion 1769-1786, opslag 148]

Ved konfirmationen i april 1784 registreres Niels Paulsen som 16 år gammel, selv om han som født i 1769 kun er 15. [Michaelis konfirmerede 1769-1786, opslag 178]

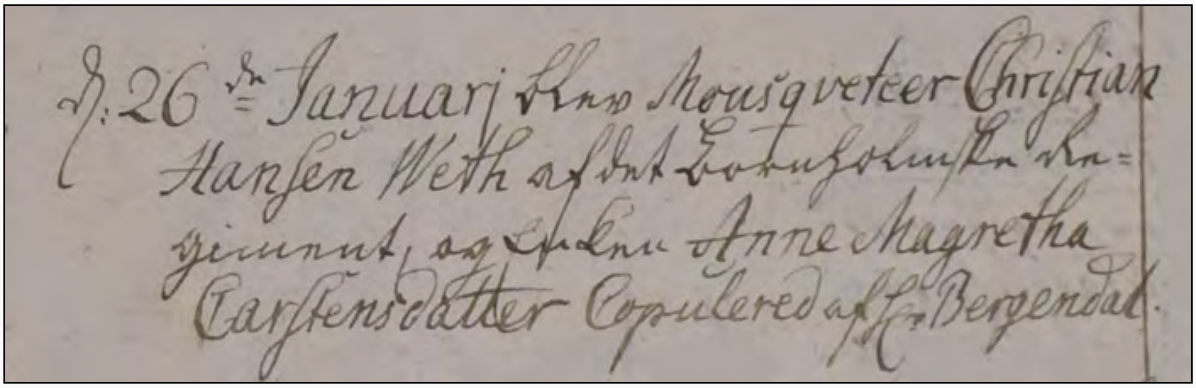

'D: 26de Januari 1785 blev Mousqveter Christian Hansen Weth af det bornholmske Regiment og Enken Anne Margretha Carstensdatter Copulered af Bergendal'. [Michaelis 1764-1814, opslag 329]

Året efter sønnens konfirmation bliver Anne Margrethe Carstensdatter gift med Christian Hansen Weth: 'D: 26de Januari blev Mousqveter Christian Hansen Weth af det bornholmske Regiment og Enken Anne Margretha Carstensdatter Copulered af Bergendal'. [Michaelis 1764-1814, opslag 329]

Jeg har tidligere forgæves søgt Anne Margrethe i folketællingen 1787. Men nu ser jeg hende.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Danmarkes Stræde (211), , FT-1787, C4465
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Christen Rasmussen 64 Gift Manden Snedker
Anna Holmbaks 60 Gift Koun
Christian Wede 64 Gift 2det Ægteskab Logerende til leie Afskediget Soldat med Pension
Grethe Pedersdatter 50 Gift 2det Ægteskab Hans Koun
Peder Poulsen 14 Ugift Konens Søn af 1.ste Ægteskab

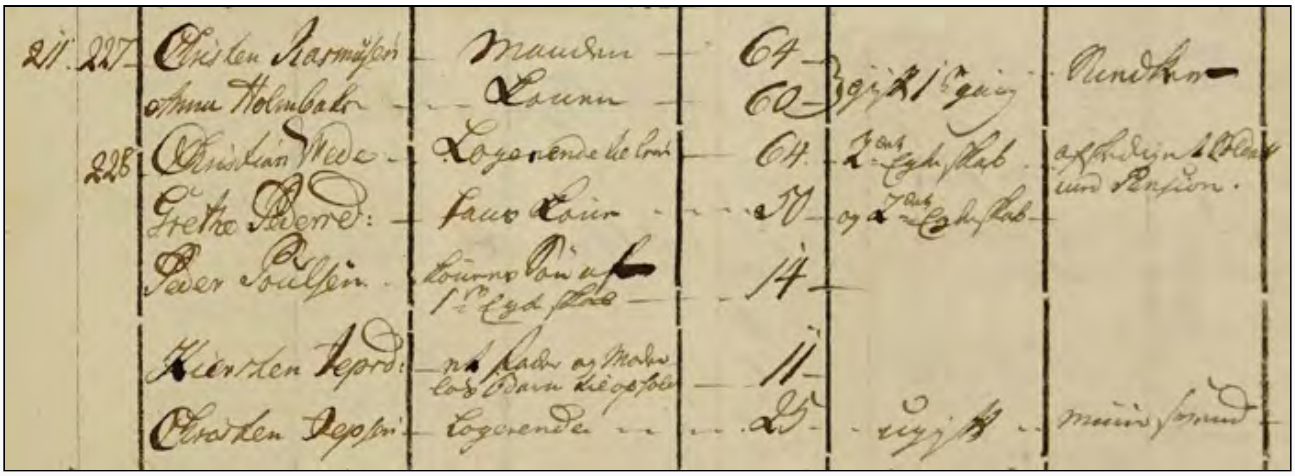

[FT 1787 Fredericia, opslag 20]

Anne Margrethe Carstensdatter står fejlagtigt opført som Grethe Pedersdatter, men efter vielsesregistreringen i 1785 (ovenfor) er jeg sikker på, at dette er den rigtige familie. Anne Margrethes mand Christian Weth (Wede) er i 1887 64 år og 'Afskediget Soldat med Pension'. Hendes yngste søn Peder Poulsen 14 år ses også i husstanden. [Folketælling Fredericia 1787, opslag 20]

Sidstnævnte Peder Paulsen konfirmeres i Michaelis den 1. søndag efter påske i 1791. Han nævnes i listen som 'Christian Weths Stif Søn'. [Michaelis konfirmerede 1787-1831, opslag 337] Sammen med både sine forældre og de øvrige konfirmander deltager Peder den efterfølgende fredag den 6. maj i altergangen i Michaelis kirke. Han omtales her som 'Peder Paulsen Weth', og forældrene nævnes som 'Christian Weth og K(one)'. [Michaelis konfirmerede 1787-1831, opslag 46]

Disse oplysninger bringer os ikke nærmere Anne Margrethe Carstensdatters aner. Vi ved, hun formodentlig stammer fra Middelfart, men sporet fortaber sig der.

Ægtemanden, 'den demiterede Mousqt Christian Hansen Weth' bliver begravet som fattiglem i august 1792. [Michaelis 1764-1814, opslag 285]

Jeg leder efter Anne Margrethe Carstensdatter i listerne over døde i begge Fredericias sogne, men forgæves. Hun ses ikke i folketællingen 1801 og må være død i perioden 1787 til 1801.

Volden og voldgraven i Fredericia, september 2017. [Mit eget foto]

Tilbage til Niels Paulsen.

Anne Margrethe Carstensdatters ældre søn og vores ane Niels Paulsen ses som cirka 18-årig ikke i Fredericia i folketællingen 1787. En Niels Poulsen 19 år nævnes blandt tjenestefolk hos selvejerbonde Poul Pedersen i Gauerslund sogn. Måske er det vores ane.

Under alle omstændigheder er Niels Paulsen omkring 18 år i 1787, og han bliver året efter i 1788 hvervet som tambour ved Fynske Infanteriregiment i Fredericia.

Jeg har i november måned 2017 haft lejlighed til i Rigsarkivet i København at se 'Af- og tilgangsprotokoller 1763-1833' for Fynske Infanteriregiment, som Niels Paulsen tilhører. I tilgangsprotokollen bliver det bekræftet, at Niels' hjemby er Fredericia. [12. Bataillons arkiv i Rigsarkivet under G8 og G9].

Jydske Infanteriregiment har fra 1785 garnison i Fredericia og ændrer i 1790 navn til Fynske Infanteri-regiment.

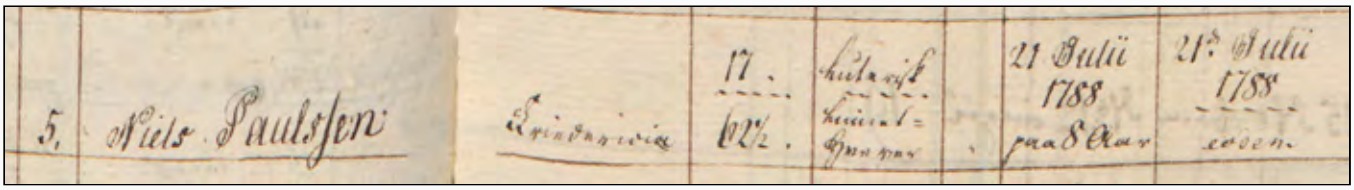
5. Niels Paulsen — 17. — 62½. — 21 Julii 1788 — 21 Julii 1788

No. 5 Niels Paulssen hvervet som lejesoldat ved Jydske Infanteriregiment 5te Musqueteer Compagnie v/ Capitaine v. Eyben den 21. juli 1788. [Af- og tilgangsprotokoller i Rigsarkivet]

Ved hvervningen den 21. juli 1788 oplyses, at Niels er 17 år gammel og 62½ tomme høj, svarende til 163 cm. Niels er Lutersk af religion og af prefession er han Linnet-Hvever (Linnedvæver).

Kontrakten lyder på minimum 8 års tjeneste, og Niels er menig i regimentet med titel af Tambour. Året efter den 26. maj 1789 ændrer han titel fra Tambour til Musketer, som er en anden betegnelse for en menig. Protokollen er siden mit besøg på arkivet i 2017 blevet affotograferet og kan i 2025 ses i Rigsarkivets arkivalieronline.

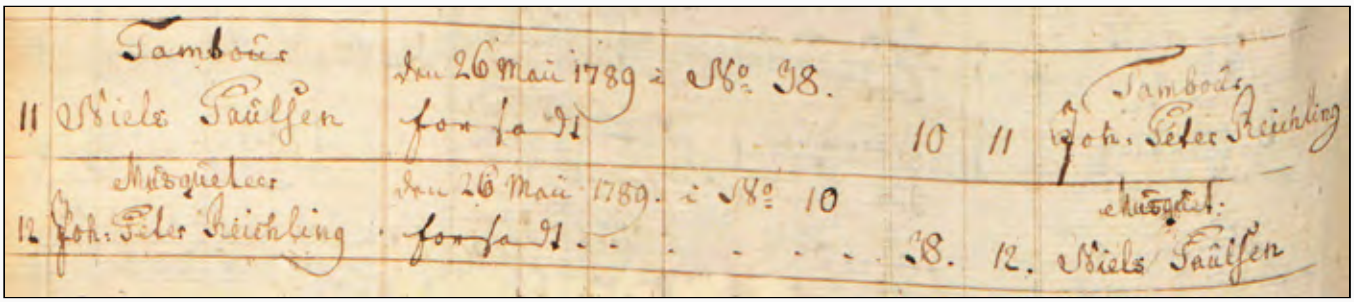
Tambour — den 26 Maii 1789 i No. 38. — 11 Niels Paulsen — for sa 91 — 10 11 Joh. Peter Reichling
Musqueteer — den 26 Maii 1789. i No. 10 — 12 Joh. Peter Reichling — for sa 91 — 38. 12. Niels Paulsen

Niels Paulsen bytter i 1789 titel med Joh: Peter Reichling og udskifter Tambour med Musqueter. [Af- og tilgangsprotokol i Rigsarkivet, opslag 371]

Mens han er musketer ved regimentet, bliver Niels Paulsen i 1796 trolovet og gift med Anna Marie Bauer. [Trinitatis 1735-1806, opslag 125 og Trinitatis 1685-1805, opslag 235] Niels har på dette tidspunkt tjent regimentet i 8 år.

Som nævnt ovenfor får parret syv børn efter vielsen i 1796. Det er nr. 5 Mette Marie f. 1807, der er vores ane. Fra dåben af datteren Ane Margrethe i 1805 er Niels Paulsen ikke længere musketer, men Dugmager. Det passer med hans ungdomsprofession som Linnedvæver.

1. Mads Nielsen f. 1797. [Michaelis 1764-1814, opslag 147].
2. Johan Bauer f. 1799. [Trinitatis 1685-1805, opslag 242].
3. Peder Paulsen f. 1802. [Trinitatis 1685-1805, opslag 252].
4. Ane Margrethe f. 1805. [Michaelis 1764-1814, opslag 175].
5. Mette Marie f. 1807. [Michaelis 1764-1815, opslag 182]
6. Hendrik f. 1810. [Michaelis 1764-1815, opslag 188].
7. Hans Rasmussen f. 1813. [Michaelis 1764-1815, opslag 198].

Som soldat ved Fynske Infanteriregiment kommer Niels Paulsen vidt omkring i kongeriget og hertugdømmerne, både før og efter vielsen med Anna Marie Bauer. Danmark holder sig i en lang periode neutral i den igangværende konflikt mellem England og Frankrig, men det ændres sig efter århundredeskiftet.

Fra år 1800 er Danmark på krigsfod med England, og også musketer Niels Paulsen kommer snart med i krigshandlingerne. Han er med til at betjene kanonerne på blokskibet Dannebrog under Slaget på Reden den 2. april 1801.

Danmark tvinges i 1800 til at indgå i et væbnet neutralitetsforbund med Preussen, Sverige og Rusland. England frygter, at forbundet vil alliere sig med Napoleons Frankrig og sender i marts 1801 et stort antal krigsskibe mod Danmark for at få kontrol med den danske flåde.

De danske krigsskibe er lagt op for vinteren uden rigning og sejl og er ikke manøvredygtige. Forsvaret af København kommer derfor til at bestå af en linje af talstærkt bemandede fastforankrede skibe med kanoner, såkaldte blokskibe. Skibenes besætninger består af aflønnede frivillige og soldater fra forskellige regimenter, altså ikke kun søfolk.

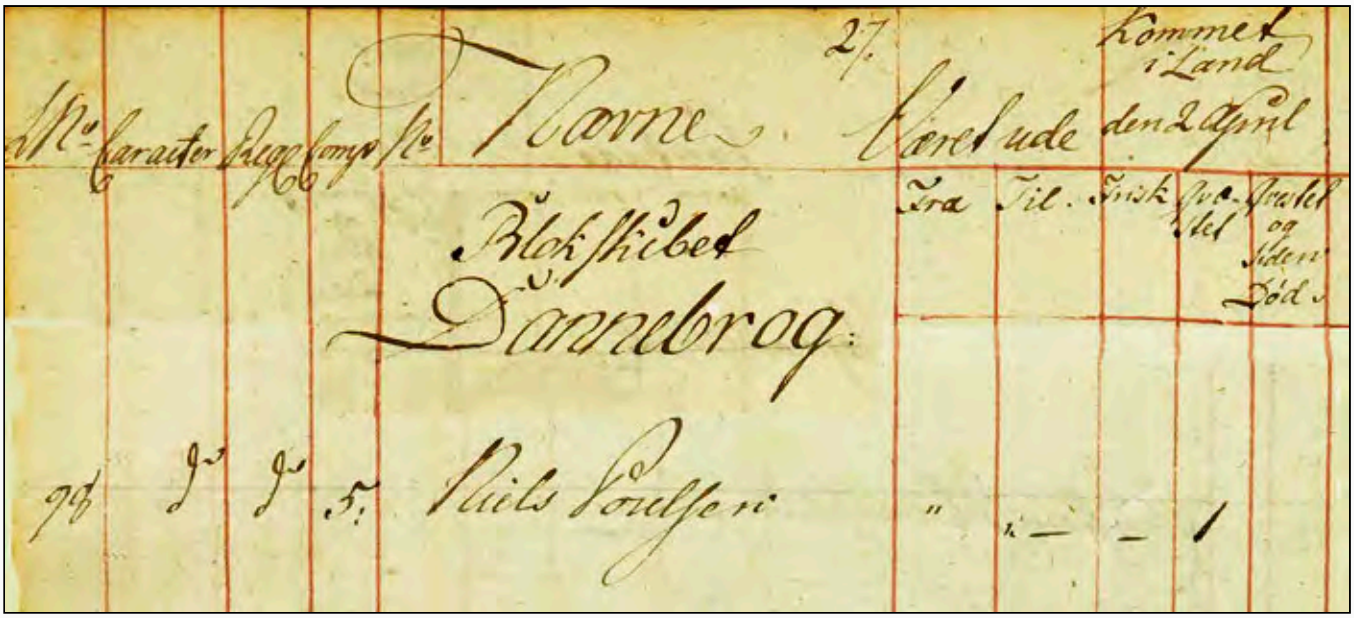

Musketer Niels Paulsen af 5. Compagni i 'Rulle over "Soldatesqven" ved Bataillen 1801 2. April'. Bemærk markeringen i kolonnen 'Qvæstet'. [Rulle over "Soldatesqven" ved Bataillen 1801 2. April, opslag 14]

Blokskibet Dannebrog bliver den 7. marts bemandet med soldater fra Marinekorpset og Fynske Infanteriregiment, heriblandt Niels Paulsen, der registreres som nr. 98 i mandskabsprotokollen, se ovenfor. [Rulle over "Soldatesqven" ved Bataillen 1801 2. April, opslag 14]

Jeg har fået denne oplysning i november 2021 af slægtsforsker Peter Sandbøl, som er stødt på Niels Paulsen i forbindelse med eftersøgning af materiale om Sandbøls og mine fælles aner i Fredericia-slægterne Westerberg og Keyser. Mere om dette nedenfor i denne krønike.

Dannebrog med 60 kanoner og en besætning på 350 mand er den danske øverstkommanderende, Olfert Fischers, flagskib. Skibets kaptajn er Ferdinand A. Braun. Dannebrog bliver under kampen angrebet af de britiske linjeskibe Elephant (med Nelson), Glatton og Ganges, og Glatton skyder omkring kl. 11:30 Dannebrog i brand.

Olfert Fischer flytter herefter sin kommando over på skibet Holsteen. Kaptajn Braun mister under slaget sin højre hånd, men kæmper videre indtil der kun er 3 brugbare kanoner. [vragwiki.dk]

Ved Fjendtlighedernes Udbrud 1801 ansattes Braun som Chef for Blokskibet "Dannebrog", der i Slaget 2. April førte Olfert Fischers Stander, indtil det kom i Brand. Skibet blev angrebet af Lord Nelsons eget Admiralskib "Elephant" samt Linjeskibene "Glatton" og "Ganges", senere kom hertil desuden 2 andre. Af den 336 Mand stærke Besætning faldt 53, mens 51 Mand saaredes, deriblandt Braun, som mistede sin højre Haand, hvorefter hans næstkommanderende, Kaptajn H. Lemming, overtog Kommandoen. Efter at have sendt det friske Mandskab i Land overgav Lemming skibet med sig selv og sin saarede Chef. Fjenden forefandt kun 3 brugelige, fornaglede Kanoner af dets oprindelige 60 Stykker. "Dannebrog" drev en Stund brændende

omkring og sprang i luften en halv Time efter Slagets Ophør i kort Afstand norden for Trekroner. [Dansk Biografisk Lexikon, III. Bind (1887-1905), s. 20f]

Christian Mølsteds maleri 'Slaget på Reden den 2. april 1801'. Her er vi ombord på Flådebatteri nr. 1 kommanderet af Peter Willemoes. Det brændende skib i baggrunden er Dannebrog. [HistorieLab]

Af Dannebrogs besætning på 350 mand mister 58 livet under slaget. Niels Paulsen er blandt 59 sårede, som reddes i land den 2. april. Det brændende skib (som ses i baggrunden på maleriet ovenfor) driver rundt som vrag og springer i luften ved Trekroner en halv time efter kampenes ophør.

Slaget som helhed er voldsomt og blodigt, og der er mange tab. I følge de officielle tal har danskerne 367 dræbte og 635 sårede, hvoraf 100 efterfølgende dør af deres sår. Englænderne har 254 dræbte og 689 sårede. De reelle tabstal på dansk side er formodentlig op til dobbelt så store som de opgivne officielle tal.

Det 6 timer lange slag slutter uafgjort med en våbenhvile. Den engelske næstkommanderende viceadmiral Lord Nelson kræver i et brev afsendt kl. 14:00 til den danske kronprins Frederik, at Danmark straks stopper al modstand.

'Lord Nelson har ordre til at skåne Danmark, når det ikke længere gør modstand; men dersom skydningen vedbliver fra dansk side, vil Lord Nelson være nødt til at sætte ild på alle de flådebatterier, som han har erobret, uden at det står i hans magt at frelse de tapre danske, som har forsvaret dem'. [danmarkshistorien.dk]

Kronprinsen accepterer våbenhvilen, og kampene ophører omkring kl. 16 den 2. april 1801.

Niels Paulsen bliver som nævnt kvæstet, og efterfølgende tildeles han 'for udmærket Deltagelse i Kampen' Hæderstegnet for Slaget på Reden. [Kartotek over Hæderstegnet for Slaget på Reden, opslag 30]

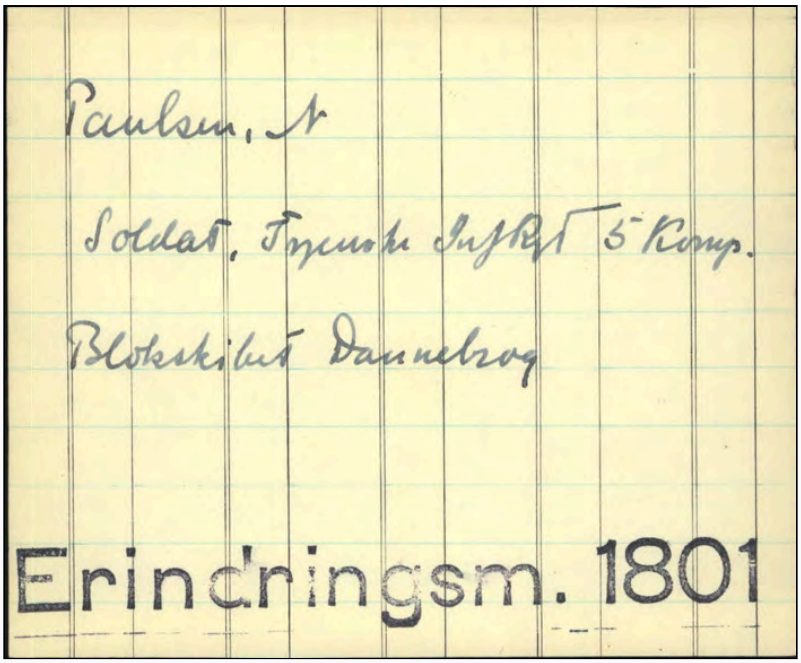

N. Paulsen, Soldat, Fyenske InfRgt 5 Komp. Blokskibet Dannebrog. Erindringsm. 1801. [Kartotek over Hæderstegnet for Slaget på Reden]

Peter Sandbøl har lavet følgende tekstudtræk fra Hector Boecks '12. Bataillons Historie 1679-1929. Jydske regiment til fods – Fynske Infanteriregiment'. (København 1929.) Der er 5 mand fra Fynske Infanteriregiment, som får tildelt hæderstegnet.

Hæderstegnet i sølv, der forbandtes med en årlig pension på 15 Rdl, tildeltes en underofficer og fire soldater [musketerer] for udmærket deltagelse i kampen. Disse var Korporal Joseph Faber,1. komp. [7. komp] ***Niels Paulsen, 5. Komp****; Fr. Wilh. Arming, 1. Komp; Johan Mejer, 1. Komp [3. komp] og Heinrich Rohleder, 1. komp. [7. komp], som alle var ombord på Dannebrog (Coll. Tid. 1802, s. 236).*

Hæderstegnet for Slaget på Reden den 2den April 1801. MODET VÆRGER, KONGEN HÆDRER, FÆDRELANDET SKIÖNNER. [Orders & medals society of America]

Rigsarkivet skriver om medaljen: "Hæderstegnet for Slaget på Reden den 2den april 1801" blev uddelt på årsdagen for slaget. Modtagerne var dels alle danske officerer, der fik medaljen i guld, dels "de Personer som have udmærket sig", som fik medaljen i sølv. Det fastansatte personnel fik medaljen med øsken således at den kunne bæres, mens månedsløjtnanterne og de frivillige fik medaljen i henholdsvis guld og sølv uden øsken. Alle modtagere af sølvmedaljen fik en livsvaring pension på 15 rigsdaler. Modtagerens grad og navn er indgraveret i randen, og der blev kun fremstillet det antal medaljer, som det var besluttet at uddele: 81 guldmedaljer med øsken, 30 guldmedaljer uden øsken, 106 sølvmedaljer med øsken og 21 sølvmedaljer uden øsken. På forsiden ses en løve, der fra en skibsstavn forsvarer det danske våbenskjold med en stor kølle". [Rigsarkivet. Kartotek over Hæderstegnet for Slaget på Reden]

Niels Paulsen får en sølvmedalje med øsken, og sammen med hæderstegnet tildeles han en årlig og livsvarig pension på 15 rigsdaler.

Den 1. november 1801 overflyttes Niels Paulsen fortsat med rang af Musketer fra 5. Musketerkompagni til 2. Grenadierkompagni i Fynske Infanteriregiment i Fredericia. [5. Musketerkompagni Af- og tilgangsprotokol, opslag 17] [2. Grenadierkompagni Af- og tilgangsprotokol, opslag 13]

Niels Paulsen ses ikke i afgangsprotokollen for 2. Grenadierkompagni, men ud fra oplysninger i kirkebogen ved vi, han er afgået fra regimentet mellem 1802 og 1805, altså efter over 14 års tjeneste.

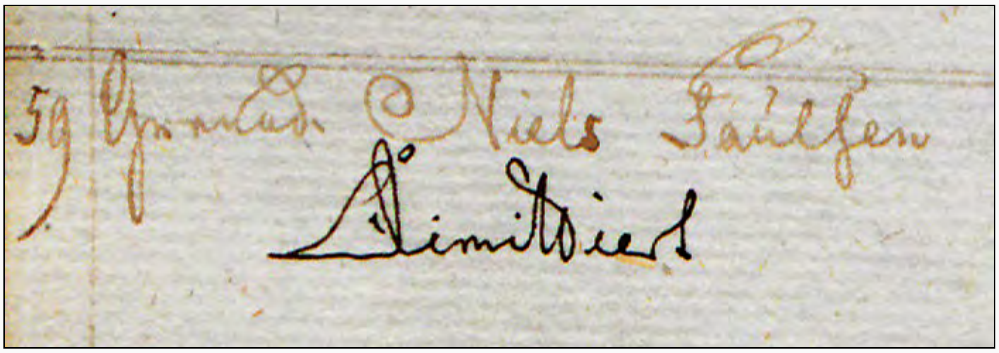

Niels Paulsen er dimitteret fra 2. Grenadierkompagni omkring 1802-1805. ['Fortegnelse over gifte officerer, underofficerer og menige 1791-1805', Rigsarkivet]

I en fortegnelse over gifte officerer, underofficerer og menige i Fynske Infanteriregiment 1791-1805 registreres Niels Paulsen som dimitteret fra 2. Grenadierkompagni, men uden præcis årstal. Protokollen dækker perioden indtil 1805, og som Paulsen børn nævnes Johan f. 1799 og Peter f. 1802.

Protokollen bekræfter dermed, at Niels Paulsen er afgået fra regimentet mellem 1802 og 1805.

Niels Paulsen og Anna Maria Bauer ses sammen med to af deres børn i folketællingen 1801. Tællingen er gennemført den 1. februar, altså kort før Slaget på Reden den 2. april. Navnet Morten er formodentlig en fejl. Den ældste søn f. 1797 er døbt Mads. [Michaelis 1764-1814, opslag 147]

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Biergegade 157 og 158, 163, FT-1801, C0096
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Niels Paulsen 28 Gift Hosbonde Musqueteer ved Regimentet
Anna Maria 27 Gift Hans kone
Morten Paulsen 4 Ugift Deres søn
Johan Paulsen 2 Ugift Do [deres søn]

Vores ane Mette Marie f. 1807 er parrets femte barn. Det er heldigt, at Niels overlever sine kvæstelser, da blokskibet Dannebrog bliver skudt i brand af englænderne den 2. april 1801. Ellers havde meget været anderledes, og jeg havde ikke skrevet disse linjer.

Hverken Niels eller Anne Marie ses i den næste folketælling i 1834. Kirkebogen oplyser, at hustruen **Anne Marie Bauer** dør den 1. februar 1820 'som fattig' og står opført som 'Niels Paulsen Bødkers Koun, 46 Aar'. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 3].

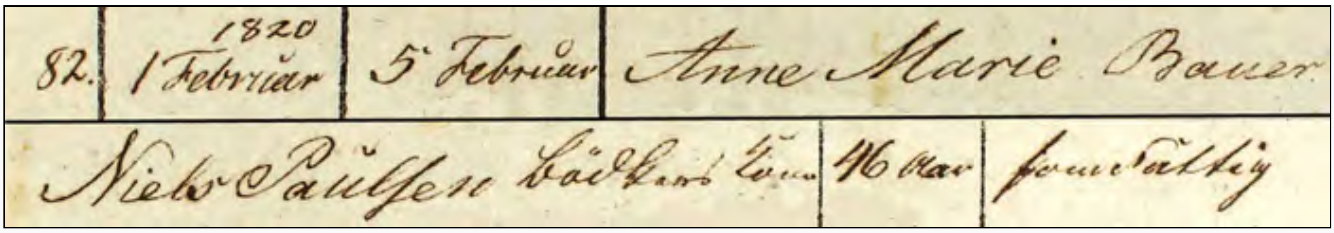

Anne Marie Bauer 'Niels Paulsen bødkers Koun, 46 Aar' dør den 1. februar 1820 og bliver begravet den 5. februar 'som fattig'. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 3].

Enkemanden Niels Paulsen og Marie Cathrine Carstensdatter.

I listen over døde i Michaelis sogn ses i marts måned 1815 en 'Niels Paulsen, Daglejer, 50 Aar, Begraven under Ringning'. [Michaelis døde m 1814-1831, opslag 1] Andre slægtsforskere antager omkring 2019 denne for vores Niels Paulsen, men det er ikke korrekt. Vores Niels Paulsen lever stadig, da hustruen Anne Marie Bauer dør i 1820.

En søgning i december 2019 på Niels Paulsen i ancestry.com henviser til en optegnelse i listen over copulerede i Fredericia Michaelis anno 1821, altså året efter hustruen Anne Marie Bauers død i februar 1820. Opslaget omtaler 'Niels Paulsen Enkemand, afskediget Musketer af Fynske Infanteriregiment, 51 Aar' og 'Marie Cathrine (Carstensdatter), Datter af Bendreier Carsten Wulff og Marthe Jensdatter i Middelfarth (...) døbt den 8. Juni 1796'. [Middelfart 1795-1814, opslag 7]

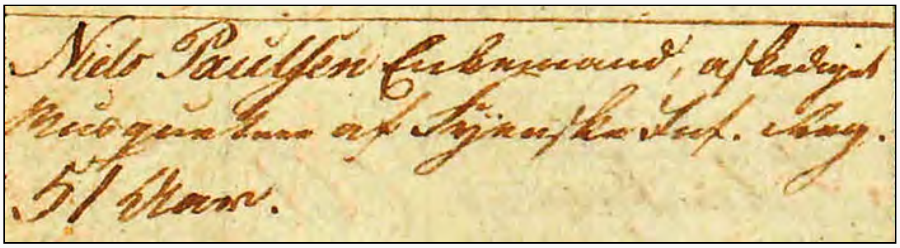

Fredericia Michaelis 1821: 'Niels Paulsen Enkemand, afskediget Musqueter af Fynske Infanteriregiment, 51 Aar'. [Michaelis viede 1814-1831, opslag 10]

Men Niels Paulsen bliver ikke gift med den kun 25-årige unge kvinde. Den forklarende tekst i kirkebogen er skrevet med meget lille og utydelig skrift, som jeg via DIS-forum får tydet til følgende.

'1821 den 21nde Februar erklærede Niels Paulsen og Marie Cathrine Carstensdatter, at de vare begge enige i at forlange deres forehavende Ægteskab ophævet, hvilket i Medhold af Forordningen af 19nde Februar 1783 §3 har mig underskrevet og skal tillige fra Prædikestolen bekjendtgøres. Fredericia datum ut supra (=dato som skrevet ovenfor). Niels Paulsen Marie Cathrine Carstensdatter med ført Pen. Meden. Nyrup. Kragh'. [Michaelis viede 1814-1831, opslag 10]

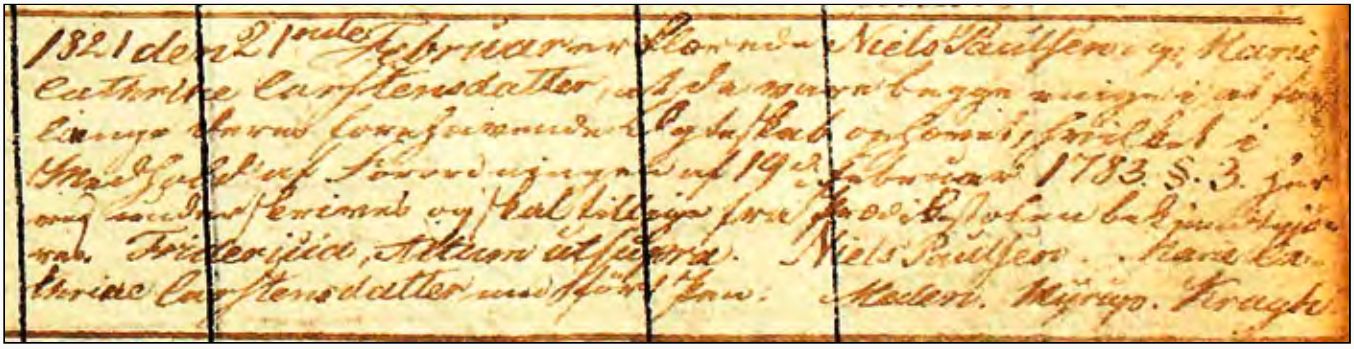

1821 den 21nde Februar erklærede Niels Paulsen og Marie Cathrine Carstensdatter, at de vare begge enige i at forlange deres forehavende Ægteskab ophævet. [Michaelis viede 1814-1831, opslag 10]

Niels Paulsen og Marie Cathrine Carstensdatter er altså enige om at aflyse det forestående ægteskab. Der henvises til forordningen af 19. februar 1783, som indskærper reglerne for trolovelse til, at parterne skulle gifte sig inden to måneder.

Den anførte alder for Niels Paulsen, 51 Aar i 1821, stemmer med det formodede fødeår 1769. Teksten i øvrigt er meget præcis: 'Niels Paulsen Enkemand, afskediget Musketer af Fynske Infanteriregiment'.

Tre år efter det aflyste bryllup ses Marie Cathrine Wulff 28 år i tilgangslisten for Michaelis sogn den 1. november 1824, hvor hun kommer i tjeneste hos bogbinder Carlsen. Som 'Skudsmaal fra Middelfart den 30. October 1824' nævnes, at hun 'har 2 Børn Magdalene og Anne Marie Nielsdatter i Middelfart'. [Michaelis tilgang 1818-1831, opslag 27]

Sidstnævnte Anne Marie Nielsdatter er født den 9. marts 1822. Moderen er 'Maria Kathrine Wulff i Fattighuset' og udlagt til barnefader er 'Bødker Niels Poulsen af Fredericia'. [Middelfart fødte k 1813-1822, opslag 24]

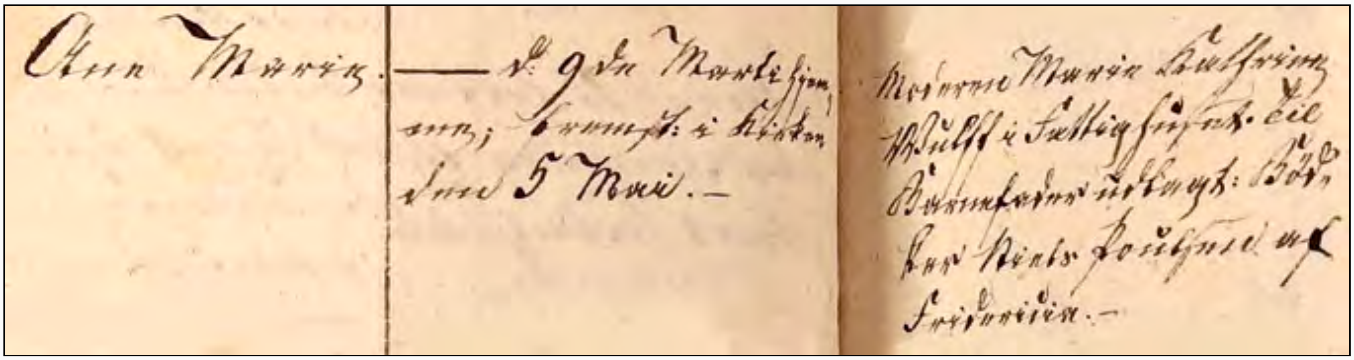

Dåben af Anne Marie Nielsdatter f. 1822 i Middelfart kirke. [Middelfart fødte k 1813-1822, opslag 24]

Det var alligevel pokkers. Niels Paulsen fortsætter altså forholdet til Marie Cathrine Wulff (Carstensdatter) efter aflysningen af ægteskabet i februar 1821. Parrets datter er født over et år efter dette tidspunkt – og hun er med navnet Anne Marie opkaldt efter Niels Paulsens afdøde hustru, Anne Marie Bauer.

Anne Marie f. 1822 er Marie Cathrine Wulffs anden datter. Den første, som har navnet Magdalene, er født i oktober 1818, og udlagt som barnefader er en Jens Christensen, der tjener på Hindsgaul. Magdalene er altså ikke datter af vores ane Niels Paulsen. [Middelfart fødte k 1813-1822, opslag 15]

Kort sidespring.

Vielsen med Niels Paulsen bliver aflyst, og efterfølgende bliver Marie Cathrine Wulff i 1825 i Vejle gift med Jens Nielsen Andersen. [Vejle viede 1824-1834, opslag 2] Parret døber i 1827 samme sted datteren Ane Johanne Marie. [Vejle fødte k 1825-1834, opslag 18]

Udraaber Jens Nielsen dør som fattiglem i 1837. 'Den 23de Febr: fandtes han død i en Aae paa Haraldskjærs Mark'. [Vejle døde m 1834-1841, opslag 10] Marie Cathrine dør i 1848 som 'Fattiglem og Enke efter Udraaber Jens Nielsen i Weile'. [Vejle døde k 1842-1853, opslag 25]

Tilbage til Niels Paulsen.

Niels Paulsen mister efter 1821 forbindelsen til Marie Cathrine af Middelfart og nævnes igen i kirkebogen, da hans børn i slutningen af 1822 modtages til forsørgelse af Fredericia Fattigvæsen.

Datteren og vores ane **Mette Marie Nielsdatter Paulsen** kommer i tjeneste i Erritsø som 15-årig i 1823, og i tilgangslisten for Erritsø sogn i 1823 bliver det nævnt, at hun er under beskyttelse af Fredericia Fattigvæsen: ’Ankom 9. Mai til Huusmand Niels Jochumsens Svigersøn Rasmus Nielsen i Erritsø af samme Aarsag som hendes Søskende på Fred. Fattigvæsens Bekostning ’. [Erritsø tilgang 1817-1829, opslag 13]

Jeg blader tilbage i Erritsø kirkebog for at se, hvad der menes med 'samme Aarsag som hendes Søskende'. Mette Maries søskende, som registreres på det foregående opslag i kirkebogen, er Anne Margrethe 18 Aar, Henrich Bouer Poulsen 12 Aar og Hans Rasmus 10 Aar.

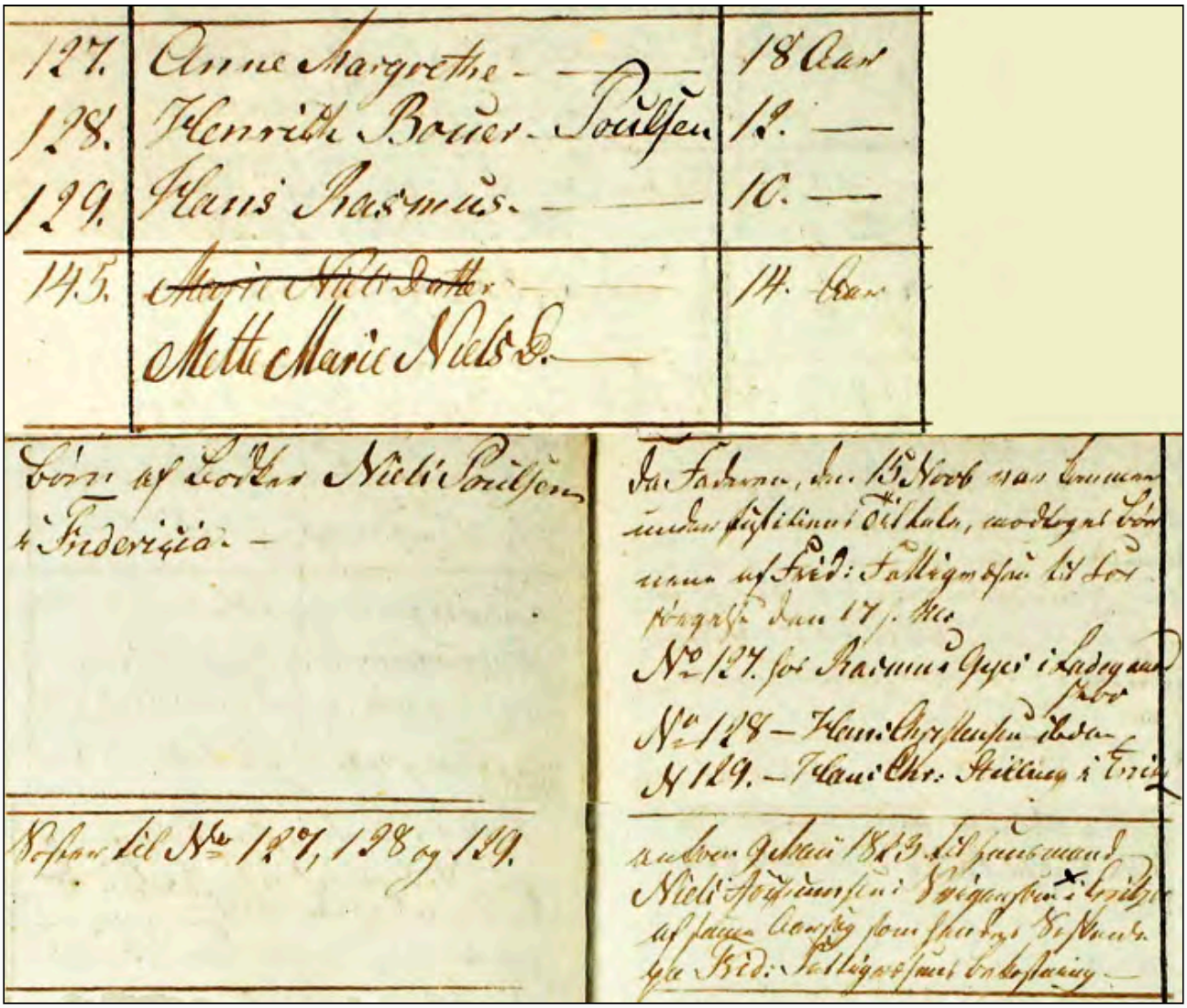

Mette Marie Nielsdatter og hendes søskende Anne Margrethe, Henrik Bouer Poulsen og Hans Rasmus, alle børn af Bødker Niels Paulsen i Fredericia, tilgår Erritsø sogn i 1822. [Erritsø tilgang 1817-1829, opslag 12 og 13]

Som årsag til deres anbringelse i Erritsø nævnes følgende: 'Da Faderen den 15 Novb var kommen under Justitiens Tiltale, modtages Børnene af Fred: Fattigvæsen til Forsørgelse den 17 s. M. (samme Måned)'.

Niels Paulsen og Anne Seville Callesen.

Niels Paulsen er kommet under 'Justitiens Tiltale', og da hustruen er død, overdrages de umyndige børn den 17. november 1822 til forsørgelse af Fredericia Fattigvæsen. [Erritsø tilgang 1817-1829, opslag 12]

I følge strafferegistret i Fredericia har bødker Niels Paulsen gjort sig skyldig i hæleri og straffes den 1. april 1823 med 2 gange 5 dages fængsel på vand og brød. [Fredericia Byfoged Strafferegister 1797-1879, opslag 60]

Niels Paulsens medskyldige er Anne Seville Callesen, som tidligere i 1811 er idømt 1 års tugthusstraf for tyveri. Hun idømmes nu 'Tugthusarbeide paa Livstid'. [Fredericia Byfoged Strafferegister 1797-1879, opslag 12]

Sagsforløbet gennemgås detaljeret i Frederica Byfogeds Domprotokol anno 1823, og i december 2021 har slægtsforsker Jens Martin Sørensen på fornem vis transskriberet hele teksten. [Justitsdom 1. April 1823]

Historien er interessant, fordi den viser, at det på dette tidspunkt i historien er ekstremt barsk og hårdt at være fattig. Gør man det mindste forkert, er straffen hård og ubarmhjertig. Anne Seville Callesens og Niels Paulsens forbrydelser er ikke store.

1823 d. 1 April afsagtes følgende Dom i Justitssagen cont Bødker Niels Paulsen og Ane Seville Callesen. Ved egen Bekjendelse og øvrige Omstændigheder er det under nærværende Sag tilstrækkeligen oplyst at Tiltalte

foruden det af dem foerte løsagtige Levned have gjort sig skyldige i den Første svigagtigen at have tilrendt sig en i Nærheden af Heden Funden Sæk og Sidstnævnte som den, der havde fundet bemeldte Sæk, men ei oplyst den, tillige at have bortstiaalet noget Brendsel og en Sæk fra en Mand ved Navn Mads Thygesen. [Fredericia Byfoged Domprotokol 1819-1832, opslag 61]

Niels Paulsen har for det første tilrendt sig en sæk, som Anne Seville Callesen har fundet i nærheden af heden. Der er ingen kendt ejermand til sækken, og det oplyses ikke, hvad den indeholder. For det andet har Anne Seville Callesen stjålet noget brændsel og en sæk fra en mand ved navn Mads Thygesen.

Brændslet har parret kørt bort og henlagt i en mands gård. Mads Thygesen opdager i mellemtiden tyveriet og får sækken tilbage. Han gør ikke krav på erstatning, hverken for sæk eller brændsel. Det oplyses heller ikke her, hvad sækken indeholder.

Forseelserne ligner bagateller, men rettens straf er alligevel hård. Arrestandernes forsvarer, Procurator Töhlmann, plæderer for frifindelse med henvisning til, at borttagning af brændslet højest kan berettige til en bøde. Desuden er den ene sæk tilbageleveret til ejeren, og straffen for den anden kan 'kuns blive en Mulct til Politikassen'.

Retten finder imidlertid de anførte påstande for ubegrundede og anser desuden arrestandernes 'løsagtige Levned' som en skærpende omstændighed. Parret lever 'i naturligt Ægteskab' uden at være gift. Arrestandinden, som tidligere er straffet tre gange for tyveri, er desuden ikke formelt skilt fra sin forhenværende mand, og hun har fået et uægte barn med en underofficer Meyer. Straffen er derfor hård.

Ane Seville Callesen idømmes strafarbejde på livstid i Viborg Tugthus, og Niels Paulsen 2 gange 5 dages fængsel på vand og brød. Jens Martin Sørensens transskription af hele justitsprotokollen for sagen mod Niels Paulsen og Anne Seville Callesen ses her: Justitsdom 1. April 1823.

Efterfølgende oplyser kirkebogen i afgangslisten anno 1823, at 'Anne Seville Callesen (og hendes uægte Datter) 9nde September (bliver) transporteret til Wiborg Tugthus på Livstid i Følge Rettens Dom'. [Michaelis afgang 1818-1832, opslag 51]

Fredericia Rådhus, Tinghus og Arresthus, opført 1860, november 2021. [Mit eget foto]

Anne Seville Callesen.

Opslaget henviser til tilgangslisten for Fredericia Michaelis 1820. Her ses en mængde yderligere oplysninger om Anne Seville Callesen. [Michaelis tilgang 1818-1831, opslag 6]

Anne Seville Callesen Datter af Rytter Johan Friderik Callesen og Anne Fredericke Deyer Døbt i Colding 27de Marts 1789. 32 Aar.

Opholder sig hos Niels Paulsen Bødker siden 2 April 1821, da hun endnu ingen fast Tjeneste havde.

Ankom fra Westerwig i Thy den 22de October 1820 og hvor hun af Amtmanden i Thisted var separeret fra sin Mand Christopher Jannerup.

Hun havde med bemeldte Mand et Barn Sidsel Marie som døde i Tyrstrup den 2den October 1820. Desuden 2 Børn Thrine og Anne Marie Christine, hvoraf Manden skulle forsørge det Første og Fattighuset i Westerwig det sidste.*

*) Tyrstrup sogn, Haderslev amt. [Tyrstrup kontraministerialbog, Tyrstrup hovedministerialbog]

Anne Seville Callesen har altså fået 3 børn, inden hun ankommer til Fredericia den 22. oktober 1820. Den yngste datter dør i Tyrstrup den 2. oktober samme år. De to øvrige er hos henholdsvis deres far og fattigvæsenet i Vestervig.

Datteren Anne Marie Christine er født den 31. december 1814 og bliver døbt i Nykøbing Mors den 19. februar 1815. Barnefaderen og Anne Sevilles mand er 'Christopher Pedersen Oxenbølle, Soldat ved 2de Jydske Inf: Reg: i Wiborg'. [Nykøbing Mors fødte k 1814-1832, opslag 2]

I Fredericia føder Anne Seville datteren Marie Pauline den 17. september 1821. Udlagt som barnefader er underofficer Meyer. [Michaelis fødte k 1814-1831, opslag 25]

Anne Seville Callesen ankommer altså til Fredericia den 22. oktober 1820 og bliver kort efter gravid med underofficer Meyer. Fra 2. april 1821 opholder hun sig hos bødker Niels Paulsen, den 17. september 1821 føder hun datteren Marie Pauline, i april 1823 idømmes hun (med Niels Paulsen som medtiltalt) tugthus på livstid, den 9. september 1823 transporteres Anne Seville Callesen til afsoning i Viborg Tugthus.

Hos Niels Paulsen har Anne Seville midlertidigt måske lidt tryghed. Han hjælper hende, da hun ikke har fast arbejde. Men forholdene er knappe, og det er formodentlig helt enkelt for at få lidt varme, at parret henter brændsel hos Mads Thygesen.

Tyveri er ilde set i samtiden, og straffen er hård.

Viborg Tugthus anno 1816, tegning af Christian M. Gullev. [ao.salldata.dk]

Anne Seville Callesen skrives ind i fangeprotokollen i Viborg Tugthus (løbenummer 2660) den 10. september 1823. [Viborg Tugthus Fangeprotokol 1779-1835, opslag 210] Det fremgår, at hun efter kongelig resolution

løslades den 13. november 1828, altså efter at have afsonet 5 år.

Protokollen henviser til hendes tidligere afsoninger (løbenumre 1682 og 2112), 1 år for tyveri i 1811 (opslag 095) og 3 år ligeledes for tyveri fra 1815 til 1818. I 1815 ankommer hun til fængslet den 14. juni, altså et halvt år efter at have fået datteren Anne Marie Christine. [Viborg Tugthus Fangeprotokol 1779-1835, opslag 136]

Omkostningerne har været voldsomme for børnene. Der går 3 år, inden Anne Seville løslades den 1. juni 1818. Hendes opførsel under afsoningen karakteriseres i protokollen som 'maadelig'.

En yderligere henvisning med et højere løbenummer (4029) end de tre øvrige er tilføjet på et senere tidspunkt. Den viser, at Ane Seville dømmes for tyveri 4. gang i 1838 og igen straffes med tugthus på livstid. Hun afsoner denne gang 4 år og løslades i august 1842. [Viborg Tugthus Fangeprotokol 1835-1853, opslag 58]

Anne Seville har i 1838 efternavnet Lorentzen (født Callesen), og hendes seneste opholdssted er Handevit sogn ved Flensborg. Hun har i følge protokollen 3 sønner og 2 døtre. Vi kender døtrene fra tidligere, de 3 sønner er født i det forløbne tiår siden hendes løsladelse i 1828.

Jeg ser efter Anne Seville Lorentzen (født Callesen) i folketællingen 1835, som dækker Sydslesvig inklusive Flensborg-området, men uden resultat. Ved løsladelsen i 1842 er hun 53 år og har afsonet i alt 13 år i Viborg Tugthus.

Anne Sevilles mor Anne Friderica Callesen afsoner i Viborg i 1795 tugthusarbejde i 2 måneder, også for tyveri. [Viborg Tugthus Fangeprotokol 1779-1835, opslag 036]

Tilbage til Niels Paulsen.

Som nævnt ovenfor bliver Niels Paulsens børn sat i pleje under Fredericia Fattigvæsen, da deres far sammen med den medanklagede Anne Seville Callesen kommer under 'Justitiens Tiltale' i november 1722.

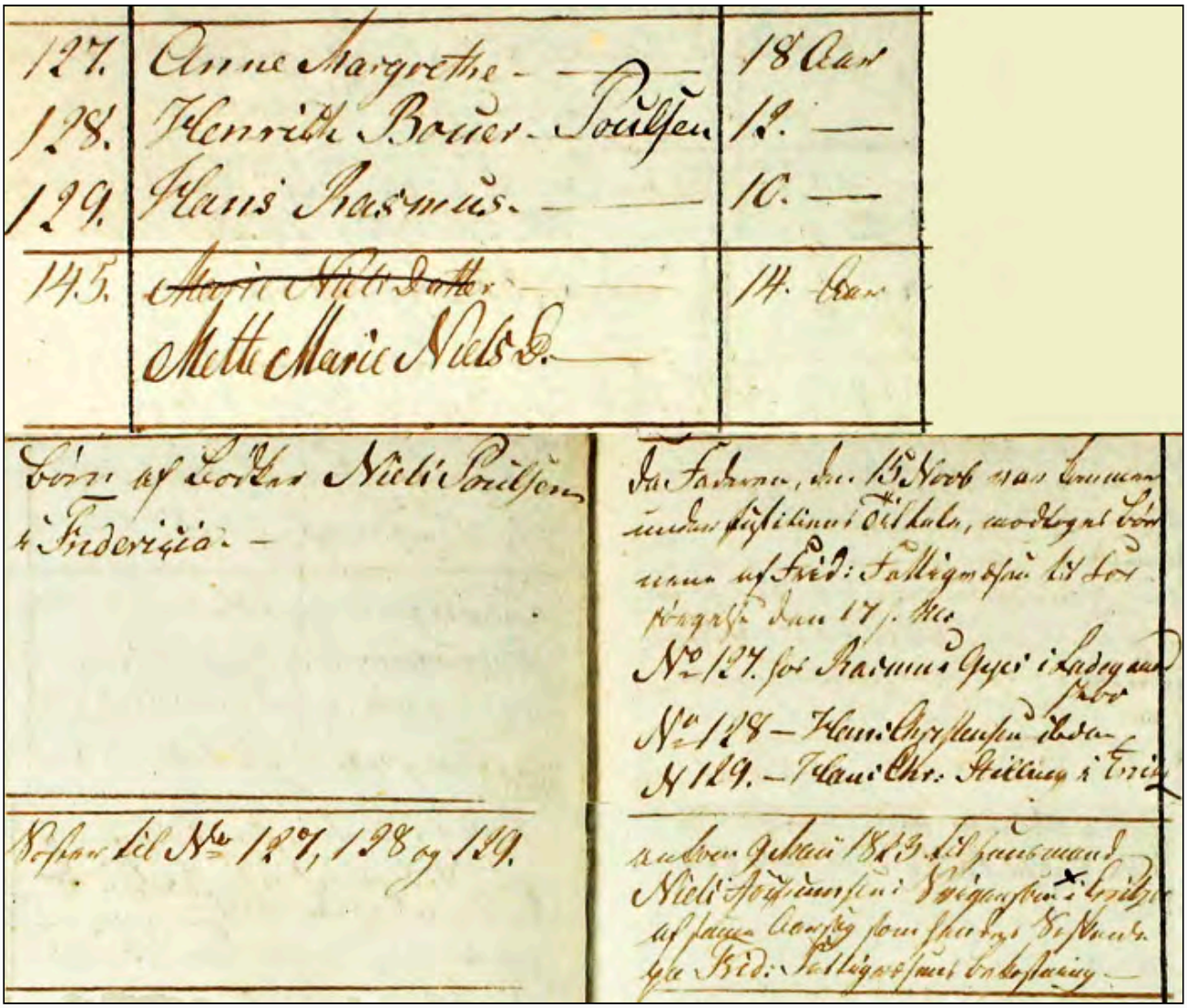

Mette Marie Nielsdatter og hendes søskende Anne Margrethe, Henrik Bauer Poulsen og Hans Rasmus, alle børn af Bødker Niels Paulsen i Fredericia, tilgår Erritsø sogn i 1822. [Erritsø tilgang 1817-1829, opslag 12 og 13]

Nr. 127 Anne Margrethe Nielsdatter anbringes hos Rasmus Sørensen Gyes, gårdmand i Ladegaard Skov. Nr. 128 Henrik Bouer Poulsen er hos Hans Christensen samme sted, og nr. 129 Hans Rasmus hos Hans Christian Stilling i Erritsø.

Anne Margrethe Nielsdatter – datter af Bødker Niels Poulsen og Anne Marie Bouer i Fredericia Michaelis Sogn – bliver konfirmeret i Erritsø i 1823. [Erritsø konfirmerede k 1815-1829, opslag 6]

Henrik Poulsen – søn af Dugmager Niels Poulsen og Hustru Anne Marie Bour, i pleje under Fredericia Fattigvæsen hos gårdmand Jens Housted – bliver konfirmeret i Erritsø i 1826. [Erritsø konfirmerede m 1815-1829, opslag 6]

Hans Rasmussen – søn af Dugmager Niels Poulsen og afdøde Hustru Anne Marie Bour, i pleje under Fredericia Fattigvæsen hos gårdmand Jens Hansen Tougaard – bliver konfirmeret i Erritsø i 1827. [Erritsø konfirmerede m 1815-1829, opslag 7]

Ingen af børnene er hos deres plejefamilier ved folketællingen 1834.

Sønnen Hans Rasmus Poulsen er i 1834 i tjeneste hos gårdmand Niels Nielsen Elkier på Erritsø Mark.

Vejle, Elbo, Erritsø, Paa Eritzøe Mark, en Gaard, 156, FT-1834, C4364
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Niels Nielsen Elkier 37 Gift Gaardmand
Dorthe Hans Datter 38 Gift hans Kone
Niels Nielsen Elkier 9 Ugift deres Børn
Johanne Niels Datter 6 Ugift deres Børn

Hans Rasmus Poulsen 21 Ugift Tjenestefolk
Maren Oles Datter 20 Ugift Tjenestefolk

Der er i folketællingen 1834 ingen umiddelbare spor i Vejle amt efter Anne Margrethe Nielsdatter eller Hanrik Bauer Poulsen. Den sidste af de 4 søskende, vores ane Mette Marie Nielsdatter, er som omtalt ovenfor i 1834 i tjeneste hos gårdmand Hans Peter Jensen i Henneberg Ladegaard i Erritsø sogn, og hun bliver i 1835 gift med Anders Bertelsen, som er mormor Dortheas farfar.

Jeg kigger efter børnenes far i listerne over døde i Fredericias sogne, og den eneste Niels Paulsen, jeg finder efter 1823 og før folketællingen 1834 (hvor Niels ikke optræder), er '1829: Nr. 142, begravet den 15. Juli, Niels Paulsen afskediget Soldat, døde som Pentionist, 65 Aar'.

Alderen på 65 år stemmer ikke med fødeåret 1769, men dette er bestemt vores ane Niels Paulsen f. 1769. [Trinitatis døde m 1822-1831, opslag 7] Han registreres i kirkebogen som 'Pentionist', og vi ved fra tidligere, at Hæderstegnet i sølv, som Niels fik efter Slaget på Reden i 1801, 'forbandtes med en årlig pension på 15 Rdl.'

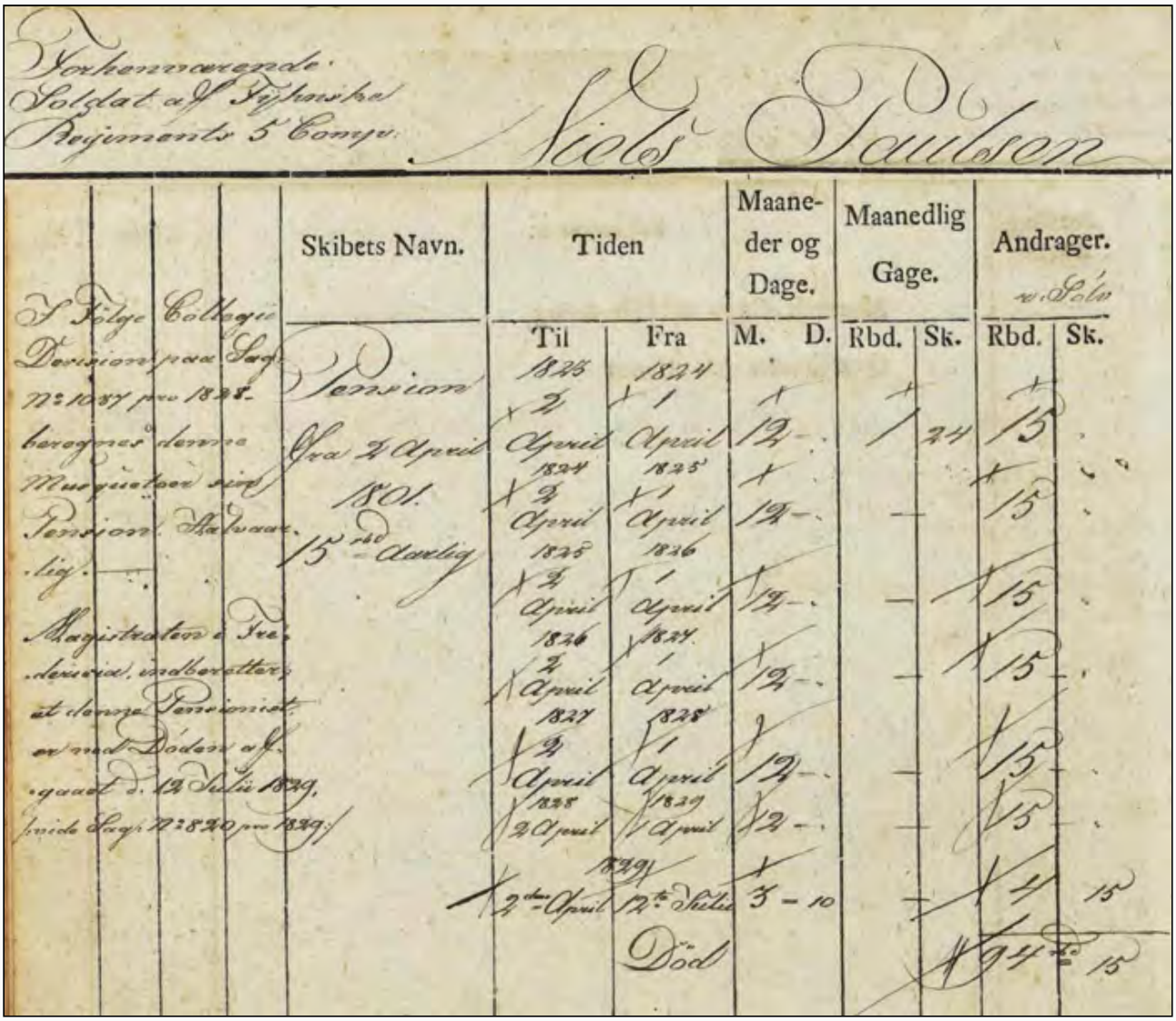
Forhenværende
Soldat af Fyenske
Regiments 5te Comp.
Niels Paulsen
Skibets Navn. | Tiden | Maaneder og Dage. | Maanedlig Gage. | Andrager. pr. Aar
Til | Fra | M. D. | Rbd. Sk. | Rbd. Sk.
I Følge Collegii Pension paa Sagn. Nr. 1087 pro 1828. beregnes denne Mandskabs Pension. Halvaar. Lig. —
Pension 15 Rbd. Aarlig
Fra 2 April 1801.
Magistraten i Fre. dericia vidnelberetter, at denne Pensionist er med Døden afgaaet d. 12 Juli 1829. Smids Sagn. Nr. 1820 pro 1829.
2 April 1824 | 1 April 1825 | 12 — | 1 24 | 15 —
2 April 1825 | 1 April 1826 | 12 — | — | 15 —
2 April 1826 | 1 April 1827 | 12 — | — | 15 —
2 April 1827 | 1 April 1828 | 12 — | — | 15 —
2 April 1828 | 1 April 1829 | 12 — | — | 15 —
2 April 1829 | 12 Juli | 3 — 10 | — | 4 15
Død
4 15

Oversigt over Niels Paulsens pensionsudbetalinger fra 1823 til 1829, fundet af Peter Sandbøl. Protokollen bekræfter dødsdatoen den 12. juli 1829. [Hædersmedaljebøger 1801-1826, Hædersmedaljebog pro 1823, opslag 33]

Pensionen gør ikke Niels Paulsen til en rig mand, men den har en vis betydning. 1 rigsdaler svarer i 1829 til 3 daglønninger og 15 rigsdaler dermed til 45 daglønninger, altså 2 måneders løn. Det er da noget. [Mark og skilling, kroner og øre (1989)]

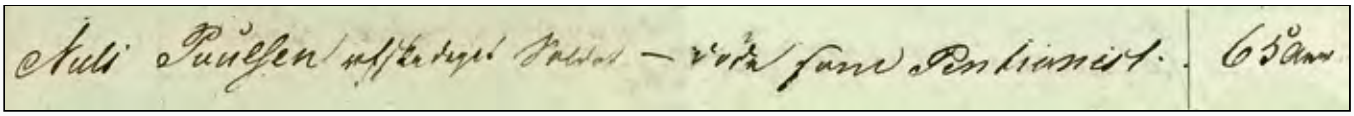

Niels Paulsen 'afskediget Soldat' bliver begravet fra Trinitatis kirke den 15. juli 1829. [Trinitatis døde mænd 1822-1831, opslag 7]

Niels Paulsen, afskediget soldat – og veteran tildelt Hæderstegnet fra Slaget på Reden 1801.

Hæderstegnet for Slaget på Reden den 2den April 1801. MODET VÆRGER, KONGEN HÆDRER, FÆDRELANDET SKIÖNNER. [Orders & medals society of America]

Peter Sandbøl har lavet følgende tekstudtræk fra Hector Boecks '12.Bataillons Historie 1679-1929. Jydske regiment til fods – Fynske Infanteriregiment'. (København 1929.)

På årsdagen efter slaget på Reden tildeltes Medaillen af 2. April 1801 i Guld, tegnet af professor Abildgaard og stukket af kgl. Medaillør Gianelli, Premierløjtnanterne Wulff Caspar v. Lüttichau og Christian Johan v. Burgstorf. Medaillens forside fremstiller forstævnen af et gammelt krigsskib, hvorfra en løve holder en kølle i truende stilling. Ovenover står: "Modet værger", og nedenunder "Den 2. April 1801". På reversen ses kongsmagtens insignier, en krone og et korslagt scepter og sværd, og nedenunder står: "Kongen hædrer, Fædrelandet skiønner". I kanten udhuggedes bærerens navn og stilling.

*Hæderstegnet i sølv, der forbandtes med en årlig pension på 15 Rdl, tildeltes en underofficer og fire soldater [musketerer] for udmærket deltagelse i kampen. Disse var Underoff. [Korporal] Joseph Faber, 1. komp. [7. komp]; **Niels Paulsen, 5. Komp**; Fr. Wilh. Arming, 1. Komp; Johan Mejer, 1. Komp [3. komp] og Heinrich Rohleder, 1. komp. [7. komp], som alle var ombord på Dannebrog (Collegial Tidende 1802, s. 236).*

Niels Paulsens alder nævnes seks gange i materialet ovenfor, og oplysningen er sjældent helt præcis. Vi har set, at Niels er døbt den 30. juli 1769. *[Michaelis 1764-1814, opslag 29]*

1779: 12 år, dvs. født 1767. [Skifte, gengivet af Erik Brejl]
1784. 16 år, dvs. født 1768. [Michaelis konfirmerede 1769-1786, opslag 178]
1788: 17 år, dvs. født 1771. [Af- og tilgangsprotokoller for Fynske Infanteriregiment i Rigsarkivet]
1801: 28 år, dvs. født 1773. [Folketælling 1801]
1821: 51 år, dvs. født 1769. [Aflyst vielse. Michaelis viede 1814-1831, opslag 10]
1829: 65 år, dvs. født 1764. [Trinitatis døde mænd 1822-1831, opslag 7]

Christian Mølsted 'Slaget på Reden den 2. april 1801' (1900). I forgrunden ses Flådebatteri nr. 1 under kommando af 17-årige Peter Willemoes. Det brændende skib er blokskibet Dannebrog med Niels Paulsen i mandskabet.

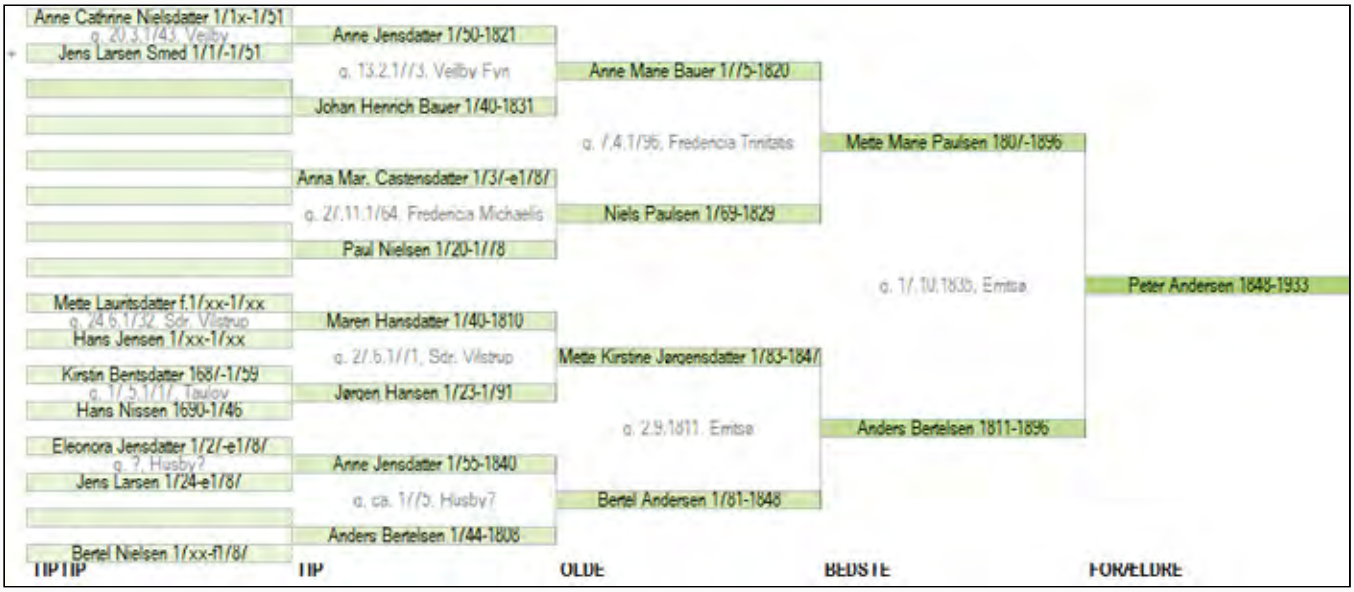

Anetavle for mormor Dortheas far Peter Andersen f. 1848.

Peter Andersens far, Anders Bertelsen.

Niels Paulsens datter Mette Marie Paulsen f. 1807 er mormor Dortheas farmor, altså Peter Andersens mor. Musketer Niels Paulsen, der deltager i Slaget på Reden i 1801, er Peter Andersens morfar. Om mormor Dortheas far Peter Andersen har kendt sin morfars musketerbaggrund, ved vi ikke, men måske har hans mor Mette Marie Paulsen fortalt et og andet.

Peter Andersens far er som nævnt ovenfor tømrer Anders Bertelsen i Erritsø. Bryllupsoptegnelsen for Mette Marie Nielsdatter og Anders Bertelsen i Erritsø kirkebog fortæller, at Anders er døbt i Errritsø kirke den 22.

september 1811 som søn af Bertel Andersen i Erritsø.

Det er korrekt – selv om optegnelsen i kirkebogen næsten ikke er til at få øje på. Teksten er kortfattet, skrevet med meget lille skrift og tilsyneladende på et senere tidspunkt presset ind mellem andre tekster på siden. 'D. 22 September blev Bertel Andersens Søn døbt og kaldet Anders'. [Erritsø 1756-1815, opslag 94]

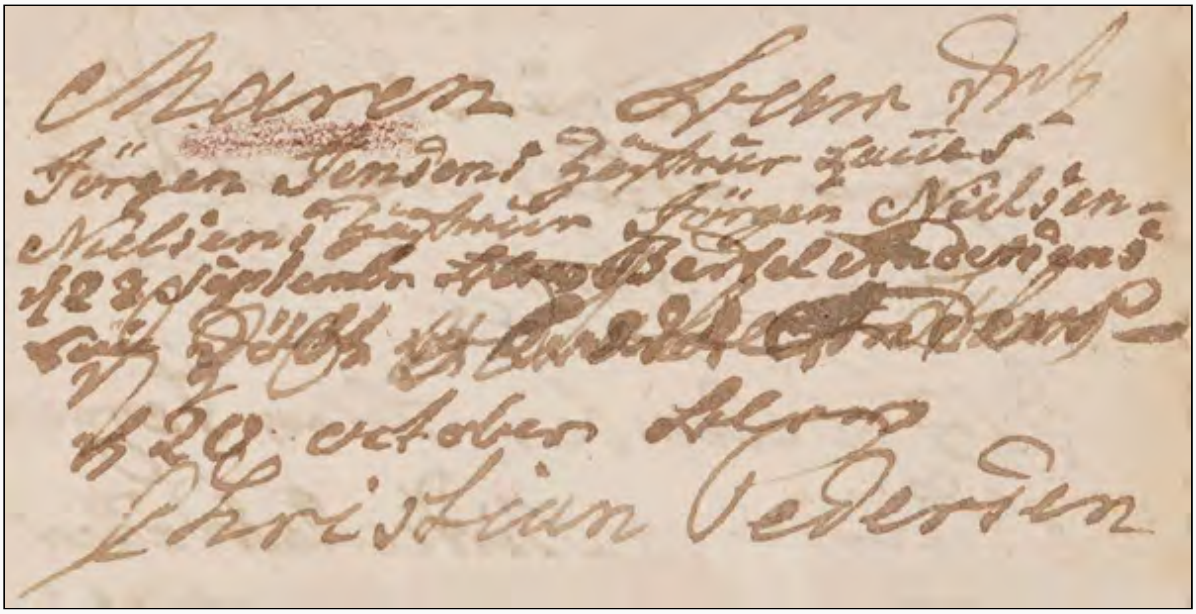

Anders Bertelsens dåb er presset ind mellem andre tekster i Erritsø kirkebog 1811. 'D. 22 September blev Bertel Andersens Søn døbt og kaldet Anders'. [Erritsø 1756-1815, opslag 94]

Et opslag i listen over konfirmerede drenge i 1825 bekræfter, at faderen er husmand Bertel Andersen og oplyser endvidere, at moderen er Mette Kirstine Jørgensdatter. Anders får topkarakteren meget god. [Erritsø konf m 1815-1829, opslag 5]

Dermed er der sat navne på det andet af Dortheas fire oldeforældrepar, **Bertel Andersen** født 1781 og **Mette Kirstine Jørgensdatter** født 1782.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritzøe Bye, Et huus, 67, FT-1845, C1943
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Bertel Andersen 64 Gift Huusmand, dagleier Huusbye sogn i Fyen
Mette Kirstine Jørgensdatter 63 Gift Hans kone Taulov sogn Veile amt
Jørgen Bertelsen 32 Gift Deres søn, dagleier Heri sognet
Kirsten Christensdatter 25 Gift Sønnens kone Gadberg sogn Veile amt
Et Udøbt Drengebarn 1 Ugift Sønnesøn Heri sognet

Bertel og Mette Kirstine optræder i folketællingerne 1834, 1840 og 1845 som bosiddende i Erritsø. Bertel er husmand og daglejer, født i Huusbye sogn på Fyn, Mette Kirstine stammer fra Taulov. Ved folketællingen 1845 bor Bertel og Mette Kirstine som hhv. 64- og 63-årige på aftægt hos sønnen Jørgen Bertelsen, Anders' lillebror. Få år senere dør først Mette Kirstine 65 år gammel i juli 1847 og dernæst Bertel som 67-årig i februar 1848. [Erritsø døde k 1844-1851, opslag 2, Erritsø døde m 1844-1851, opslag 3] Bertel er altså født omkring 1781 og Mette Kirstine i 1782.

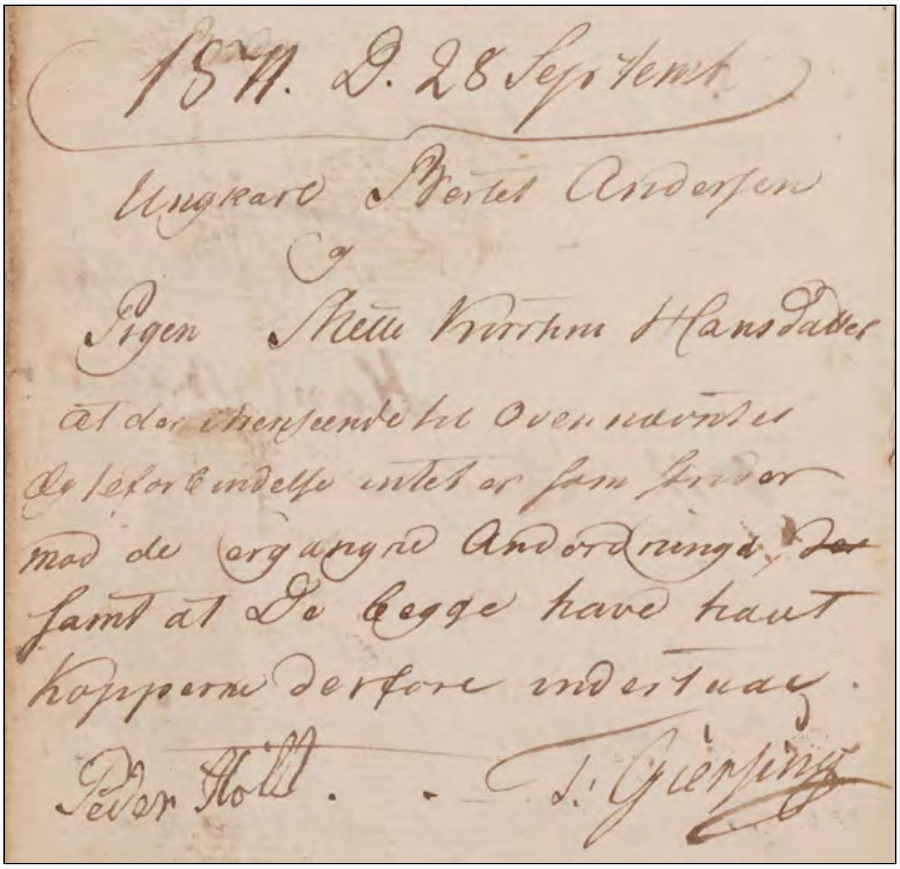

Bertel Andersen og Mette Kirstine Jørgensdatter bliver gift i Erritsø kirke den 28. september 1811. [Erritsø 1756-1815, opslag 206]

Bertel Andersen og Mette Kirstine Jørgensdatter bliver gift i Erritsø kirke den 28. september 1811 – altså seks dage efter, sønnen Anders bliver døbt den 22. september. [Erritsø 1756-1815, opslag 206] Dette er sandsynligvis forklaringen på, at optegnelsen om Anders Bertelsens dåb er klemt inde mellem de øvrige registreringer. For ikke at nævne barnet som 'uægte', indføres dåben først i kirkebogen, efter de to unge er blevet lovformeligt gift.

Brudens navn oplyses at være Mette Kirstine Hansdatter – men det er en fejl. Det korrekte navn er selvfølgelig Mette Kirstine Jørgensdatter, jfr. både folketællingen ovenfor og tællingerne i 1834 og 1840.

Videnskabernes Selskabs topografiske kort fra omkring år 1800 forestillende Elbo Herred med blandt andet fæstningsbyen Fredericia og landsbyen Erritsø.

Efter Anders f. 1811 døber Bertel Andersen og Mette Kirstine Jørgensdatter sønnen Jørgen i 1813 og datteren Anne i 1817. [Erritsø 1756-1815, opslag 97; Erritsø fødte k 1814-1829, opslag 5]

Ved dåben af Anne nævner kirkebogen også navnet på moderen, Mette Kirstine Jørgensdatter. Datteren Anne ses sammen med forældrene i folketællingen 1834.

Vejle, Elbo, Erritsø, Eritzøe Bye, et Huus, 11, FT-1834, C4364
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Bertel Andersen 53 Gift Hmd. dagleier
Mette Kirstine Jørgens Datter 52 Gift hans Kone
Anne Bertels Datter 17 Ugift deres Datter
Anne Ingeborg Peders Datter 9 Ugift et Pleiebarn fra Fredericia Fattigwæsen

Peter Andersens farfar, Bertel Andersen af Husby.

Som det fremgår af folketælingen 1845 ovenfor, stammer Bertel Andersen fra 'Huusbye sogn i Fyen', og i tællingen i 1787 finder vi ham som 5-årig i denne familie:

Odense, Vends, Husby, Sønder Aabye, 25.de Familie, , FT-1787, C3215
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Anders Bertelsen 43 Gift Mand Bonde og Huusmd
Anne Jensdatter 32 Gift Hans Kone
Birthe 7 Ugift deres Børn
Kirsten 7 Ugift deres Børn
Berthel 5 Ugift deres Børn
Jens 2 Ugift deres Børn
Jens Larsen 63 Gift Indsidder gaaer i Daglogi
Eleonora Jensdat. 60 Gift Hans Kone

Bertel skrives her som Berthel med h – og navnet på hans far er ikke overraskende Anders Bertelsen, født cirka 1744. Dermed har vi en fin navnekæde, hvor for- og efternavne vendes på hovedet fra far til søn: Anders Bertelsen f. 1744 -> Bertel Andersen f. 1781 -> Anders Bertelsen f. 1811 -> (Peter Andersens bror) Bertel Andersen f. 1835. Ved folketællingen 1801 er Bertel Andersen registreret som 18 år gammel og nu i tjeneste hos Lars Nielsen i fødesognet Husby.

Som det fremgår af folketællingen 1787 er Bertels far bonde og husmand – og navnene på det tredje af Dortheas otte tipoldeforældrepar er altså **Anders Bertelsen** født cirka 1744 og **Anne Jensdatter** født cirka 1755.

Parret er sammen med sønnen Christen på 10 år også registreret ved tællingen i 1801, her står Anders opført som "Huusmand med jord og gaaer i dagleije", og Anne kaldes i afskriften på Dansk Demografisk Database Hansdatter i stedet for Jensdatter. Jeg har tjekket den håndskrevne original og synes måske, navnet kan læses som Jensdatter. [Folketælling 1801 Husby, opslag 6]

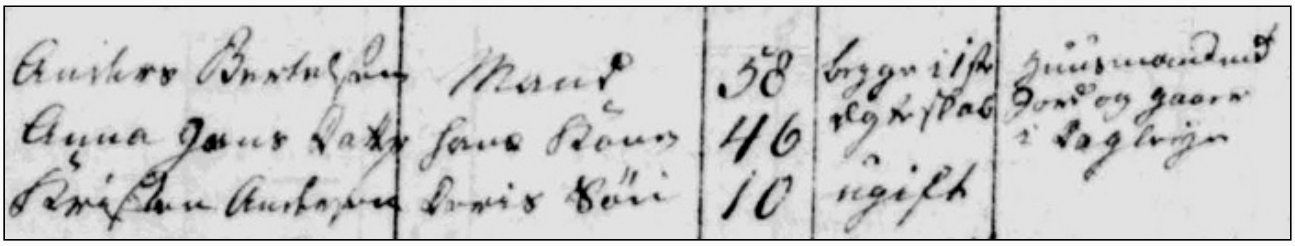

Anders Bertelsen 58, Anna Jensdatter 46 og sønnen Christen Andersen 10 i folketællingen 1801 i Husby sogn.

Bertel Andersen og Mette Kirstine Jørgensdatters tre børn Anders, Jørgen og Anne er altså opkaldt efter deres bedsteforældre – henholdsvis farfar, morfar og farmor.

Desværre er kirkebogen for Husby sogn ikke til nogen hjælp. På grund af brand i præstegården mangler kirkebogen for årene før 1813 – og det er derfor ikke muligt at finde hverken dåbsoptegnelsen for Bertel omkring 1781 eller oplysninger om, hvornår forældrene er blevet gift. Dog ligger det under alle omstændigheder fast, at navnene på det tredje af Dortheas otte tipoldeforældrepar er Anders Bertelsen født cirka 1744 og Anne Jensdatter født cirka 1755.

I november 2019 opdager jeg, at der findes en afskrift af Husby kirkebog i perioden 1711 til 1715, men den hjælper ikke i vores søgen.

Husby kirke i Vends herred, Odense amt.

Anders Bertelsens død ses ikke i Husby kirkebog, der som sagt starter i 1813. En slægtshjemmeside med adressen ronlev.dk har et par detaljer om parret og nævner, at Anders Bertelsen lever indtil 1808, hvor Christopher Rasmussen overtager fæste af hus under Wedellsborg Gods efter Anders Bertelsen, der er død. [Wedellsborg Gods – Register til fæsteprotokol, opslag 15]

Tilsyneladende er der ikke noget skifte efter Anders Bertelsen, og da hustruen Anne Jensdatter dør mange år senere registreres hun i skifteprotokollen med en kort notits. 'Den 8 Marts anmeldes at Anders Bertelsens Enke Ane Jensdater (...) er ved døden afgaaet i Sønder Aabye'. [Wedellsborg Gods – Skifteprotokol 1833-1850, opslag 200]

Odense, Vends, Husby, Sønderaabye Bye, et Huus, 3, FT-1834, C7513
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Kristoffer Rasmussen 59 Gift Huusmand, lever af sin Jordlod
Birte Andersdatter 55 Gift hans Kone
Sofie Olesdatter 12 Ugift Pleiebarn
Ane Jensdatter 79 Ugift Inderste og Aftægtskone

Anders Bertelsens enke **Anne Jensdatter** bor ved folketællingen 1834 som 79-årig på aftægt hos datteren Birthe Andersdatter og hendes familie i Sønder Aaby. Det er datteren Birthes mand, Christopher Rasmusssen, der har overtaget fæstet af gården efter Anders Bertelsens død i 1808.

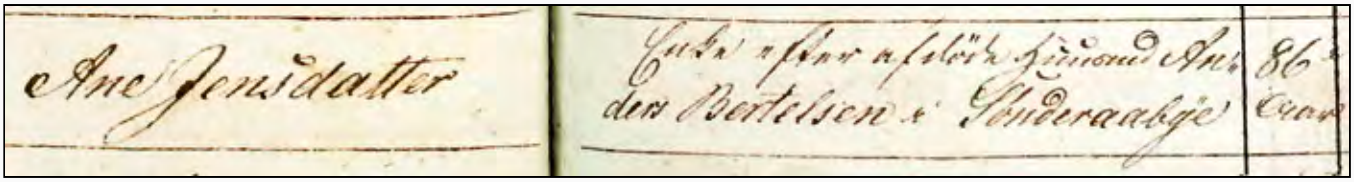

Anne Jensdatter dør i Husby den 8. marts 1840, 86 år gammel. [Husby døde k 1829-1845, opslag 8]

Anne lever til 1840, hvor hun er 86 år gammel og registreres som 'Enke efter afdøde Husmand Anders Bertelsen i Sønder Aaby'. [Husby døde k 1829-1845, opslag 8]

Odense, Vends, Husby, Sønder Aabye, 25.de Familie, , FT-1787, C3215
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Anders Bertelsen 43 Gift Mand Bonde og Huusmd 1ste Ægteskab
Anne Jensdatter 32 Gift Hans Kone 1ste Ægteskab
Birthe 7 Ugift deres Børn
Kirsten 7 Ugift deres Børn
Berthel 5 Ugift deres Børn
Jens 2 Ugift deres Børn
Jens Larsen 63 Gift Indsidder gaaer i Daglogi
Eleonora Jensdat. 60 Gift Hans Kone

Ved folketællingen 1787 bor som nævnt ovenfor Anne Jensdatters forældre på aftægt hos familien i Sønder Aaby, Husby sogn – og vi kan derfor sætte navne på det andet af mormor Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar, nemlig **Jens Larsen** født 1724 og **Eleonora Jensdatter** født 1727. Også dette par er af bondestand – og når kræfterne tillader det, går gamle Jens Larsen ″i Dagleÿe″. Afskriftens 'Daglogi' er forkert.

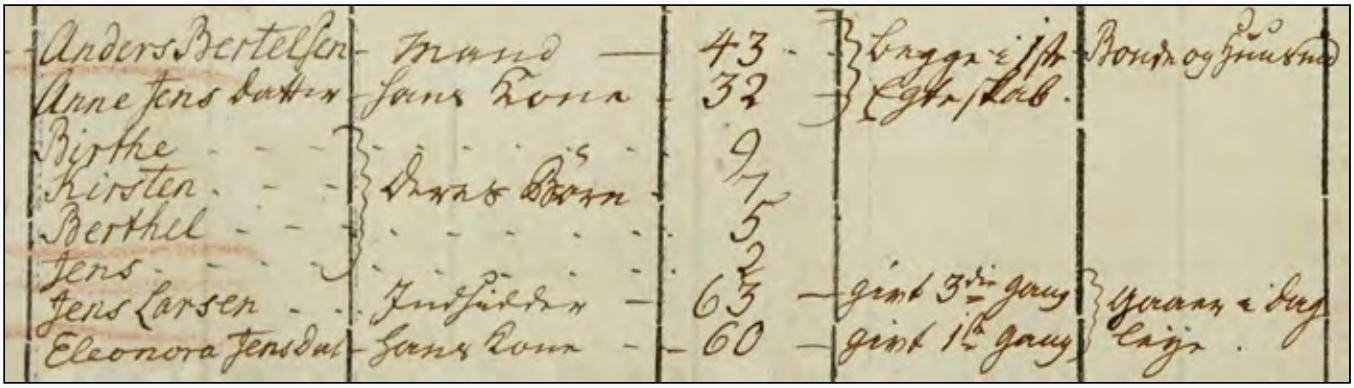

Anders Bertelsens familie i Husby ved folketællingen 1787. [Folketælling 1787, 25. familie Husby]

Da det netop er hendes forældre, der bor på aftægt i familien, er husmandsstedet i Sønder Aaby formodentlig Anne Jensdatters fødehjem. Det bekræftes af et register til fæsteprotokollen ved Wedellsborg gods. Anders Bertelsen overtager fæstet af gården efter netop Anne Jensdatters far Jens Larsen den 14. maj 1778. [Wedellsborg Gods – Register til fæsteprotokol, opslag 4]

Som sagt er Husby sogns kirkebog gået tabt ved en brand – og sporet efter disse fynske aner i mormor Dortheas slægt ender derfor her.

Ved gennemgangen af denne krønike i november 2019 bliver jeg opmærksom på, at Eleonora Jensdatter f. 1727 næppe er Anne Jensdatters biologiske mor. I tællingens originaldokument fremgår det, at Eleonora er Jens Larsens 3. hustru, og hun er derfor næppe mor til alle hans børn.

Hjemmesiden ronlev.dk nævner, at parret Anders Bertelsen d. 1744 og Anne Jensdatter f. 1755 får følgende børn:

Birthe Andersdatter f. 1778
Kirsten Andersdatter f. 1780
Berthel Andersen f. 1782
Jens Andersen f. 1785
Christen Andersen f. 1791

Som det ses, er de to ældste sønner opkaldt efter henholdsvis deres farfar og morfar, Berthel og Jens.

Ved folketællingen 1787 ses i Husby sogn følgende personer med efternavnet Bertelsen.
Niels Bertelsen f. 1734
Lars Bertelsen f. 1738
Anders Bertelsen f. 1744
Mads Bertelsen f. 1747

De fire nævnte er sandsynligvis brødre. Niels Bertelsen f. 1734 er den ældste. I følge registeret til fæsteprotokoller ved Wedellsborg Gods fæster han den 26. november 1768 en gård i Aaby med hartkorn 7-2-2-2/3. Den tidligere fæster er faderen Bertel Nielsen. [Wedellsborg Gods - Register til fæsteprotokol, opslag 75] **Bertel Nielsen** er sandsynligvis far til de nævnte brødre, og han er dermed yderligere en af mormor Dortheas tiptip oldefædre.

Sandsynligvis er tilsvarende de to ældste piger opkaldt efter farmor og mormor, Birthe og Kirsten. Ovennævnte Eleonora Jensdatter, som er Jens Larsens 3. hustru, er altså ikke Anne Jensdatters biologiske mor.

Husby kirke.

Peter Andersens farmor, Mette Kirstine Jørgensdatter.

Bertel Andersens hustru, Mette Kirstine Jørgensdatter stammer i følge folketællingen 1845 ovenfor fra Taulov, og her finder vi hende uden problemer i 1787 som 5-årig og medlem af denne familie i Studsdal.

Vejle, Elbo, Taulov, Taulov Sogn, Studsdal Bye, 4, FT-1787, B8855
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Jørgen Hansen 63 Gift Hosbonde Selw Eier Gaard Beboer
Maren Hansdatter 47 Gift Madmoder
Hans Jørgensen 13 Ugift Deres Børn af sidste Egteskab
Michel Jørgensen 8 Ugift Deres Børn af sidste Egteskab
Mette Kirstine Jørgensdatter 5 Ugift Deres Børn af sidste Egteskab

Faderen er selvejerbonde og gårdmand. Han er gift for anden gang og har en betydeligt yngre hustru, som i følge optegnelsen er mor til de tre hjemmeboende børn inklusive den yngste, Mette Kirstine. Det fjerde af Dortheas tipoldeforældrepar er dermed **Jørgen Hansen** født cirka 1724 og **Maren Hansdatter** født cirka 1740. Opslag i kirkebogen bekræfter, at Mette Kirstine bliver døbt i Taulov kirke i januar måned 1783 – som datter af Jørgen Hansen og Maren Hansdatter af Studsdal.

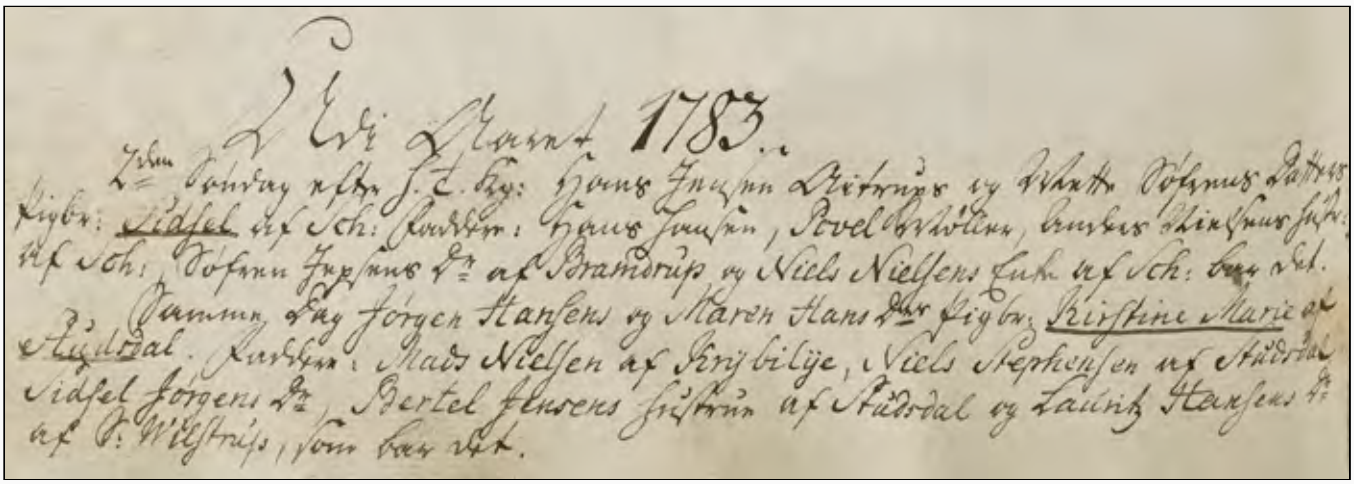

Klip Taulov kirkebog 1783: "Samme Dag Jørgen Hansens og Maren Hansdatters Pigebarn Kirstine Marie af Studsdal. Faddere: Mads Nielsen af Krybilye, Niels Stephensen af Studsdal, Sidsel Jørgensdatter, Bertel Jensens Hustru af Studsdal og Laurits Hansens Datter af S. Wilstrup, som bar det". [Taulov 1753-1812,

opslag 39]

Mette Kirstine registreres i kirkebogen som Kirstine Marie, altså en temmelig alvorlig skrivefejl. Det forkerte navn bliver endda gentaget i degnens udgave af kirkebogen, som også er bevaret. [Taulov 1759-1805, opslag 119] Vi ved jo fra folketællingen 1787 ovenfor, at navnet er Mette Kirstine – og det bliver også bekræftet i forbindelse med hendes konfirmation i 1798.

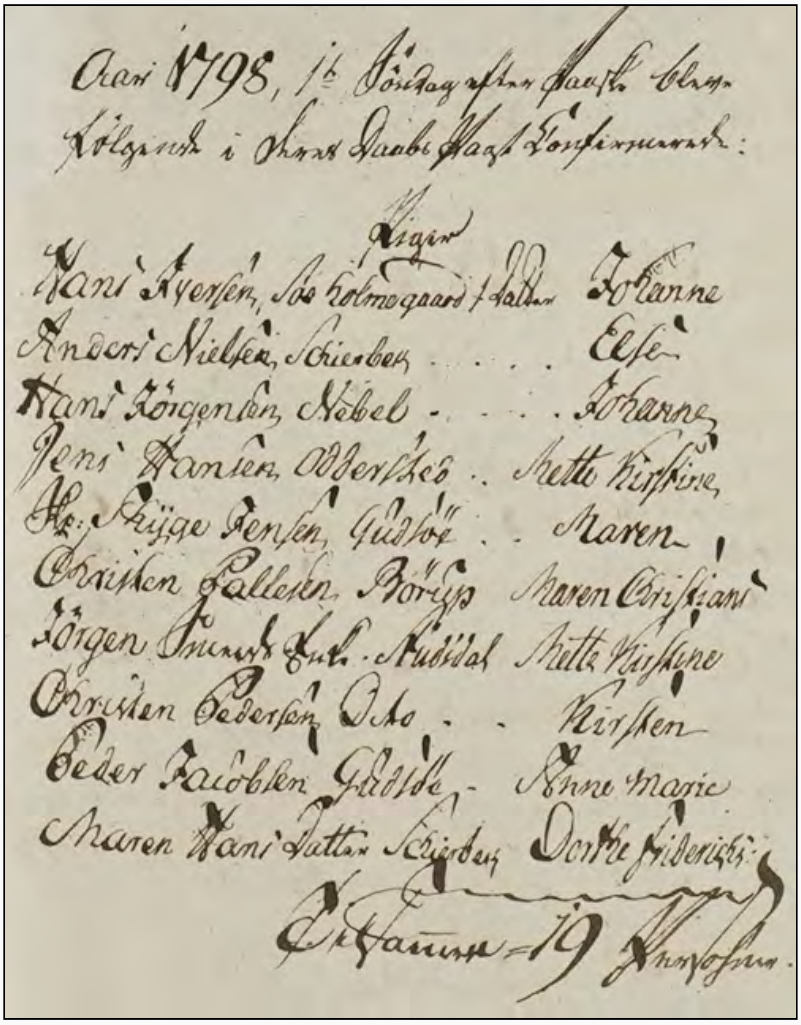

I listen over konfirmerede piger i 1798 står Mette Kirstine som nummer syv fra oven opført som datter af "Jørgen Smeeds Enke i Studsdal". [Taulov 1753-1812, opslag 114]

Ved konfirmationen i 1798 står Mette Kirstine opført med sit korrekte navn som datter af "Jørgen Smeeds Enke i Studsdal". [Taulov 1753-1812, opslag 114] Hendes far, Jørgen Hansen, er død syv år tidligere og opføres i kirkebogens fortegnelse over døde i sognet i juni 1791 som "Jørgen Hansen Smeed af Studsdal, gl. 68 Aar". [Taulov 1753-1812, opslag 108]

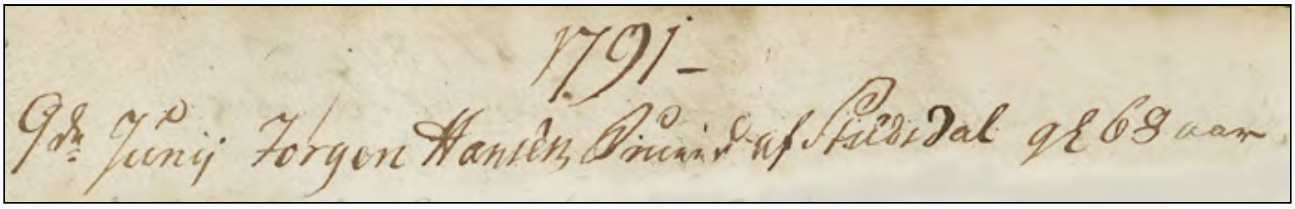

Jørgen Hansen Smed af Studsdal begraves fra Taulov kirke den 9. juni 1791, 68 år gammel. [Taulov 1753-1812, opslag 108]

Skiftet efter Jørgen Hansen ses under koldinghus på brejl.dk.

1247 Jørgen Hansen, smed i Studsdal i Taulov sogn. 7.9.1791, side 170.
E: Maren Hansdatter. LV: Hans Iversen i Holmegård.
B:
6) Hans Jørgensen 18

7) Peder Jørgensen 15
8) Mikkel Jørgensen 12
9) Mette Kirstine Jørgensdatter 8½
FM:
1 Hans Lauridsen i Sønder Vilstrup
2 Christen Iversen i Skærbæk
3 Anders Jensen i Sønder Vilstrup
4 Jørgen Hansen Bruun i Skærbæk.
Af første ægteskab B:
1) Maren Jørgensdatter g.m. Henrik Sørensen, smed i Bjert
2) Mette Jørgensdatter 36.
Af andet ægteskab B:
3) Hans Jørgensen 29, i Haderslev
4) Sidsel Jørgensdatter 28
5) Claus Jørgensen 26, i Kolding

Af skiftet efter Jørgen Hansen i 1791 fremgår, at enken Maren Hansdatter er Jørgens tredje hustru, og at parret sammen har børnene Hans f. 1773. Peder f. 1776, Mikkel f. 1779 pg Mette Kirstine f. 1783. I alt efterlader Jørgen Hansen sig 9 børn.

Studsdal ved Taulov, september 2017. [Mit eget foto]

Jørgen Hansen og Maren Hansdatter af Studsdal.

Taulov kirkebog er så velbevaret i denne periode af historien, at den giver mod på at forsøge at grave et lag dybere og eventuelt spore forældrene til Jørgen Hansen og Maren Hansdatter, altså mormor Dortheas tip-tip oldeforældre. Af fortegnelsen over døde i sognet fremgår, at Jørgen Hansen af Studsdal i året 1770 mister først et dødfødt barn og dernæst hustruen, opført som "Jørgen Hansen Smeeds Hustru af Studsdal, gl. 37 Aar". [Taulov 1753-1812, opslag 102].

To år senere dør samme Jørgen Hansens datter Maren, kun 10 uger gammel. [Taulov 1753-1812, opslag 103]. Jørgen er i mellemtiden blevet gift igen, nu med Maren Hansdatter, og formodentlig i løbet af året 1771. Giftermålet er ikke registreret i Taulov kirkebog, dvs. Jørgen har hentet sin anden hustru Maren i et andet sogn.

Ved folketællingen ovenfor er Jørgen og Marens ældste barn, sønnen Hans, 13 år gammel – dvs. han er født omkring 1773, et års tid efter den nævnte Maren, der dør i 1772 kun 10 uger gammel.

Familien hører nok til de lidt bedre stillede i landsbyen Studsdal et par kilometer syd for Taulov kirke. Jørgen Hansen er i følge folketællingen 1787 selvejer gårdbeboer og, som vi har set i kirkebogen, desuden af erhverv smed. Efter Jørgens død som 68-årig i 1791 bor enken Maren ved folketællingen 1801 på aftægt hos sønnen Hans, som har overtaget gården i Studsdal.

Videnskabernes Selskabs topografiske kort fra omkring år 1800 forestillende Elbo Herred med blandt andet landsbyerne Vilstrup, Studsdal, Eltang, Taulov, Skærbæk og Erritsø.

Vejle, Elbo, Taulov, Studsdal Bye, 3. Familie, FT-1801, C0368
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Hans Jørgensen 28 Gift Huusbonde Bonde og Gaardbeboer
Marie Rasmusdatter 30 Gift Hans Kone
Maren Hansdatter 62 Enke Huusbondens Moder lever af Aftægt
Jørgen Hansen 2 Ugift Deres Søn

Optegnelsen afslører ikke, hvor Maren stammer fra – men den viser det velkendte fænomen, at familiens ældste søn typisk opkaldes efter sin bedstefar og derfor har navnet Jørgen Hansen lige som sin farfar. Jørgen Hansen f. cirka 1724 -> Hans Jørgensen f. 1773 -> Jørgen Hansen f. 1799. Alt tyder på, at denne slægt på fædrene side har rødder i Taulov sogn – og jeg prøver derfor, om jeg kan finde Jørgens dåb omkring 1723 i kirkebogen.

Klip fra Taulov kirkebog 1723: "Dom: 7 post Trinit blev døbt Hans Nissens Søn Jørgen af Schierbech". [Taulov 1702-1728, opslag 109].

Teksten ved dåben af Jørgen Hansen lyder som følger: Dom: 7 post Triniatis (=den 11. juli) blev døbt Hans Nissens Søn Jørgen af Scierbech. Faddere: Søfren Nissen af Erridsjø, Else Ollufsdatter af Schierbech, Peder Lauritzen af Schierbech, Niels Nielsen ibid., Søffren Nissens Koun af Erridsjø, Christen Lauritzen Koun af Nebbel bar Barnet. [Taulov 1702-1728, opslag 109]

Taulov kirke, september 2017. [Mit eget foto]

I årene 1721 til 1725 bliver der i Taulov sogn kun døbt én dreng med navnet Jørgen, og da netop denne drengs far faktisk hedder Hans, er jeg sikker på at have fundet dåbsoptegnelsen for Dortheas tipoldefar Jørgen Hansen. Året er 1723, og Jørgens far er Hans Nissen fra landsbyen Skærbæk, som ligger ved Kolding Fjord et par kilometer syd for Studsdal. Moderen er som sædvanlig i 1700-tallet ikke nævnt, men hvis Hans Nissen er blevet gift i Taulov, kan jeg måske finde hendes navn.

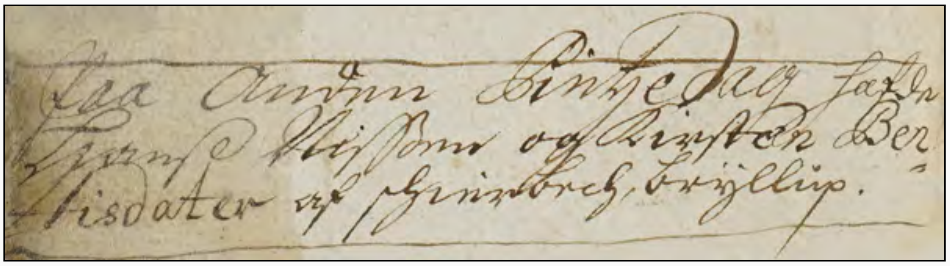

Klip fra Taulov kirkebog 1717: "Paa Anden Pintzedag hafde Hans Nissønn og Kirsten Bentisdat(t)er af Schierbech bryllup". [Taulov 1702-1728, opslag 181]

Jeg slår op i fortegnelsen over copulerede i sognet og finder Hans Nissen i denne optegnelse i 1717: "Paa Anden Pintzedag hafde Hans Nissønn og Kirsten Bentisdat(t)er af Schierbech bryllup". [Taulov 1702-1728, opslag 181] Anden Pinsedag i året 1717 er den 17. maj.

Dermed har vi også navnet på Jørgen Hansens mor. Jeg tror, vi kan oversætte Bentisdatter til Bentsdatter – og parret **Hans Nissen** og **Kirsten Bentsdatter**, begge født før år 1700, er det tredje af Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar, som vi kan sætte navn på.

2 Hans Nissen, smed i Skærbæk [i Taulov sogn]. 12.12.1746, side 6.
E: Kirsten Bentsdatter. LV: Hans Jensen.
B:
1) Peder Hansen 29
2) Jørgen Hansen 25
3) Margrethe Hansdatter 19
4) Bent Hansen 17
5) Mette Hansdatter 15.
FM:
1 Anders Hansen Bjerg i Skærbæk
2 Niels Udsen i Skærbæk
3 Jens Christensen i Skærbæk.

Da jeg googler på 'Jørgen Hansen Smed' kommer en henvisning til skiftet efter hans far, Hans Nissen, se ovenfor. Her bekræftes, at navnet på hustruen er Kirsten Bentsdatter.

Hans Nissen af Skærbæk dør i 1746 og bliver begravet på Kristi Himmelfartsdag 62 år gammel. [Taulov 1731-1752, opslag 12]

Hustruen Kirsten Bentsdatter dør i 1759 og registreres i kirkebogen '10ende Trinit:' (den 19. august) som 'Hans Nissens Enke af Schierbech, gl: 72 Aar. [Taulov 1753-1812, opslag 99] Kirsten Bentsdatter er dermed født i 1687.

Udsigt over Studsdal mod Skærbæk og Lillebælt, september 2017. [Mit eget foto]

Som det fremgår ovenfor, dør Jørgen Hansens foregående hustru i forbindelse med en barsel i 1770, og alt tyder på, at Jørgen året efter bliver gift igen – nu med Maren Hansdatter, som er mor til de efterfølgende børn, Hans f. 1773. Peder f. 1776, Mikkel f. 1779 og vores ane Mette Kirstine Jørgensdatter f. 1783. Vi har samtidig konstateret, at Jørgens vielse med Maren ikke ses i Taulov, og at Jørgen Hansen derfor må have hentet sin nye hustru i et af nabosognene.

Der er flere muligheder – mest oplagt er Sdr. Vilstrup-Eltang, Nørre Bjert eller Erritsø – og allerede i førstnævnte er der bid. Jørgen og Maren bliver gift i Sdr. Vilstrup kirke, og i kirkebogen er brylluppet registreret som følger: ”Jørgen Hansen og Maren Hansdatter af Vilstrup, han af Studsdal, som copulerede d. 27. Juni”. Året er ganske rigtigt 1771. [Vilstrup 1681-1800, opslag 210]

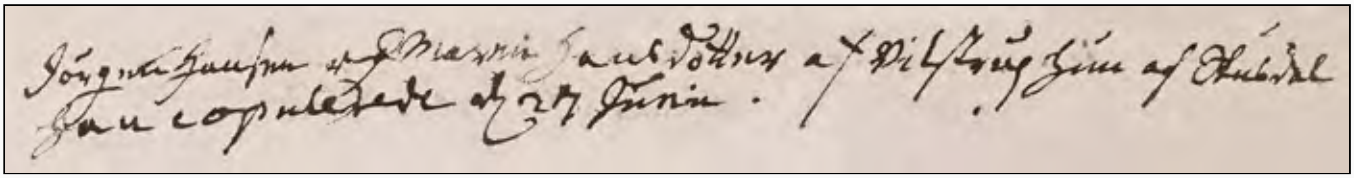

Klip fra Sdr. Vilstrup kirkebog 1771: ”Jørgen Hansen og Maren Hansdatter af Vilstrup, han af Studsdal, som copulerede d. 27. Juni”. [Vilstrup 1681-1800, opslag 210].

Fra folketællingerne 1787 og 1801 ved vi, at Maren er født omkring 1739 eller 1740, og det er derfor oplagt at slå efter i kirkebogen og se, om vi kan finde navnene på hendes forældre. Nemt er det ikke, for både pigenavnet Maren og drengenavnet Hans optræder hyppigt på denne tid.

Så vidt jeg kan stave mig frem til i de krøllede skrifter, bliver der i perioden døbt mere end en Maren, hvis far hedder Hans – vil det være rent gætteri, hvis jeg udpeger en af dem til af være vores Marens far. Yderligere opslag i kirkebogen viser, at en Maren Hansdatter bliver konfirmeret i Sdr. Vilstrup kirke i 1754, men her nævnes kun navnene på konfirmanderne – ikke hverken deres far eller mor – så det hjælper os heller ikke.

Den lille Sdr. Vilstrup kirke er ensomt beliggende to km. uden for landsbyen, september 2017. Kirkens skib og kor er fra omkring år 1200. [Mit eget foto].

Nu nærlæser jeg igen optegnelsen fra Taulov kirkebog 1783, da Jørgen Hansen og Maren Hansdatter døber datteren Mette Kirstine, se ovenfor. ”Samme Dag Jørgen Hansens og Maren Hansdatters Pigebarn [Mette Kirstine] af Studsdal. Faddere: Mads Nielsen af Krybilye, Niels Stephensen af Studsdal, Sidsel Jørgensdatter, Bertel Jensens Hustru af Studsdal og Laurits Hansens Datter af S. Wilstrup, som bar det”.

Den sidste sætning får en klokke til at ringe: Sdr. Vilstrup er jo Marens hjemsogn, og den ’Laurits Hansens Datter’, der bærer barnet, er sandsynligvis et familiemedlem. Måske er Laurits Hansen en bror til Maren Hansdatter? Eller sagt på en anden måde: Hvis der i Sdr. Vilstrup sogn findes en Hans, som i løbet af den relevante periode (1730-1740) får henholdsvis en søn, der hedder Laurits, og omkring 1739-40 en datter med navnet Maren – så har vi entydigt identificeret Marens far.

I folketællingerne finder jeg Laurits Hansen i denne optegnelse fra 1801:

Vejle, Brusk, Sønder Vilstrup, Vilstrup, 13. Familie, FT-1801, C0359
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Hans Lauesen 36 Gift Huusbond Gaardbruger
Kirsten Nielsdatter 32 Gift hans Kone
Laus Hansen 70 Gift Husbondens Forældre
Maren Olesdatter 71 Gift Husbondens Forældre
Maren Hansdatter 8 – deres Børn
Laus Hansen 6 – deres Børn
Maren Hansdatter 4 – deres Børn
Jens Hansen 2 – deres Børn
Niels Hansen 24 Ugift Tiæneste Folk
Maren Pedersdatter 25 Ugift Tiæneste Folk

Laus er synonym for Laurits – stavemåden er på dette tidspunkt i historien ofte tilfældig – og optegnelsen giver med alderen 70 år en indikation af, at den Laurits Hansen, vi leder efter, er født omkring 1731. Og det er ikke helt ved siden af. I kirkebogen finder jeg Laurits i året 1733 – og han er vel at mærke i perioden 1730-1735 den eneste ’Laurits af Vilstrup’, hvis far hedder Hans.

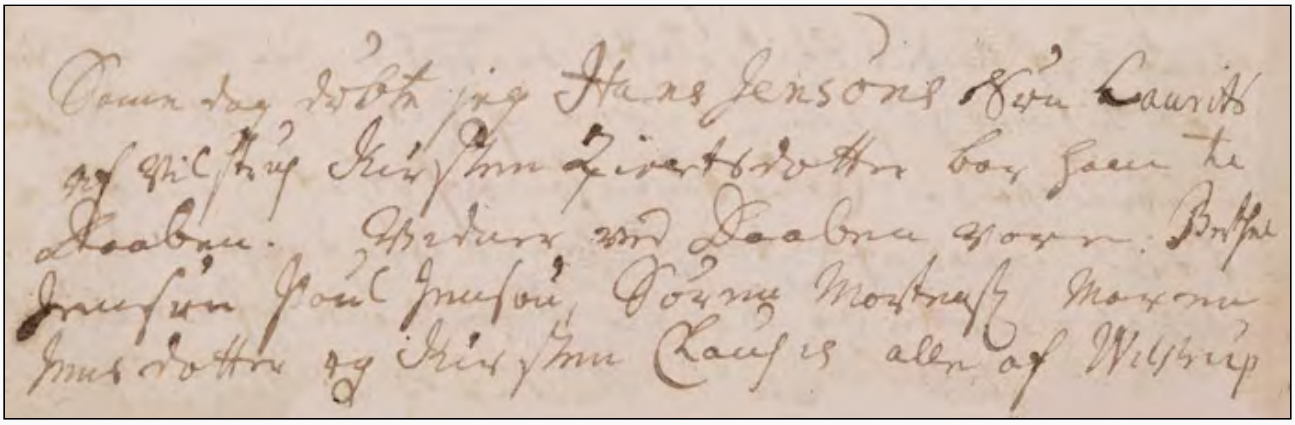

Klip fra Vilstrup kirkebog 1733: "Samme Dag døbte jeg Hans Jensøns Søn Laurits af Wilstrup. Kirsten Zivertsdatter bar ham til Daaben". [Vilstrup 1681-1800, opslag 87].

Laurits' far er altså Hans Jensen. Vi kender Marens omtrentlige fødselsår, og nu mangler vi at se, om samme Hans Jensen døber en datter med navnet Maren i perioden omkring 1739-1740 – og det gør han faktisk.

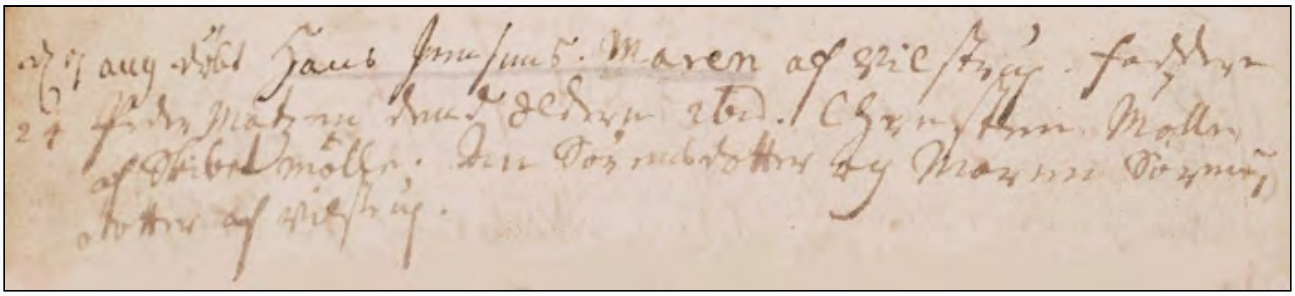

Klip fra Vilstrup kirkebog 1740: "D. 7. Aug. døbt Hans Jensens Maren af Wilstrup". [Vilstrup 1681-1800, opslag 102].

Dermed er det bevist, at den Laurits Hansen, som nævnes i dåbsoptegnelsen fra 1783, er Maren Hansdatters storebror fra Sdr. Vilstrup – og at navnet på Marens far er Hans Jensen. Vilstrup kirkebog er velordnet og i en fin bevaringstilstand helt dernede, hvor vi nu befinder os, i starten af 1700-tallet – og minsandten om ikke det også lykkes at sætte navn på Marens mor:

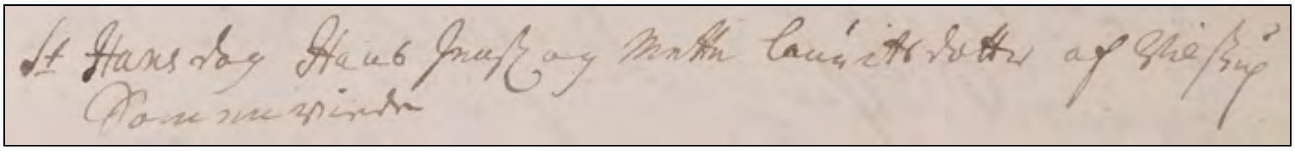

Klip fra Vilstrup kirkebog 1732: "St. Hansdag Hans Jensen og Mette Lauritsdatter af Wilstrup sammenviede". [Vilstrup 1681-1800, opslag 201].

Hans Jensen bliver gift i Sdr. Vilstrup kirke Sankt Hans dag 1732 – og navnet på hustruen er Mette Lauritsdatter. Begge er formodentlig født i løbet af det første årti af 1700-tallet, og **Hans Jensen** og **Mette Lauritsdatter** er dermed navnene på det fjerde af mormor Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar.

Dermed er vi kommet godt rundt om Anders Bertelsens mor, **Mette Kirstine Jørgensdatter** f. 1783. Vi har fundet hendes forældre, Jørgen Hansen f. 1723 og Maren Hansdatter f. 1740. Jørgen Hansen stammer fra Taulov sogn – og navnene på hans forældre er Hans Nissen f. 1690 og Kirsten Bentsdatter f. 1687.

Maren Hansdatter stammer fra nabosognet Sdr. Vilstrup – og hendes forældre er Hans Jensen f. ca. 1705 og Mette Lauritsdatter f. ca. 1705. Jeg har gennemsøgt en del af listen over døde i sognene Eltang og Sdr. Vilstrup, men uden held. Listerne er lange og skriften sjusket, og det er ikke muligt at være sikker på søgningen. Vi har derfor kun navne og ingen sikre årtal på Hans Jensen og Mette Lauridsdatter.

Navnet Hans er i høj grad på spil i denne gren af slægten – og tværs igennem de mange navne ser vi det fine mønster, at Mette Kirstine f. 1783 er opkaldt efter begge sine bedstemødre, henholdsvis mormor Mette Lauritsdatter og farmor Kirsten Bentsdatter.

Sønder Vilstrup kirke, september 2017. [Mit eget foto]

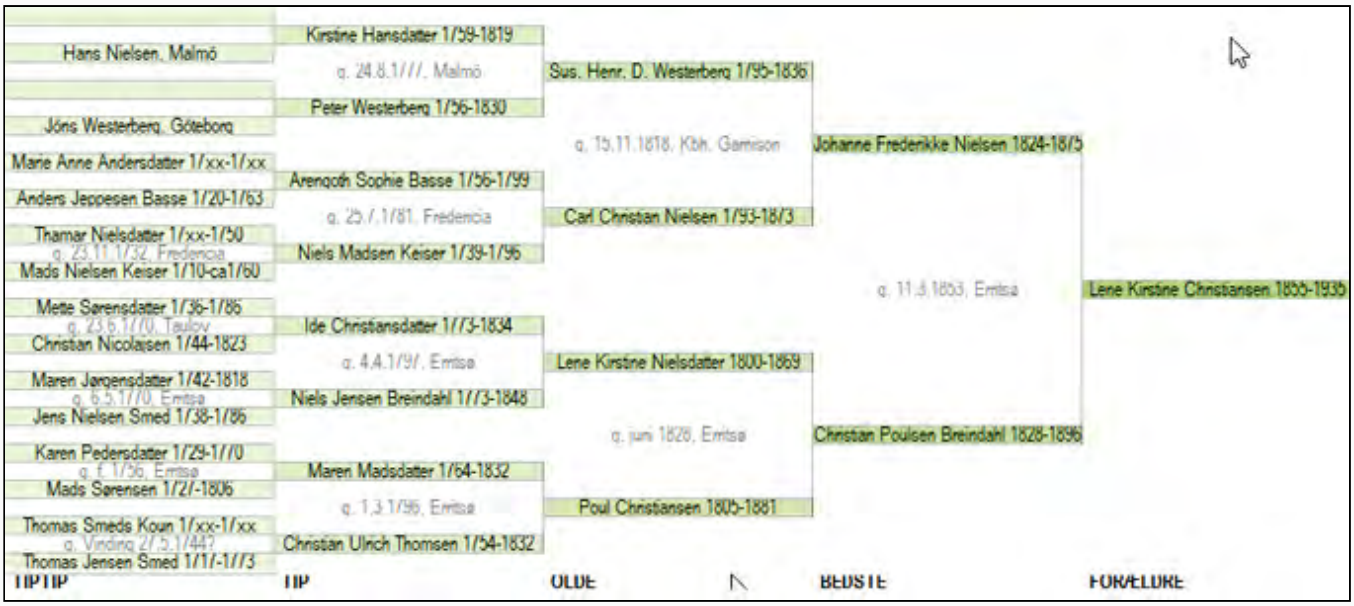

Anetavle for mormor Dortheas mor Lene Kirstine Christiansen f. 1855.

2. Lene Kirstine Christiansen forældre, Christian Poulsen Breindahl og Johanne Frederikke Nielsen.

Mormor Dortheas mor Kirstine er som sagt født den 22. juni 1855, og hun bliver døbt Lene Kirstine Chistiansen i Erritsø kirke den 2. september 1855. Faderen er husmand **Christian Poulsen Breindahl** fra Erritsø. Moderen er **Johanne Frederikke Nielsen**, 31 år. [Erritsø fødte k 1852-1871, opslag 7]

Christian Poulsen er født den 12. december 1828, og kirkebogen nævner snedker Poul Christiansen og hustru Lene Kirstine Nielsdatter i Breindahl som forældre. [Erritsø fødte m 1814-1829, opslag 23]

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsøe Bye, Et Huus, 46, FT-1850, C7331
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Poul Chrestensen 45 Gift Tømmermand, Husfader Ullerup Sogn, Veile Amt
Lene Kirstine Nielsdatter 50 Gift Hans Kone Her i Sognet
Chresten Poulsen 22 Ugift Her i Sognet
Karen Poulsen 18 Ugift Her i Sognet

Sørine Poulsen 11 Ugift Her i Sognet
Thomas Poulsen 8 Ugift Her i Sognet

Som det fremgår af folketællingen 1850 ovenfor bor Christian som 22-årig på dette tidspunkt stadig hos forældrene. Han og Johanne må derfor være blevet gift i perioden mellem 1850 og 1855, hvor datteren Lene Kirstine bliver født. Og det bliver bekræftet af kirkebogen:

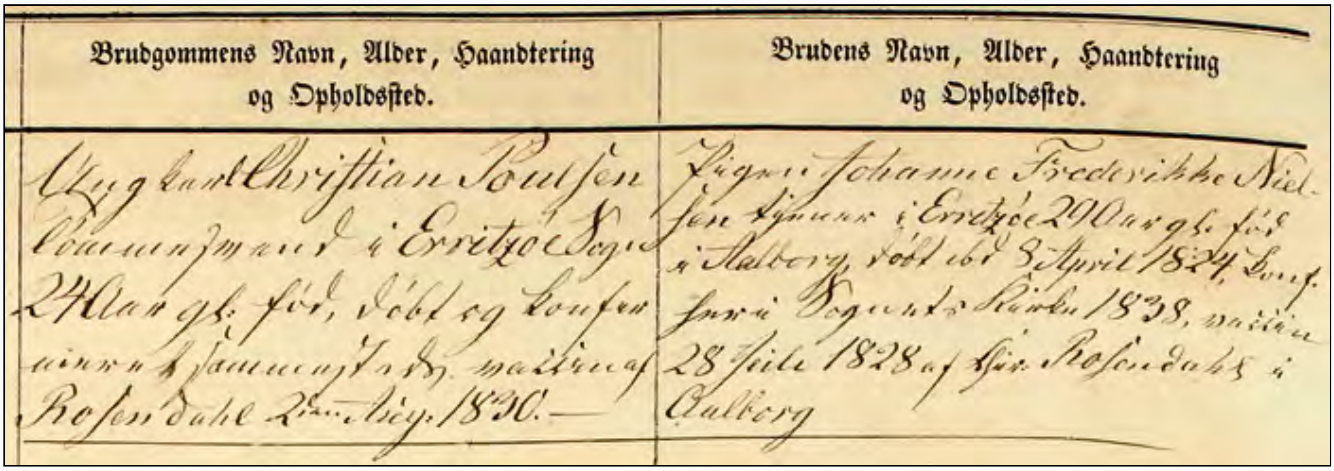

Brudgommens Navn, Alder, Haandtering og Opholdssted.	Brudens Navn, Alder, Haandtering og Opholdssted.
Ungkarl Christian Poulsen Tømmermand i Erritzøe Sogn 24 Aar gl. fød, døbt og konfirmeret sammesteds, vaccin af Rosendahl 2den Aug. 1830.	Pigen Johanne Frederikke Nielsen tjener i Erritzøe 29 Aar gl. fød i Aalborg, døbt ibd 8 April 1824, konf. her i Sognets Kirke 1838, vaccin 28 Juli 1828 af Hr. Rosendahl i Aalborg

Ungkarl Christian Poulsen og pigen Johanne Frederikke Nielsen bliver gift i Erritsø kirke den 11. marts 1853. [Erritsø viede 1852-1872, opslag 3]

Parret bliver gift i Erritsø kirke den 11. marts 1853, og teksten i kirkebogen er følgende: Ungkarl Christian Poulsen, tømmermand i Erritsø, 24 år gammel, født, døbt og konfirmeret sammesteds, vacc. 1830 – og pigen Johanne Frederikke Nielsen, tjener i Erritsø, 29 år gammel, født i Aalborg, døbt sammesteds den 8. april 1824, konfirmeret i Sognets Kirke 1838, vacc. 28. juli 1828 af Rosendahl i Aalborg. Forlovere: Ivar Holt, David Hansen, begge gårdmænd i Erritsø. [Erritsø viede 1852-1872, opslag 3]

Ved vielsen i 1853 er Christian Poulsen 24 år og Johanne Frederikke Nielsen 29. Dette par er det andet af mormor Dortheas to bedsteforældrepar.

Før parret bliver gift, er Johanne Frederikke Nielsen ved FT-1850 i tjeneste hos Ivar Holt i Erritsø, og som det ses ovenfor, er Ivar Holt en af forloverne i forbindelse med brylluppet.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsøe Bye, En Gaard, 67, FT-1850, C7331
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Iver Jensen Holt 35 Gift Gaardmand, Husfader Her i Sognet
Karen Hansdatter 35 Gift Hans Kone Her i Sognet
Jens Iversen 9 Ugift Deres Børn Her i Sognet
Hans Iversen 6 Ugift Deres Børn Her i Sognet
Morten Madsen 20 Ugift Tjenestefolk Herslev Sogn, Veile Amt
Jens Sørensen 16 Ugift Tjenestefolk Her i Sognet
Marie Nielsen 21 Ugift Tjenestefolk Fredericia
Johanne Nielsen 26 Ugift Tjenestefolk Aalborg

Lene Kirstine Christiansens mor Johanne Frederikke Nielsen.

Parrets første barn er datteren Ingeborg, som bliver født i december 1853. [Erritsø fødte k 1852-1871, opslag 4] Sammen får parret desuden børnene Lene Kirstine (mormor Dortheas mor) f. 1855, Dorthea f. 1857 og Poul f. 1862.

Ingeborg Christiansen, 1853, født 16. December, hjemmedøbt 16. December 1853, i Kirken 19. Februar 1854. Hm Christian Poulsen Breindahl i Breindahl på Erritsø Mk og Htu Johanne Frederikke Nielsen 29½ Aar. Fadderne: Gmd Iver Holts Hustru i Erritsø, Tjenestepige Ane Dorthe Nielsen i Herslev, Ungk Peder Laursen, Ungkarl Niels P. Breindahl, do. Thomas Madsen Lyng, Alle 3 her af Sognet. [Erritsø fødte k 1852-1871, opslag 4]
Lene Kirstine Christiansen, 1855, født 22. Juni, i Kirken 2. September. Hmd Christian Poulsen Breindahl på Erritsø Mk og Htu Johanne Frederikke Nielsen, 31 Aar gl. Fadderne: Pigen Sorine Poulsen, Hmd Peder Laursens Hustru i Erritsø Sogn, Hmd Rasmus Thygesen af Herslef, Ungkarl Jens Th. Gjersing, do. Jens Ivers. Holt, begge heri Sognet. [Erritsø fødte k 1852-1871, opslag 7]

Dorthea Christiansen, 1857, født 3. Januar. I Kirken den 8. Marts 1857. Hmd, Tømrer Christian Poulsen Breindahl paa Erritsø Mark og Hustru Johanne Frederikke Nielsen, 33 Aar gl. Fadderne: Gmd Søren Baungaards Hustru i Sønderskov, Hmd Rasmus Thygesens Htu paa Herslev Mark, Ungkarl Niels Poulsen, do. Jens Holt af Erritsø, Hmd Niels Laursen fra Kirstineberg. [Erritsø fødte k 1852-1871, opslag 9]
Poul Christiansen Breindahl, 1862, født 18. April, i Kirken den 29. Juni 1862. Huusmand, Tømrer Christian Poulsen Breindahl paa Erritsø Mark og Hustru Johanne Frederikke Nielsen, 38 Aar. Fadderne: Huusmand Niels Poulsens Hustru paa Erritsø Mk, Huusmand Rasmus Thygesens Hustru paa Herslev Mk, Huusmand Peder Hansen paa Erritsø Mk, Ungkarl Thomas Poulsen paa do. Mk, Hmd Villads Skousen i Erritsø. [Erritsø fødte m 1852-1871, opslag 29]

Christian Poulsen og Johanne Frederikke Nielsen ses i denne husholdning ved folketællingen 1860.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsø Skkoledistrikt, Erritsø Mark, Et Hus, 119, FT-1860, D6341
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Christian Poulsen 32 Gift Husfader. Tømrer Erritsø Sogn, Vejle Amt
Johanne Nielsen 36 Gift Hans Kone Fredericia
Ingeborg Christiansen 7 Ugift Deres Barn Erritsø Sogn, Vejle Amt
Lene Kirstine Christiansen 5 Ugift Deres Barn Erritsø Sogn, Vejle Amt
Dorthea Christiansen 3 Ugift Deres Barn Erritsø Sogn, Vejle Amt

Ved den næste folketælling i 1870 er Johanne Frederikkes fødesogn korrigeret til Aalborg.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsø Mark, FT-1870
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Christian Poulsen 41 Gift Husfader. Tømrer Erritsø
Johanne Frederikke Nielsen 45 Gift Huusmoder Aalborg
Kirstine Christiansen 14 Ugift Datter Erritsø
Dorthea Christiansen 13 Ugift Datter Erritsø
Poul Christiansen 7 Ugift Søn Erritsø

Ved folketællingen 1880 er Christian Poulsen Breindahl som 51-årig gift for anden gang, nu med den 12 år yngre Maren Thomsen Hougaard, med hvem han har sønnen Johannes, 2 år gammel. Drengen er med navnet Johannes opkaldt efter Christian Poulsens afdøde hustru Johanne.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsø, Et Huus, 164, FT-1880, c9121
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Christian Poulsen Breindahl 51 Gift Huusfader, Huuseier, Tømrer Her i Sognet
Maren Thomsen Hougaard 39 Gift Hans Hustru Her i Sognet
Johannes Christiansen 2 Ugift Deres Barn Her i Sognet
Poul Christiansen Briendahl 17 Ugift Medhjelper Her i Sognet
Dorthea Christiansen Breindahl 23 Ugift Syerske Her i Sognet

Johanne Frederikke Nielsen dør som 51-årig den 12. august 1875 og beskrives af præsten som "Tømrer Kristian Poulsens Hustru paa Erritsø Mark, født i Aalborg, F.N. Karl Kristian Nielsen".

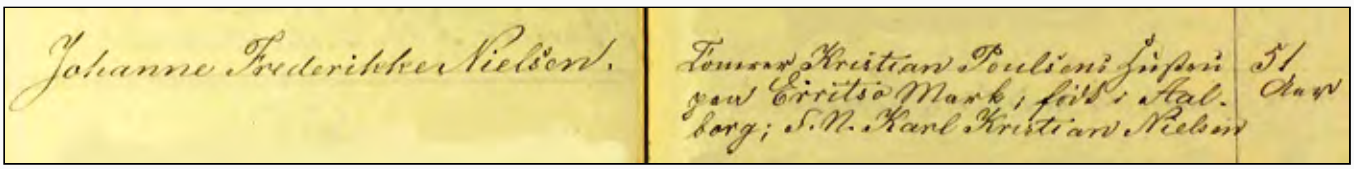

Johanne Frederikke Nielsen dør i Erritsø i 1875, 51 år gammel. [Erritsø døde k 1867-1891, opslag 8]

Forkortelsen 'F.N.' betyder 'faderens navn' – og navnet på Johanne Frederikkes far er altså Karl Kristian Nielsen. Lad os se, om vi kan finde flere oplysninger om Johanne Frederikkes baggrund. Umiddelbart lyder det spændende, at hun er født så langt væk som i Aalborg.

Johannes Frederikke Nielsens baggrund.

Af folketællingerne 1840 og 1845 fremgår, at Johanne Frederikke Nielsen, før hun bliver gift med Christian Poulsen i 1853, er tjenestepige på forskellige gårde i Erritsø. I 1840 er hun hos Jens Jensen i Erritsø By.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsøe Bye, En Gaard, 68, FT-1840, C7327
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Jens Jensen 53 Gift Gaardmand
Mette Kirstine Jensdatter 30 Gift Hans Kone
Marie Jensen 2 Ugift Deres Barn
Johanne Frederikke Nielsen 17 Ugift Tjenestepige

I 1845 er Johanne i tjeneste hos Thomas Rasmussen, der har en større gård i Erritsø med fire tjenestefolk.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritzøe Bye, En gaard, 61, FT-1845, C1943
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Thomas Rasmussen 60 Gift Gaardmand Heri sognet
Karen Nielsdatter 50 Gift Hans kone Heri sognet
Peder Thomsen 18 Ugift Deres søn Heri sognet
Else Nielsdatter 73 Enke Konens moder, aftægtskone Vilstrup sogn Veile amt
Niels Pallesen 25 Ugift Tjenestefolk Taulov sogn Veile amt
Jens Henrichsen 16 Ugift Tjenestefolk Heri sognet
Maren Bertelsdatter 21 Ugift Tjenestefolk Heri sognet
Johanne Nielsen 22 Ugift Tjenestefolk Fredericia

Johanne er ikke født i Erritsø, men hun bliver konfirmeret i sognets kirke i 1838.

Johanne Frederikke Nielsen bliver konfirmeret i Erritsø den 2. søndag efter påske, dvs. den 19. april, 1838. [Erritsø konfirmerede k 1830-1843, opslag 11]

Teksten ved konfirmationen er følgende: Johanne Frederiche Nielsen, Fridericia Fattigvæsens Pleiebarn hos Indsidder Henrich Jensen i Eritzöe. Forældrene: Afskediget Musqveter Christian Nielsen i Fridericia og afdöde Hustru Susanne Henriette Dorthea Vestenberg. Födt 22 Febr 1824, döbt 8 April s. A i Aalborg Kirke. Kundskaber M. godt. Vacc 28 Julii 1828 af Batt Chr Rosendals i Aalborg'. [Erritsø konfirmerede k 1830-1843, opslag 11]

Den detaljerede optegnelse bekræfter, at Johanne Frederikke er født og døbt i Aalborg, og at hendes forældre er afskediget Musketer Christian Nielsen i Fredericia og afdøde Hustru Susanne Henriette Dorthea Vestenberg. Johanne er af Fredericia Fattigvæsen sat i pleje hos Indsidder Henrik Jensen i Erritsø.

Nu er det på tide at slå op i Aalborg kirkebog.

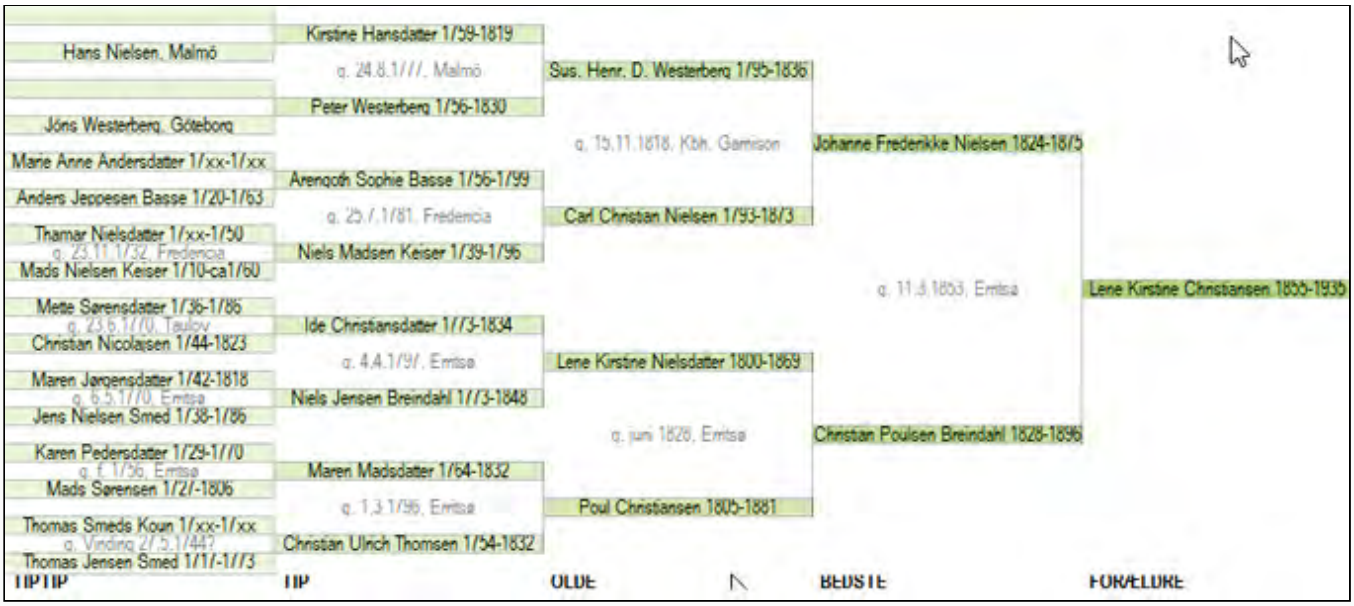

Anetavle for mormor Dortheas mor Lene Kirstine Christiansen.

Johanne Frederikke Nielsens forældre Susanne Henriette Dorothea Westerberg og Carl Christian Nielsen.

Som det fremgår både ved vielsen i 1853 og i forbindelse med konfirmationen i 1838, er Johanne Frederikke Nielsen født i Aalborg den 22. februar 1824 og døbt i kirken den 8. april samme år. [Erritsø viede 1852-1872, opslag 3]

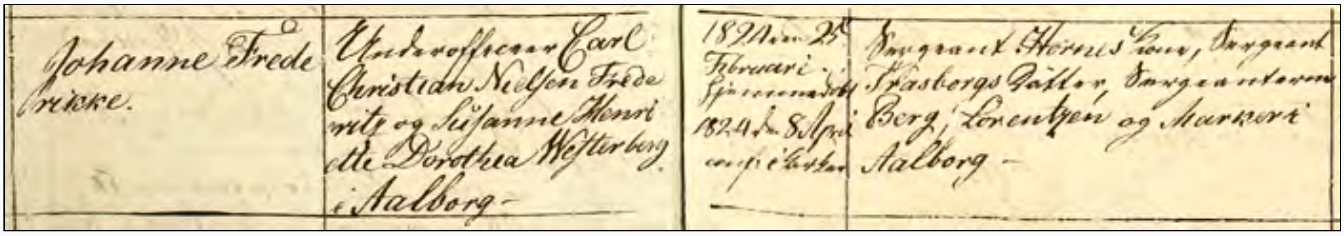

Klip fra Aalborg Budolfi kirkebog 1824: "Født den 22. Feb. Johanne Frederikke. Forældre: Underofficer Carl Christian Nielsen Frederitz og Susanne Henriette Dorothea Westerberg i Aalborg. 25. Februari hjemmedøbt, døbt d. 8. April. Faddere: Sergent Hørnes Kone, Sergent Trasbergs Datter, Sergenterne Berg, Lorentzen og Marker i Aalborg". [Aalborg Budolfi fødte kvinder 1822-1829, opslag 9]

Kirkebogen for Aalborg Budolfi sogn fortæller, at mormor Dortheas mormor Johanne Frederikke er født den 22. februar 1824, døbt den 8. april – og at forældrene er underofficer Carl Christian Nielsen Frederitz og Susanne Henriette Dorothea Westerberg i Aalborg. [Aalborg Budolfi fødte kvinder 1822-1829, opslag 9]

Som reglen med hensyn til navne er på dette tidspunkt i historien, er Johanne Frederikke indført i kirkebogen ved fornavn. Det ændres med Forordningen af 1828, og børnene skal herefter registreres med både for- og efternavn. "Iøvrigt bør hvert Barn ved Daaben benævnes ei alene med Fornavn, men og med det Familie- eller Stamnavn, som det i Fremtiden bør bære".

For at vejlede præsterne udsendes samme år et cirkulære, hvori det fastslås, at barnefaderen selv må vælge om familienavnet skal være hans eget efternavn, et patronym hvor barnet får et efternavn baseret på faderens fornavn, eller om det skal være navnet på familiens hjemsted, altså et stednavn. Uanset hvilket af de tre, som vælges, skal alle børn have samme slægtsnavn, og navnet skal fremover bruges uændret i efterfølgende slægtsled.

Året efter kommer endnu et cirkulære, som fastslår, at pigebørns patronym for fremtiden dannes med endelsen '-sen' og ikke som hidtil '-datter'.

Som det fremgår af folketællingen 1834 nedenfor får alle børn af Carl Christian Nielsen og Susanne Henriette Westerberg samme efternavn, Nielsen.

Sankt Budolfi kirke, Aalborg.

Forældrene til Johanne Frederikke er som nævnt 'Underofficer Carl Christian Nielsen Frederitz og Susanne Henriette Dorothea Westerberg i Aalborg'. Jeg læser teksten som om, barnets far er underofficer i Fredericia, mens moderen og familien bor i Aalborg – men da jeg i maj 2021 bliver kontaktet af **slægtsforsker Peter Sandbøl**, foreslår han, at 'Frederitz' snarere er Carl Christian Nielsens tilnavn. Mere om kontakten med Sandbøl senere.

Faderen Carl Christian Nielsen er underofficer og har med sit tilnavn Frederitz formodentlig en tilknytning til Fredericia. I så fald er det måske forklaringen på, at Johanne havner som tjenestepige i Erritsø, mange kilometer syd for Aalborg, hvor hun bliver gift med Christian Poulsen i 1853, da han er 24 og hun 29 år gammel.

Nogle år efter Johannes dåb i Aalborg i 1824 bosætter forældrene sig faktisk i garnisonsbyen Fredericia – og i folketællingen i 1834 registreres familien som følger:

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Norgesgade No 556 og 557, 4de Familie, 708, FT-1834, C4923
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Carl Christian Jørgensen (=Nielsen) 43 Gift Dagleier
Susanne Dorthea Westerberg 40 Gift hans Kone
Niels Chr. Nielsen 14 Ugift Børn
Sophie Nielsen 12 Ugift Børn
Johanne Nielsen 10 Ugift Børn
Juliane Marie Nielsen 5 Ugift Børn
Hans Peter Nielsen 2 Ugift Børn

Carl Christians efternavn står fejlagtigt opført som 'Jørgensen' (også i originaldokumentet) – men der er alene på grund af moderens usædvanlige og unikke navn, Susanne Dorthea Westerberg, ingen tvivl om, at dette er mormor Johanne Frederikke som 10-årig og hendes familie, bosiddende i Norgesgade i Fredericia.

Vi har dermed navne og omtrentlige fødselsår på det tredje af mormor Dortheas fire oldeforældrepar: **Carl Christian Nielsen** født cirka 1791 og **Susanne Henriette Dorthea Westerberg** født cirka 1793.

I forhold til titlen 'underofficer', da Johanne bliver døbt ti år tidligere i Aalborg, ligner det en social nedtur for familien, at Carl nu står opført som daglejer.

Fredericias Trinitatis kirke, bygget i 1655. Mit eget foto fra oktober 2009.

Underligt nok er parret som sunket i jorden ved den efterfølgende folketælling kun seks år senere i 1840. Jeg slår efter i kirkebøgerne for at se, om en af de to – eller begge – måske er døde i mellemtiden, og det er faktisk moderen i den børnerige familie, Susanne Henriette Dorothea Westerberg.

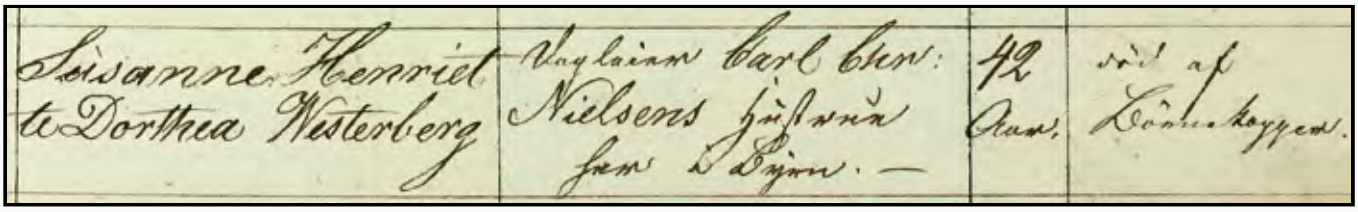

Død den 14. Juni, begravet den 16. Juni 1836. Susanne Henriette Dorthea Westerberg, Daglejer Carl Chr. Nielsens Hustru, her i Byen, 42 Aar, død af Børnekopper. [Trinitatis døde k 1832-1847, opslag 17]

Kirkebogen oplyser, at Susanne Henriette Dorthea Westerberg, Daglejer Carl Chr. Nielsens Hustru, 42 Aar, bliver begravet den 16. Juni 1836, død af Børnekopper. Efterfølgende finder jeg ikke umiddelbart Carl Christian Nielsen hverken i kirkebøgerne eller i folketællingerne. [Trinitatis døde k 1832-1847, opslag 17]

Historien om parret Carl Christian Nielsen og Susanne Henriette Westerberg fortsætter her.

I det følgende ser vi først på Susanne Henriette Dorthea Westerbergs baggrund.

Da Johanne Frederikke er døbt i Aalborg, går jeg ud fra, at hendes mor og Westerberg-familien stammer herfra – men det er ikke tilfældet. Der findes i hele Aalborg amt i 1787 eller 1801 ingen med et navn, der minder om Westerberg. Men det gør der i Fredericia.

Korporal Peter Westerberg af Fredericia.

Folketællingen 1787 nævner en korporal Peter Westerberg med familie, indkvarteret hos Inger Paghs i Kongensgade.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Kongensgade (36), FT-1787, C4465
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Inger Paghs 65 Enke Huusmoder Handler
Niels Pedersen 30 Ugift Tienestefolk
Jørgen Jensen 24 Ugift Tienestefolk
Kiersten Jensdatter 28 Ugift Tienestefolk
Catrine Carelsdatter 24 Ugift Tienestefolk
Peter Westerberg 31 Gift Inqvarterede Corporal
Kierstine Hansdatter 28 Gift Inqvarterede
Hans Westerberg 6 Ugift Deres Søn
Carel Westerberg 2 Ugift Deres Søn
Jonas Nøding 24 Ugift Musqveter ved det Jyske Regiment
Christopher Vitern 28 Ugift Musqveter ved det Jyske Regiment

Korporal Peter Westerberg og hustruen Kierstine Hansdatter er formodentlig Susanne Henriettes forældre. Ingen af dem er registreret i Fredericia ved folketællingen fjorten år senere i 1801, men det kan der jo være mange årsager til.

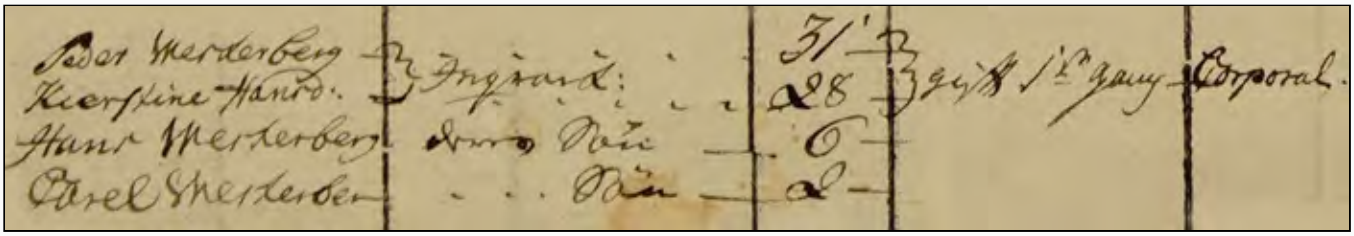

Klip fra FT-1787 i en ny affotografering anno 2022. Her ses Westerberg-familien indkvarteret hos Inger Paghs i Kongensgade med sønnerne Hans og Carel. [FT-1787 Kongensgade]

På denne baggrund gennemsøger jeg Fredericias kirkebøger for Michaelis og Trinitatis sogne i perioden 1790 til 1800 for at se, om jeg kan finde Susanne. Og nu er der gevinst.

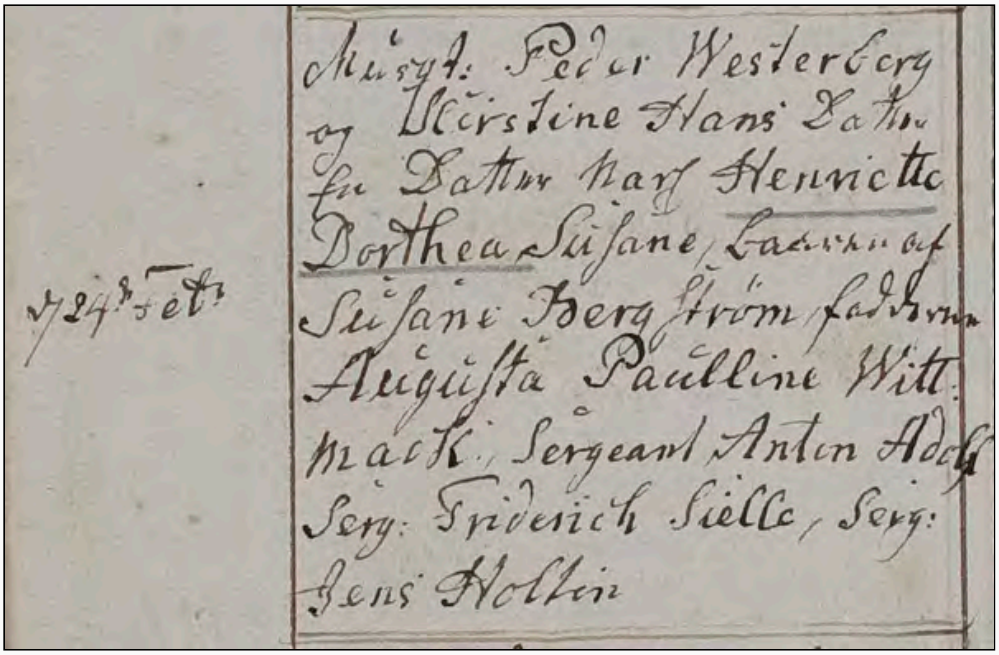

Musqt. Peter Westerberg og Kirstine Hansdatters datter kaldet Henriette Dorthea Susane bliver døbt i Fredericia Trinitatis kirke den 24. februar 1795. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 169]

Mormor Dortheas oldemor på mødrene side er døbt i Trinitatis kirke den 24. februar 1795. Hun er datter af musketer Peter Westerberg og hustru Kirstine Hansdatter og får ved dåben det flot klingende navn Susanne Henriette Dorthea Westerberg. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 169]

Ud fra folketællingen 1787 ovenfor, hvor parrets ældste søn Hans er 6 år gammel, er Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter formodentlig gift omkring 1780 – men brylluppet ses ikke i Fredericias to sogne, og vi ved ikke, hvorfra parret stammer.

Folketællingen 1801, da Peter er omkring 45 og Kirstine 42, giver ikke noget svar – selv om det ret usædvanlige efternavn Westerberg burde være til stor hjælp. Navnet optræder i Danmark på dette tidspunkt mest i København – men korporal Peter Westerberg ses ikke i 1801, heller ikke i forskellige alternative stavemåder – Vesterberg med V, Westerborg med o eller lignende.

Medvirkende til besværlighederne i denne gren af slægten er for det første, at vi befinder os i en købstad – hvor befolkningstallet er højere og mængden af til- og afgange i sognet langt større end på landet. Alle listerne i kirkebøgerne over døbte, konfirmerede, gifte og døde er betydeligt mere omfattende og tager længere tid at finkæmme, end det er tilfældet i et landsogn.

Billedet kompliceres yderligere af, at Fredericia har to sogne – Michaelis og Trinitatis – og ofte er det nødvendigt at gennemsøge listerne for begge sogne for at være sikker på detaljerne.

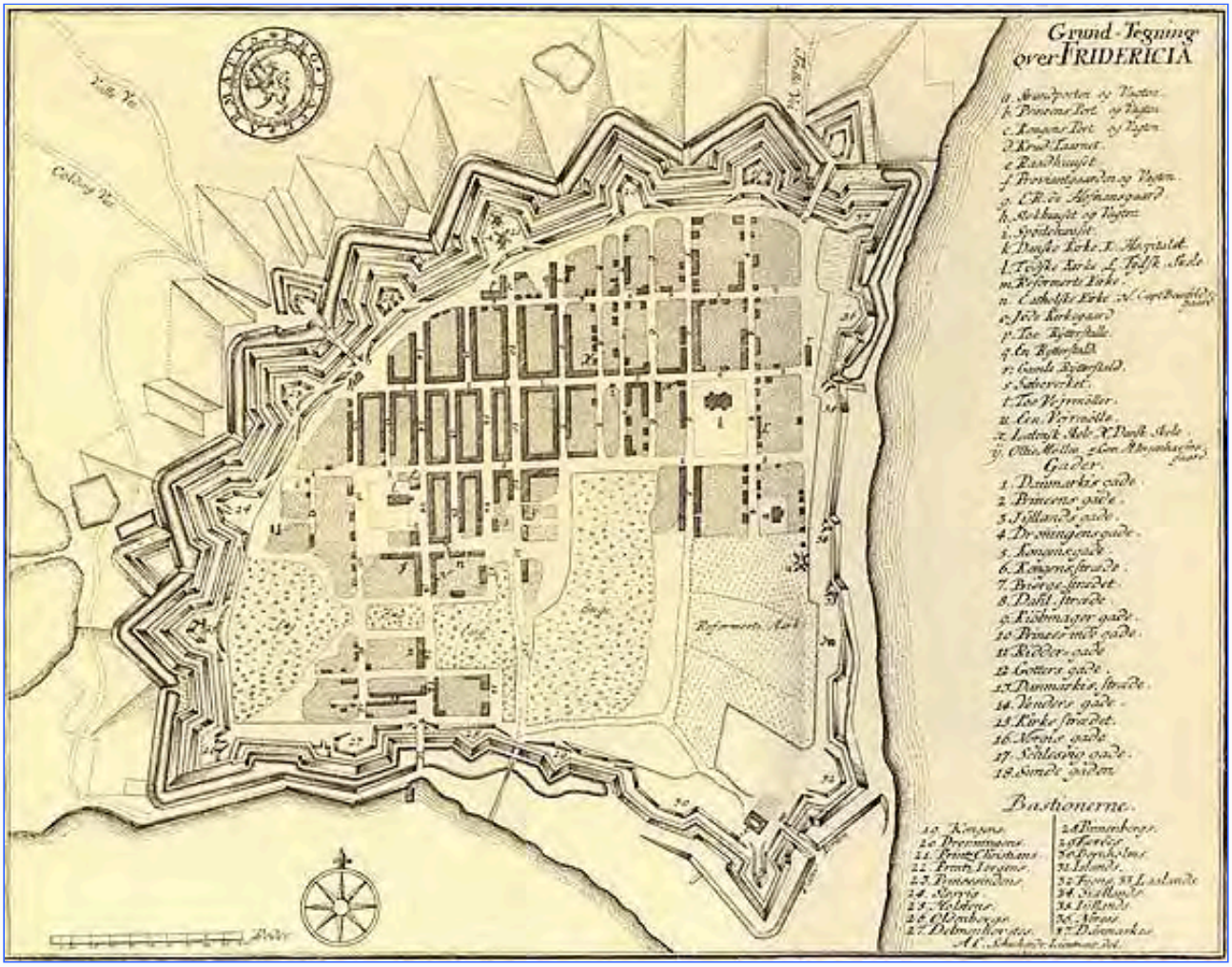

Grundtegning over fæstningsbyen Fredericia anno 1768 – med voldanlæg og vinkelrette gader. Klik på kortet for at se en større udgave.

Fæstningsbyen Fredericia er på grund den store militærgarnison i høj grad en smeltedigel i perioden før og efter år 1800. Mange unge mænd strømmer til Fredericia for at gøre militærtjeneste som lejesoldater, nogle som menige med titel af musketer, grenader eller tambour andre som underofficerer med rang af korporal eller overjæger. Mange får kærester i byen, nogle bliver gift og får børn, enkelte bliver sammen med deres nye familie boende – men mange forsvinder efter endt tjeneste fra Fredericia og bosætter sig – ja, guderne må vide hvor.

Under alle omstændigheder er det femte af mormor Dortheas otte tipoldeforældrepar korporal **Peter Westerberg** født cirka 1756 og hustru **Kirstine Hansdatter** født cirka 1759.

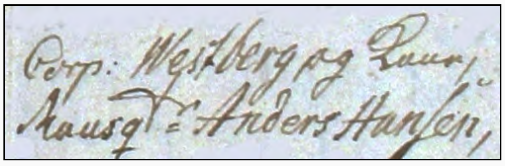

Ved nærlæsning af Fredericia-sognenes kirkebøger kan jeg konstatere, at parret Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter i perioden 1780 til 1797 får i alt syv børn, hvoraf de seks yngste alle er døbt i Fredericia. Navnene på begge forældre nævnes hver gang, i alle tilfælde Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter. Optegnelserne fra kirkebogen nedenfor er citeret fra Peter Sandbøls materiale.

1. **Hans Peter f. 1780-81**, ikke døbt i Fredericia.
2. **Carl Peter f. 1785**. 'D: 13de Julii blev Mousqt Peter Wesbergs Barn af det 6te Mousqtr-Compagnie døbt og kaldet Carl Peter. Til dåben båren af Inger Jochimsdatter. Fadre Mette Marie Mastoph, Barbara Jørgensdatter, Mousqtr Andres Nielsen, Mousqtr Nicolaj Østerling og Mousqtr Niels Swendsen. Moderens navn er Kirsten Hansdatter'. [Fredericia Michaelis 1764-1815, opslag 100]

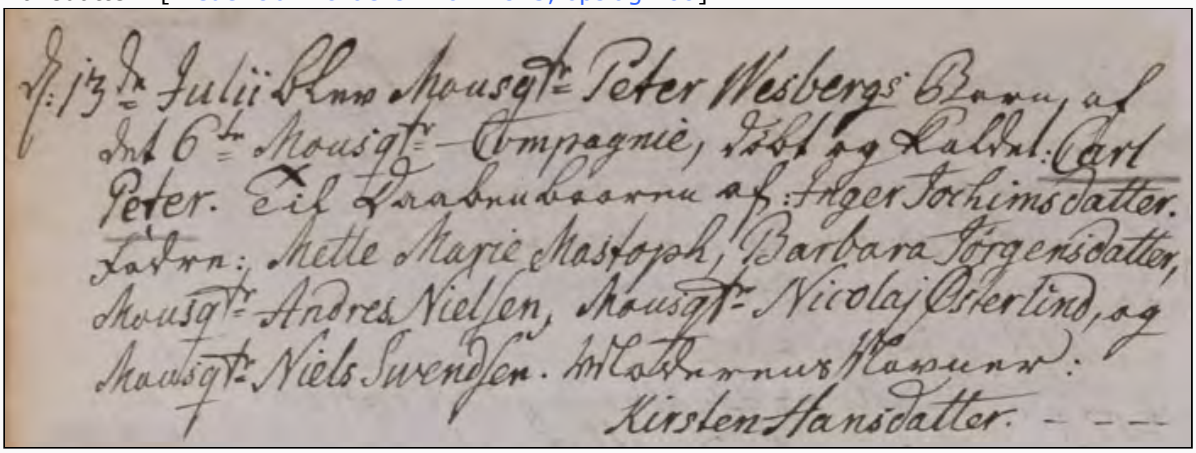

3. **Johanna f. 1788**. 'D. 20. Januarii blev Under-Officeer Peter Westerberg af Capt. v. Eybens Comp. hans Barn døbt og kaldet Johanna. Til dåben båren af Margretha Keller. Fadre Susanne Marqvy, Anthon Urbans, Johann Gottlieb Oldenburg og Tyge Granath. Moderens navn er Christine Hansdatter'. [Fredericia Michaelis 1764-1815, opslag 110]
4. **Catharina f. 1790**. 'Den 28de April blev Corporal Peter Westerbergs Barn af det 5te Comp døbt og kaldet Catharina. Til Daaben baaren af Corp Atzeroths Kone. Fader: Marie Andersdatter, Serg: Uhrbans, Corp: Kragh og Corp: Bends: Moderens Navn er Christine Hansdatter'. [Fredericia Michaelis 1764-1815, opslag 123]
5. **Christine f. 1792.** 'D. 21de Octob Corporal Peter Westerberg og Christine Westerberg en Datter navl: Christine båren af Jørgen Grans hust:, Faddere Olieb Feder, underofficer Gotlieb Müller, Dito Peder Modii, Gotlieb Oldenborg '. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 162]
6. **Susanne Henriette Dorthea f. 1795**. 'D, 24. Febr Musqt. Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter en Datter navl Henriette Dorthea Susane, baaren af Susane Bergström, faddere Augusta Paulline Wittmark, Sergeant Anton Adolf, Serg: Friderich Sielle, Serg: Jens Holten '. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 169]
7. **Jens Peter f. 1797**. 'D. 18de Juni Under Officer Peder Westerberg og Kirstine Hansdatter en Søn navl Jens Peder, båren af Johanne Christine Printin. Faddere Margrethe Lindberg, Corp Johan Weye, dito Joseph Kegler, Thomas Bærentzen '. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 175]

Fadderne ved dåbshandlingerne er typisk militærpersoner eller militærpersoners hustruer. Mange navne er tyskklingende. Navnet Westerberg kan muligvis også være tysk. Fornavnet skrives skiftevis som Peter og Peder.

Peter Westerbergs militære rang skifter i optegnelserne. Han kaldes to gange musketer, to gange underofficer og to gange korporal. Der bliver nævnt tre forskellige kompagnier – henholdsvis det 6. musketer-kompagni, det 5. kompagni og kaptajn von Eybens kompagni. Det sidste er det mest præcise. Joachim Werner von Eyben er fra 1772 kaptajn og kompagnichef for Jydske Infanteriregiment, fra 1789 med rang af major.

Joachim Werner von Eyben 1750-1811.

Von Eybens kompagni har fra 1715 til 1780 navnet 'Jydske geworbne Regiment'. Fra 1780 til 1781 bliver kompagniet kaldt 'Jydske Regiment til Fods', fra 1781 til 1790 'Jydske Infanteriregiment' og fra 1790 til 1842 'Fyenske Infanteriregiment'. Regimentet har fra 1779 til 1785 garnison i Aarhus og Ebeltoft og fra 1785 og helt frem til 1932 i Fredericia. [wadschier.dk]

Jeg tænker, at Peter Westerberg kommer til Fredericia med regimentet i 1785 fra enten Aarhus eller Ebeltoft – og at den ældste søn Hans Peter måske er født i en af de to byer omkring 1780. Men det er ikke tilfældet. Peter Westerberg og Kirstine Hansdatters vielse ses heller ikke i hverken Aarhus eller Ebeltoft.

Fredericia Trinitatis kirke, september 2017.

Den ældste søn, Hans Peter, bliver konfirmeret i Trinitatis kirke i 1794. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 265] De øvrige børn ses ikke umiddelbart at være konfirmeret i Fredericia – og som tidligere nævnt ses familien ikke i folketællingen 1801.

Ved folketællingen 1801 nævner Danish Family Search 19 personer med efternavnet Westerberg eller Westerborg, spredt over det meste af landet. Kun én af disse er fra vores familie, nemlig Hans Peter, der registreres som Hans Peter Westerborg, 21 år gammel, Musketer ved Fynske Regiment og 'indqvarteret' hos 'Brendeviinsbrender Jep Jensen Wilstrup' i Danmarksgade i Fredericia.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Danmarksgade 406, 405, FT-1801, C0096
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Jep Jensen Wilstrup 41 Gift Hosbonde Brendeviinsbrender
Johanne Arensborg 38 Gift Hans kone
Friderich Arensborg 4 Ugift Deres søn
Sidsel Hansdatter 17 Ugift Tienestepige
Johan Pottlinsky 30 Ugift Inqvarterede Musqueter ved Fynske Regiment
Hans Peter Westerborg 21 Ugift Inqvarterede Musqueter ved Fynske Regiment
[FT 1801, Danmarksgade 406]

Forældrene og de yngre børn er som sunket i jorden.

Ved næste tælling i 1834 registreres som nævnt ovenfor Susanne Henriette med husbonden Carl Christian Nielsen, desuden hendes lillebror **Jens Peter Westerberg**, som er "Under Officeer wed Fynske Regiment", 37 år gammel og ugift.

Ved folketællingen 1840 bor Jens Peter Westerberg i Nyborg og registreres som 42 år, afskediget korporal og pensionist. I samme husstand bor en kvinde med navnet Stine Westerberg. Det er formodentlig Jens Peters søster Christine f. 1792. Kvinden registreres som 48 år, født i 1792 og enke.

Meget tyder på, at forældrene Peter og Kirstine forlader Fredericia omkring år 1800, før folketællingen 1801. Parret Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter optræder hverken i Fredericia eller andre steder i landet ved FT-1801. De er heller ikke døde, i hvert fald ses ingen af de to i listerne over døde i Fredericias to sogne mellem 1797 og 1802.

For at komme videre i denne sag, beslutter jeg at finde flere informationer om garnisonerne af lejesoldater i Fredericia omkring år 1800.

Parti fra Prinsessegade i Fredericia, september 2017.

Geworbne krigskarle.

Karsten Skjold Petersen skriver i indledningen til sin PhD-afhandling fra 2002 "Geworbne krigskarle. Hvervede soldater i Danmark 1774-1803", at "i perioden 1774-1803 bestod den danske hær (inkl. hertugdømmerne Slesvig og Holsten) af en stående hvervet hær, der forrettede al garnisonstjeneste, og en udskreven milits, der blot indkaldtes til 3-4 ugers øvelse om året".

Alle de militærpersoner, der omtales i denne krønike – musketer Niels Paulsen, korporal Peter Westerberg og korporal Carl Christian Nielsen – er hvervede soldater på årelang kontrakt med den danske stat. Musketer og grenader er betegnelser for de menige. Korporal og trompeter er titler for underofficerer. Herfra er der 9 trin til kaptajn, 12 til oberst og 15 til general. [Karsten Skjold Petersen (KSP), side 321]

Mormor Dortheas aner med militærbaggrund står altså lavt i hierakiet, men som korporal og underofficerer er Westerberg og Nielsen dog et eller flere trin over de menige.

Den hvervede hær bestod i 1785 af 20.537 underofficerer, spillemænd og menige, mens gruppen af udskrevne landsoldater blot talte 16.944 mand. Til sammenligning lå det samlede befolkningstal ved folketællingen i 1787 på 840.045. [KSP, side 15] Mange af de hvervede soldater kom fra udlandet, især Tyskland.

I Danmark i 1700 og 1800 årene var det kun landbefolkningens sønner, der var værnepligtige – altså ikke unge mænd fra købstæderne. Sidstnævnte havde i stedet mulighed for at lade sig hverve.

I Infanterireglementet af 1747 opstilles følgende krav til de hvervede rekrutter [KSP, side 83]:
- De måtte ikke være under 17 år eller så gamle, at de blev utjenestdygtige inden udløb af deres kontrakt
- De skulle være af god statur, rørige og have et smukt ydre
- De måtte ikke have legemlige skavanker, som kunne besværliggøre tjenesten
- De måtte være ved deres sansers fulde brug
- De måtte ikke have fortabt deres ære ved tyvsmærke, afsnittede ører eller stokkeslag
- De skulle være europæere og bekende sig til en af kristenhedens hovedreligioner
- De skulle mestre enten den danske eller den tyske tunge

Tilstedeværelsen af mange tyskere blandt de hvervede soldater betød i garnisonsbyen Fredericia, at der blev holdt gudstjenester på både dansk og tysk. Sct. Michaelis blev i mange år kaldt 'tyske kirke' og Trinitatis 'danske kirke'.

Vedrørende soldaternes nationalitet nævner Karsten Skjold Petersen nogle tal for Kronprinsens regiment, som i perioden 1774-1803 hvervede i alt 1.484 rekrutter. Heraf var 589 undersåtter (fra Danmark, Slesvig-Holsten, Island, Norge) og 895 var udlændinge. Blandt udlændingene kom 614 fra Tyskland. [KSP, side 111]

En Kongl. Dansk Husar.

Det Unge Mandskab her paa Stædet gives hermed Efterretning om, hvorledes det allernaadigst har behaget Hands Kongl. Majestæt at oprette et Husar-Regiment under Commando af Oberst og General-Adjutant Caspar Hermann Gottlob Grøve af Moltke, og at tilstaae alle derved staaende Under-Officierer, Trompetere og Gemeene den anseelige Danske Rytter-Tractamente; Den eller De derfore, som have Lyst til at lade sig hverve til bemeldte Høylovlige Husar-Regiment, kunde frit melde sig hos [illegible] logerende i det Huus [illegible] Gade, og vente at faae god Capitulation, saavel som og dobbelt Tractament indtil Deres Ankomst i Colding, som Regimentets Samlings-Plads; Haand-Penge loves ikke, men derimod, at Husarerne skulle efter Opførsel befordres, og i Krigs-Tider have Deel i Byttet. Paa Moed, Anseelse og Opførsel skal der ved Hvervingen i Besynderlighed reflecteres paa.

Hverveplakat fra oprettelsen af det første husarregiment i 1762. Interesserede kan melde sig hos næstkommanderende på hjørnet af Kompagnistræde og Badstuestræde. Der lokkes med det "anseelige" ryttertraktement, avancement samt del i et eventuelt krigsbytte.

For musketerer og korporaler blev der indgået kontrakt, *kapitulation*, på mindst 6 år. Kapitulationen var bindende og lod sig kun opsige under særlige forhold. Da især infanteriregimenterne ofte havde problemer med at skaffe folk, forsøgte man altid at overtale afgående soldater til at *rekapitulere*, altså forlænge kontrakten, når den udløb. [KSP, side 126f]

Så længe de hvervede soldater var i tjeneste, var det staten, der sørgede for deres indkvartering – enten hos borgerne i form af privat indkvartering eller i særlige bygninger opført til formålet, altså kaserner. I sidste halvdel af 1700-taller var langt størsteparten af den danske hær privat indkvarteret, således også i fæstningsbyen Fredericia. [KSP, side 189f]

I de store garnisonsbyer København, Aalborg, Helsingør, Aarhus, Viborg og Fredericia udgjorde garnisonerne en betydelig del af den lokale befolkning. Fredericia havde i 1787 og 1801 3.066 og 3.474 indbyggere. Heraf udgjorde garnisonen henholdsvis 653 og 739 personer og dermed i begge tilfælde 21% af befolkningen. [KSP, side 252]

Kongeligt approberet tegning af uniform for musketer 1789. [Karsten Skjold Petersen, Planche XIII].

Korporal Peter Westerberg af Jydske Infanteriregiment.

Karsten Skjold Petersens bog "Geworbne krigskarle. Hvervede soldater i Danmark 1774-1803" giver inspiration til et nyt forsøg på at finde oplysninger om Peter Westerbergs herkomst. Ud over detaljerede beskrivelser af betingelserne for hvervede soldater, har bogen et omfattende noteapparat, der er til stor hjælp i forhold til at finde relevante kilder.

Jeg ved fra mine egne undersøgelser, at Peter Westerberg er korporal ved Jydske Infanteriregiment, som fra 1785 har garnison i Fredericia, og som i 1790 ændrer navn til Fynske Infanteriregiment. Skjold Petersen oplyser i et bilag (side 318), at arkivnavn og nummer for det pågældende regiment er ’12. Bataillon 210.100’. Den oplysning er guld værd.

Videre oplyses i bilaget om 'utrykte kilder' i blandt andet Rigsarkivet (side 383), at der for 12. Bataillon findes to ’Af- og tilgangsprotokoller’, der dækker perioden fra 1763 til 1833 og desuden en 'Fortegnelse over gifte officerer, underofficerer og menige 1791-1805'. Her må der findes oplysninger om Peter Westerbergs baggrund.

Jeg lokaliserer de nævnte arkivalier i Rigsarkivets database Daisy, og da ’Af- og tilgangsprotokollerne’ findes på mikrofilm, får jeg materialet overført til Rigsarkivet i Viborg, hvor jeg kan lede efter mine oplysninger.

Men turen til Viborg er forgæves. Mikrofilmen er i så ringe stand, at det meste af teksten er ulæselig. Jeg er nødt til at få fat i de originale protokoller, som kun er til rådighed på Rigsarkivets hovedkontor i København. Materiale fra før 1848 fjernlånes ikke.

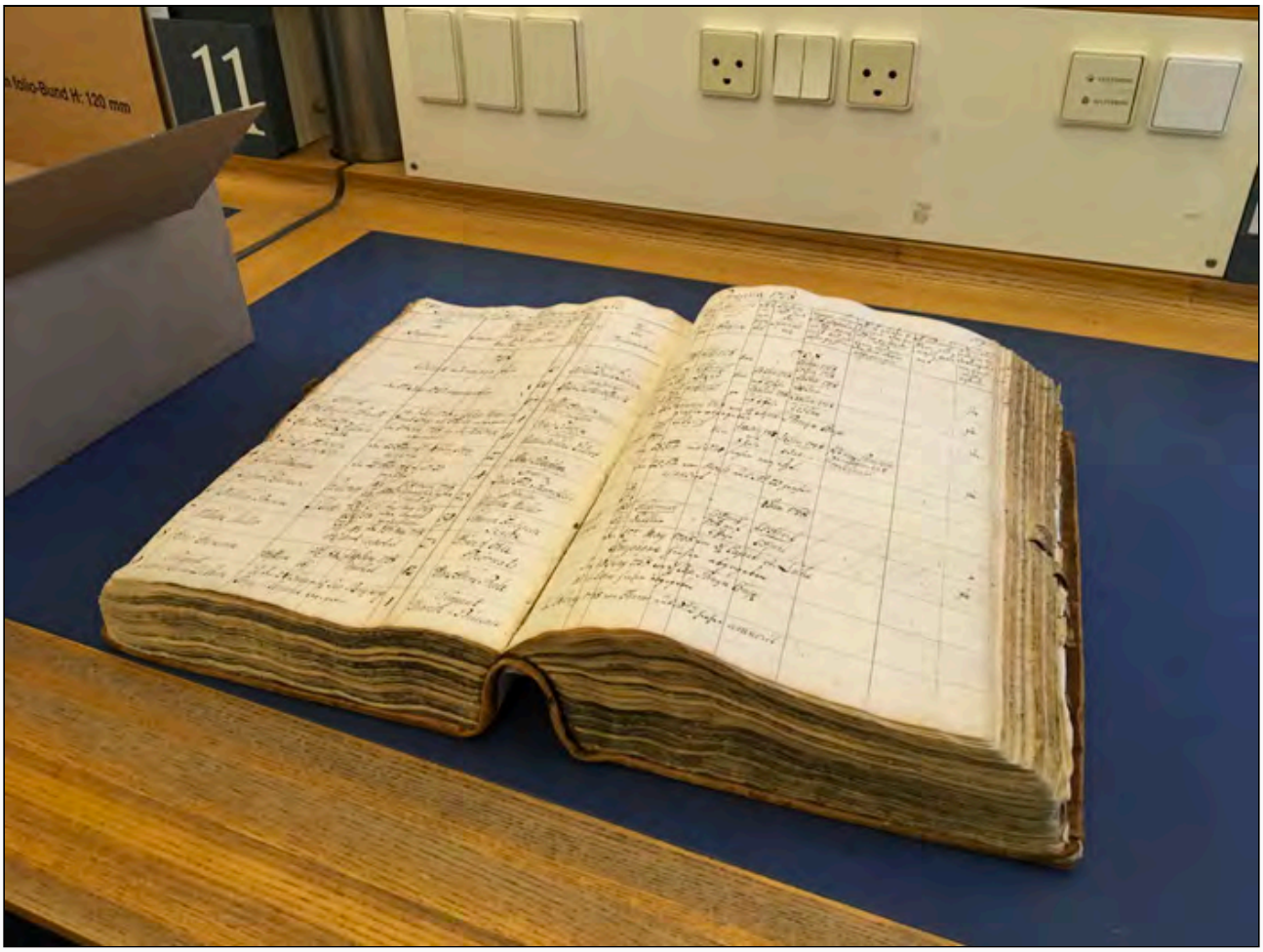

12. Bataillon, Jydske Infanteri Regiment, Af og Tilgangsprotocol fra 1763 til 1790. Rigsarkivet, København.

Jeg bestiller arkivalierne i Daisy og tager i november 2017 turen til København. De originale protokoller er i særdeles god stand og forholdsvis nemme at læse, og i løbet af et par timer finder jeg følgende oplysninger om min ane Peter Westerberg:

- Peter Westerberg bliver hvervet som musketer ved Jydske Infanteriregiment den 23. august 1784
- Han kommer fra 'Anderslov' eller 'Andersbro' in Schweden', altså et sted i Sverige
- Han er 28 år gammel og 69½ tommer høj (= 177 cm)
- Hans religion er Luthersk
- Han laver en kontrakt på minimum 8 års tjeneste
- Han har tidligere tjent i 'Schweden 10 Jahre', er altså en rutineret soldat.

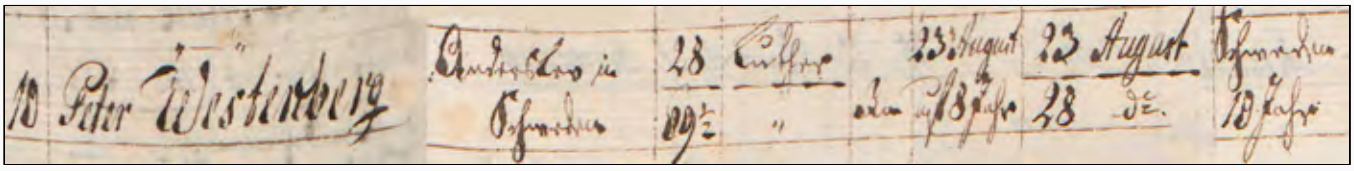

Peter Westerberg bliver hvervet til Jydske Infanteriregiment den 23. august 1784. Han kommer fra 'Anderslov in Schweden'. [Kongens Jyske Fodregiment 7. Regiment 12 Bataillon 1763-1790, opslag 446]

- Han overføres den 17. marts 1787 fra det 6. Musketerkompagni til det 5. Musketerkompagni [opslag 449]
- Han avancerer ved samme lejlighed fra Musketer til Korporal.

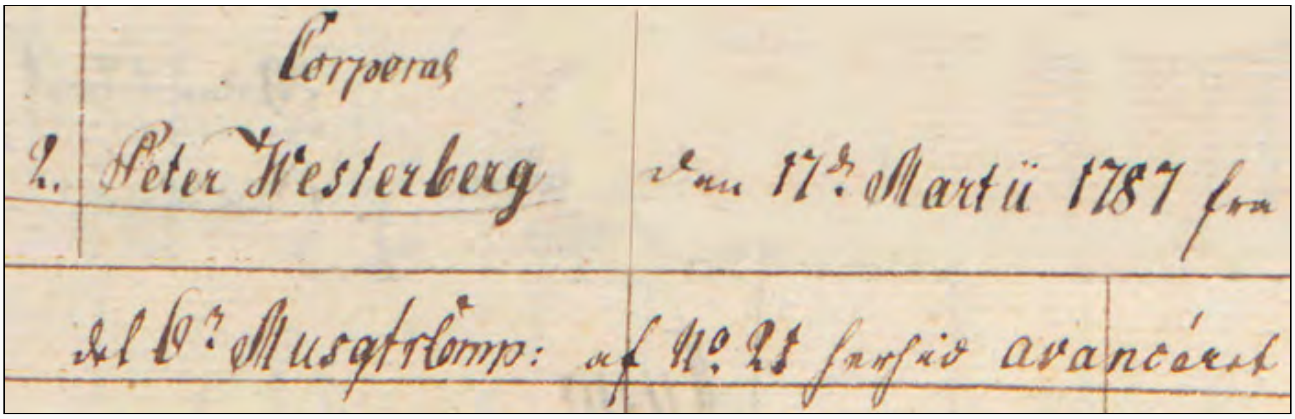

Peter Westerberg avancerer til Corporal og overflyttes fra 6. til 5. Musketerkompagni i 1787 [5. Musketerkompagni Af-og tilgangsprotokol, opslag 367]

Den 5. juli 1798 forlader Peter Westerberg som 43-årig og efter 14 års tjeneste regimentet i Fredericia, 'fordi han vil søge sin Lykke andenst(eds)'. 'Sverrig', nævnes som hans 'Fædrene Land'.

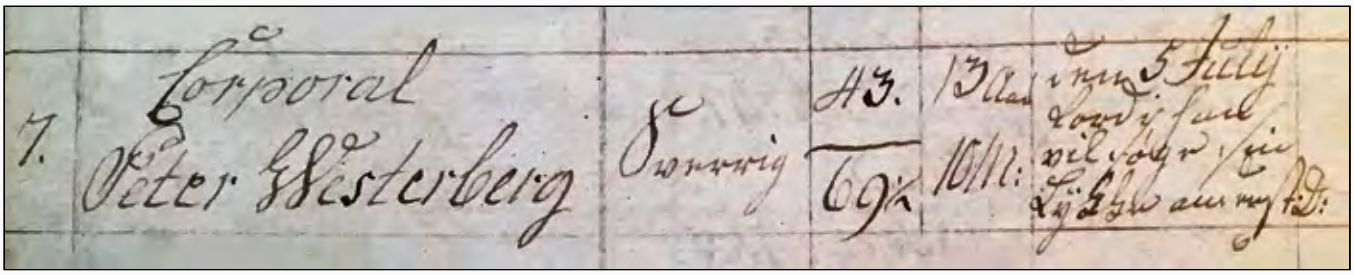

Den 5. juli 1798 får Peter Westerberg sin afsked fra regimentet efter næsten 14 års tjeneste. Han vil søge sin lykke andetsteds. [0210-101 G9 Stambøger Fynske Infanteriregiment 1791-1833. Rigsarkivet, København]. [5. Musketerkompagni Af- og tilgangsprotokol 1791-1833, opslag 12]

Ud over af- og tilgangsprotokollerne findes som nævnt ovenfor en 'Fortegnelse over gifte officerer, underofficerer og menige 1791-1805', og her er der supplerende oplysninger om Peter Westerberg og hans hustru Kirstine Hansdatter:

- Navnet på Peters far er 'Jens Westerberg, Soldat in Gothenburg'
- Navnet på Kirstine far er 'Hans Nielsen, Soldat in Malmo in Schweden'
- Fortegnelsen bekræfter, at parret får 7 børn, hvoraf de 6 yngste er døbt i Fredericia
- Parrets første barn Hans Peter bliver døbt i Kristiansstad i Sverige den 28.12.1782

Alt i alt er der hermed en mængde nye oplysninger og grundlag for at lede videre i relevante svenske kilder.

Parret **Peter Westerberg** og **Kirstine Hansdatter** er et af mine 64 3xtip oldeforældrepar og det første, jeg har sporet med rødder i udlandet, her altså Sverige.

Peter Westerberg af Sverige.

At finde parret Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter i de svenske kirkebøger er som at lede efter nåle i en meget stor høstak. En side med links til slægtsforskning i Sverige giver et godt udgangspunkt. I Sverige findes ingen systematiske folketællinger før 1860, men ligesom i Danmark er der via Riksarkivet gratis adgang til affotograferede kirkebøger.

Ud fra den meget detaljerede oplysning om dåben af parrets første barn Hans Peter i Kristianstad den 28. december 1782, regner jeg med, det er nemt at finde begivenheden i kirkebogen. Men det er ikke tilfældet. Dåben er ikke registreret i kirkebogen for Kristianstads Stadsförsamling.

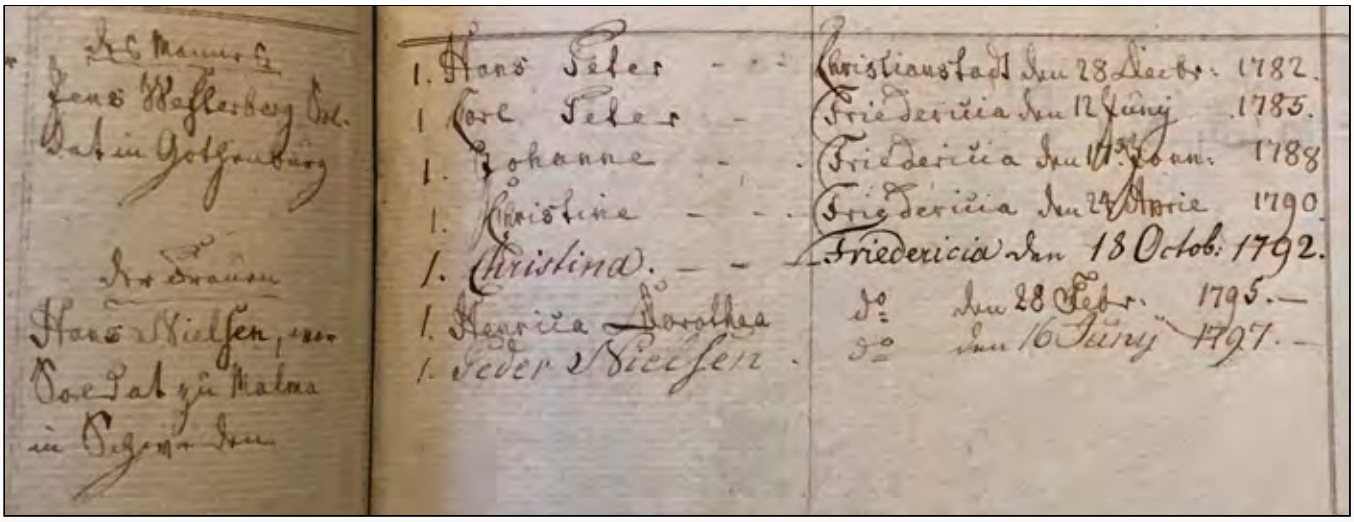

Oplysninger om Peter Westerbergs familie i 'Fortegnelse over gifte officerer, underofficerer og menige 1791-1805'. Alle de danske fødselsdatoer og årstal er korrekte, men ikke oplysningen om Hans Peters fødsel i Kristianstad den 28. december 1782. Klik på billedet for at se en større udgave.

Svarende til herreder og sogne i Danmark er Sverige opdelt i 'län' og 'församlingar', og byen Kristianstad i den østlige del af Skåne er en församling i et län, der også hedder Kristianstad. Jeg tænker derfor, at oplysningen om Hans Peters dåb måske henviser til Kristianstad og nærmeste omegn.

Jeg gennemgår dåbsregistrene 1778-1782 for Kristanstad og församlingarna omkring byen: Träne, Vä, Skepparslöv, Djurröd, Västra Vram, Östra Vram, Lyngsjö, Köpinge og Norra Åsum, men uden resultet. Både Hans og Peter er forholdsvis sjældne navne, og jeg har ikke set en eneste med dobbeltnavnet Hans Peter. De fleste drenge hedder Nils, Ola, Pehr eller Måns. Og halvdelen af pigerne hedder Bengta.

Der findes en søgbar database for det sydlige Sverige, DDSS Demografisk Databas Södra Sverige. Heller ikke den er til stor hjælp. Det eneste mulige spor efter Westerberg-familien er registreringen af Peter Westerbergs død i 1830.

Sognet er Kävlinge i Skåne, og Westerberg registreres på denne måde. 'Peter Westerberg – kringvandrande, soldat, avskedad, 74 år'. Alderen passer med Westerbergs formodede fødselsår 1756. Døden er rapporteret af Jonas Lundgren, som har givet husly til den omkringvandrende soldat. Der er ingen oplysninger om Westerbergs hustru.

Jeg laver et indlæg i et slægtsforum ved navn Rötters Anbyterforum, hvor der findes fora for forskellige slægtsnavne, herunder navnet Westerberg. Der er en enkelt, der svarer, men der kommer ingen forslag til, hvor jeg kan lede videre.

Sporet i Sverige ender blindt, også med hensyn til Peter Westerbergs og hustruen Kirstine Hansdatters herkomst. Regimentsprotokollen i Rigsarkivet nævner navnene Jens Westerberg og Hans Nielsen for parrets fædre, begge soldater, i henholdsvis Göteborg og Malmö, men jeg finder ingen af de to i de svenske kilder.

En svensk ekspert i slægtsforskning, Eva Morfiadakis, hjælper i januar 2021, men uden at finde afgørende nyt. Hun lokaliserer i det centrale soldaterregister en soldat Jöns Westerberg, født 1726 og hvervet til Kongens regiment i 1744. Det er måske Peter Westerbergs far, som i den danske protokol kaldes Jens Westerberg. Jöns er den svenske version af det danske navn Jens. [Centrala Soldatregister]

For at finde spor efter deres herkomst havde jeg håbet at lokalisere dåben af Peter Westerbergs og Kirstine Hansdatters ældste søn Hans Peter f. cirka 1780 og også gerne parrets vielse, men det er ikke lykkedes. Mere herom senere.

Tilbage til Frederica.

I maj 2021 bliver jeg kontaktet af **slægtsforsker Peter Sandbøl**, der ligesom jeg nedstammer fra Susanne Henriette Westerberg og Carl Christian Nielsen, han fra parrets datter Sophie Cirstine Caroline f. 1822, jeg fra Johanne Frederikke f. 1824.

Peter Sandbøl har læst min krønike og har selv samlet oplysninger om vores fælles aner og deres efterkommere, og han er nu i gang med at lede efter mange flere. Han foreslår at dele og udveksle materiale, og det lyder selvfølgelig som en rigtig god ide.

Peter Sandbøl kan fortælle, at Peter Westerbergs hustru Kirstine Hansdatter og parrets børn igen ses i Fredericia fra cirka 1805. 'Westerbergs Enke' deltager i altergangen i Michaelis kirke fredag den 26. april 1805, nogle dage efter datteren Cathrine bliver konfirmeret. [Michaelis 1787-1814, opslag 154] Det er jo en sensationel oplysning. Jeg var sikker på, at familien havde forladt Fredericia omkring år 1800.

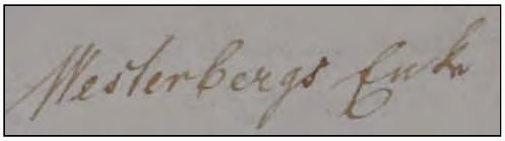

Kirstine Hansdatter omtales i 1805 og senere som **Peter Westerbergs enke**. Ægtemanden er i mellemtiden død, men ingen af kilderne fortæller hvor eller hvornår.

Kirstine nævnes i de efterfølgende år flere gange i kilderne, og Peter Sandbøl har fundet registreringen af hendes død i kirkebogen. Kirstine omtales på følgende måde, da hun begraves fra Michaelis kirke i 1819: 'Død 7 Januar, bgr 11 Januar, Christine Hansdatter, Underofficer Peter Westerbergs Enke, 75 Aar, i fattiges Jord'. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 2]

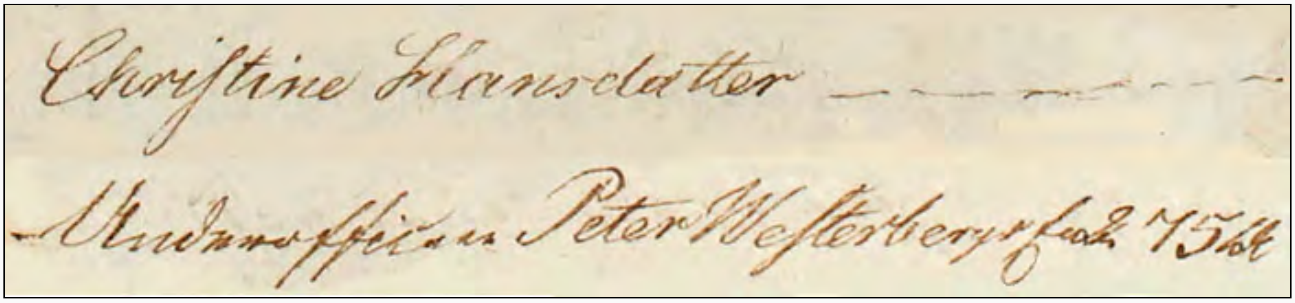

'Christine Hansdatter, Underofficer Peter Westerbergs Enke, 75 Aar', bliver begravet i fattiges jord fra Fredericia Michaelis den 11. januar 1819. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 2]

Kirstine Hansdatter alder opgives at være 75 år, men det er næppe korrekt. Hun er 28 år ved FT-1787, dvs. født omkring 1759. I så fald er hun cirka 60 i 1819.

Henvendelsen fra Peter Sandbøl i maj 2021 og oplysningen om, at Peter Westerbergs hustru og parrets børn er tilbage i Fredericia fra 1805, sætter gang i en ny revision af denne krønike. Sandbøl bidrager til at korrigere og nuancere opfattelser, jeg tidligere har haft, og tilføjer desuden en meget stor mængde nye oplysninger, herunder detaljer om mange efterkommere efter hans og mine fælles aner.

Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter efter Peter forlader regimentet i 1798.

Som vi har set ovenfor får Peter Westerberg sin afsked fra regimentet den 5. juli 1798. Han oplyser at ville søge sin lykke andetsteds.

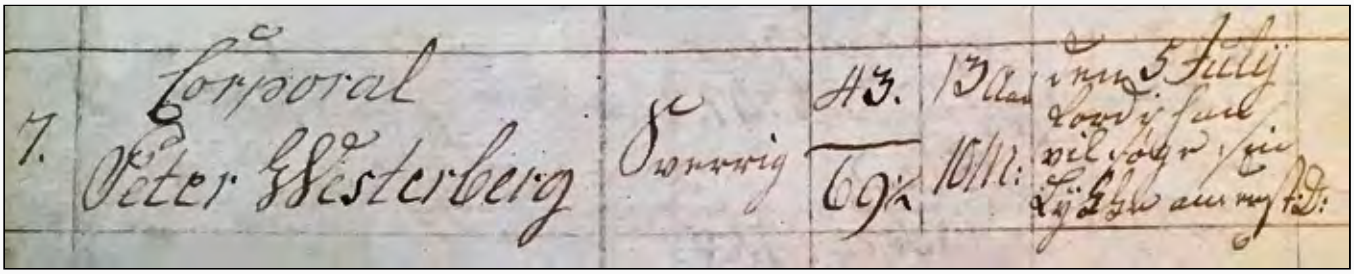

Den 5. juli 1798 får Peter Westerberg sin afsked fra regimentet efter 13 år og 10 måneders tjeneste. Han 'vil söge sin Lykke andetsteds'. [0210-101 G9 Stambøger Fynske Infanteriregiment 1791-1833 . Rigsarkivet, København]. [5. Musketerkompagni Af- og tilgangsprotokol 1791-1833, opslag 12]

Da samtidig Westerberg og hans kone og børn er fraværende i folketællingen 1801, har jeg tænkt, at familien efter Peters afsked fra regimentet måske er rejst tilbage Sverige, men det har siden vist sig næppe at være

tilfældet. Westerberg'erne ses ikke i de svenske annaler omkring 1798-1799-1800, og der er noget, der tyder på, at de stadig er i Danmark.

I 1799 dør sønnen Carl Peter f. 1785 og bliver begravet fra Michaelis kirke den 28. oktober.

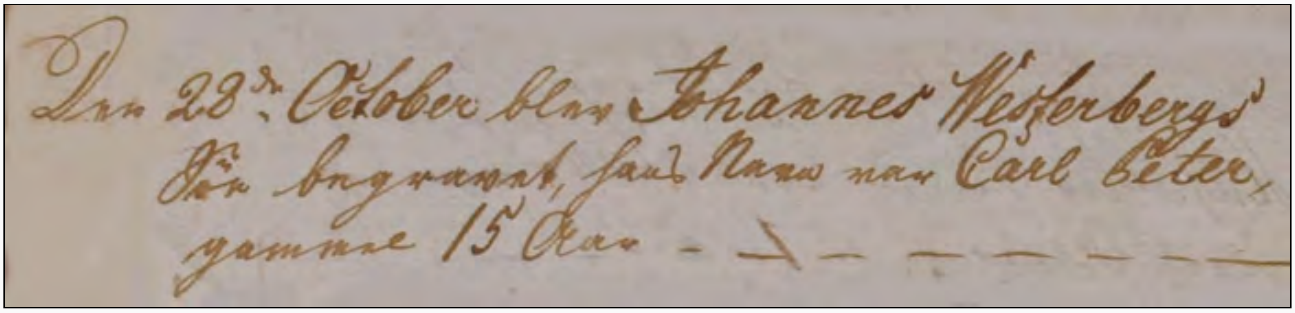

Carl Peter Westerberg bliver begravet fra Michaelis den 28. oktober 1799. [Michaelis 1764-1814, opslag 296]

Carl Peter omtales i kirkebogen som søn af Johannes Westerberg, ikke Peter Westerberg, men den afdøde må bestemt være vores Carl Peter Westerberg. Vi ved, at Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter har en søn med dette navn, og alderen 15 år passer med fødeåret 1785. Desuden er navnet Westerberg så forholdsvis ualmindeligt, at der ikke er nogen forvekslingsmuligheder.

Det er det første tegn på, at Westerberg'erne i 1799, året efter at Peter har taget sin afsked fra regimentet, stadig er i Fredericia. I hvert fald nogle af dem.

Det næste er, at Kirstine Hansdatter registreres som modtager af forskellige fattiglegater, første gang i 1799 og derefter forholdvis hyppigt i perioden fra 1799 frem til 1815. Det er igen Peter Sandbøl, der har opsporet dette. Nedenfor ses 'Westerbergs Kone og Börn' som modtagere af 3 Rdl. efter en indsamling den 29. januar 1801 i anledning af kongens fødselsdag.

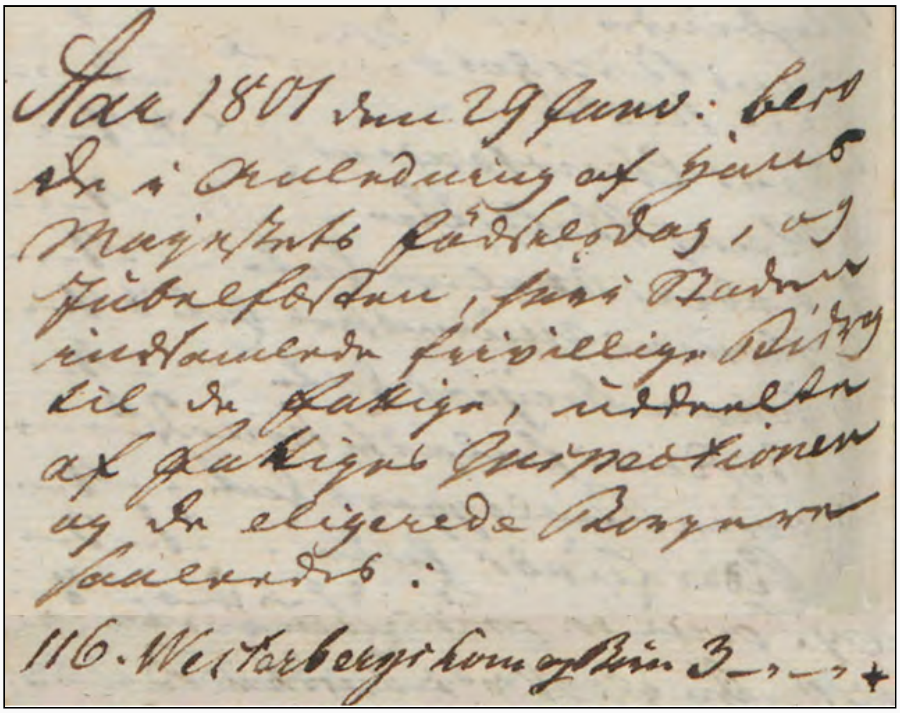

Efter en indsamling i anledning af kongens fødselsdag tildeles den 29. januar 1801 som modtager nr. 116 'Westerbergs Kone og Börn' 3 Rdl. i fattighjælp.

Folketællingen 1801 gennemføres i hele landet den 1. februar, altså kun få dage efter familien har fået tildelt 3 Rdl., og årsagen til, at Westerberg'erne er fraværende i tællingen er måske, at familien efter fattighjælpen den 29. januar er rejst mod København.

En **Johan Peter Westerberg** registreres som nr. 96 i sørullen 1801 [Mandskab i sørullen 1801, opslag 8], og samme person melder sig på Holmen den 22. marts 1801 som frivillig til det kommende slag mod den engelske flåde.

Vi ved ikke med sikkerhed, om den nævnte Johan Peter Westerberg rent faktisk **er** vores Peter Westerberg, men den omstændighed, at Westerberg i forbindelse med begravelsen af sønnen Carl Peter i 1799 registreres i kirkebogen som **Johannes Westerberg**, er med til at sandsynliggøre dette. Navnene Johannes og Johan bliver ofte brugt som synonymer.

Da Westerberg melder sig på Holmen, antages han straks til tjeneste og er ombord på blokskibet Prøvesteen ved Slaget på Reden den 2. april 1801. Prøvesteen har en besætning på 513 mand og bliver skudt i brand tre gange under slaget, og til slut synker skibet ud for Malmø. 62 mand mister livet, 451 overlever, heraf 40 sårede. [Ribewiki Prøvesteen 1801]

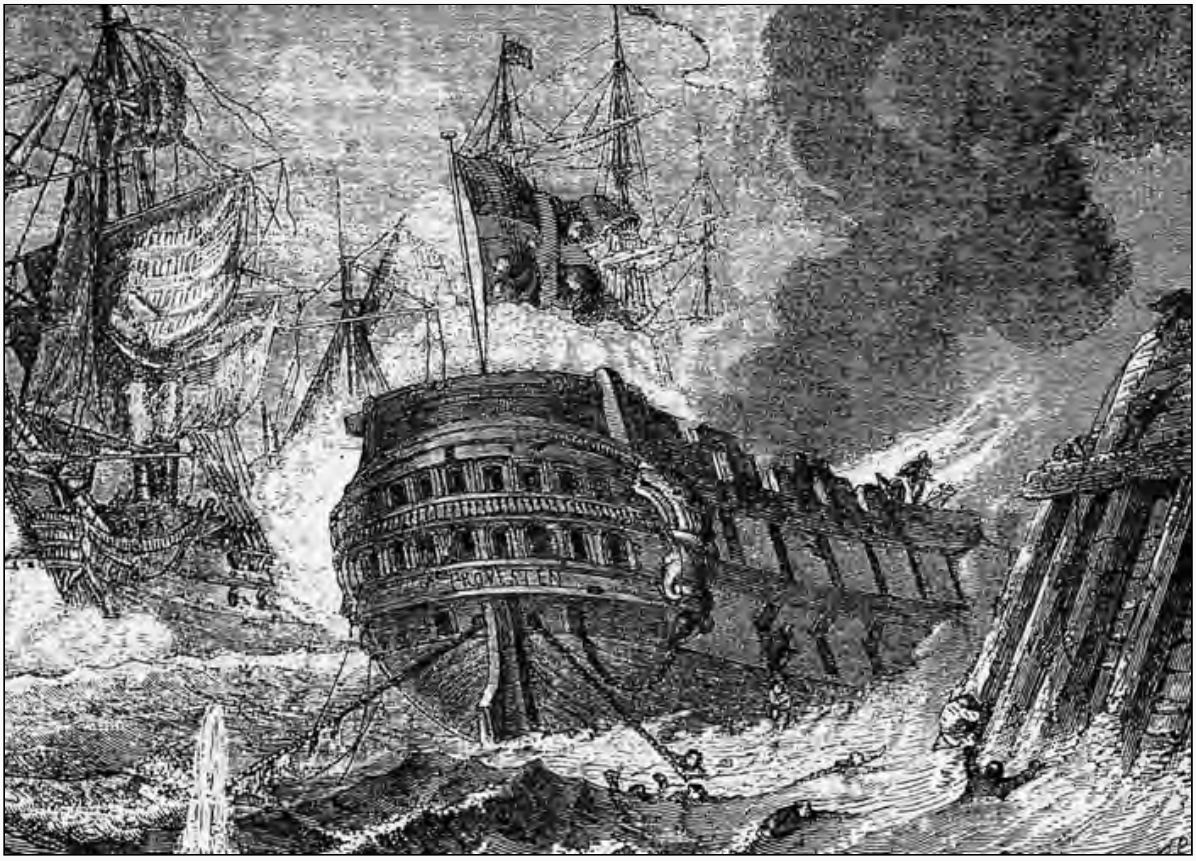

Blokskibet Prøvesteen under Slaget på Reden den 2. april 1801. [wrecksite.eu]

Rullen over frivillige ved kongens søtjeneste 1801 fortæller følgende om Johan Peter Westerberg. 'Meldt sig på Holmen d. 22. Marts 1801. Betalt 15 Rdr i Doceur. Afgivet til Prøvesteen. Komet i Land eller demitteret, 20 Apr. Været ombord, 30. Fortient 5 Rdr, Klæder 6 Rdr. Forskud i Land 1 Rdr. Ved endelig Afregning, Til gode 10 Rdr. Har været på de Engelske Skibe'.

Westerberg har altså været taget til fange fra slaget den 2. april, til han kommer i land den 20. april. [Rullen over frivillige ved kongens søtjeneste 1801, opslag 17] Han modtager i alt 27 Rdl. for sin indsats, men der er ingen tegn på, at han efterfølgende genforenes med familien i Fredericia. Da han ikke kommer i land efter slaget den 2. april, men først frigives 18 dage senere, er hustruen Kirstine måske gået ud fra, han er død, og hun er derefter med sine børn draget tilbage til Fredericia.

Det er også muligt, at Kirstine og børnene ikke er med i København, men stadig befinder sig i Fredericia. Det er i så fald underligt, at de ikke ses i FT-1801, men det kan skyldes en simpel fejl ved gennemførelsen af optællingen.

Peter Sandbøl har opsporet i annalerne, at Kirstine de følgende år modtager fattighjælp i form af blandt andet legater fra Marcussens og Legels legater, se listen nedenfor.

Kancelliråd Marcusen's Legat

1799	Westerbergs Kone	5 mk 8 sk
1800	Westerbergs Kone	1 rd
1801	Westerbergs Kone	1 rd [22. maj]
1802	Westerbergs Kone	1 rd [2. juni]
1803	Westerbergs Kone	1 rd [26. maj]

Legels Legat til husarme, fattige og nødlidende, og udbetales lige før Jul det pågældende år.
1801 63. Westerbergs Enke og Börn 1 mk 8 sk
1802 54. Westerbergs Enke og Börn 1 mk 8 sk
1803 50. Westerbergs Enke og Börn 1 mk 8 sk

Indsamlinger i anledning af Kongen og kronprinsensfødselsdage m.m.
1801 116. Westerbergs kone og Börn 3 rd
1802 104. Westerbergs Kone 2 rd
1803 12. Westerbergs Kone og Börn 3 mk
1804 12 Westerbergs Kone 1 rd
1805 6. Vesterbergs Kone 3 mk
1813 Westerbergs Enke 2 rd
1815 Westerbergs Kone 1 rd

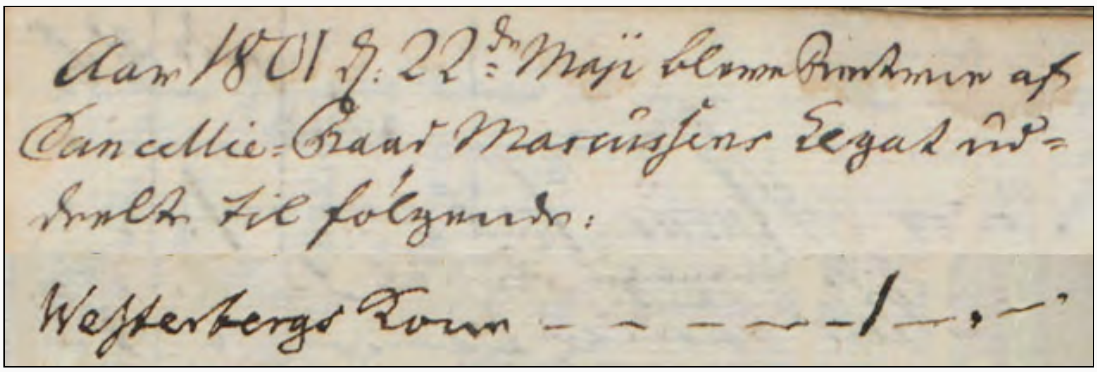
Aar 1801 d. 22de Maji blev Rentrie af Cancellie-Raad Marcussens Legat udrelte til følgende:
Westerbergs Kone - - - - - - 1 - , -

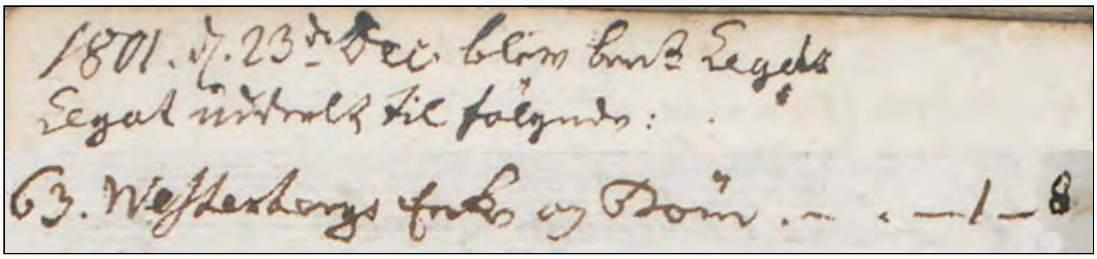
1801. d. 23de Dec. blev bent Legels Legat udrelt til følgende:
63. Westerbergs Enke og Börn . - . - 1 - 8

'Westerbergs Kone' og 'Westerbergs Enke og Börn' modtager henholdsvis Marcussens og Legels Legat i 1801. [Materiale fra Peter Sandbøl]

Som det fremgår, omtales Kirstine Hansdatter oftest som 'Westerbergs Kone' og nogle gange som 'Westerbergs Enke'. Meget tyder på, at hun efter 1801 har været alene med børnene. Peter Westerberg er i 1801 enten død i København, inden han er nået tilbage til Fredericia, eller han har selv valgt et liv alene og har forladt sin hustru og børn.

Optegnelserne viser, at Peter Westerbergs hustru Kirstine Hansdatter og de hjemmeboende børn stadig opholder sig i Fredericia, efter Westerberg forlader regimentet i 1798. Kirstine modtager fattiglegater i hele perioden fra 1799 til 1815, og børnene bliver konfirmeret i Fredericia.

I Rigsarkivet har Peter Sandbøl i november 2022 fundet trykte annaler, der oplister fattige personer i Fredericia i perioden 1791 til 1818, og her ses igen Westerbergs kone. En 'Forsørgelsesplan' i 1804 nævner, at 'Manden er bortgaaet'.

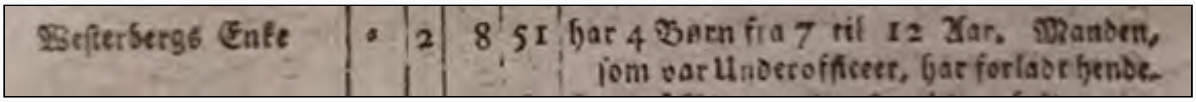
Westerbergs Enke	•	2	8	51	har 4 Børn fra 7 til 12 Aar. Manden, som var Underofficeer, har forladt hende.

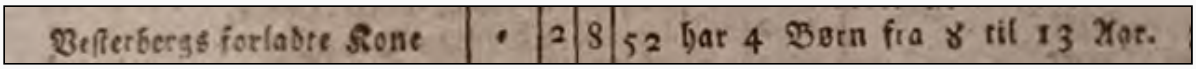
Vesterbergs forladte Kone	•	2	8	52	har 4 Børn fra 8 til 13 Aar.

'Westerbergs forladte Kone' nævnes blandt fattige i Fredericia i 1805 og 1806. [Materiale fra Peter Sandbøl]

Fattigprotokollen nævner i 1805, at 'Westerbergs Enke, 51 Aar, har 4 Børn fra 7 til 12 Aar. Manden, som var Underofficer, har forladt hende'. Hypotesen om, at Kirstine Hansdatter er alene med børnene, fordi manden har forladt hende, er altså korrekt. Kirstine er nu 'Westerbergs forladte kone', som der står i optegnelsen fra 1806. Tallene 51 og 52 er hendes alder i 1805 og 1806.

Tallene 2 og 8 fortæller, at Kirstine Hansdatter tildeles 2 mark og 8 skilling om ugen i fattighjælp. 1 mark er lig med 16 skilling. Dokumentet 'Mark og skilling, kroner og øre' af Poul Thestrup (Rigsarkivet, 1991) fortæller følgende om prisniveauet i perioden 1800-1809.

'Et pund groft rugbrød kostede i København mellem 2½ og 4 skilling alt efter kornprisens højde. Oksekød kostede 6-10 skilling pundet og flæsk 9-20 skilling pundet. Et pund ost kostede 4-8 skilling. (...) I Odense fik arbejdsmænd år 1800 16 skilling pr. vinterdag og 20 skilling pr. sommerdag; men snart blev lønnen 16 skilling sommer og vinter'. Kirstine tildeles altså, hvad der svarer til 2½ daglønninger. [side 29f]

De fire børn, som i 1805 mere korrekt er mellem 8 og 15 år, er følgende:

Jens Peter f. 1797
Susanne Henriette Dorthea f. 1795
Christine f. 1792
Catharina f. 1790

Ud over de fire nævnte har Kirstine født yderligere tre børn. Parrets ældste, Hans Peter Westerberg f. 1781, er i tjeneste hos Fynske Infanteriregiment i Fredericia, og han deltager sammen med sit regiment faktisk også i Slaget på Reden den 2. april 1801. Hans Peter er på Blokskibet Jylland og bliver taget til fange af englænderne fra den 2. til den 12. april. [Rulle over "Soldatesqven" ved Bataillen 1801 2. April, opslag 15 og 18]

De to sidste børn er Carl Peter f. 1785 og Johanna f. 1788. Som vi har set ovenfor, dør Carl Peter som 15-årig i 1799. Johanna dør formodentlig som spæd. Hendes begravelse ses ikke i kirkebøgerne, men heller ikke konfirmation eller andre optegnelser.

Livet er ikke nogen dans på roser for Kirstine Hansdatter, men hun får sat børnene i vej og lever selv til januar 1819, hvor kirkebogen fortæller at 'Christine Hansdatter, Underofficer Peter Westerbergs Enke, 75 Aar', bliver begravet i de fattiges jord på Michaelis kirkegård den 11. januar 1819. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 2] Alderen på 75 stemmer ikke. Kirstine er omkring 65 ved sin død.

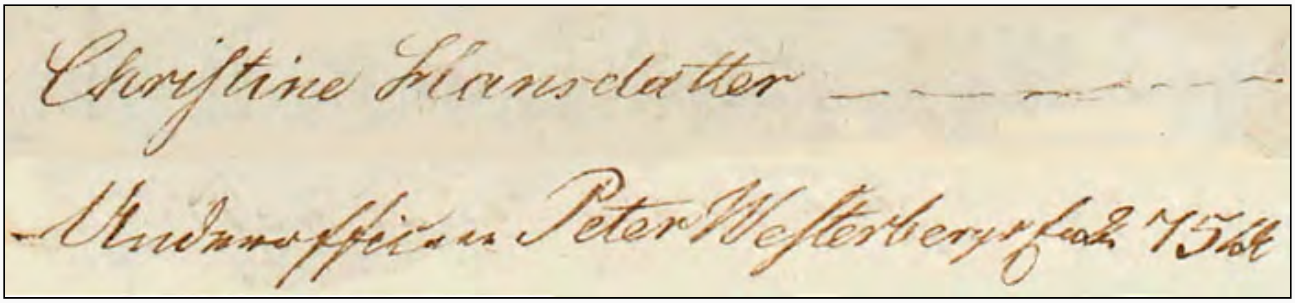

'Christine Hansdatter, Underofficer Peter Westerbergs Enke, 75 Aar', bliver begravet i de fattiges jord fra Fredericia Michaelis den 11. januar 1819. [Michaelis døde k 1814-1831, opslag 2]

Peter Westerberg forlader på et tidspunkt, formodentlig omkring år 1801, sin kone og børn, og vi ved ikke, hvad der herefter bliver af ham. Måske vender han tilbage til Sverige. Det eneste spor efter ham er registreringen af hans mulige død i 1830.

En Peter Westerberg begraves i oktober 1830 i Kävlinge i Skåne, og manden registreres i kirkebogen på denne måde: 'Peter Westerberg – kringvandrande, soldat, avskedad, 74 år'. Alderen passer med Westerbergs formodede fødselsår 1756, og det kan ikke udelukkes, at dette er vores ane, soldaten **Peter Westerberg**.

Optegnelsen i Kävlinge sogns kirkebog anno 1830 er vist nedenfor. Døden indtræffer den 25. oktober, og begravelsen sker den 31. i samme måned. Dødsfaldet er rapporteret af Jonas Lundgren. [Kävlinge 1734-1831, opslag 151] Den 31. oktober 1830 'begrafs kringvandrande afskedade Soldaten Peter Westerberg'.

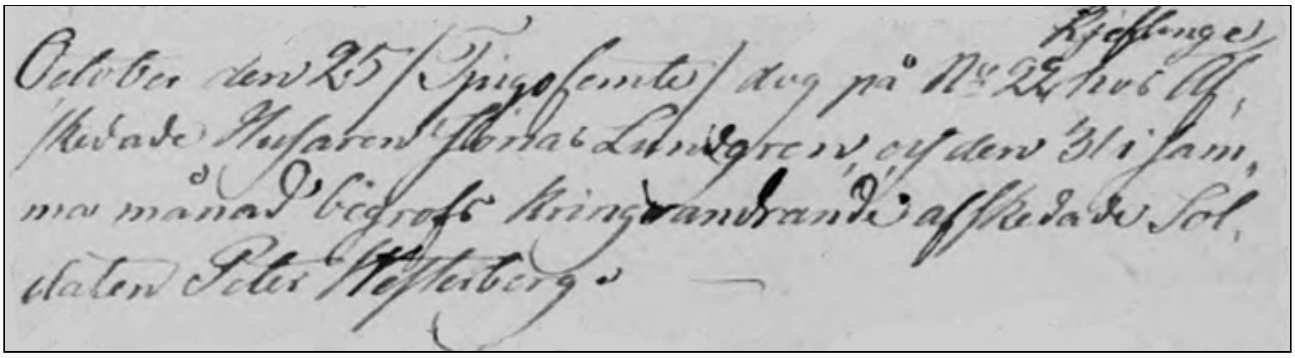

Den 31. oktober 1830 'begrafs kringvandrande afskedade Soldaten Peter Westerberg'. Alderen på 74 år står angivet i margin på kirkebogssiden. [Kävlinge 1734-1831, opslag 151]

Den unge Peter Westerberg er set i Landskrona i 1780 og 1781.

Da jeg i oktober 2025 er igang med at opdatere links i denne krønike til de nyeste affotograferinger af kirkebøger og andre kilder, opdager jeg en ny søgefunktion i kilderne i det svenske Riksarkivet.

Da jeg søger på navnet Peter Westerberg, er der et spor til Landskrona garnisonsförsamings kyrkoarkiv, og her finder jeg dåben af Peter Westerbergs og Kirstine Hansdattera ældste søn Hans Peter i januar 1782. Bingo. Hans Peter bliver født den 31. december 1781 og døbt i Landskrona den 2. januar 1782. [https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/C0066771_00031]

Peter Westerbergs og Hustru Chersti Hansdotters søn Hans Peter bliver født den 31. december 1781 og døbt i Landskrona den 2. januar 1782. [Landskrona födde 1781]

Westerberg er altså soldat ved garnisonen i Landskrona og i januar 1782 arrestant. Det er formodentlig baggrunden for, at han og hustruen i 1784 rejser til Fredericia. Jeg har set efter parret i fortegnelserne over vielser, men de er ikke gift i Landskrona.

Den videre søgning i kirkebogen for Landskrona garnisonsförsamling viser, at parret døber en søn med navnet Hans Peter allerede i 1780.

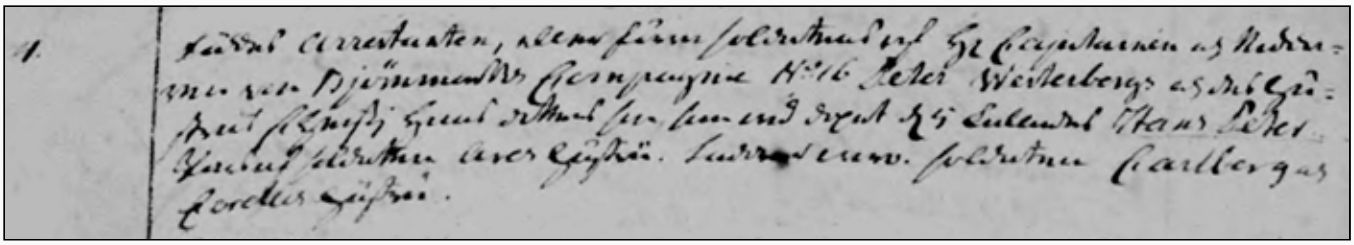

4. October 1780 föddes Peter Westerbergs og Hustru Kjersti Hansdotters son Hans Peter. [Landskrona födde 1780]

Sønnen dør kun 6 dage gammel den 11. oktober 1780, men optegnelsen om hans dåb giver et værdifuldt spor vedrørende soldaten Peter Westerbergs baggrund. Han er arrestant og tidligere soldat i Capitain och Riddaren von Björnmarks Compagnie No 16. Wikipedia oplyser følgende om den nævnte von Björnmark:

"Niklas Peter von Björnmarck var son till Abraham von Björnmarck och Charlotta Margareta Ulf. Han antogs till krigstjänst 1744, blev sergeant vid kronprinsens regemente 1755, sekundfänrik där 1758, erhöll fänriks lön 1761, blev löjtnant 1768, stabskapten vid Konungens regemente 1773, kapten med kompani där 1776, premiärmajor 1783 och överstelöjtnant 1785".

Von Björnmarck bliver stabskapten vid Konungens regemente 1773, kapten med kompani där 1776, og nu kan vi finde Peter Westerberg i mandskabsrullen. Regimentet er Konungens eget värvade regemente, der har garnison i Landskrona i den relevante periode.

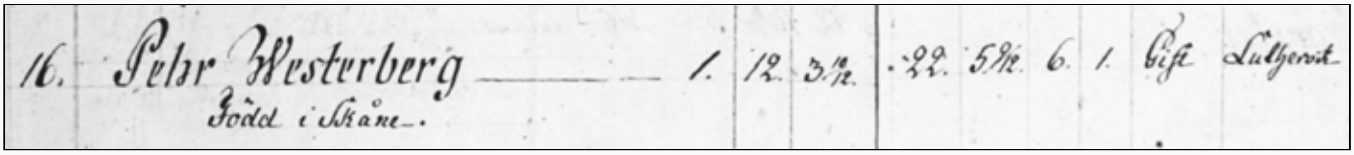
16. Pehr Westerberg — 1. 12. 3 10/12. 22. 5 9/12. 6. 1. Gift Lutherisk
Född i Skåne.

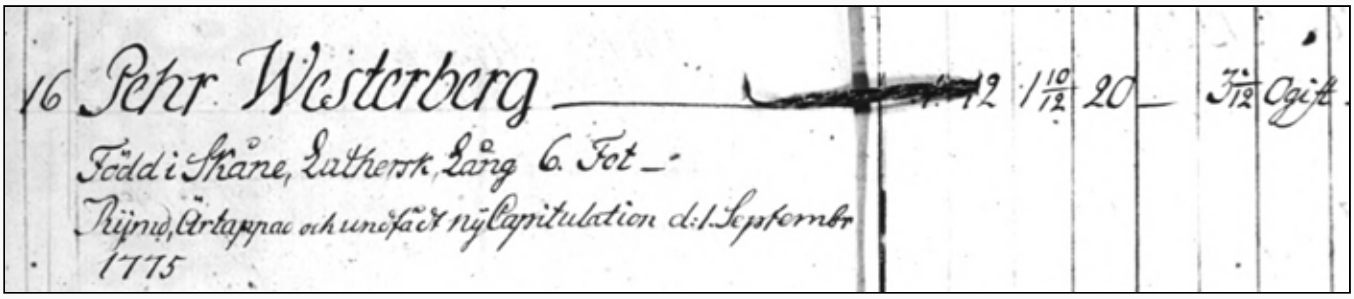
16 Pehr Westerberg — 12 1 10/12 20 — 3 7/12 Ogift
Född i Skåne, Luthersk, Lång 6. Fot —
Rÿmd, Ärtappad och undfått ny Capitulation d: 1. Septembr 1775

Peter Westerberg er soldat no. 16 i von Börnmarcks kompagni i Konungens eget värvade regemente øverst i 1779, nederst i 1777.

Westerberg er født i Skåne og 20 år i 1777, 22 i 1779. Han er ugift i 1777 og gift i 1779. Det betyder, at han og Kirstine Hansdotter bliver gift o. 1777-1778. Westerberg er i problemer med tjenesten allererede i 1777 efter 1 år og 10 måneders tjeneste. Han er 'Rÿmd, Ärtappad og undsact ny Capitulation d: 1. Septembr 1775'. Ved dåben af Hans Peter I tre år senere i 1780 er Westerberg arrestant og tidligere soldat, altså afskediget.

Opslag i Fängelseruller på nettet gennem en søgemaskine i foretagendet ArkivDigital fortæller, at Westerberg bliver anholdt i Kristianstad for Stöld (tyveri) i 1779, straffet med fængsel og derefter afskediget. I von Björnmarcks kompagni er no. 16 Westerberg derfor i 1781 erstattet af en ny rekrut, Sone Svenson.

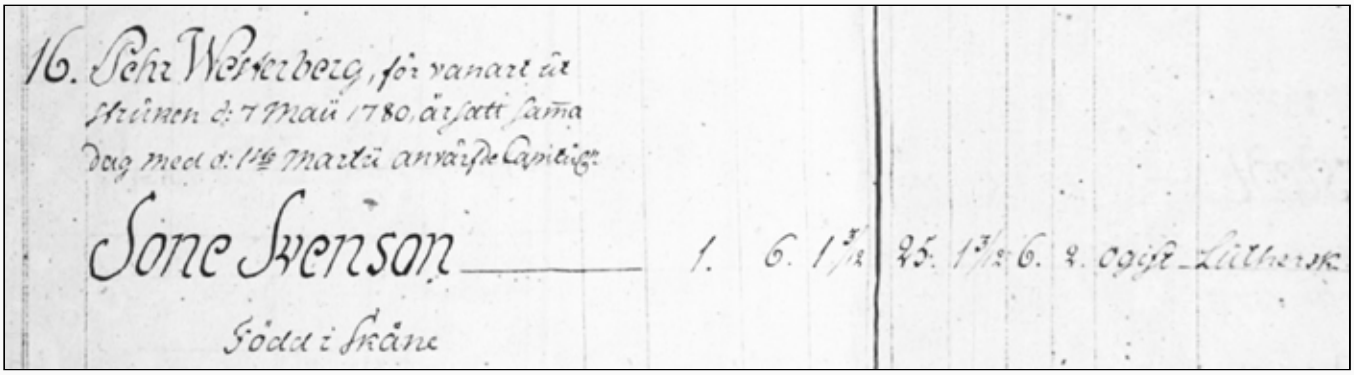
16. Pehr Westerberg, för vanart ut
struken d: 7 Maii 1780, ärsatt sama
dag med d: 11te Martii anvärde Capitulation
Sone Svenson — 1. 6. 1 3/12 25. 1 3/12 6. 2. Ogift Luthersk
Född i Skåne

No. 16 Pehr Westerberg för vanart utstruken d: 7 Maii 1780 ärsatt sama dag med den 11te Martii anvärde Capitulation Sone Svenson född i Skåne. [von Björnmarcks kompagni 1781]

Oplysningen i Fängelseruller, at Westerberg bliver pågrebet for tyveri i Kristanstad er interessant. Ud over garnisonen i Landskrona har Konungens eget värvade regemente også afdelinger i Kristianstad og Malmö, og måske er det et af disse to steder, Westerberg bliver gift med Kjersti Hansdotter. Vielsen ses ikke i Kristianstad og i første omgang heller ikke i Malmö.

Efter nogen tids søgen viser det sig, at der uvist af hvilken grund findes to udgaver af kirkebogen for Malmö garnisonsförsamling i den relevante periode, og da jeg finder den rigtige udgave, ses parrets vielse netop her.

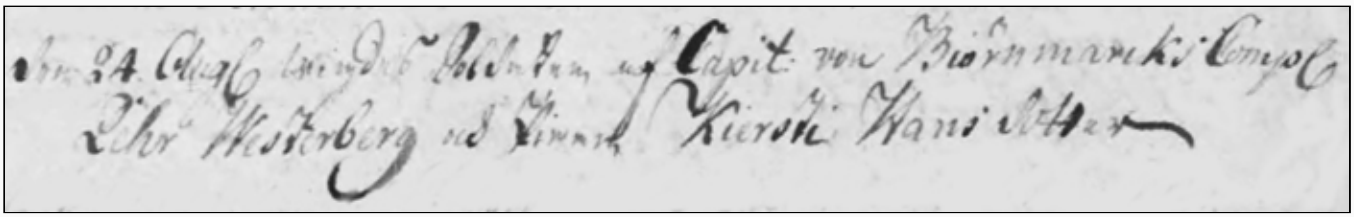
Den 24 Aug. vigdes Soldaten af Capit: von Biörnmarcks Compl.
Pehr Westerberg och Tjenst. Kiersti Hansdotter

D 24 Aug vigdes Soldaten af Capit: von Biørnmarcks Compagnie Pehr Westerberg med Kiersti Hansdotter. [Malmö garnisonsförsamling 1777]

Vi har hermed med sikkerhed fundet parret Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter i Sverige, før Peter bliver hvervet til Jydske Infanteriregiment i Fredericia den 23. august 1784. Westerberg er fra 1775 i tjeneste hos Konungens eget värvade regemente, der har garnison i Landskrona, Kristianstad og Malmö, og parrets ældste søn Hans Peter er døbt i Landskrona i januar 1782.

Westerberg bliver dømt for tyveri i 1780 og afskediget fra regimentet, og det er baggrunden for, at han og hustruen med deres søn Hans Peter i 1784 forlader Sverige og slår sig ned i Fredericia. Her er der ingen, der kender Westerbergs baggrund, og han har ingen problemer med at blive hvervet til regimentet i 1784.

Westerberg står opført med fornavnet Pehr i de svenske annaler, men der er ingen tvivl om, at Pehr og Peter er den samme person.

Carl Christian Nielsen og Susanne Henriette Dorthea Westerberg.

Ovenfor har vi undersøgt baggrunden for Susanne Henriette Dorthea Westerbergs forældre og konstateret, at Peter Westerberg og Kirstine Hansdatter stammer fra Sverige. I det følgende vender vi tilbage til datteren Susanne Henriette Westerberg og hendes ægtemand Carl Christian Nielsen, som i en periode bor i Aalborg og derefter i Fredericia.

Kentaur-udsmykning fra Aalborg Budolfi kirke.

Carl Christian Nielsen og Susanne Hanriette Dorthea Westerberg har i følge folketællingen 1834 fem børn, og flere af dem er ligesom vores ane Johanne Frederikke døbt i Aalborg. Et sjette barn, sønnen Carl Ludvig f. 1826, dør som spæd kort efter fødslen. Et syvende barn, Juliane Marie I f. 1827, dør kun 1 år gammel i 1828, og et sidste og ottende barn, Anne Cathrine, bliver født i 1834 efter folketællingen.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Norgesgade No 556 og 557, 4de Familie, 708, FT-1834, C4923
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Carl Christian Jørgensen (=Nielsen) 43 Gift Dagleier
Susanne Dorthea Westerberg 40 Gift hans Kone
Niels Chr. Nielsen 14 Ugift Børn
Sophie Nielsen 12 Ugift Børn
Johanne Nielsen 10 Ugift Børn
Juliane Marie Nielsen 5 Ugift Børn
Hans Peter Nielsen 2 Ugift Børn

Listen over børnenes dåb er lavet med bidrag fra materialet tillsendt af Peter Sandbøl.

1. Niels Christian f. 1820. Ikke døbt i hverken Aalborg eller Fredericia. Som det fremgår nedenfor er Niels Christian døbt i København Garnison den 17. marts 1820. [København Garnison 1818-1851, opslag 34; Garnison fødte m 1817-1831, opslag 87]

2. Sophie Cirstine Caroline f. 1822. 'Corporal Christian Nielsen og Susanne Henriette Dorthea Westerberg i Aalborg'. Faddere: ''Mad. Colecteur Begholtz Kjellerup, Major v. Hammond, Overauditeur Koefoed, Lieutenant v. Gedde i Aalborg' [Aalborg Budolfi fødte k 1814-1822, opslag 43]
3. Johanne Frederikke f. 1824. 'Underofficer Carl Christian Nielsen Frederitz og Susanne Henriette Dorthea Westerberg i Aalborg'. Faddere: ''Sergent Hørnes Hustru, Sergent Trasbergs Datter, Sergenterne Berg, Lorentzen og Markeri' [Aalborg Budolfi fødte k 1822-1829, opslag 9]
4. Carl Ludvig f. 1826, død samme år. 'Underofficer Carl Christian Nielsen Fredericia og Susanne Henriette Westerberg i Aalborg'. Barnet hjemmedøbt, ingen faddere nævnt. [Aalborg Budolfi fødte m 1822-1829, opslag 26]
5. Juliane Marie I f. 1827. 'Corporal Carl Christian Nielsen Fridericia og Susanne Henriette Frederikke Westerberg'. Faddere: 'Madam Green, Fru Hjetting, Oberstlieutenant Kammerherre v. Moltke, Oberstlieutenant v. Hammond, Captain Wigelsen'. [Aalborg Vor Frue fødte k 1823-1832, opslag 41] , Juliane Marie I dør den 29.3.1828 i Aalborg og bliver begravet i Fredericia den 2.4.1828. [Trinitatis døde k 1822-1831, opslag 5].
6. Juliane Marie II f. 1829. 'Afskediget Underofficer fra 3. Jydske Infanteriregiment Carl Christian Nielsen og Hustru Susanne Henriette Dorthea Westerberg'. [Michaelis fødte k 1814-1831, opslag 46]
7. Hans Peter f. 1832. 'Granader Carl Christian Nielsen og Hustru Susanne Henriette Westerberg'. Faddere: 'Johanne Marie Elisabeth Spliid, Karen Marie Jensdatter, Anders Nielsen, Underoff. Nicolai Mørck, Underoff. Jens Peter Westerberg, Underoff. Peter Rutsen. Alle her af Staden'. [Michaelis fødte mænd 1831-1850, opslag 7]
8. Anne Cathrine f. 1834. 'Carl Christian Nielsen Grenadier ved det 7. Regiment og Hustru Susanne Henriette Dorthe Westerberg'. Faddere: 'Kirstine Wulff på ?, Anne Ottesen ? Johannes Ottesens Datter, Underofficer Westerberg, Slagteren Ole Madsen, Niels Christian Nielsen, Barnets Broder. Alle her af Staden'. [Michaelis fødte kvinder 1831-1850, opslag 11]

Fadderne ved de første dåbshandlinger er ikke slægtninge til forældrene, men typisk militærpersoner eller militærpersoners hustruer.

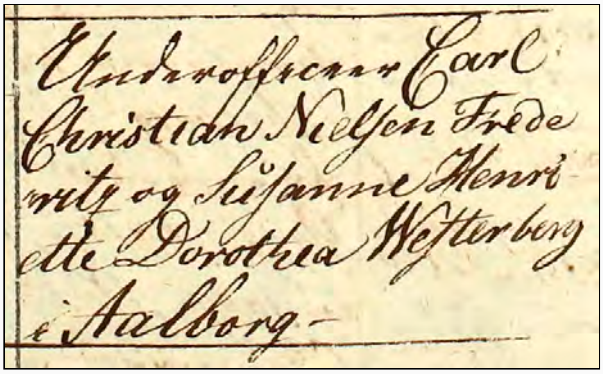
Underofficeren Carl
Christian Nielsen Frede
ritz og Susanne Henri
ette Dorothea Westerberg
i Aalborg –

Ved dåben af Johanne Frederikke i 1824, Carl Ludvig i 1828 og Juliane Marie I i 1827 nævnes barnets far som 'Carl Christian Nielsen Frederitz' og 'Carl Christian Nielsen Fredericia'. Jeg læser i første omgang teksten som om, barnets far er hjemmehørende i Fredericia, mens moderen og familien bor i Aalborg – men da jeg i maj 2021 bliver kontaktet af slægtsforsker Peter Sandbøl, gør han opmærksom på, at stednavnet Fredericia i disse dåbsregistreringer snarere er Carl Christian Nielsens tilnavn.

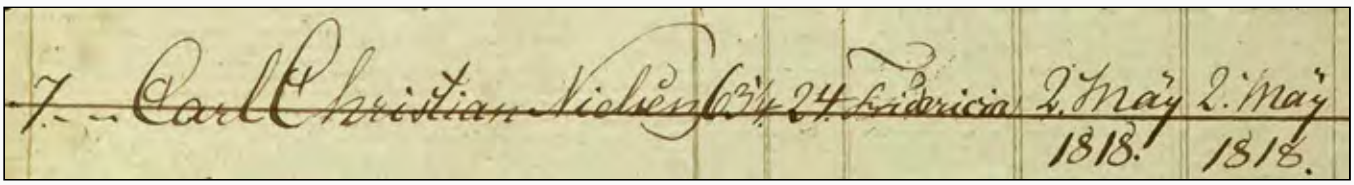
7. – Carl Christian Nielsen 6½ 24 Fridericia 2. Maj 1818. 2. Maj 1818.

Carl Christian Nielsen bliver hvervet til 3. Jydske Infanteriregiment den 2. maj 1818. Han får samme dag titel af korporal. [11. Bataillon Stambøger Til- og afgang 1805-1827, opslag 186]

Carl Christian Nielsen er fra den 2. maj 1818 korporal og underofficer ved 3. Jydske Infanteriregiment, og han og familien er fra cirka 1820 til 1828 bosiddende i Aalborg. Gennem en aneefterlysning i DIS-Forum opdager jeg, at parret Carl Christian Nielsen og Susanne Henriette Dorthea Westerberg er gift *i København* – nemlig den 15. november 1818 i hovedstadens Garnison sogn.

Garnison kirke i København, bygget 1767, oprindelig kaldet Den Herre Zebaoths Kirke, dvs. Hærskarernes Guds Kirke. [Foto fra wikipedia.org]

Oplysningen bliver bekræftet ved opslag i kirkebogen. Optegnelsen nævner navnene på brudgom og brud – og derudover desuden, at brudgommen tilhører '3. jydske', og at en af forloverne har navnet Møller. [København Garnison 1814-1826, opslag 404]

Kontraminesterialbogen er lidt mere detaljeret og fortæller, at Carl Christian er korporal ved 3. Jyske Infanteri Regiment, og at forloverne er politibetjent Joachim Møller og snedker Herman Graf. [Garnison viede 1814-1819, opslag 102]

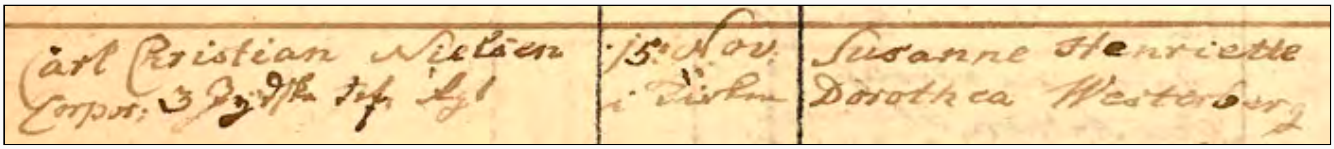

Carl Christian Nielsen og Susanne Henriette Dorothea Westerberg bliver gift i Garnisons kirke den 15. november 1818. [Garnison viede 1814-1819, opslag 102]

Parrets ældste søn Niels Christian er døbt samme sted, som forældrene bliver gift, nemlig i København Garnison den 17. marts 1820. [København Garnison 1818-1851, opslag 34; Garnison fødte m 1817-1831, opslag 87]

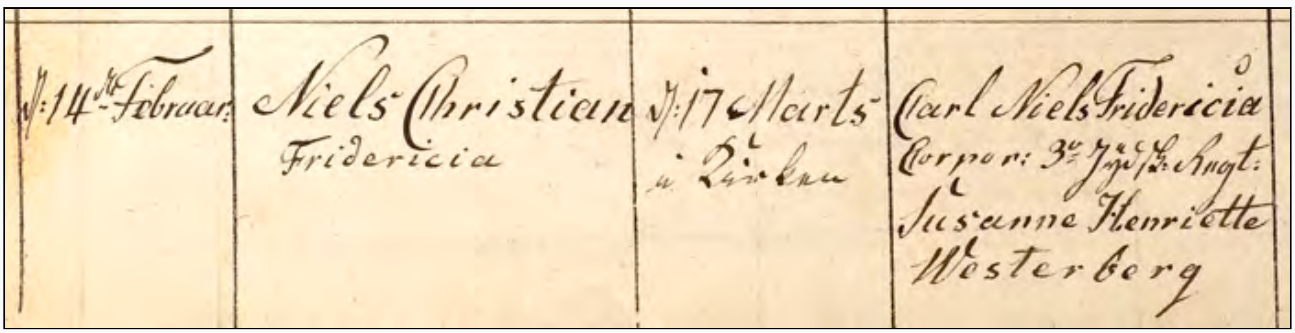

Niels Christian Nielsen er født den 14. februar og bliver døbt i Garbison kirke den 17. marts 1820. [Garnison fødte m 1817-1831, opslag 87]

I kirkebogen registreres sønnen som 'Niels Christian Fridericia' og barnefaderen som 'Carl Niels Fridericia, Corporal 3. Jydske Regiment'. Carl Christian eksperimenterer med sit navn på dette tidspunkt og har her opgivet Fridericia som sit eget og sønnens efternavn. Ligesom ved vielsen i 1818 oplyses, at Carl Christian er korporal ved 3. Jyske Regiment.

Forklaringen på de forskellige opholdssteder er, at 3. Jydske Infanteriregiment i følge wadschier.dk fra 1816 til 1820 har garnison i København og fra 1820 til 1842 i Aalborg. Carl Christian og hans kone og søn følger med regimentet fra København til Aalborg i 1820.

Som det fremgår af listen over parrets børn ovenfor, får Carl Christian Nielsen sin afsked fra 3. Jyske Infanteriregiment i 1828. Han har været i regimentet i 10 år og karakteriseres nu som 'udtjent Corporal'.

Løbe-No.	Rekrutens Navn.	Rekrutens Fødested.	Alder.	Høide.	Enroulerings Aar.	Vedtegning.
54	Karl Kristian Nielsen	Fridericia	35	6 Fl	1819	udtjent Corporal Udsætter

Carl Christian Nielsen får sin afsked som 'udtjent Corporal' fra 3. Jydske Infanteriregiment i 1828. [11. Bataillon Stambøger 3. Annekterede Bataljon 1814-1828, opslag 74]

Han og familien bosætter sig derefter i Fredericia, hvor Carl Christian finder beskæftigelse som 'grenader', formodentlig ved Fynske Infanteriregiment, der jo har garnison i Fredericia.

Susannes far Peter Westerberg var knyttet til Fynske Infanteriregiment, og det samme er nu hendes bror Jens Peter Westerberg, som nævnes blandt fadderne ved dåben af de yngste børn, se nedenfor. Måske har Jens Peter hjulpet Carl Christian med at kontakte Fynske Infanteriregiment.

Grenader eller musketer er betegnelser for menige. Korporal er to trin højere og titel for en underofficer. Jeg gentager optegnelserne ved dåben af de tre yngste børn, efter familien er ankommet til Fredericia.

6. Juliane Marie II f. 1829. 'Afskediget Underofficer fra 3. Jydske Infanteriregiment Carl Christian Nielsen og Hustru Susanne Henriette Dorthea Westerberg'. [Michaelis fødte k 1814-1831, opslag 46]
7. Hans Peter f. 1832. 'Granader Carl Christian Nielsen og Hustru Susanne Henriette Westerberg'. Faddere: 'Johanne Marie Elisabeth Spliid, Karen Marie Jensdatter, Anders Nielsen, Underoff. Nicolai Mørck, Underoff. Jens Peter Westerberg, Underoff. Peter Rutsen. Alle her af Staden'. [Michaelis fødte mænd 1831-1850, opslag 7]
8. Anne Cathrine f. 1834. 'Carl Christian Nielsen Grenadier ved det 7 Regiment og Hustru Susanne Henriette Dorthe Westerberg'. Faddere: 'Kirstine Wulff paa ?, Anne Ottesen Syerske, Johannes Ottesens Datter, Underofficer Westerberg, Slagteren Ole Madsen, Niels Christian Nielsen, Barnets Broder. Alle her af Staden'. [Michaelis fødte kvinder 1831-1850, opslag 11]

Ved dåben af Hans Peter i 1832 og Anne Cathrine i 1834 deltager som nævnt Susanne Westerbergs lillebror Jens Peter. Anders Nielsen, som deltager ved dåben af Hans Peter i 1832, er formodentlig Carl Christian Nielsens bror Andreas. Mere herom senere. En anden af fadderne, Johanne Marie Splid, er samme Andreas Nielsens steddatter.

Den nye tjenesteperiode som grenader bliver kortvarig, og ved folketællingen 1834 opføres Carl Christian Nielsen som daglejer. Han er altså igen afskediget soldat.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Norgesgade No 556 og 557, 4de Familie, 708, FT-1834, C4923
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Carl Christian Nielsen 43 Gift Dagleier
Susanne Dorthea Westerberg 40 Gift hans Kone
Niels Chr. Nielsen 14 Ugift Børn
Sophie Nielsen 12 Ugift Børn

Johanne Nielsen 10 Ugift Børn
Juliane Marie Nielsen 5 Ugift Børn
Hans Peter Nielsen 2 Ugift Børn

Historien om Carl Christian Nielsens baggrund fortsætter her. I det følgende fokuserer vi på hustruen Susanne Henriette Dorthea Westerbergs ungdom i Fredericia.

Susanne Henriette Dorthea Westerberg og Carl Christian Nielsen af Fredericia.

Vi har tidligere antaget, at Westerberg-familien drager væk fra Fredericia, da Peter Westerberg får sin afsted fra regimentet i 1798, men det har siden vist sig ikke at være tilfældet. Peter Westerberg forlader på et tidspunkt omkring år 1801 sin kone og børn, men som vi har set ovenfor, befinder Kirstine Hansdatter og børnene sig hele tiden i Fredericia.

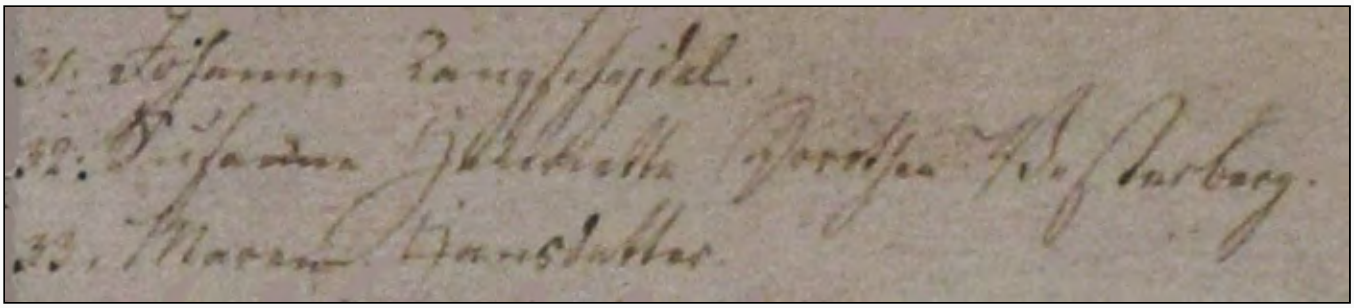

Susanne Henriette Dorthea Westerberg (nr. 32) bliver konfirmeret i 1810 i Trinitatis kirke. [Fredericia Trinitatis 1806-1815, opslag 61]

Børnene bliver konfirmaret i Fredericia og vores ane Susanne Henriette i 1810 i Trinitatis kirke. [Fredericia Trinitatis 1806-1815, opslag 61, se nr. 32 på højre side]

Parti fra Volden i Fredericia, september 2017.

Susanne Henriette melder sig næste gang i kirkebogen tre år senere, da hun i september 1813 som kun 18-årig får hjemmedøbt sit 'uægte barn' **Jens Peter**. [Fredericia Trinitatis 1806-1815, opslag 30] Udlagt til barnets fader er en 'hornblæser Johann Erhardt Seidel'.

Hornblæseren har tilsyneladende allerede en anden kæreste, da han møder Susanne Henriette. I hvert fald oplyser Hans Hansen i en e-mail den 25. februar 2010, at Johann Erhard Seidel bliver gift med pigen Ester

Dupont i Fredericia Trinitatis den 8. oktober 1813. Tidspunktet er næsten sammenfaldende med Susanne Henriettes barsel i september 1813. [Fredericia Trinitatis 1806-1815, opslag 40].

Livet for sønnen Jens Peter bliver meget kort. Han dør kun ni måneder gammel i juni måned 1814. [Fredericia Trinitatis 1806-1815, opslag 57]

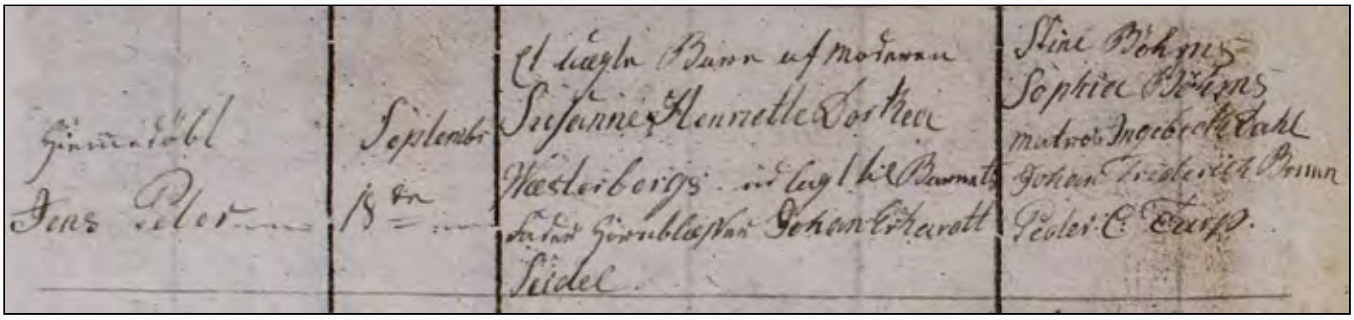

Klip fra Trinitatis kirkebog 1813: Hjemmedøbt Jens Peter. September 18nde. Et uægte Barn af Moderen Susanne Henriette Dorthea Westerberg. Udlagt til Barnets Fader hornblæser Johann Erhardt Seidel. Faddere: Stine Bøhms, Sophia Bøhms, Matros Ingebreth Dahl, Johan Friderich Brun, Peder C. Tarp". [Fredericia Trinitatis 1806-1815, opslag 30]

En dåbsregistrering i Fredericia Trinitatis kirkebog fortælles, at Susanne Henriette møder sin tilkommende mand, **Carl Christian Nielsen**, i Fredericia i 1816, altså to år før parret bliver gift i København. En hjælpsom sjæl i DIS-Forum (Helle Jacobsen) fortæller, at "Susanne er fadder ved min anes dåb i 1816. Læg mærke til, at også Carl Christian Nielsen er fadder". Carl Christian er på dette tidspunkt Skomagersvend, altså endnu ikke soldat.

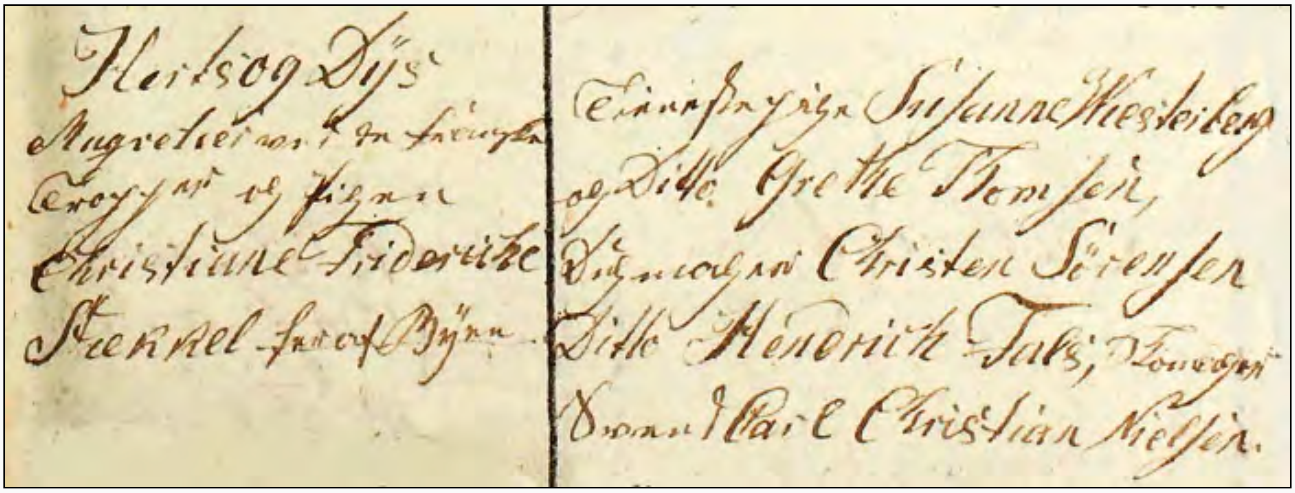

Klip fra Fredericia Trinitatis: "1816, 21. Dec. Johan Jacob døbt 30. Dec. i Kirken. Forældre: Hertzog Dys, Musqueteer i de Franske Tropper og Pigen Christiane Fredericke Stækkel her af Byen. Faddere: Tjenestepigen Susanne Westerberg og ditto Grethe Thomsen, Dugmager Christian Sørensen ditto Hendrik Tals, Skomager Svend Carl Christian Nielsen". [Trinitatis fødte m 1814-1822 opslag 18]

To år efter denne dåb bliver Susanne Henriette Westerberg og Carl Christian Nielsen viet i november 1818 i Garnison kirke i København. Sammen får parret børnene Niels Christian f. 1820, Sophie f. 1822, Johanne Frederikke f. 1824, Carl Ludvig f. 1826 (død samme år), Juliane Marie I f. 1827 (død 1828), Juliane Marie II f. 1829, Hans Peter f. 1832 og Anne Cathrine f. 1834.

Krudttårnet i Fredericia, bygget 1675 og renoveret 1746. [Mit eget foto fra september 2017].

De første årtier af 1800-tallet er en hård tid med mange omskiftelser, præget af Napoleons-krigene – hvor Danmark tager det forkerte parti og allierer sig med Frankrig, og hvor hovedstaden København i 1801 bliver angrebet og i 1807 bombarderet af englænderne. Korporalsdatteren Susanne Henriette f. 1795 oplever i sit korte, kun 42-årige liv – hvor hun dør i 1836 – både gode tider og det modsatte.

Materialet fra Peter Sandbøl fortæller, at Susanne Henriette kommer i strafferegisteret i 1831, da hun bliver idømt '5 dages Fængsel paa Vand og Brød' for Hæleri'. [Fredericia Byfoged 1819-1832, opslag 195] Baggrunden er, at hendes ældste søn Niels Christian f. 1820 bliver afsløret i tyveri, og at Susanne indrømmer at have taget imod nogle af tyvekosterne.

11-årige Niels Christian har stjålet 12 rigsdaler-sedler, som han har fundet i fisker Jochum Benders trøje, der er henlagt i et skur. Sedlerne får han omgjort til sølv hos skipper Henrik Møller og skipper Olesen, og han afleverer derefter pengene til sin far, 'hvorom fornøden Anmeldelse er sket til Regimentet'.

Beløbet svarer til et halvt års løn for en lejesoldat, men grenader Carl Christian Nielsen anmelder tyveriet og sørger for, at pengene bliver leveret tilbage. Samtidig kommer det frem, at sønnen Niels Christian har mere på samvittigheden.

'Han har i Guldsmed Mathiesens Kiste i Lillegade taget et Par iturevne Bukser, hos Hans Jørgen Kragh et Halstørklæde' og hos Peder Randbøll og mester Mecklenborg yderligere nogle ting af mindre værdi. [opslag 196]

'Grenadeer Carl Christian Nielsens hustru Henriette Dorthea Susanne, født Vesterberg' vedgår, at 'hun har vært vidende om de hos Kragh og Mathiesen borttagne Sager, hvor imod hun benægter at have opmuntret Sønnen til Tyverier, som han beskylder hende for'.

'Hun vil derfor være at anse som Hæler overensstemmende med Forordn: 20 Februar 1789 § 7 og Forordningen 12 juni 1816, og for Straffegraden med Hensyn til hendes fattige Omstændigheder og forhen udviste gode Forhold, at kunne ansættes til 5 Dages Fængsel på Vand og Brød. (...) Sønnen Niels Christian Nielsen bestraffes med Ris ved Slutteren under Fogedens Opsigt'.

Tyveri er meget ilde set i samtiden og straffes prompte. Ifølge datidens straffelov tildeles ”Riis under Fogdens Opsyn” drenge mellem 10 og 15 år, og slagenes antal må ikke være under 10 og ikke over 25. Unge mennesker over 15 tildeles slag med et spanskrør, en såkaldt rotting.

Sagen illustrerer, at livet for grenader-familien i Fredericia omkring 1830 har været præget af fattigdom. 5 dages fængsel på vand og brød lyder ikke rart, og 'Riis ved Slutteren under Fogdens Opsigt' er en hård straf for 11-årige Niels Christian.

I materialet fra Peter Sandbøl indgår detaljer om Susanne Henriette Dorthea Westerbergs søskende, inklusive i flere tilfælde oplysninger om deres børn og børnebørn.

Jeg medtager materialet i denne krønike, fordi det indeholder spændende historier, og fordi det bringer os ned på gadeplan i købstaden Fredericia for 200 år siden og giver et billede af livsbetingelserne for nogle personer, der ikke får noget forærende.

Afsnittet om Susannes søskende er vedlagt i et separat dokument: Westerberg af Fredericia.

To år efter hustruens død i 1836 opholder Carl Christian Nielsen sig stadig i Fredericia – men den sociale nedtur er en kendsgerning. Enkemanden har problemer med at tage vare på børnene, og som vi har set ovenfor, er datteren og vores ane Johanne Frederikke fattig udhuset Pleiebarn' hos Henrik Jensen i Erritsø.

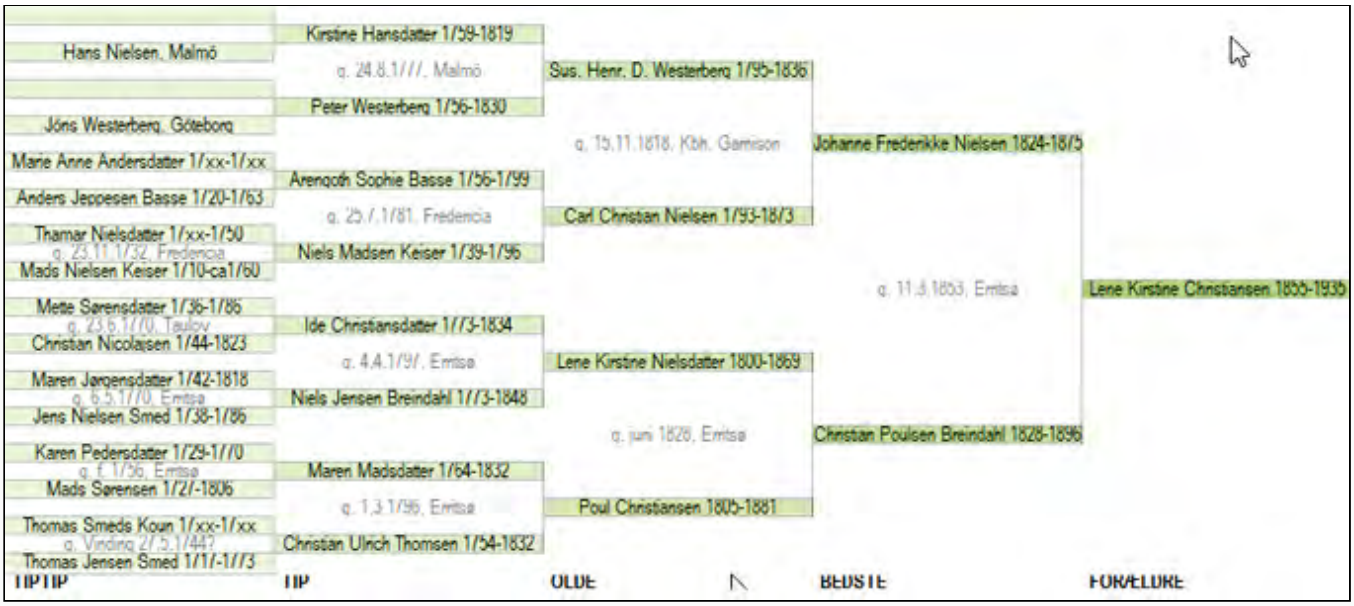

Anetavle for mormor Dortheas mor Lene Kirstine Christiansen f. 1855.

Carl Christian Nielsen af Fredericia.

Det er nu på tide at se, om vi kan få sat fingeren på Carl Christian Nielsens baggrund.

Som vi har set ovenfor, mister Carl Christian Nielsen i 1836 sin hustru Susanne Henriette Westerberg. Dødsårsagen er 'Børnekopper', og Susanne har måske ikke været vaccineret mod denne sygdom, selv om det faktisk er påbudt af myndighederne fra 1. januar 1811. 'Saa maae og fra 1 Jan. 1811 af ingen Præst foretage nogen Copulation eller Ægtevielse, med mindre de Copulerende, saavel Brudgom som Brud, beviisliggiøre, at de ere vaccinerede, eller have haft de naturlige Kopper'. [Forordning ang. Vaccinationen. København den 3. April 1810, §10].

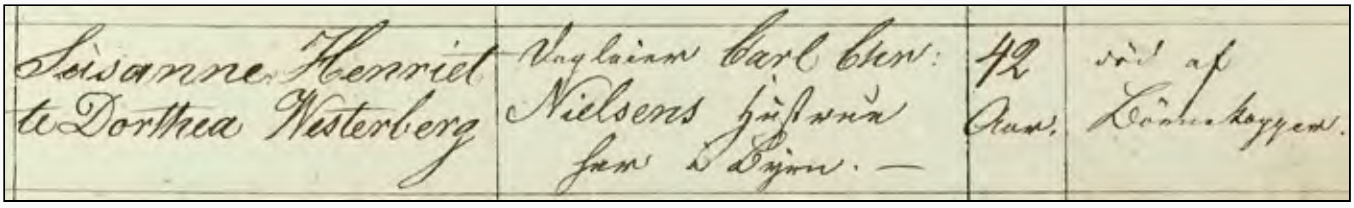

Død den 14. Juni, begravet den 16. juni 1836. Susanne Henriette Dorthea Westerberg, Daglejer Carl Chr. Nielsens Hustru, her i Byen, 42 Aar, død af Børnekopper. [Trinitatis døde kvinder 1832-1847, opslag 17]

Da børnenes mor dør som 42-årig i 1836, har parret følgende børn:

Niels Christian Nielsen f. 1820
Sophie Kirstine Caroline Nielsen f. 1822
Johanne Frederikke Nielsen f. 1824
Juliane Marie Nielsen f. 1829
Hans Peter Nielsen f. 1832
Anne Cathrine Nielsen f. 1834

Peter Sandbøl har forsøgt at spore, hvad der sker med børnene, efter de mister deres mor i 1836, og baseret på dette materiale medtager jeg nogle afsnit om vores ane Johanne Frederikke Nielsens søskende.

Afsnittet om Johannes søskende er vedlagt i et separat dokument: Nielsen af Frederitz.

Jeg er i lang tid i tvivl om, hvad der sker med børnenes far, efter han bliver enkemand. Carl Christian Nielsen ses ikke umiddelbart hverken i kirkebøgerne eller i folketællingerne.

Ved en gennemgang af denne krønike i november måned 2019 forsøger jeg igen, om jeg kan finde spor efter Carl Christians aner og herkomst.

I folketællingerne 1840, 1845 og 1850 søger jeg med wildcards på forskellige udgaver af hans navn, og pludselig ser jeg et resultat, der måske kan bruges.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Vendersgade, Raadshuus, 513.3, FT-1845, B7984
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Carl C Nelsen 53 Gift Dagleier Fredericia
Maren Nelsdatter 43 Gift Hans kone Fredericia
Hans Peter Nelsen 13 Ugift Deres barn Fredericia
Caroline Møller 13 Ugift Deres barn Fredericia
Carl August Nelsen 7 Ugift Deres barn Fredericia
Susanne Nelsen 7 Ugift Deres barn Fredericia

'Carl C Nelsen Dagleier' kunne godt være den person, vi eftersøger. Han er 53, altså født cirka 1792, det passer meget godt, og et af børnene har samme navn og alder som et af Carl Christian Nielsens børn med Susanne Henriette Westerberg, Hans Peter Nielsen f. 1832.

Carl Christian Nielsens hustru Maren Nielsen.

Som enkemand er Carl Christian Nielsen blevet gift igen, og hans nye hustru er Maren Nielsdatter – eller i følge kirkebogen: Maren Nielsen. Parret bliver gift i Michaelis kirke den 30. oktober 1840. [Michaelis viede 1831-1844, opslag 19] Carl Christian Nielsen registreres som 'Dagleier og Enkemand (...) døbt i Trinitatis kirke den 7. November 1793', Maren Nielsen som 'Enke efter afdøde Rasphuusfange Johannes Ibsen Skram'.

Den store danske ordbog: 'Rasphusfangerne blev sat til at raspe, dvs. findele, træ indeholdende farvestoffer, fx blåtræ, som blev brugt på farverier. Raspning var et meget anstrengende og usundt arbejde, som misfarvede fangernes hud, og strafformen anvendtes kun for særlig farlige mandlige fanger. Rasphuset ophævedes ved lov i 1850'.

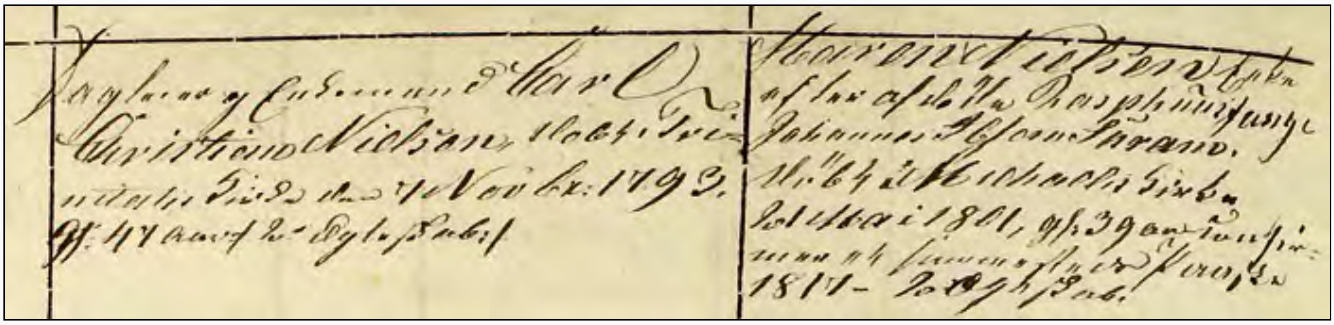

Enkemand Carl Christian Nielsen bliver gift med enken Maren Nielsen i Fredericia Michaelis den 30. oktober 1840. [Michaelis viede 1831-1844, opslag 19]

I følge folketællingen 1845 har Carl Christian og Maren to børn med efternavnet Nielsen, der er født før parret bliver gift i oktober 1840. Det kan godt undre. Jeg slår op i kirkebogen og kan se, at Maren føder tvillinger i oktober måned 1837, en dreng og en pige. Børnene registreres som 'uægte' og udlagt som barnefader er daglejer Carl Christian Nielsen. Drengen får navnet Carl August [Michaelis fødte mænd 1831-1850, opslag 24] og pigen Susanne Henriette. [Michaelis fødte kvinder 1831-1850, opslag 21]

Nu er der ikke længere tvivl om, at det er den rigtige Carl Christian Nielsen, vi har fat i. Med navnet **Susanne Henriette** er pigebarnet jo opkaldt efter Carl Christians afdøde hustru Susanne Henriette Dorthea Westerberg.

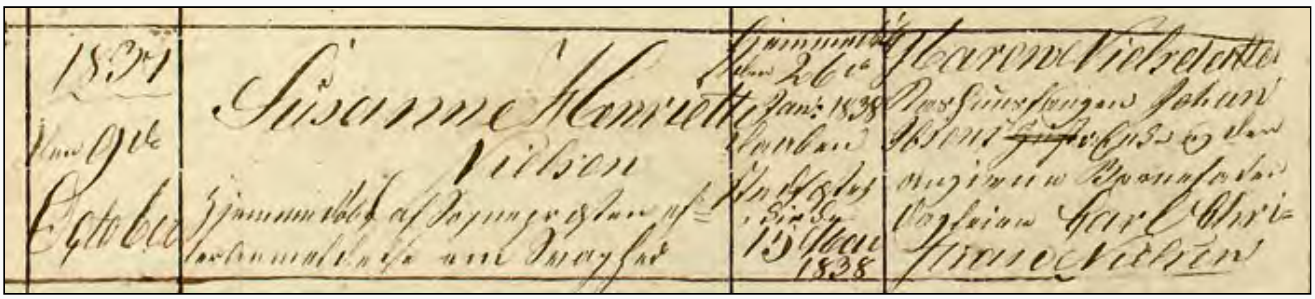

Susanne Henriette Nielsen født den 9. oktober 1837. [Michaelis fødte kvinder 1831-1850, opslag 21]

Optegnelserne i kirkebogen om tvillingeparret Carl August Nielsen og Susanne Henriette Nielsen fortæller, at de er født den 9. oktober 1837, hjemmedøbt den 26. januar 1838 og frembragt i kirken den 15. maj 1838.

Hvorfor forældrene først bliver gift i 1840, altså tre år efter, tvillingerne bliver født, fremgår ikke.

Længere fremme i Fredericia Michaelis kirkebog ser jeg, at Maren og Carl Christian får et barn mere, inden de bliver gift i 1840. Datteren Maren Nielsen bliver født den 9. april 1839 og døbt i kirken den 4. august. Moderen er Maren Nielsen og barnefaderen 'Dagleier Carl Christian Nielsen'.

Optegnelsen er ikke mindst intereessant, fordi Carl Christians datter Johanne Frederikke Nielsen optræder blandt fadderne. 15-årige Johanne Frederikke, der jo er vores ane, og som vi har set er tjenestepige i Erritsø, har altså stadig kontakt til sin far. [Michaelis fødte kvinder 1831-1850, opslag 25]

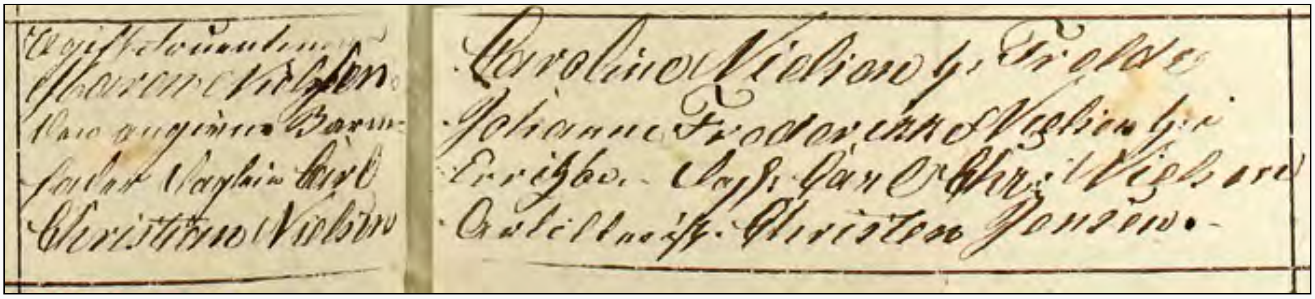

Ved dåben af Maren Nielsen i 1839 nævnes vores ane Johanne Frederikke Nielsen blandt fadderne. [Michaelis fødte kvinder 1831-1850, opslag 25]

Hele teksten ved dåben af Maren i 1839 er følgende: '1839 den 29. april, Maren Nielsen døbt i kirken d. 4. august 1839. Ugifte Fruentimmer Maren Nielsen, den angivne Barnefader Dagleier Carl Christian Nielsen. Faddere: **Caroline Nielsen tj Trelde, Johanne Frederikke Nielsen tj i Erritzøe**, **Dagl: Carl Chr: Nielsen**, Artillerist Christen Jensen. Moderen er Enke efter Rasphusfange Johan Ibsen'.

Ud over Johanne Frederikke Nielsen optræder også hendes søster Caroline Nielsen som fadder. Caroline og Johanne, født henholdsvis 1822 og 1824, er Carl Christian Nielsen døtre fra ægteskabet med Susanne Westerberg.

Som nævnt ovenfor bliver jeg i 2021 kontaktet af slægtsforsker Peter Sandbøl, der ligesom jeg nedstammer fra Susanne Henriette Westerberg og Carl Christian Nielsen, han fra parrets datter Sophie Kirstine Caroline f. 1822, jeg fra Johanne Frederikke f. 1824.

Det er altså netop Peters og mine aner Caroline f. 1822 og Johanne Frederikke f. 1824, der deltager i dåben af deres fars og Maren Nielsens datter Maren i 1839.

Baseret på disse oplysninger finder Peter Sandbøl Maren Nielsen og børnene i folketællingen 1840, kort før vielsen med Carl Christian Nielsen i oktober måned.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Norgesgade Westre Deel, No 563, 462, FT-1840, C6943
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Maren Nielsen 36 Enke Fattiglem
Ane M. Skram 14 Ugift Hendes Datter
Christian Møller 11 Ugift Hendes uægte Børn
Caroline Møller 8 Ugift Hendes uægte Børn
Carl Nielsen 3 Ugift Hendes uægte Børn
Susane Nielsen 3 Ugift Hendes uægte Børn
Maren Nielsen 1 Ugift Hendes uægte Børn

Maren Nielsen er født i 1801 og bliver i 1826 gift med Johan Ibsen Schram, der året før er afskediget som tambour ved Fynske Infanteriregiment. [Michaelis viede 1814-1831, opslag 14] Maren har i 1825 født datteren Anne Mette, og Johan Ibsen Schram er her udlagt som barnefader. [Michaelis fødte k 1815-1831, opslag 36]

Forholdet varer kun kort. Efter et tyveri idømmes Johan Ibsen Schram 10 måneder i forbedringshus i 1827, og da han løslades den 12. december, vender han ikke tilbage til hustruen Maren Nielsen. Sammen med Sidsel Kragh anklages Johannes Ibsen Schram i 1828 for tyveri. Hun idømmes 4 gange 5 dages fængsel på vand og dobbelt brød og han til 4 års arbejde i Rasphuset i København. [Højesteret Domprotokol 1828C-1829C, opslag 3]

Under fængselsopholdet bliver Johannes syg og dør af brystsyge (tuberkulose) den 10. marts 1830, kun 29 år gammel. [Tugt-, Rasp- og Forbedringshuset sygeprotokol 1829-1830, opslag 67]

Maren Nielsen har i mellemtiden fået en ny kæreste, skærsliber Christian Madsen Møller, og parret får i 1828 sønnen Christian Frederik Madsen Møller. Maren og skærsliberen bliver ikke gift, men får datteren Caroline Møller i 1832 og bor sammen i Norgesgade ved folketællingen 1834.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Norgesgade No 560, 561, 4de Familie, 720, FT-1834, C4923
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Christian Møller 47 Ugift Skiærsliber
Maren Nielsen 30 Enke ernærer sig med Spinderie
Anne Mette Nielsen 7 Ugift hendes Børn
Christian Møller 6 Ugift hendes Børn
Caroline Møller 2 Ugift hendes Børn

Et samliv uden for ægteskab er forargeligt i samtiden, og sammen med andre par, der har gjort sig skyldige i samme forseelse dømmes Maren og Christian for dette i 1835 og tvinges til at opgive forholdet.

Af domprotokollen fremgår, at de anklagede personer idømmes 5 dages fængsel på vand og brød, og derefter 'inden 4 uger efter Paalægets Forkyndelse uopholdeligen at forlade hinanden og Mændene at begive sig ud af Justitutionen'. Skærsliberen bliver altså sendt ud af byen, og Maren er i 1835 alene med sine 3 børn, Anne Mette f. 1825, Christian f. 1828 og Caroline f. 1832. [Fredericia Byfoged Domprotokol 1832-1844, opslag 58]

Det er Maren Nielsens historie, da hun i 1836 bliver kærester med enkemanden og vores ane Carl Christian Nielsen. Det er Peter Sandbøl, der har fundet oplysningerne om Marens baggrund.

Jeg gentager folketællingen 1840, kort før Maren og Carl Christian bliver viet i oktober måned.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Norgesgade Westre Deel, No 563, 462, FT-1840, C6943
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Maren Nielsen 36 Enke Fattiglem
Ane M. Skram 14 Ugift Hendes Datter
Christian Møller 11 Ugift Hendes uægte Børn
Caroline Møller 8 Ugift Hendes uægte Børn
Carl Nielsen 3 Ugift Hendes uægte Børn
Susane Nielsen 3 Ugift Hendes uægte Børn
Maren Nielsen 1 Ugift Hendes uægte Børn

De tre ældste børn er Marens fra henholdsvis ægteskabet med Johan Ibsen Schram (Anne Mette) og forholdet til Christian Madsen Møller (Christian og Caroline).

De tre yngste børn er Marens børn med Carl Christian Nielsen. Maren og Carl Christian bliver som nævnt ovenfor gift den 30. oktober 1840.

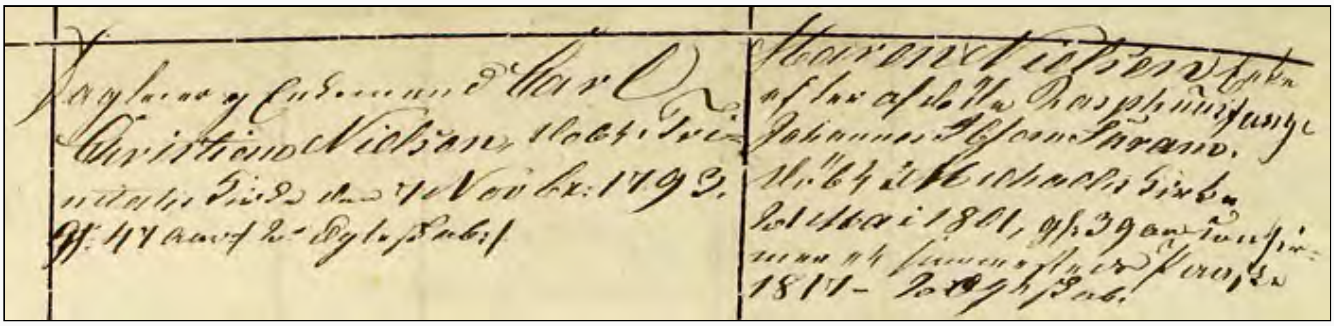

Enkemand Carl Christian Nielsen bliver gift med enken Maren Nielsen i Fredericia Michaelis den 30. oktober 1840. [Michaelis viede 1831-1844, opslag 19]

Carl Christian Nielsen registreres ved vielsen som 'Dagleier og Enkemand (...) **døbt i Trinitatis kirke den 7. November 1793**', og vi kan nu slå op i kirkebogen og se, hvem der er Carl Christian Nielsens forældre**.**

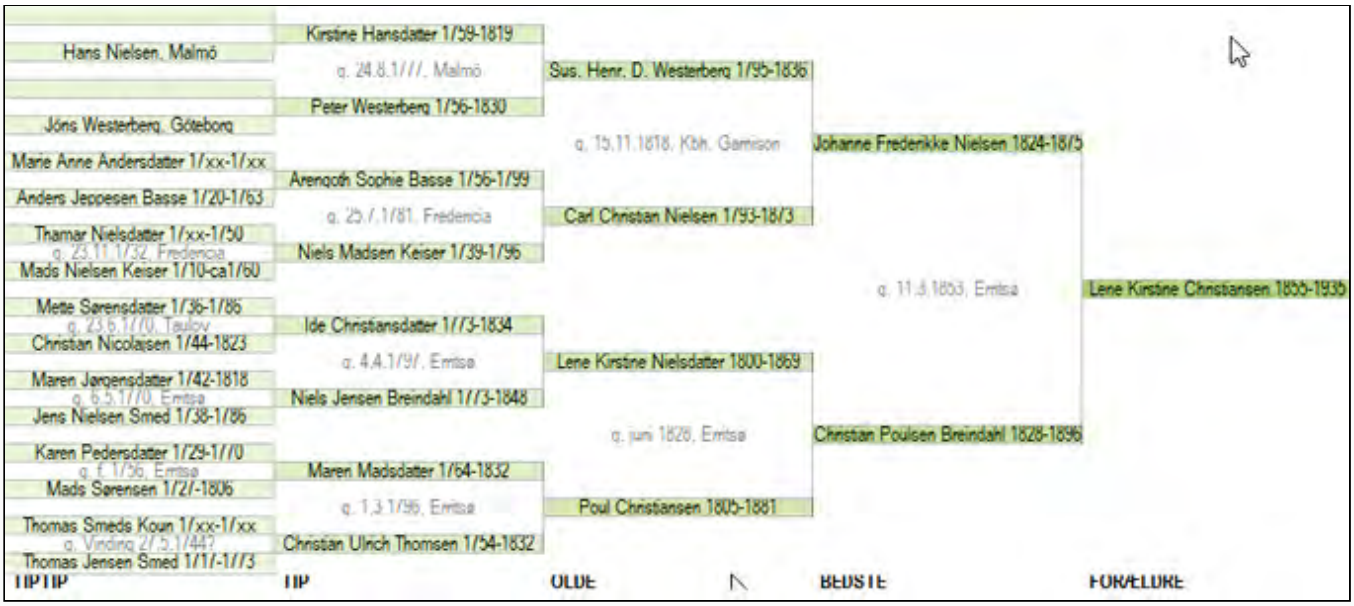

Anetavle for mormor Dortheas mor Lene Kirstine Christiansen f. 1855.

Carl Christian Nielsen af Fredericia.

Kirkebogen giver den oplysning, jeg har ledt efter i lang tid. Carl Christian Nielsen er barnefødt i Fredericia og døbt i Trinitatis kirke den 7. november 1793. Fantastisk.

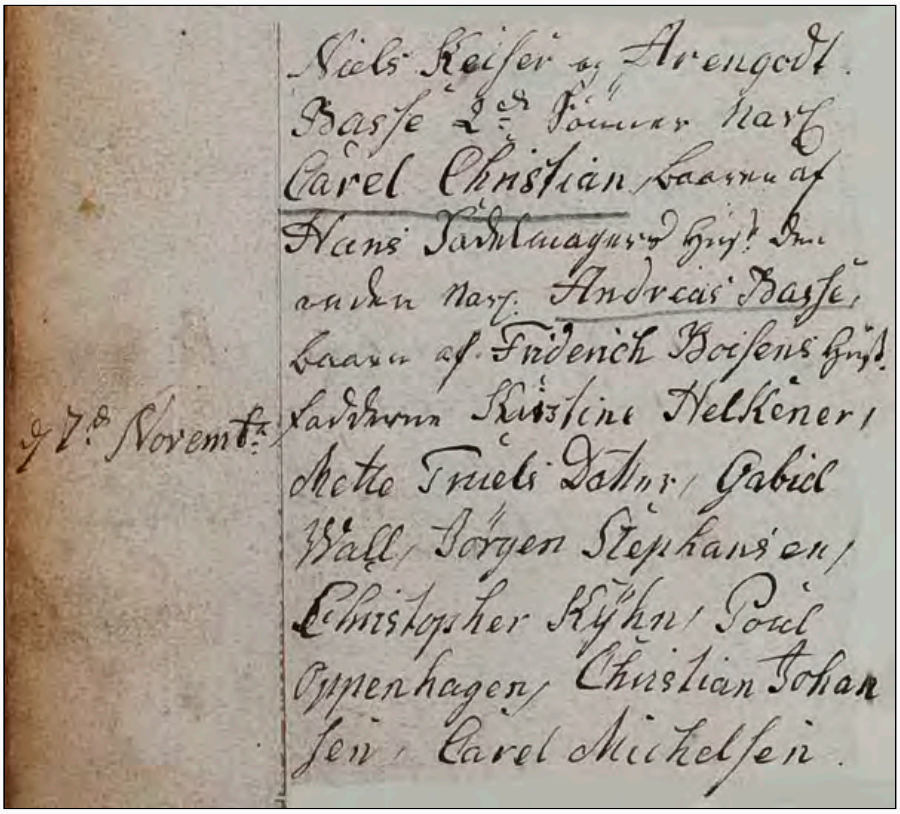

Klip fra Fredericia Trinitatis den 7. november 1793. [Trinitatis 1685-1805, opslag 165]

Forældrene er Niels Keyser og Arengodt Basse, og Carl Christian har en tvillingebror, Andreas Basse. Navnene på forældrene Keyser og Basse er ualmindelige, og jeg tænker umiddelbart, at her er det muligt at søge videre. Parret registreres i folketællingen 1787 som følger.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Prinsessegade (141), , FT-1787, C4465
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv:
Niels Madsen Kejser 50 Gift Huusbonde Bukse Skrædder
Arengoth Sophie Basse 31 Gift Hans Koun
Caroline Nielsdatter 16 Ugift Datter af 1.ste Ægteskab
Kierstine Nielsdatter 5 Ugift Datter af 2.et Ægteskab

Vores ane Carl Christian Nielsen bliver først født seks år senere i 1793, men parret har i 1787 to hjemmeboende børn, Caroline Nielsdatter på 16, som er Niels Kejsers barn fra første ægteskab, og Kierstine Nielsdatter på 5, som er parrets fælles barn.

Datteren er opkaldt efter Niels Keysers afdøde hustru, Kirstine Hansdatter. Vielsen med Kirstine Hansdatter ses ikke i kirkebogen, men det fremgår af en regnskabsbog for Trinitatis, at copulationen sker i januar 1765. [Fredericia Trinitatis Kirkeinspektion Regnskabsbog, Regnskabsåret 1764-1765, opslag 497] Senere samme måned døber parret den 25. januar 1765 sønnen Hans Matthias i Trinitatis kirke. [Trinitatis 1685-1805, opslag 129]

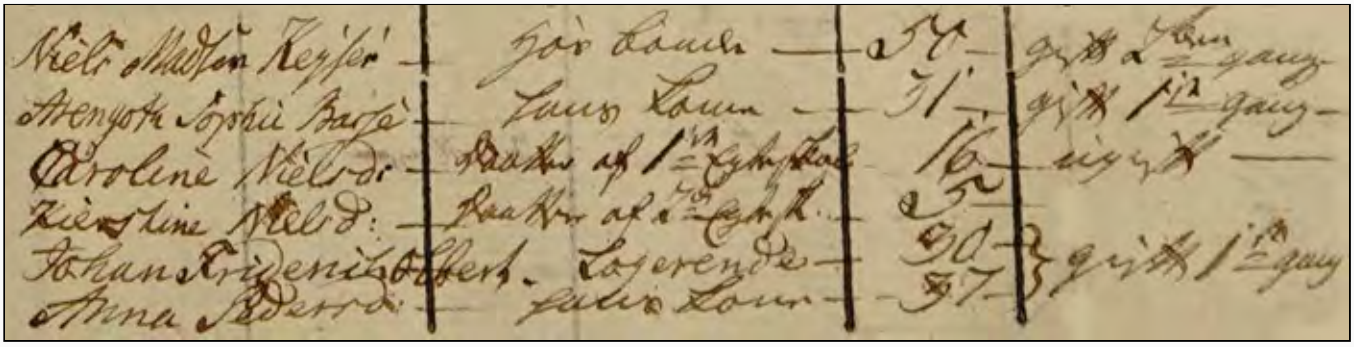

I originaldokumentet til FT-1787 ses, at Arengoth Sophie Basse er 31 år. [FT-1787, Prinsessegade 141, Fredericia]

I folketællingen 1787 i Dansk Demografisk Database oplyses alderen på hustruen Arengoth at være 51 år, men det er ikke korrekt. Jeg har tjekket originaldokumentet, og her står alderen faktisk opført som 31. [FT-1787, Prinsessegade 141, Fredericia] Jeg har derfor rettet hustruens alder til 31 i listen ovenfor.

Niels Madsen Keyser f. 1737 og **Arengoth Basse f. 1756** er det sjette af mormor Dortheas otte tip-oldeforældrepar. Niels Madsens navn skrives skiftevis som Keiser, Kejser og Keyser i kirkebogen.

At dømme efter alderen på den yngste datter og parrets fælles barn Kierstine Nielsdatter er Niels Keyser og Arengoth Basse formodentlig blevet gift omkring 1781, og det bliver bekræftet af kirkebogen.

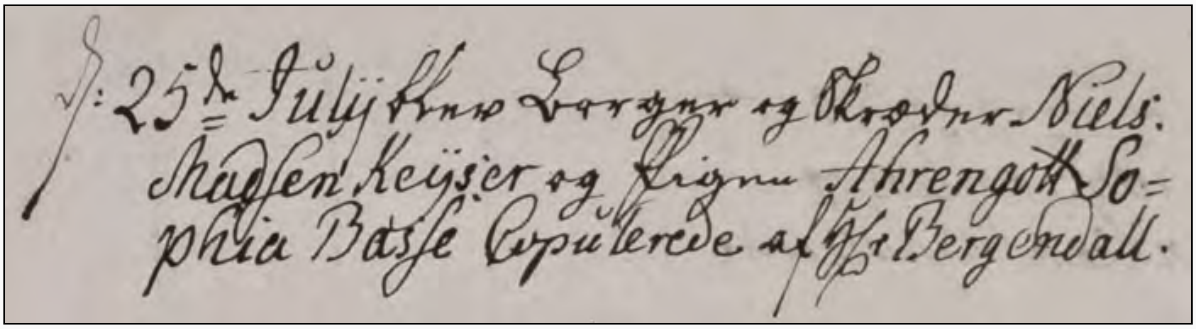

Den 25. juli 1781 blev borger og skræder Niels Madsen Keyser og pigen Ahrengott Sophia Basse copulerede. [Michaelis 1764-1814, opslag 326]

Niels Madsen Keyser og Arengoth Basse bliver gift i Michaelis kirke den 25. juli 1781. Fem måneder senere døber parret deres datter Christina Catharina. [Michaelis 1764-1814, opslag 85] Arengoth har altså været gravid, da hun bliver gift med enkemanden Niels Madsen Keyser den 25. juli. Skræderens første hustru Kirstine Hansdatter dør som 51-årig i februar 1781. [Michaelis 1764-1814, opslag 260]

Fra optegnelsen ovenfor ved vi, at Niels Keyser og Arengoth Basse døber tvillingerne Carl Christian og Andreas i 1793, og for at se, om der er andre børn i familien, prøver jeg, om parret optræder i den næste folketælling i 1801. Det gør de ikke, og jeg finder dem heller ikke i andre sogne end Fredericia.

Begge forældrene dør, inden Carl Christian og Andreas fylder syv år i 1800. Registreringerne af døde i sognet er ekstremt kortfattede i Trinitatis kirkebog i disse år. Hver afdød får blot en enkelt tekstlinje med meget få oplysninger.

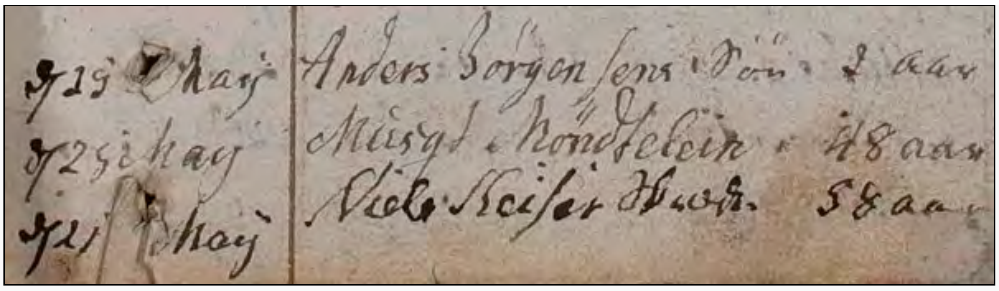

Niels Keiser Skræder bliver begravet den 27. maj 1796, 58 Aar. [Trinitatis 1685-1805, opslag 208]

Niels Kejser dør som 58-årig i 1796. Han og hustruen modtager fra 1793 fattighjælp fra Legels Legat til husarme, fra Kancelliråd Marcussens Legat og fra indsamlinger i forbindelse med kongens fødselsdag. Da Arengoth Basse bliver alene med børnene i 1796, får hun fattighjælp fra det offentlige i form af 2 Rdl om ugen. Hun karakteriseres i den forbindelse som 'en svagelig Koun, har mange smaa Börn'.

Det er Peter Sandbøl, der har fundet materialet om fattigvæsenet. [Stregkode 8038106911 – D-06 974 Fattigvæsenet – Bilag til fattigregnskaber 1791-1819]

Niels Kejsers Enke modtager i årene 1797-1799 2 Rdl om ugen i fattighælp.

Arengoth Basse er som nævnt svagelig og dør i 1799, kun 43 år gammel. Kirkebogen nævner hverken hendes navn eller alder. Hun står blot opført som 'Niels Kejsers Enke'.

Niels Kejsers Enke bliver begravet den 9. juli 1799. [Trinitatis 1685-1805, opslag 209]

Tvillingerne Andreas og Carl Christian er hermed som kun 5½-årige forældreløse. Jeg finder ikke umiddelbart Carl Christian i folketællingen 1801, men Andreas Keyser er som 7-årig registreret i denne husholdning i Vendersgade.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia Købstad, Vendersgade 479, 489, FT-1801, C0096
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Frantz Holler 34 Gift Hosbonde Corporal ved regimentet
Caroline Elisabeth 31 Gift Hans kone
Anna Sophia 2 Ugift Deres datter
Andreas Keyser 7 Ugift Konens broder
Hans Winter 27 Ugift Inqvarteret Corporal ved fynske infant. regiment

Hustruen Caroline Elisabeth f. 1770 er Niels Madsen Keysers datter fra første ægteskab og dermed halvsøster til Andreas og Carl Christian.

Som nævnt ses Carl Christian ikke i folketællingen 1801 – men protokoller fra fattigvæsenet opsporet af Peter Sandbøl fortæller, at brødrene er i pleje hos først en hr. Rüttel og fra 1804 en Christian Bark, og at de faktisk vokser op sammen. Christian Bark modtager om ugen i fattighjælp 2 mark og 8 skilling for hver af drengene indtil deres konfirmation i 1808.

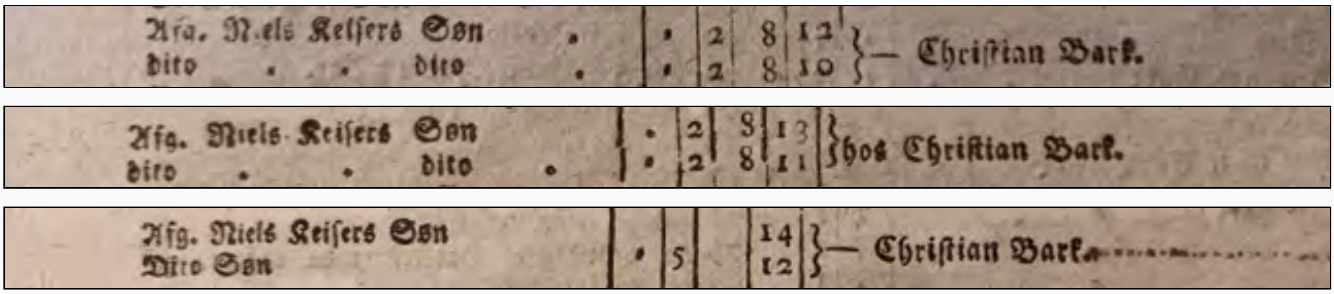
Afg. Niels Keisers Søn . | . | 2 | 8 | 12 } — Christian Bark.
dito . . dito . | . | 2 | 8 | 10 }

Afg. Niels Keisers Søn | . | 2 | 8 | 13 } hos Christian Bark.
dito . . dito . | . | 2 | 8 | 11 }

Afg. Niels Keisers Søn | . | 5 | | 14 } — Christian Bark.
Dito Søn | | | | 12 }

Afg. Niels Keisers sønner er i pleje sammen hos Christian Bark, her i 1805, 1806 og 1807. [Materiale fra Peter Sandbøl]

Tvillingerne registreres af en eller anden grund konsekvent med forskellig alder. Det samme er tilfældet i kirkebogen, da Carl Christian og Andreas bliver konfirmeret i 1808.

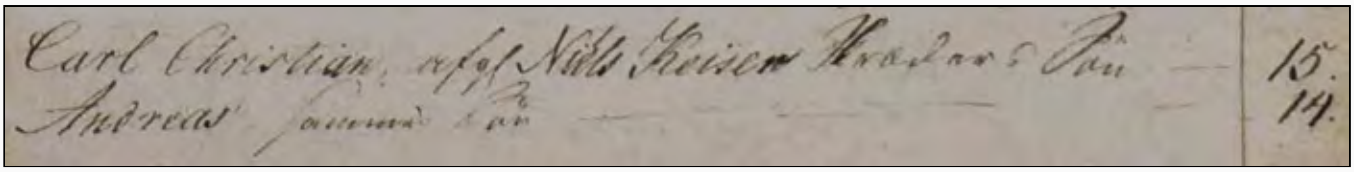
Carl Christian, afgl. Niels Keisers Skræders Sön — 15.
Andreas sammes Sön — 14.

Carl Christian og Andreas konfirmeres i 1808. [Michaelis 1787-1831, opslag 343]

'Carl Christian afgangne Niels Kaiser Skræders Sön og Andreas, sammes Sön' bliver konfirmeret i Michaelis kirke i 1808. Drengene registreres som henholdsvis 15 og 14 år, altså med en aldersforskel på et år, men vi ved jo, at de er tvillinger og begge født i 1783.

Andreas bogføres ved de følgende folketællinger med navnet Andreas Nielsen Basse, i 1834 som daglejer og gift med Anne Fridericha Buchmann.

Carl Christian bliver som professionel soldat i 1818 gift med Susanne Henriette Dorthea Westerberg. Hustruen dør i 1836, og efterfølgende bliver Carl Christian Nielsen, som vi har set ovenfor, i 1840 gift med Maren Nielsen.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Vendersgade, Raadshuus, 513.3, FT-1845, B7984
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Carl C Nelsen 53 Gift Dagleier Fredericia
Maren Nelsdatter 43 Gift Hans kone Fredericia
Hans Peter Nelsen 13 Ugift Deres barn Fredericia
Caroline Møller 13 Ugift Deres barn Fredericia
Carl Agust Nelsen 7 Ugift Deres barn Fredericia
Susanne Nelsen 7 Ugift Deres barn Fredericia

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Fredericia, Riddergade No. 282, 313-F2, FT-1850, C3833
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Carl Nielsen 63 Gift Dagleier (reist bort fra Kone og Børn) Fredericia
Maren Nielsen 45 Gift hans Kone Fredericia
Carl August Nielsen 12 Ugift deres Børn Fredericia
Susanna Henriette Nielsen 12 Ugift deres Børn

I folketællingen 1850 er sætningen ud for Carl Nielsens navn 'rejst bort fra Kone og Børn' streget over, men der har nok været krise i familien på dette tidspunkt.

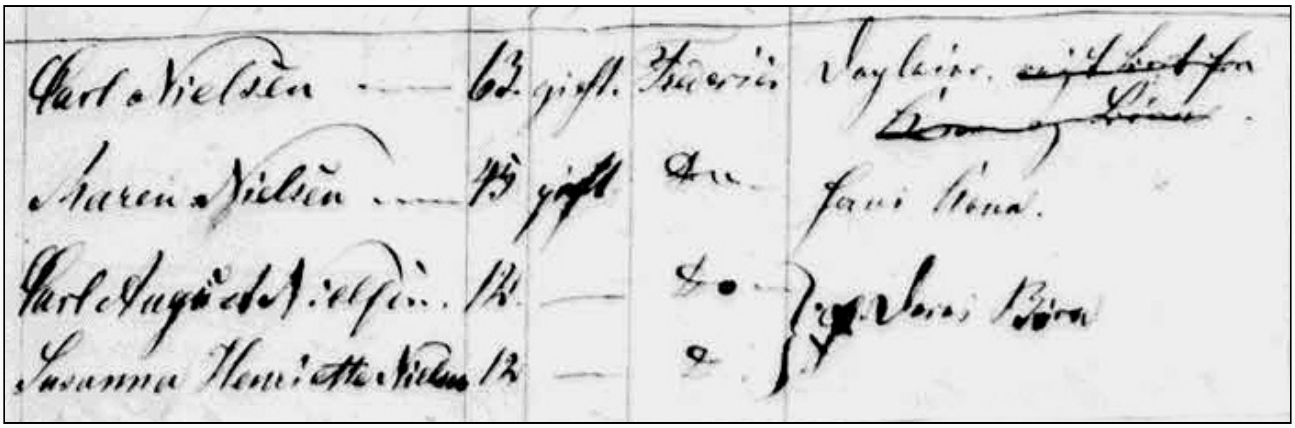

Folketællingen 1850 på adressen Riddergade 282. Sætningen ud for Carl Nielsens navn 'rejst bort fra Kone og Børn' streget over. [Folketælling 1850, Riddergade Fredericia]

I folketællingen 1860 registreres en 'Carl Nielsen Basse' som enkemand, 70 år gammel, og logerende hos en familie Kragh på den søndre del af marken ud mod Erritsø.

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Sundegade, Oldenborgsgade og den søndre del af Marken, nemlig mellem Chauseen og Erritsø Mark og søn, Forhus, 516, FT-1860, D6354
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Thomas Randigau Kragh 39 Gift Avlsbruger Erritsø Sogn, Vejle Amt
Gertrud Johansen 35 Gift Hans Kone Børup, Taulov Sogn, Vejle Amt
Ellen Margrethe Kragh 11 Ugift Deres Barn Fredericia
Jensine Kragh 9 Ugift Deres Barn Fredericia
Caroline Kragh 7 Ugift Deres Barn Fredericia
Karen Bendixen Kragh 4 Ugift Deres Barn Fredericia
Jens Bendixen Kragh 2 Ugift Deres Barn Fredericia
Carl Nielsen Basse 70 Enkemand Skomager Fredericia

Det er vores ane, Carl Christian Nielsen, tidligere korporal, senere daglejer, og nu skomager, i hans livs efterår. Carl Christian bruger her i 1860 Basse-navnet. Da vi ovenfor første gang møder Carl Christian Nielsen, nævnes han blandt fadderne ved en barnedåb og omtales som Skomager Svend. Ringen er altså sluttet, når han i FT-1860 registreres som Skomager.

Slægtsforsker Peter Sandbøl har fundet registreringen af Carl Christians død i kirkebogen og har desuden lokaliseret ham i folketællingen 1870 (som ikke er indtastet).

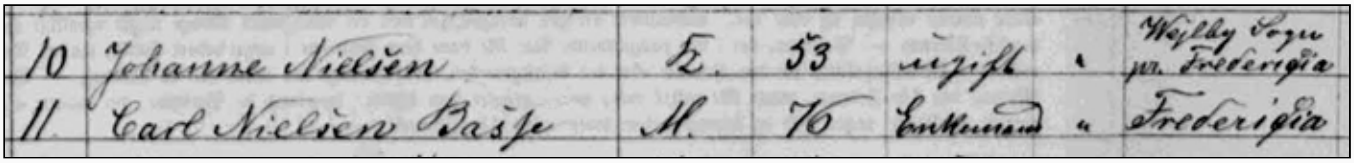

Fredericia Købstad, Dronningensgade No 24 Byens Fattiggaaard og Sygehus, FT-1870. [FT-1870, opslag 51]

Vejle, Elbo, Fredericia Købstad, Dronningensgade No 24 Byens Fattiggaaard og Sygehus, FT-1870
No 10 Johanne Nielsen 53 ugift Fattiglem Vejlby Sogn pr Fredericia
No 11 Carl Nielsen Basse 76 Enkemand Fattiglem Fredericia

Carl Christian Nielsen dør i 1873 og registreres i kirkebogen som følger: 'Død 17 Novbr: 1873, bgr 20 Novbr: 1873, Carl Christian Basse (Enkemand) Fattiglem i Fredericia, 80 År, Alderdomssvaghed (Fattigjord)'. [Fredericia Trinitatis døde m 1832-1847, opslag 16]

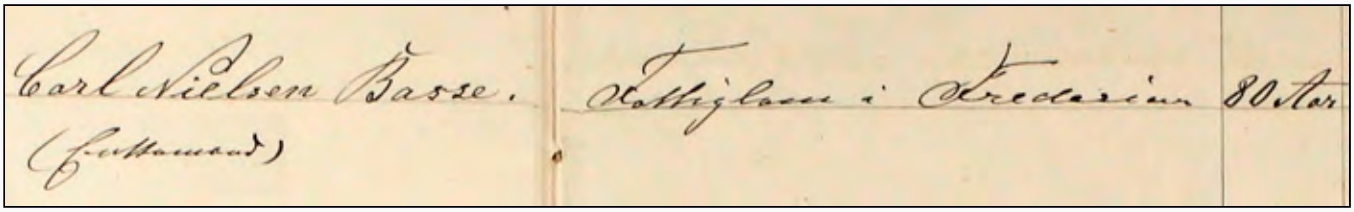

Carl Christian Nielsen begraves fra Fredericia Trinitatis den 20. november 1873. [Fredericia Trinitatis døde m 1832-1847, opslag 16]

Trinitatis kirke, november 2021. [Mit eget foto]

Keyser af Fredericia.

Carl Christian Nielsens forældre Niels Keyser og Arengoth Basse bliver som nævnt ovenfor gift den 25. juli 1781. Fem måneder senere døber parret deres datter Christina Catharina. [Michaelis 1764-1814, opslag 85]

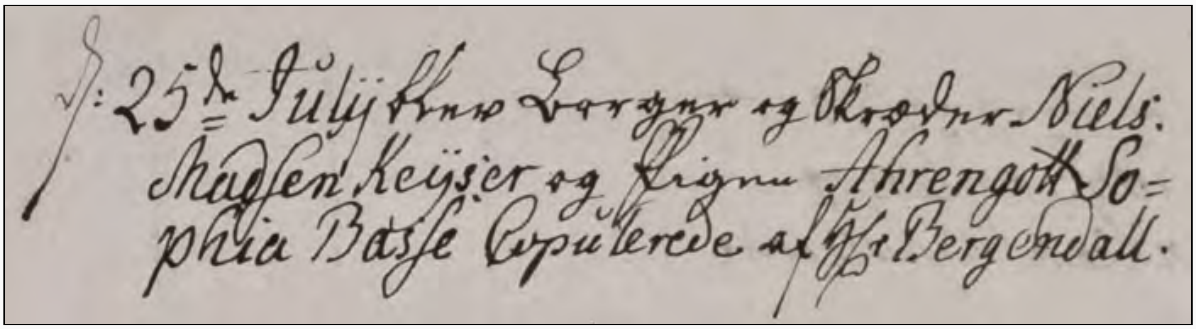

Den 25. juli 1781 blev borger og skræder Niels Madsen Keyser og pigen Ahrengott Sophia Basse copulerede. [Michaelis 1764-1814, opslag 326]

Parret får i perioden indtil 1793 7 børn:
Christina Catharina f. 1781 [Michaelis 1764-1814, opslag 84]
Tamar Marie f. 1783 [opslag 93]
Carl Christian Fønns f. 1786 [opslag 103]
Tamar Marie f. 1787 [Trinitatis 1685-1805, opslag 154]
Carl Friederich f. 1792 [opslag 132]
Carl Christian f. 1793 [Trinitatis 1685-1805, opslag 165]
Andreas f. 1793 [Trinitatis 1685-1805, opslag 165]

Carl Christian f. 1786 og Carl Friederich f. 1792 dør som spæde. Ellers ville vores ane Carl Christian næppe have fået navnet Carl. Også Tamar Marie f. 1783 dør som spæd. Hun begraves fra Michaelis den 1. april 1785 som 'Skræder Niels Madsen Keysers Barn navnl. Thamar gl. 1¼ Aar'. [Michaelis 1764-1814, opslag 271]

I følge kirkebogen er Niels Keyser Skræder 58 år, da han dør i 1796. Det betyder, at han er født omkring 1737-1738, muligvis i Fredericia. Jeg åbner Trinitatis kirkebog, og minsandten: Niels er døbt her i januar

1737.

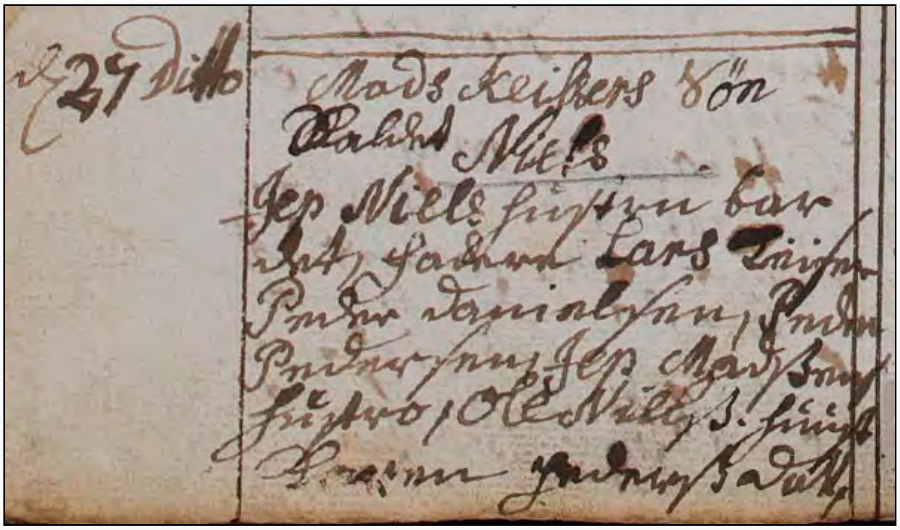

Niels Keyser døbt den 27. januar 1737. [Trinitatis 1685-1805, opslag 90]

'Mads Keysers Søn kaldet Niels' bliver døbt i Trinitatis kirke den 27. januar 1737. Moderens navn er ikke nævnt.

Den nævnte søn dør som spæd, og efterfølgende oplyser Peter Sandbøl, at vores ane Niels Keyser bliver døbt i Trinitatis to år senere i december 1739.

Niels Madsen Keyser I omtales i kirkebogen som 'Mads Keysers Sön Niels' og bliver begravet fra Trinitatis den 15. februar 1737. [Trinitatis 1685-1805, opslag 193] Niels Madsen Keyser II bliver døbt i Trinitatis den 6. december 1739. [Trinitatis 1685-1805, opslag 94]

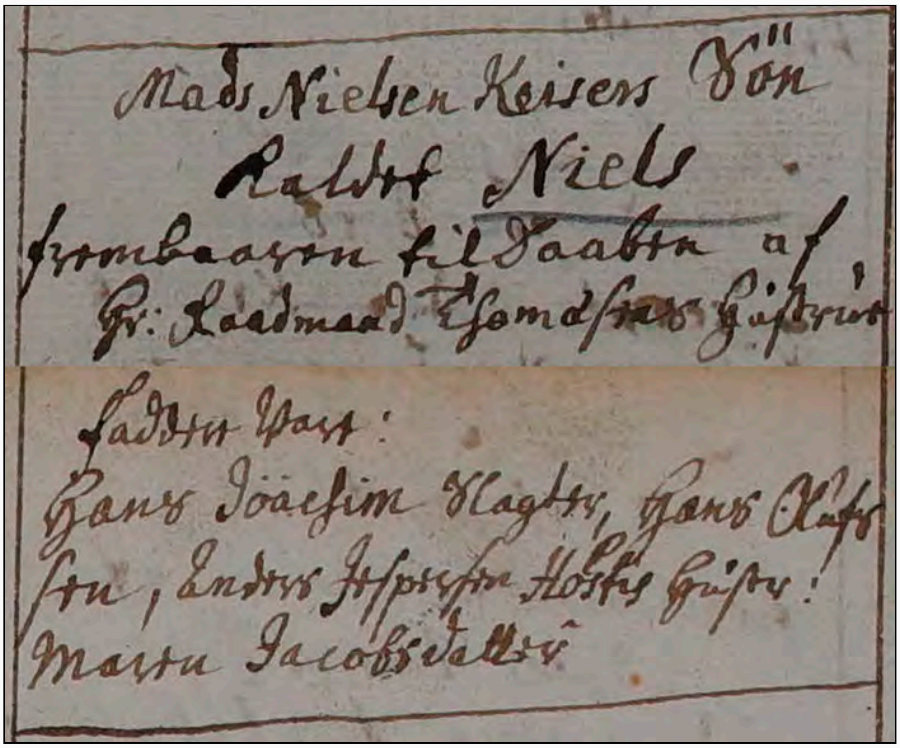

Niels Keyser døbt den 6. december 1739. [Trinitatis 1685-1805, opslag 94]

For at finde navnet på moderen undersøger jeg, om Mads Keyser er gift i Fredericia, og det er han. Trolovelsesoptegnelsen for 'Matz Nielsen Keiser' ses i Michaelis kirkebog 1732. Trolovelsen finder sted den 3. oktober og vielsen den 23. november. [Michaelis 1708-1764, opslag 147]

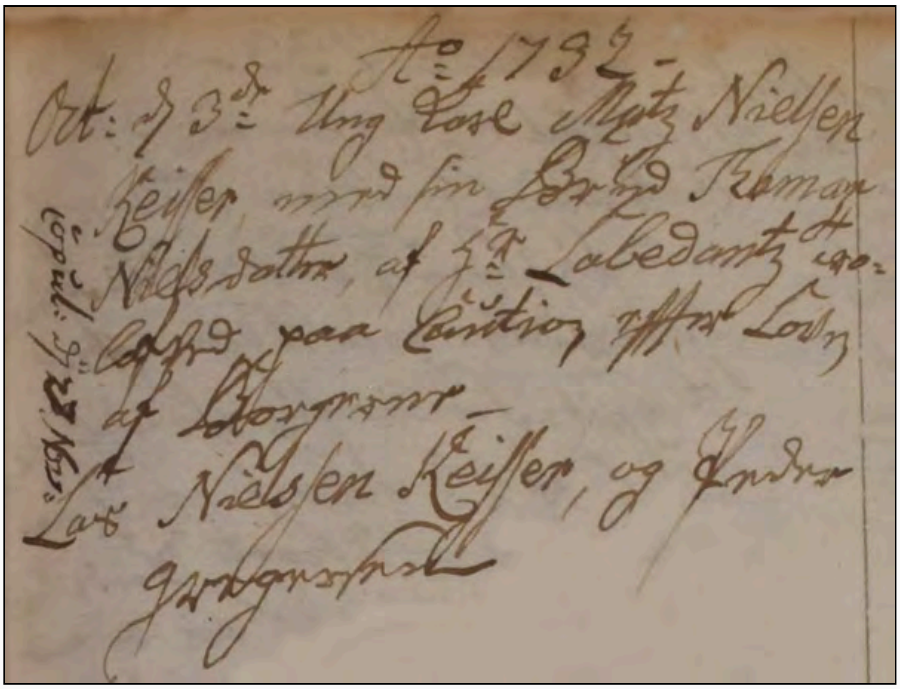

Mads Nielsen Keyser troloves den 3. oktober 1732 – og 'copul. d. 23. Nov'. [Michaelis 1708-1764, opslag 147] Her i ny affotografering fra 2024.

Mads Keysers tilkommende er en Nielsdatter, men det er svært at læse hendes fornavn. Det ser ud som om, navnet er 'Thomae', men det lyder forkert. Jeg prøver at hente hjælp i DIS-forum, men her får jeg det samme bud, Thomae.

Pludselig slår det mig, at navnet er Thamar. Som vi har set ovenfor, får Mads Nielsen Keysers søn, Niels Madsen Keyser, i 1783 en datter, der døbes Tamar Marie. Thamar er i følge kristendom.dk et gammeltestamentligt sted- og kvindenavn, som betyder palmetræ. Absalons datter hed Thamar.

Hele teksten er som følger: '1732, Oct, d 3. Ungkarl Matz Nielsen Keisser med sin Brud Thamar Nielsdatter, af Hr Lobedantz Trolovede på Caution efter Loven af Borgerne Las Nielssen Keisser og Peder Gregersen. Copul: d. 27 (23) Nov:' [Citeret fra materiale tilsendt i marts 2022 af Peter Sandbøl]

Mads Keysers datter Thamar f. 1783 er opkaldt efter sin farmor. Datteren dør som nævnt ovenfor kun 1¼ år gammel i 1785. [Michaelis 1764-1814, opslag 271] Hun efterfølges i december 1787 af en søster, der får samme navn, Tamar Marie. [Trinitatis 1685-1805, opslag 154]

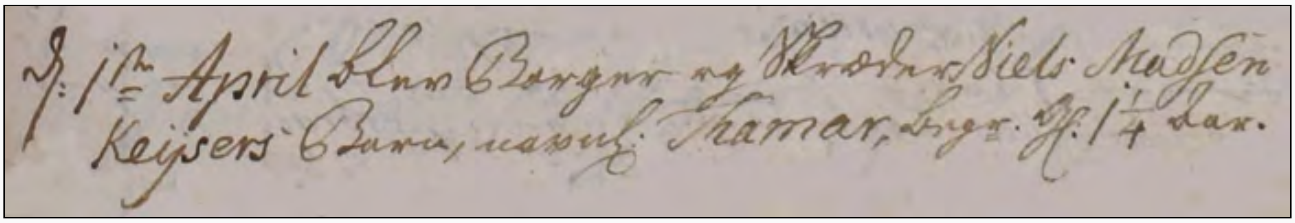

Niels Madsen Keysers datter Thamar dør i 1785, kun 1¼ år gammel. [Michaelis 1764-1814, opslag 271]

Niels Madsen Keysers forældre er altså **Mads Nielsen Keyser** og **Thamar Nielsdatter**, som bliver gift i Fredericia Michaelis den 23. november 1732. Dermed har vi sat navne på yderligere et af mormor Dortheas 16 2xtip oldeforældrepar.

Parret får i følge Peter Sandbøls artikel 'Kayser af Fredericia i 1600- og 1700-tallet' (Personalhistorisk Tidsskrift 2025) følgende børn sammen:

1. Anne Margrethe Madsdatter, døbt 28.3 1733 i M
2. Cathrine Magdalene Madsdatter, døbt 18.4.1734 i M
3. Marie Madsdatter, døbt 17.9.1735 i T, † e. 29.3.1763
4. Niels Madsen, døbt 27.1.1737 i T, begr. 15.2.1737 i T
5. Jens Madsen, døbt 9.3.1738 i T,
6. Niels Madsen Keyser Skrædder, døbt 9.12.1739, begr. 21.5.1796 i T.

Thamar Nielsdatter dør i 1750 og bliver begravet fra Trinitatis kirke den 9. juli. Kirkebogen er kortfattet og omtaler hende som 'Mads Keisers Hustru Thamar' uden aldersangivelse eller andre detaljer. [Trinitatis 1685-1805, opslag 197]

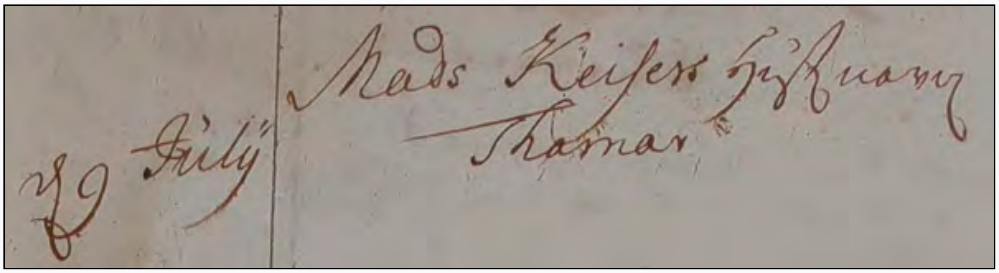

Thamar Nielsdatter bliver begravet fra Trinitatis kirke den 9. juli 1750. [Trinitatis 1685-1805, opslag 197]

Efter hustruens død bliver Mads Keyser i december samme år trolovet med Elisabeth Jensdatter. Parret bliver gift i Michaelis den 11. marts 1752. [Michaelis 1708-1764, opslag 161]

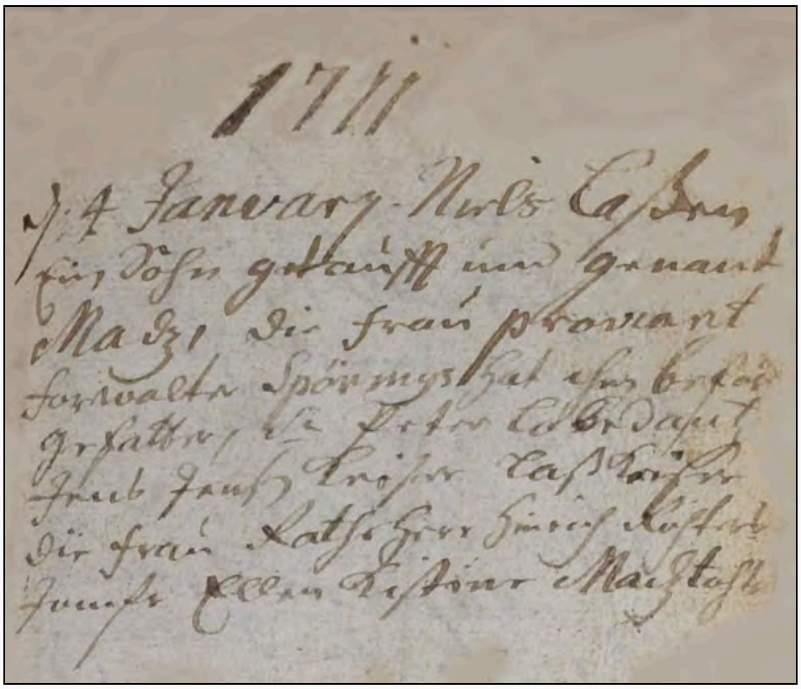

1711, 4. Januar. Niels Lassen ein Sohn getauftt und genant Madz. Die frau proviant-forvalter Spörrings hat ihm befordert. Gefatter; Sr Peter Lobedants, Jens Jensen Keiser, Laß Keiser, die frau Rathsherr Henrich Richter, Jomfr. Ellen Kirstine Madztochter.
[Michaelis 1694-1729, opslag 69]

Mads Nielsen Keyser er født i 1710 og bliver døbt i Michaelis den 4. januar 1711. [Michaelis 1694-1729, opslag 69]

Der er et par interessante navne blandt fadderne. Peder Samuelsen Lobedanz f. 1682 er søn af købmand i Fredericia Samuel Lobedanz. Han bliver cand. theol. i 1706 og har embedet som residerende kapellan for Sct. Michaelis og Erritsø sogne fra 1718 til 1733. Heinrich Richter er indvandret fra Wismar i Tyskland og rådmand i Fredericia. Hans hustru, som nævnes blandt fadderne, er Ellen Lautrup. Også Richter er købmand og nævnes i flere kilder som en af byens rigeste mænd.

Tegning af Michaelis kirke, 1955. [arkiv.dk]

Slægtsforsker Peter Sandbøl oplyser, at Mads Nielsen Keyser er søn af **Anne Jensdatter Keyser** og Niels Larsen. Parret bliver gift cirka 1697. Efter vielsen omtales også Niels Lassen med navnet Keyser i kilderne, altså **Niels Lassen Keyser**. Dette par er yderligere et af mormor Dortheas 32 3xtip oldeforældrepar.

Anne Jensdatter Keyser er født i 1666 og lever til juli måned 1722, hvor hun bliver begravet fra Michaelis kirke den 13. juli. 'Niels Lassens Hustru, Navnl. Anna Jensdatter 56 Aar og 3 Maaneder gammel, af En Hendes Indqvarterede Soldater Myrt, og her paa Kirkegaarden begraft'. [Michaelis 1708-1764, opslag 205]

Anne Jensdatter Keyser er altså blevet 'myrt', dvs. **myrdet**, af en af sine indkvarterede soldater. Peter Sandbøl har ledt efter en nærmere omtale af mordet, men der ses ingen sag i Justitsprotokollen.

Anne Jensdatter Keyser er 56 år og 3 måneder gammel og dermed født i 1666.

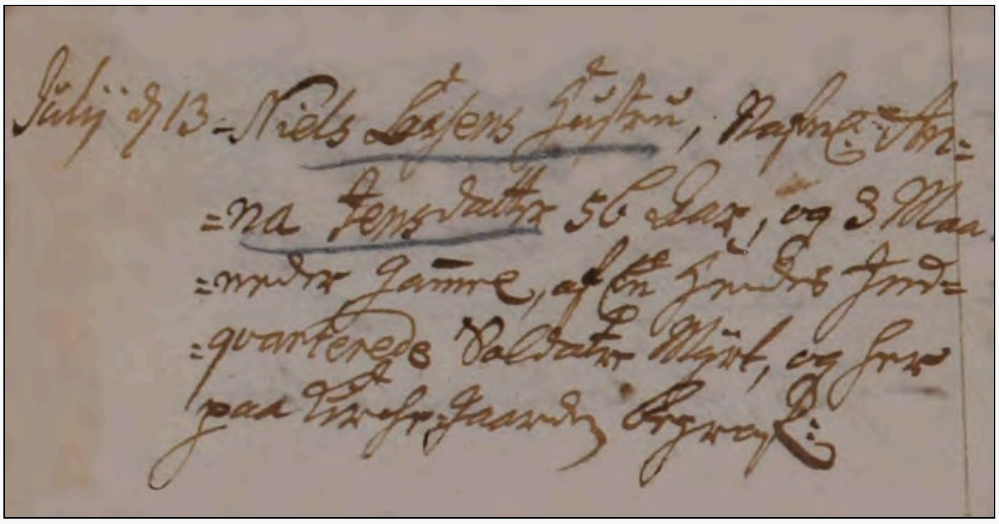

Anne Jensdatter Keyser bliver i juli 1722 myrdet af en af sine indkvarterede soldater. [Michaelis 1708-1764, opslag 205]

Niels Larsen Keyser lever til april 1740. 'Niels Lassen Keiser, 82 Aar gammel'. [Michaelis 1708-1764, opslag 226] Hvis den nævnte alder er korrekt, er Niels Lassen født i 1658.

Anne Jensdatter er datter af **Jens Jensen Keyser**, som er en af mormor Dortheas 64 4xtip oldefædre. Jens Jensen Keyser er en af de første borgere i fæstningsbyen Fredericia, der er grundlagt i 1650.

I 1718 nævnes i Fredericia Rådstuebog, at 'Lars Jensen Kejser hans afdøde fader Jens Jensen Kejser forhen var en af de første Borgere som udi Byen indfløtt'.

Jens Jensen Keyser nævnes flere gange som Tingmand i Fredericias ældste Tingbog, der starter i 1662, og Peter Sandbøl har fundet, at han nævnes første gang den 16. oktober 1665, altså kun få år efter grundlæggelsen af byen.

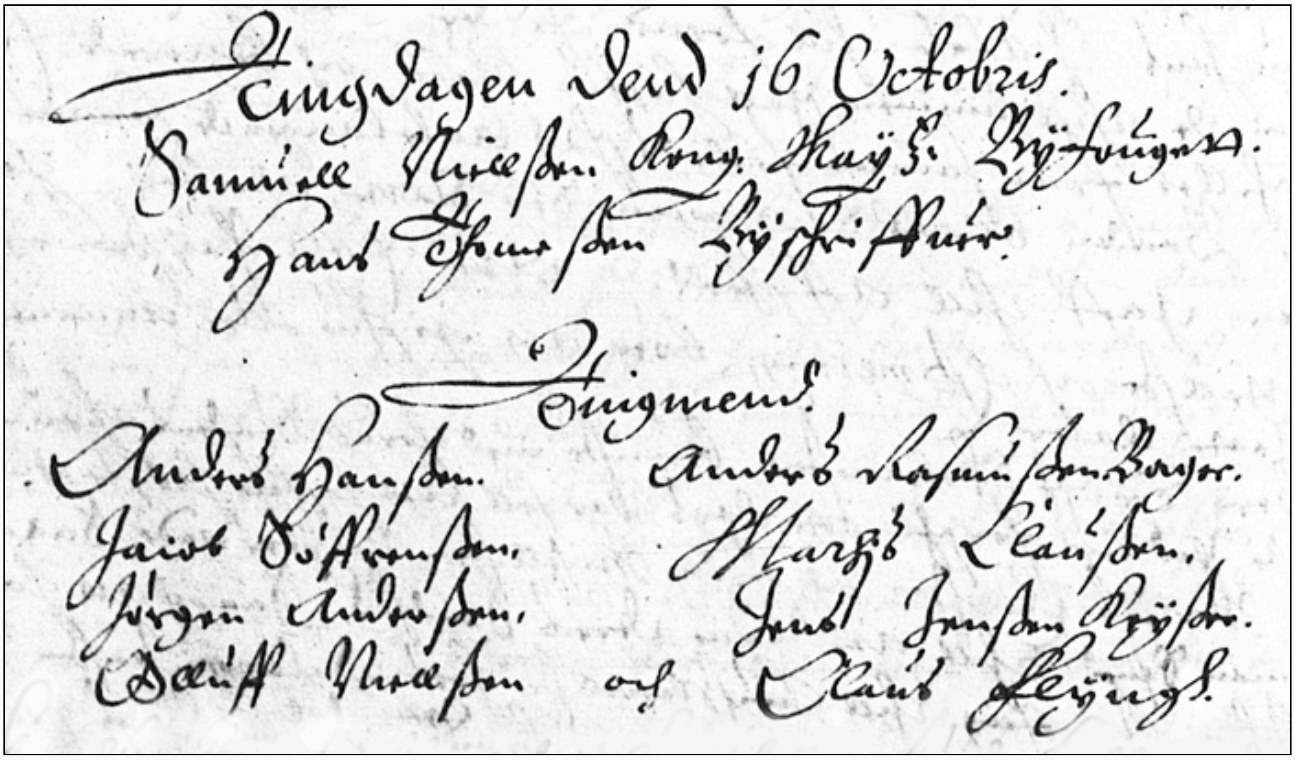

Jens Jensen Keyser nævnes som Tingmand den 16. oktober 1665. [Fredericia Justitsprotokol 1662-1667, opslag 237]

I klippet fra tingbogen ovenfor står Jens Jensen Keyser opført som det tredje navn i højre kolonne. Navnene i venstre række er Anders Hanssen, Jacob Söffrensen. Jörgen Anderssen og Olluff Nielssen og i højre række Anders Rasmussen Bager, Marchus Claussen, Jens Jensen Keyser og Claus Flyegl.

Jens Jensen Keyser er en af de bønder fra Ullerup sogn, der tvangsflyttes til fæstningsbyen i forbindelse med dens grundlæggelse. Peter Sandbøl har gennemsøgt samtidige tingbøger og markbørger for at lokalisere beliggenheden af Jens Keysers jorder, og undersøgelserne viser, at Jens Keyser som selvejer har haft marker ved landsbyen Rerslev vest for Stovstrup, se nedenstående kort.

Jens Keysers jorder lå inden for det område, der er markeret med blå linjer. Jens ejede nogle af agrene og var en del af det bondefællesskab, som dyrkede hele området.

Landsbyen Stovstrup ligger vest for Fredericia, kun 3 km fra Volden og Prinsens Port.

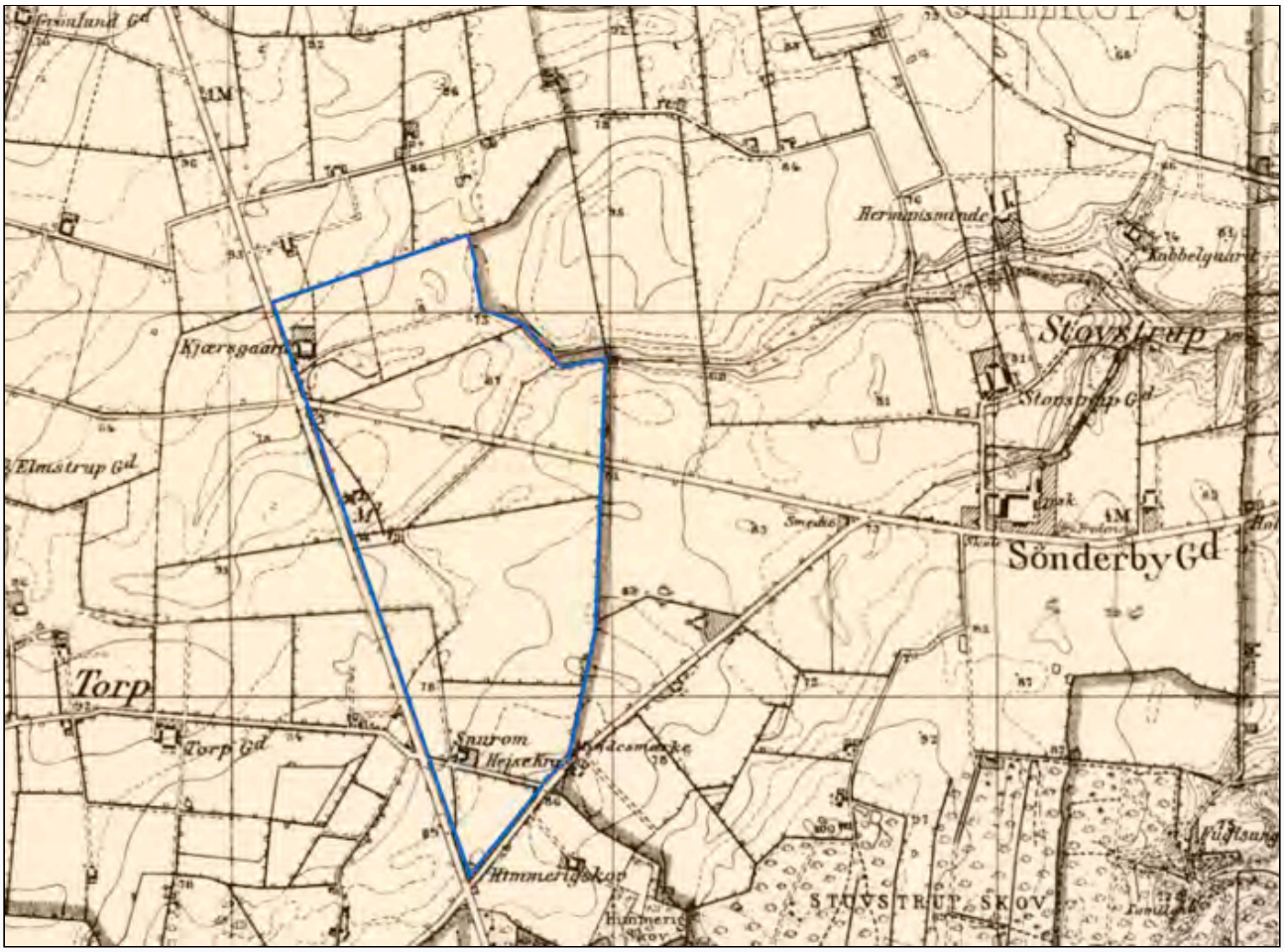

Udsnit af tysk målebordskort fra cirka 1944. Jens Jensen Keysers jorder ligger inden for de blå linjer uden at dække hele området. [Deutsche Heereskarte Dänemark 1:25 000, Fredericia]

Landsbyen Rerslev bliver ligesom Ullerup sogn nedlagt i forbindelse med anlæggelsen af fæstningsbyen, og stednavnet Rerslev forsvinder fra landkortet i midten af 1700-tallet.

Samtidig med nedlæggelse af Ullerup sogn blev det besluttet også at nedrive sognets kirke. Imod talte, at kirken var velholdt og stor og i langt bedre stand end de nærliggende kirker i Bredstrup og Kongsted. Men da bønderne i sognet var flyttet ind i den nyanlagte fæstningsby i årene 1653 til 1654, var sagen klar. Ullerup kirke blev nedlagt og nedrevet.

Nogle af stenene blev transporteret til Fredericia og brugt ved bygningen af Trinitatis kirke. Det gælder blandt andet nogle kvadersten med indhuggede menneskefigurer, som i dag ses ved kirkens indgang. Også døbefonten blev ført til byen og bruges stadig i Trinitatis kirke.

Døbefonten fra den nedlagte Ullerup kirke bruges i Fredericia Trinitatis kirke, november 2021. [Mit eget foto]

Ullerup kirketomt er markeret i landskabet i udkanten af Fredericia med nedlagte sten, der markerer omridset af bygningen. Pladsen er omgivet af en bøgehæk, og foran anlægget står en mindesten over kirken og de mennesker, der er begravet på den nedlagte kirkegård. Mindestenen er rejst i 1912.

Mindesten ved Ullerup kirketomt, april 2022. [Mit eget foto]

Teksten på mindestenen er følgende.

ULLERUP
KIRKEBAKKE

FREDLØSE I JER FJÆLE
PAA SIDSTE HVILESTED
GUD GIVE EDERS SJÆLE
MAA EJE HIMLENS FRED

KIRKEN INDFLYTTET
TIL FREDERICIA 1654

Beliggenheden af de forsvundne landsbyer Rerslev og Husby har beskæftiget flere historikere gennem tiden, og Sandbøl citerer i et dokument om Jens Jensen Keysers baggrund i Ullerup sogn lokalhistorikeren J. J. Ravn for følgende.

Af nogle Jorder i Ullerup sogn Nord og Vest for Stovstrup svares Tiende til Præsteembedet i Bredstrup. I Aarbogen for "Dansk Kulturhistorie" 1894 oplyses, at dette hidrører fra, at der i gamle Dage har ligget 2 Byer i sognet: Husby og Rerslev, hvis Jorder delvis har ligget i Bredstrup og Ullerup sogne. Rerslev skal have ligget mellem Stovstrup og Kærsgaard, Navnet nævnes i gamle Skøder fra 1770-80, og Sagnet siger, at en større Gaard, "Rerslevgaard" har ligget nordlig på den Mark, der hører til Sønderbygaard, som kaldes Ruglykke. Husby derimod lå Nord for Stovstrup og Kobbelgaard. [J. J. Ravn 'En historisk-topografisk beskrivelse af sognene i Holmans og Elbo herreder', 1918. s. 294].

Jeg skriver disse linjer i slutningen af marts måned i året 2022. Når vejret bliver varmere, tager jeg min cykel med toget til Fredericia og kører en tur i området. Vejføringen i nutiden er stadig næsten den samme som på kortet ovenfor.

Vi ved ikke præcis, hvor i fæstningsbyen Jens Keyser er bosat de første år, men Peter Sandbøl har set i Tingbogen 1680, at han på dette tidspunkt er i 'Wendis Gade' (Vendersgade). Efterfølgende bekræfter skatteprotokollerne samme sted i Vendersgade, se udsnit af bykort fra 1665 nedenfor.

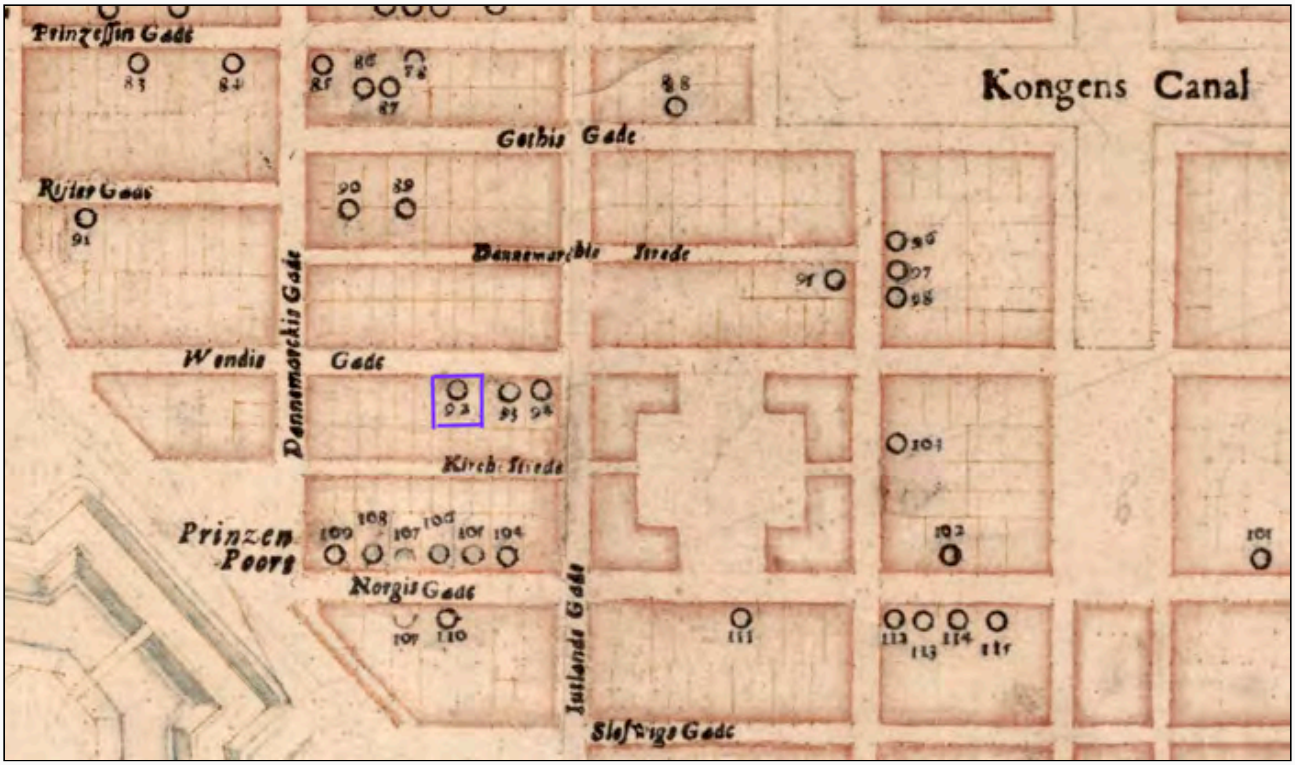

Jens Jensen Kayser har i slutningen af 1600-tallet sin bolig i Wendis Gade tæt ved Michaelis kirke. Stedet er markeret med tallet 92, som jeg har markeret med en blå ramme. [Kort fra 1665]

I Rådstueskat anno 1700 har Sandbøl fundet, at Jens Keysers ældste søn Lars Keyser er bosiddende på samme adresse i Wendis Gade som sin far. Lars Keyser overtager boligen efter faderens død i 1712. Stedet svarer til den moderne adresse Vendersgade 24.

Jens Jensen Keyser er født omkring 1635, og han bliver begravet fra Michaelis kirke den 24. maj 1712. 'Ao 1712. Maj d 24, Sall: Jens Jensen Keyser begr:' [Michaelis 1708-1764, opslag 196]

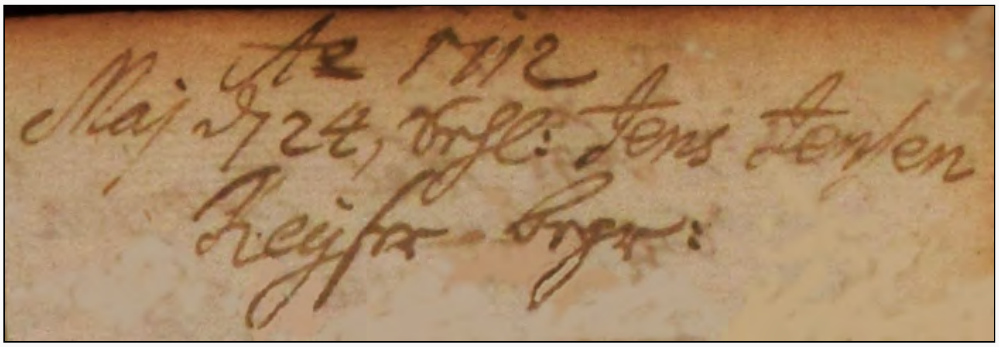

'Ao 1712. Maj d 24, Sall: Jens Jensen Keyser begr:' [Michaelis 1708-1764, opslag 196]

Vi kender ikke navnet på Jens Jensen Keysers hustru, men Peter Sandbøl anslår, at parret bliver gift omkring 1660. Hustruen begraves fra Michaelis kirke den 5. maj 1701. 'Jens Keisers Sall: Frau begraben'. [Michaelis 1694-1763, opslag 11]

Vielsen af Jens Keyser og hustru ses ikke i kirkebogen, da kirkebøgerne for henholdsvis Michaelis og Trinitatis først bliver ført fra henholdsvis 1694 og 1685. Den tyske kirke Michaelis indvies i 1668 og den danske Trinitatis i 1685. Bygningen af Trinitatis påbegyndes i 1655, men på grund af ødelæggelser under svenskekrigene 1657-1660 bliver kirken først indviet i 1685.

Mormor Dortheas 4xtip oldefar Jens Jensen Keyser f. cirka 1635 er en af de første borgere i fæstningsbyen Fredericia.

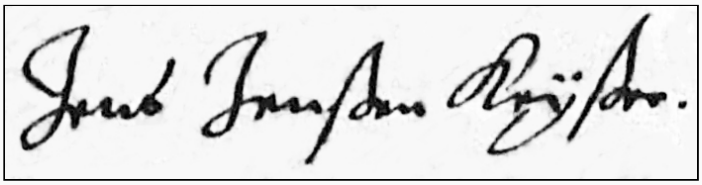

Jens Jensen Keysers navn klippet fra Tingbogen 1665 ovenfor.

Seneste indretning af altersektionen i Michaelis kirke, november 2021. [Mit eget foto]

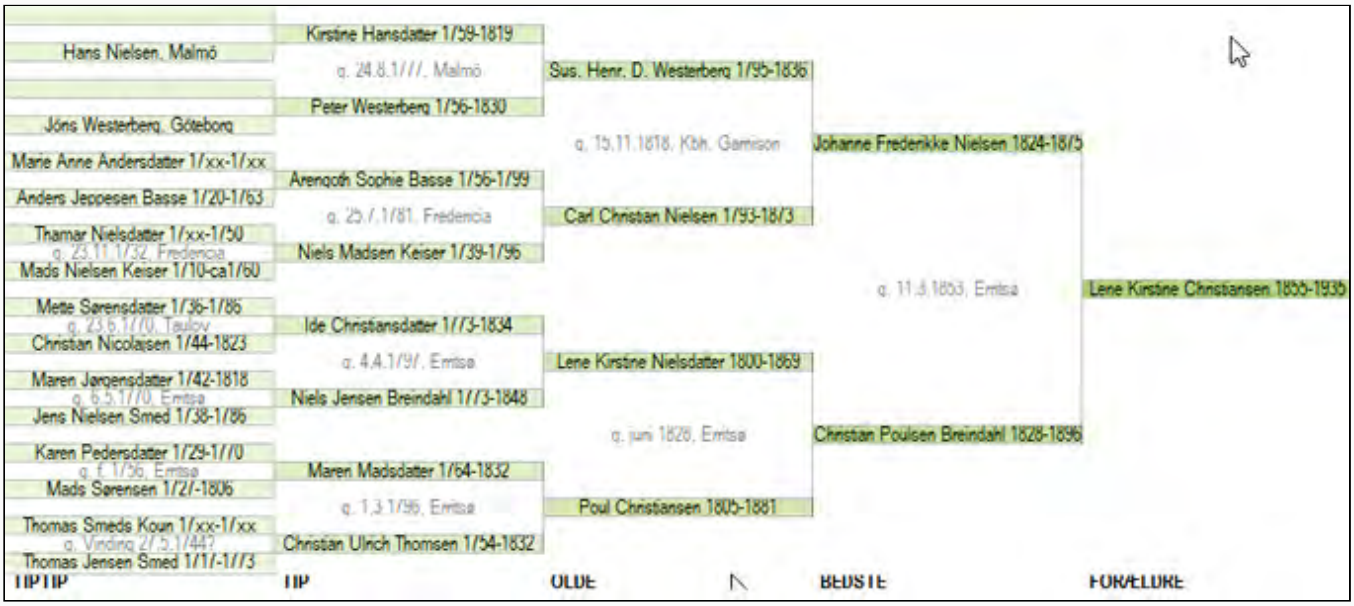

Anetavle for mormor Dortheas mor Lene Kirstine Christiansen f. 1855.

Arengoth Sophie Basse af alverden.

I modsætning til ægtemanden Niels Madsen Keyser er Arengoth Basse ikke født i Fredericia. Umiddelbart tænker jeg, at navnet Arengoth Sophie Basse er så specielt, at det måske er unikt, men det er underligt nok ikke tilfældet.

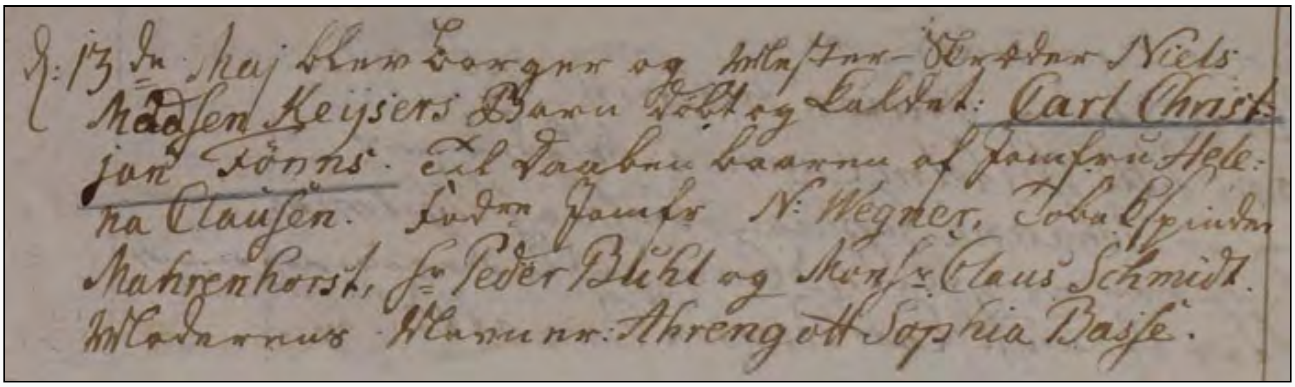

Når Niels Madsen Keyser døber sine børn i kirken, nævnes også navnet på moderen, her ved dåben af sønnen Carl Christian Fönns i 1786. 'Moderens Navn er Ahrengott Sophia Basse'. [Michaelis 1764-1814, opslag 103]

Da jeg i november 2019 googler på 'Arengoth Sophie Basse' får jeg et link til geni.com, hvor en hjemmeside har oplysninger om Arengoth Basse gift med skræder Niels Keyser i Fredericia. Hun er datter af forpagter Hans Basse i Hee i Ringkøbing amt og født i 1762 i en slægt, som har aner langt tilbage i tiden.

Men nej. Jeg kan hurtigt se, at forbindelsen ikke holder. Nygaards sedler oplyser, at Hans Basses datter Arengoth Sofie f. 1762 i 1790 er 28 år og ugift. Desuden fortæller et opslag i Family Search, at samme Arengoth Sophie Basse – datter af forpagter Hans Basse – dør som ugift 77-årig i Odense i 1838.

Jeg sender via geni.com en besked til bestyrerne af den pågældende hjemmeside og fortæller, at forbindelsen til Hans Basses datter er forkert. Datteren er ugift, da hun dør i 1838, og hun er helt sikkert ikke vores Arengoth Sophie Basse.

Dagen efter kontakten til hjemmesiden på geni.com ser jeg, at hele henvisningen til Basse-slægten i Hee nu er fjernet og erstattet med en ny baggrund for Arengoth Sophie hos Anders Ibsen Basse og hustru Anne Marie Andersdatter i Bogense på Fyn.

Ændringerne er lavet af en af hjemmesidens bestyrere, som også sender et svar, der giver mig ret i indvendingerne. Hun har ikke selv oprettet den pågældende profil, skriver hun, men er blevet budt ind på den og har ikke tjekket detaljerne før nu.

Det sker desværre tit i slægtsprogrammerne Geni og MyHeritage, der opererer med fælles persondatabaser for alle brugere, at et medlem får tilsendt et muligt match med en person i et andet slægtstræ og dernæst *ukritisk* kopierer den pågældende person med aner til sit eget slægtstræ.

Basse af Bogense.

I den konkrete sag tror jeg, at den nye baggrund på geni.com hjemmesiden for vores ane er meget troværdig. I følge Bogense kirkebog bliver 'Anders Basses Datter Arengoth Sophie' døbt i Bogense kirke den 11. januar 1756. 'Maren Andersdatter bar hende'. [Bogense 1739-1772, opslag 33]

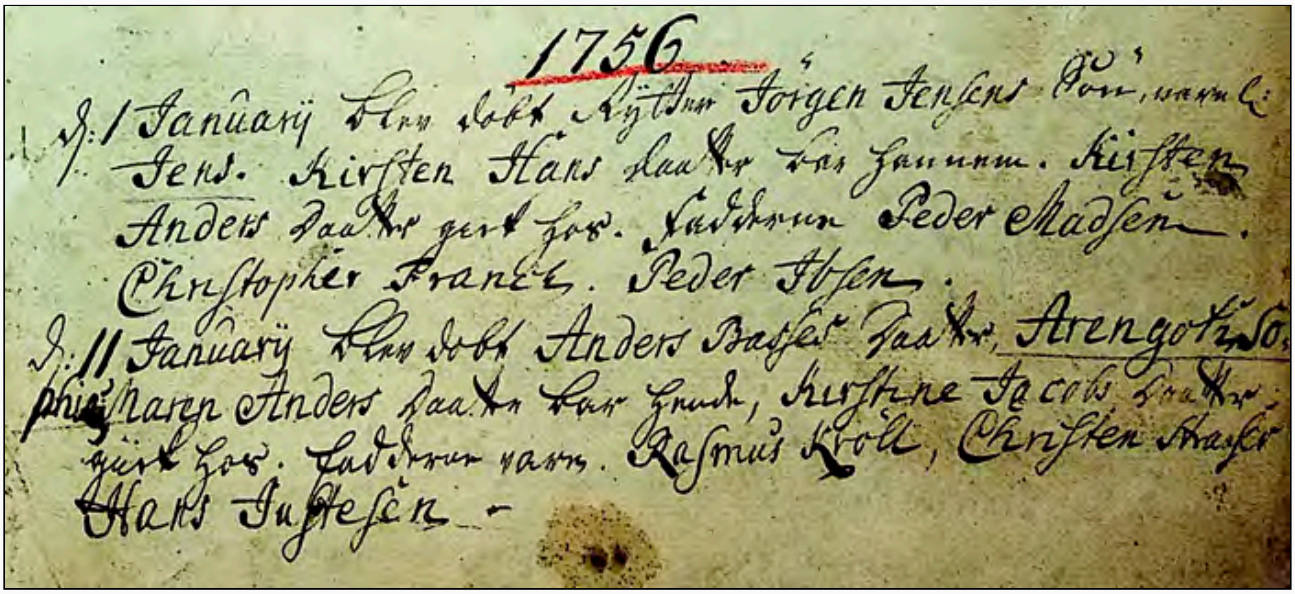

Anders Basses datter Arengoth Sophie bliver døbt i Bogense den 11. januar 1756. [Bogense 1739-1772, opslag 33]

Fødeåret 1756 passer med den eneste anden oplysning, vi har om alderen på hustruen til skræder Niels Madsen Keyser i Fredericia. Ved folketællingen 1787 oplyses hun at være 31, og det betyder, at hun er født cirka 1756.

Der findes et skifte efter Anders Basse i 1764, gengivet hos brejl.dk. [Bogense Byfoged Skifteprotokol]

Anders Basse i Bogense. 4.9.1764, fol.386.
E: Marie Anne Andersdatter.
B:
1) Jeppe Basse
2) Niels Basse
3) Anders Basse
4) Christen Basse
5) Arntgot Basse.
FM: fasters mand Jacob Mørch.
Registrering 8.2.1763.

Skiftet findes på arkivalieronline i ny affotografering, og her fremgår, at boet er meget fattigt og reelt insolvent. Gælden andrager 4 rd 1 mk 8 sk og værdien af boets gods er kun 8 sk. 'Enken belovede til Een hwer at af Clarere og betale', og konklusionen den 4. september 1764 er samtidig, at 'efter Sterboets saaledes befundne Slette tilstand er eÿ noget for arvingerne til deling'. [Bogense Byfoged Skifteprotokol 1744-1777, opslag 393]

Anders Basse lever indtil december 1762 og er nok født omkring 1720. Det bliver faktisk bekræftet af kirkebogen, se nedenfor. Det første barn Jeppe Basse døbes i 1750, og Anders Basse er formodentlig blevet gift med hustruen nævnt i skiftet, Marie Anne Andersdatter, omkring 1749.

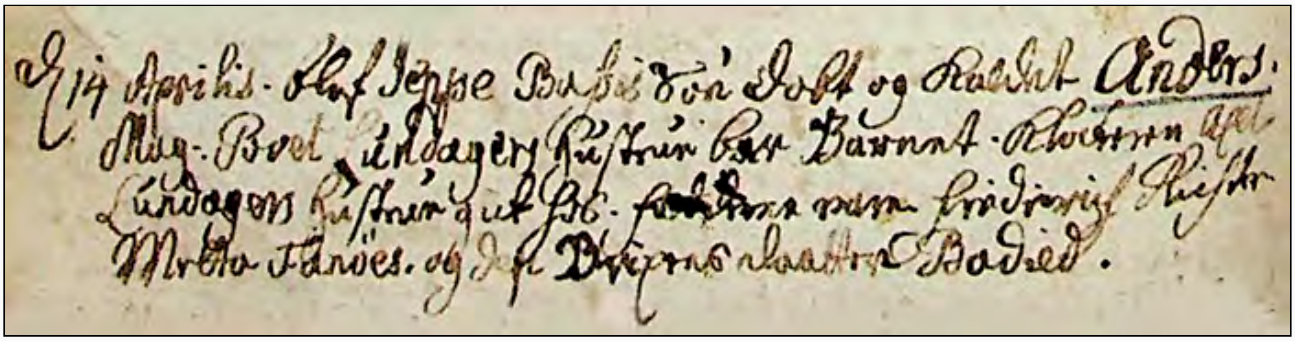

Jeppe Basses søn Anders bliver døbt i Bogense kirke den 14. april 1720. [Bogense 1646-1736, opslag 70]

I den relevante periode er der desværre mange huller i Bogense kirkebog, og kopulerede registreres først fra 1756. Til gengæld ses de ældste kirkebøger, der begynder i 1646, i februar 2022 i en smuk ny affotografering i farver.

Adelgade i Bogense, april 2022. [Mit eget foto]

Anders Basse og Marie Anne Andersdatter får i perioden indtil 1762 i alt 9 børn sammen. 5 af børnene lever ved skiftet efter Anders Basse i 1764.

Jeppe Basse f. 1750 [Bogense 1739-1772, opslag 25]
Niels Basse f. 1752 [Bogense 1739-1772, opslag 28]
Anders Basse f. 1753 [Bogense 1739-1772, opslag 29]
Kirsten Fanø f. 1754 [Bogense 1739-1772, opslag 31]
Arengoth Sophie Basse f. 1756 [Bogense 1739-1772, opslag 33]
Mette Margrethe Basse f. 1757 [Bogense 1739-1772, opslag 36]
Mette Margrethe Basse f. 1759 [Bogense 1739-1772, opslag 38]
Christen Basse f. 1760 [Bogense 1739-1772, opslag 40]
Jørgen Fanø f. 1762 [Bogense 1739-1772, opslag 43]

Da Anders Basse dør kun 42 år gammel i december 1762, er Marie Anne Andersdatter alenemor med 5 børn i alderen fra 1 til 12 år. Hun bliver formodentlig gift igen, men desværre mangler listen over viede i Bogense for årene 1764 og 1765.

Efter Anders Basses død ser Peter Sandbøl børnenes mor nævnt som Anders Basses enke i Bogense Købstadsregnskaber, sidste gang i januar 1765. Hun bor i Adelgade og 'kan betale for sig selv'. Børnene ses ikke. [Bogense Ekstraskatteregnskaber 1765, opslag 9] Marie Anne Andersdatter ses sidste gang i Bogense som kirkegænger den 13. oktober 1765, også her omtalt som 'And: Bassis Enke'. [Bogense 1739-1772, opslag 102]

Afslutningen på skiftet efter Anders Basse er dateret den 4. september 1764, og boets gæld er større end aktiverne. Måske har enken mistet boligen i Adelgade efter dette. Peter Sandbøl nævner, at 'sidste gang jeg ser hende, er da hun er til alters 13.10.1765. Derefter forsvinder hun et eller andet sted hen, uden at jeg har set hendes afrejse'.

Anders Jeppesen Basse f. 1720 og **Marie Anne Andersdatter** er det fjerde af mormor Dortheas 16 2xtip oldeforældrepar.

Nogle steder benævnes Anders Basse som Anders Ibsen Basse, andre steder Anders Jeppesen Basse. Jeg tror, det sidste er mest korrekt, da Anders' far jo er Jeppe Basse, se ovenfor.

Anders Jeppesen Basses hustru kaldes nogle steder Marie Anne Andersdatter, andre steder Marianne Andersdatter. Der er ingen, som har et bud på hendes fødeår, eller hvornår hun dør. Jeg formoder, hun er født omkring 1724, men hendes dåb ses ikke i Bogense kirkebog. Hun dør formodentlig før 1787, for hun ses ikke i Bogense i folketællingen 1787.

Bogense kirke, april 2022. [Mit eget foto]

Anders Jeppesen Basses forældre er **Jeppe Andersen Basse f. 1684** [Bogense 1646-1736, opslag 58] og **Kirsten Christiansdatter Fanøe f. 1682** [Bogense 1646-1736, opslag 57]**.** Dette par er et af mormor Dortheas 32 3xtip oldeforældrepar.

Da Jeppe Basse begraves 'i Rigsdalers Jord' (altså ikke fattigjord) den 31. oktober 1759 bliver der i følge kirkebogen 'ringet med Kirkens og Byens Klokker'. [Bogense 1739-1772, opslag 68]

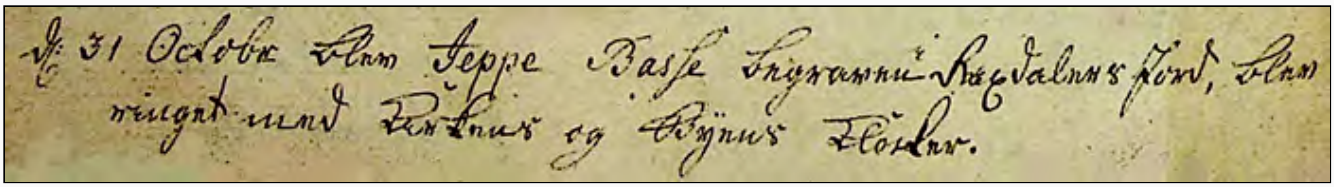

D. 31 October blev Jeppe Basse begraven i Rigsdalers Jord, blev ringet med Kirkens og Byens Klocker. [Bogense 1739-1772, opslag 68]

Parret får i følge dokumentet 'De Fyenske Basse'r' af E. Juel Hansen (1946) følgende børn: Else Ibsdatter Basse 1710-1779 [Bogense 1646-1736, opslag 63], Christen Jeppesen Basse 1713 [Bogense 1646-1736, opslag 65], Mette Ibsdatter Basse 1717-1760 [Bogense 1646-1736, opslag 68], Anders Jeppesen Basse 1720-1762 [Bogense 1646-1736, opslag 70]. Dokumentet er i maj 2021 stillet til rådighed af slægtsforsker Peter Sandbøl.

Jeppe Andersen Basse er i følge samme dokument søn af underofficer **Anders Rasmussen Basse** født cirka 1650 og dennes 2. hustru **Mette Pedersdatter**. Dette par er et af mormor Dortheas 64 4xtip oldeforældrepar. Med sine to hustruer får Anders Rasmussen Basse fra 1672 til 1695 i alt 11 børn.

Anders Basse lever, til han er cirka 74 og bliver begravet i Bogense i januar måned 1724 [Bogense register over viede og døde, opslag 3]. I kirkeregnskabsbogen oplyses følgende: '1724, d: 22de Janv: blev Anders

Basse begravet på Sýnder side paa Kirchegaarden, derfor for Klokkerne de Ringede', i alt 3 rd. [Bogense Kirkeregnskabsbog 1716-1806, opslag 35]

Hermed afsluttes udflugten med Arengoth Sophie Basse til hendes hjemstavn i den gamle købstad Bogense på Nordfyn. Som det fremgår af fotos i dette afsnit, besøgte jeg byen i april 2022. Her ses en fotoserie fra turen: Bogense, Vejlby, Fredericia - april 2022.

Den gamle købmandsgaard i Østergade i Bogense er fra starten af 1700-tallet. [Mit eget foto, april 2022]

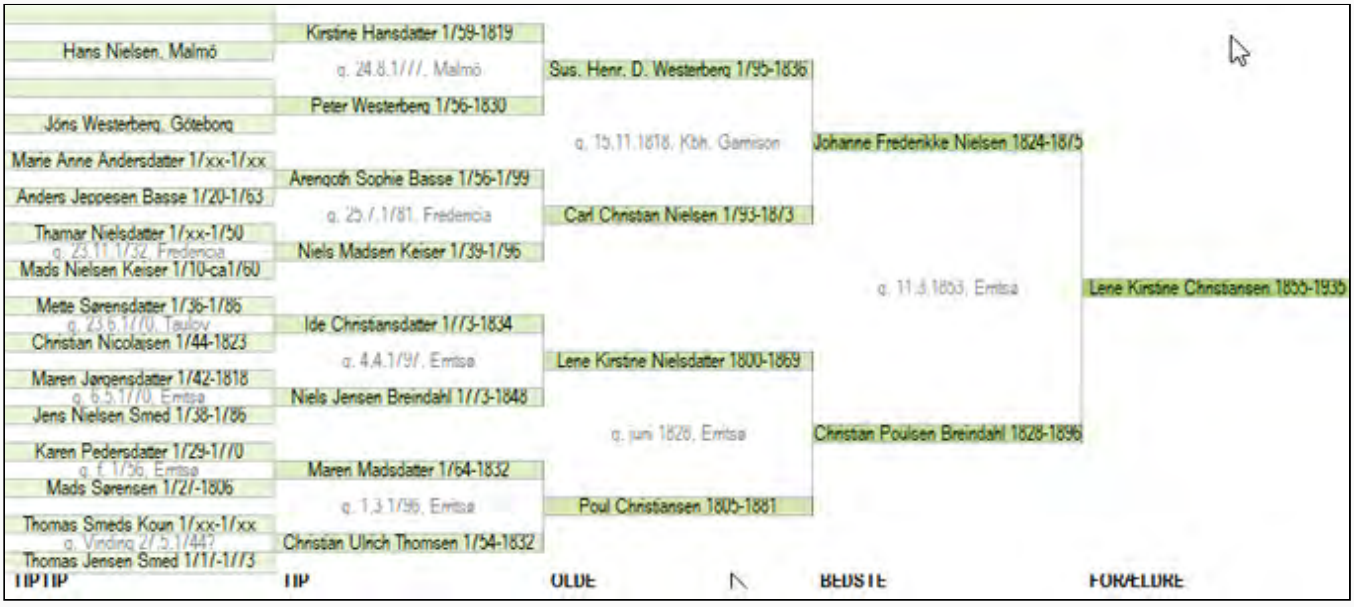

Anetavle for mormor Dortheas mor Lene Kirstine Christiansen f. 1855.

Lene Kirstine Christiansens far Christian Poulsen Breindahl.

Nu tilbage til mormor Dortheas morfar og mormor i Erritsø, Christian Poulsen Breindahl og Johanne Frederikke Nielsen. Ovenfor har vi i mange detaljer kortlagt Johanne Frederikkes baggrund. Hendes far Carl Christian

Nielsen er korporal ved 3. Jydske Infanteriregiment, og hendes morfar Peter Westerberg er i mange år korporal ved Fynske Infanteriregiment i Fredericia.

I det følgende ser vi på baggrunden for Johanne Frederikkes ægtemand **Christian Poulsen Breindahl**.

Vejle, Elbo, Erritsø, FT-1860
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Poulsen 32 Gift Tømrer Huusfader Erritsø
Johanne Nielsen 36 Gift Hans Kone Fredericia
Ingeborg Christiansdatter 7 Ugift Deres Børn Erritsø
Lene Kirstine Christiansen 5 Ugift Deres børn Erritsø
Dorthea Christensdatter 3 Ugift Deres Børn Erritsø

Lene Kirstine Christiansens far, Christian Poulsen Breindahl, står i folketællingen 1834 opført som søn af snedker Poul Christiansen:

Vejle, Elbo, Erritsø, Breindahl, et Huus, 123, FT-1834, C4364
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Poul Christiansen 29 Gift Huusmand. Snedker
Lene Kirstine Niels Datter 34 Gift hans Kone
Christian Poulsen 6 Ugift deres Børn
Maren Pouls Datter 4 Ugift deres Børn
Karen Pouls Datter 2 Ugift deres Børn
Niels Jensen Breindahl 61 Enkemand Aftægtsmand

Dermed har vi fundet navnene på det fjerde og sidste af Dortheas oldeforældrepar – snedker Poul Christiansen og hustru Lene Kirstine Nielsdatter, født i henholdsvis 1805 og 1800. Oldemor Lene Kirstines gamle far, Niels Jensen Breindahl, bor på aftægt i familien – så her har vi navnet på første halvdel af det syvende tipoldeforældrepar.

Breindahl er nævnt som en lokalitet i folketællingerne. Navnet betyder egentlig 'Bregnedal', og det fremgår af ovenstående kort, hvor stedet ligger. Odden på kortet er Lyngs Odde, som

den nye Lillebæltsbro udgår fra. Kortet er stillet til rådighed af Erik F. Rønnebech.

Stedet, hvor familien bor, kaldes altså Breindahl. Herfra stammer efternavnet Breindahl – som Christian Poulsen Breindahl (og hans søskende) bærer videre herfra. Christians mor hedder Lene Kirstine – samme navne, som Christian senere giver sin datter, der bliver gift med Peter Andersen i 1873. 11 år senere står samme familie opført som følger i folketællingen 1845:

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritzøe Bye, Et huus, 102, FT-1845, C1943
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Poul Christiansen 40 Gift Tømmermand Ullerup sogn Weile amt
Lene Kirstine Nielsdatter 45 Gift Hans kone Heri sognet
Christian Poulsen 17 Ugift Deres barn Heri sognet
Maren Poulsdatter 15 Ugift Deres barn Heri sognet
Karen Poulsdatter 13 Ugift Deres barn Heri sognet
Niels Poulsen 10 Ugift Deres barn Heri sognet
Sørine Poulsen 6 Ugift Deres barn Heri sognet
Thomas Poulsen 3 Ugift Deres barn Heri sognet
Niels Jensen 73 Enkemand Aftægtsmand Heri sognet

Christian Poulsen bliver som nævnt ovenfor gift i Erritsø kirke den 11. marts 1853 med Aalborg-fødte Johanne Frederikke Nielsen. Mormor Dortheas mor, **Lene Kirstine Christiansen**, som bliver født i 1855, er parrets barn nummer to, det første er datteren Ingeborg født i december 1853. [Erritsø fødte k 1852-1871, opslag 4] De næste i rækken er Dorthea født i 1857 og Poul født i 1862, fremgår det af folketællingen 1880:

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsø, Et Huus, 164, FT-1880, c9121
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Poulsen Breindahl 51 Gift Huusfader, Huuseier, Tømrer Her i Sognet
Maren Thomsen Hougaard 39 Gift Hans Hustru Her i Sognet
Johannes Christiansen 2 Ugift Deres Barn Her i Sognet
Poul Christiansen Briendahl 17 Ugift Medhjelper Her i Sognet
Dorthea Christiansen Breindahl 23 Ugift Syerske Her i Sognet

Det fremgår samtidig, at Christian har fået en ny og yngre kone, Maren Thomsen Hougaard, med hvem han har fået sønnen Johannes, som på dette tidspunkt er 2 år gammel. Erritsø sogns kirkebog fortæller, at enkemanden Kristian Poulsen og pigen Maren Thomsen Hougaard bliver gift den 20. maj 1876.

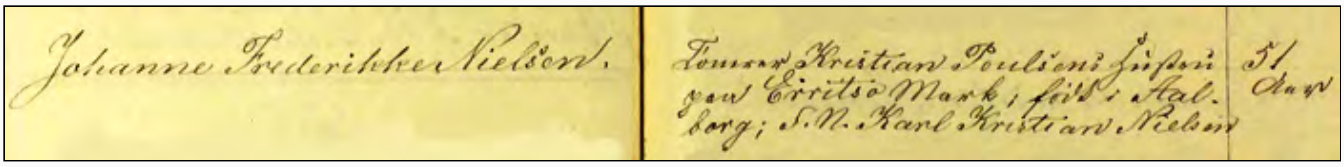
Johanne Frederikke Nielsen.
Tømrer Kristian Poulsens Hustru paa Erritsø Mark; født i Aalborg; F.N. Karl Kristian Nielsen
51 Aar

Johanne Frederikke Nielsen dør i Erritsø i 1875, 51 år gammel. [Erritsø døde kvinder 1867-1891, opslag 8]

Som vi har set ovenfor er Christian Poulsens første hustru Johanne Frederikke død året før og bliver begravet i august måned 1875. Hun beskrives af præsten som "Tømrer Kristian Poulsens Hustru paa Erritsø Mark, født i Aalborg, F.N. Karl Kristian Nielsen". [Erritsø døde kvinder 1867-1891, opslag 8] Christian Poulsen selv dør i 1896 som 68-årig. [Erritsø 1892-1919, opslag 14]

Christian Poulsens forældre er som nævnt snedker **Poul Christiansen** og hustru **Lene Kirstine Nielsdatter**, født i henholdsvis 1805 og 1800. Poul Christiansen er i følge folketællingen 1845 ovenfor født i Ullerup sogn i Vejle amt – mens Lene Kirstine Nielsdatter er fra Erritsø.

Ud fra fødselsåret 1828 for den ældste søn, Christian, antager jeg, at parret er blevet gift omkring 1827-28 – og det bliver bekræftet af kirkebogen. Parret bliver gift i Erritsø kirke i juni måned 1828 [Erritsø viede 1825-1843, opslag 2] – og sønnen Christian bliver født et halvt år senere, den 12. december 1828. [Erritsø fødte mænd 1814-1829, opslag 23]

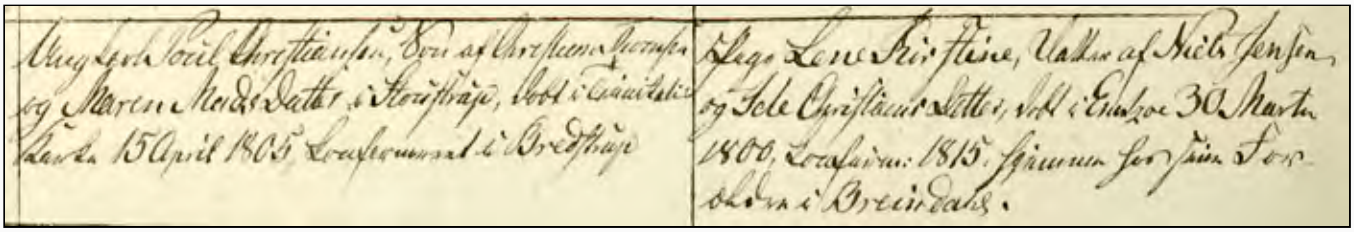

Vielsen af Poul Christiansen og Lene Kirstine Nielsdatter i 1828.

Teksten ved vielsen i 1828 er følgende: Ungkarl Poul Christiansen, Søn af Christian Thomsen og Maren Madsdatter i Stoustrup, døbt i Trinitatis Kirke 15 April 1805, konfirmeret i Bredstrup – og Pige Lene Kirstine, Datter af Niels Jensen og Ide Christiansdatter, døbt i Erritsø 30 Marts 1800, konfirmereret 1815, tjenende for sine Forældre i Beindahl. Viet i Kirken, Juni 1828. Forlovere: Thomas Christiansen, Brudgommens Broder, Niels Jensen. [Erritsø viede 1825-1843, opslag 2]

Lad os i det følgende først se, hvad vi kan opspore med hensyn til Lene Kirstine Nielsdatters slægt – og derefter kigge på baggrunden for Poul Christiansen af Stoustrup.

Lene Kirstine Nielsdatter af Breindahl.

Da Poul Christiansen og Lene Kirstine Nielsdatter bliver gift i 1828 fortæller kirkebogen følgende om Lene Kirstines baggrund: ”Lene Kirstine, Datter af Niels Jensen og Ide Christiansdatter, døbt i Erritsø 30 Marts 1800, konfirmereret 1815”. Hendes forældre er altså **Niels Jensen** og **Ide Christiansdatter** – det syvende af mormor Dortheas otte tipoldeforældrepar.

Ved folketællingerne 1834 og 1845 ovenfor bor Lene Kirstine Nielsdatters gamle far, Niels Jensen Breindahl, på aftægt i familien. Ud fra oplysningerne her, hvor han er henholdsvis 61 og 73 år gammel, må han være født omkring 1772. Han er fra Erritsø, fremgår det af tællingen i 1845 – og kirkebogen bekræfter dette.

Den 31. januar 1773 døber Jens Nielsen i Erritsø kirke sin søn Niels. Tidspunktet passer; det må være vores Niels Jensen – og navnet på faderen er altså Jens Nielsen. [Erritsø 1756-1815, opslag 22]

Niels Jensen og Ide Christiansdatter optræder også i folketællingen 1801.

Vejle, Elbo, Erritsø, Strandbeboere, Breindahl, 9., FT-1801, C0367
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Niels Jensen 28 Gift Mand Huusmand med Jord
Ide Christiansdatter 28 Gift hans Kone
Ane Dorthe (Nielsdatter) 3 – deres Børn
Lene Kirstine (Nielsdatter) 1 – deres Børn
Lene Kirstine 63 Enke Mandens Moster

Breindahl-slægtsgården ved Erritsø anno 1925. Gården lå på den moderne adresse Baunevej 9A, Fredericia – i dag et villakvarter. Personerne på billedet er Albert Nielsen Breindahl og hans mor Maren Pouls. [arkiv.dk]

Niels Jensen af Breindahl.

Ved gennemgangen af denne krønike i februar 2012 støder jeg via Google ind i en svensk hjemmeside, der har overraskende fyldige oplysninger om mange personer i denne gren af slægten, og som blandt andet bekræfter, at mormor Dortheas tipoldefar Niels Jensen Breindahl er søn af Jens Nielsen.

Materialet om den danske gren af slægten er efterfølgende fjernet fra hjemmesiden, men da jeg kontakter webmasteren, får jeg af Allan Tønnesen tilsendt materialet om Breindahl-personerne i en e-mail.

Beskrivelserne stammer fra nogle erindringer skrevet i 1960'erne af Albert Breindahl f. 1888. Albert er søn af en lillebror til mormor Dortheas morfar, Christian Poulsen Breindahl f. 1828, nemlig Niels Poulsen Breindahl f. 1835, og erindringerne med titlen "Slægt og muld" blev som fotokopi af det håndskrevne manuskript i sin tid udgivet i begrænset oplag af forfatteren selv.

Teksten er velskrevet, og det er ærgerligt, at ikke hele bogen er tilgængelig på nettet. Jeg har i april 2021 med hjælp fra Anne Gerdes haft bogen i hånden og har nedenfor suppleret teksterne fra den svenske hjemmeside med flere citater fra bogen.

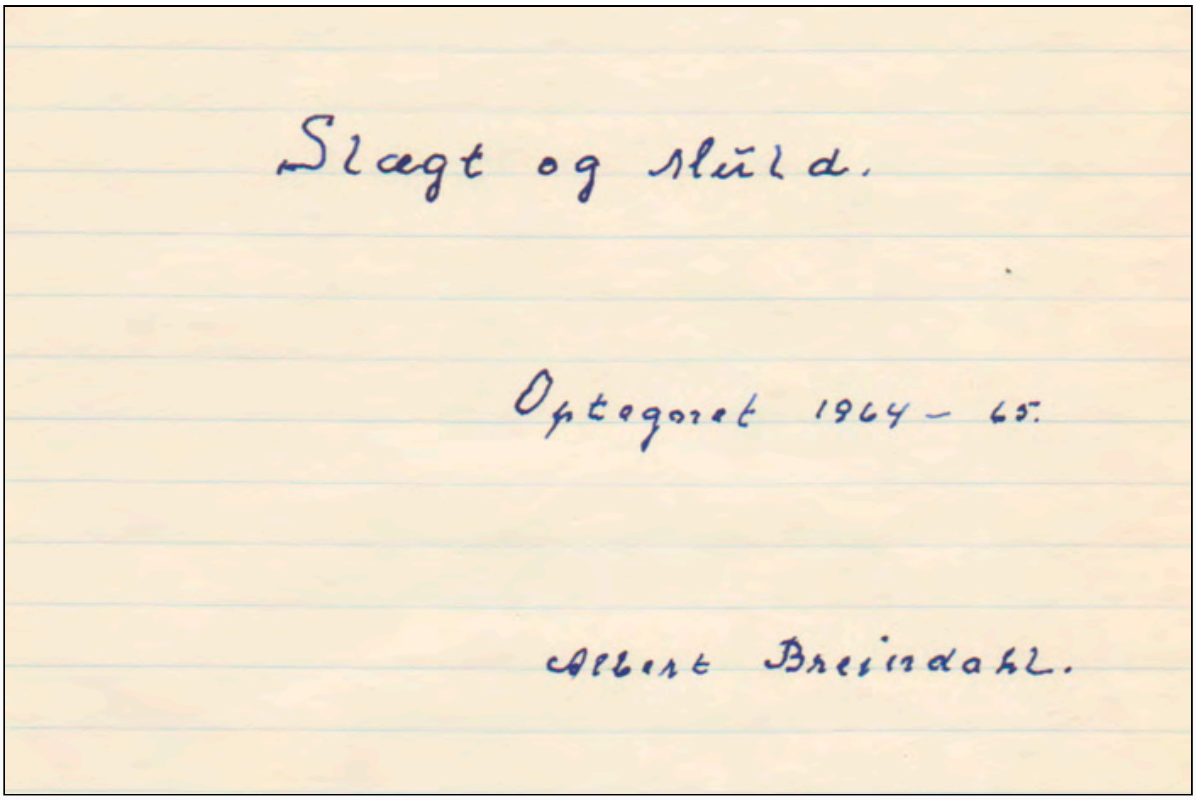

Titelbladet til Albert Breindahls 'Slægt og Muld' (1965).

I "Slægt og muld" (1965) fortæller Albert Breindahl følgende om **Niels Jensen**, der i 1797 overtager slægtsgården i Bregnedal ved Erritsø:

Jeg tror at Niels Jensen har været en efter tiden dygtig og slidsom mand. Han har kun været i en alder af først i 20'erne (ligesom jeg selv), da han overtog det dengang lille sted, med kun det tilliggende der strakte sig fra toppen af banken og ud til Lillebælt (Senere fik han lagt mere til).

Gården Breindahl blev i 1778 overtaget af Johan Peter Jacobsen, der var gift med Magdalene Kirstine Jørgensdatter. Han døde i 1796, og samme år solgte enken stedet til sin 20-årige søstersøn, Jørgen Jensen. Men allerede fire måneder senere, den 15. april 1797 skøder han gården til sin to år ældre broder Niels Jensen, der beholdt den til han gik på aftægt hos svigersønnen, Poul Christensen.

Niels Jensen blev trolovet med Ide Christensdatter den 4. april 1797 (Erritsø kirkebog) og vel gift samme år.- I Erritsø kirkebog er anført at han døde 8. maj 1848 som enkemand og aftægtsmand – af alderdom.

Følgende historie fortælles om ham: ˝En tidlig mørk vintermorgen kom gamle ˝Niels Smæj˝ kørende med en sæk korn på sin trillebør og skulle til mølle og have malet – det må have været helt op til vandmøllen i Erritsø – da han kommer tæt op til Markusbanke (en tidligere galgebakke), kommer der en stor hund med gloende øjne og stirrer på ham; Niels Smæj blev så ræd, at han lod trillebøren stå og løb hjem alt hvad han kunne˝.

Under englænderkrigen 1807-14 blev der anlagt et batteri på ejendommen, helt ud til Lillebælt. Sønnen købte arealet tilbage i 1873, og Niels Jensen købte flere stykker jord til den lille ejendom. Ifølge folketællingen 1801 havde han og Ide Christensdatter to døtre: Ane Dorte på 3 år, og Lene Kirstine på 1 år; desuden boede hans 63-årige moster Lene Kirstine der også.

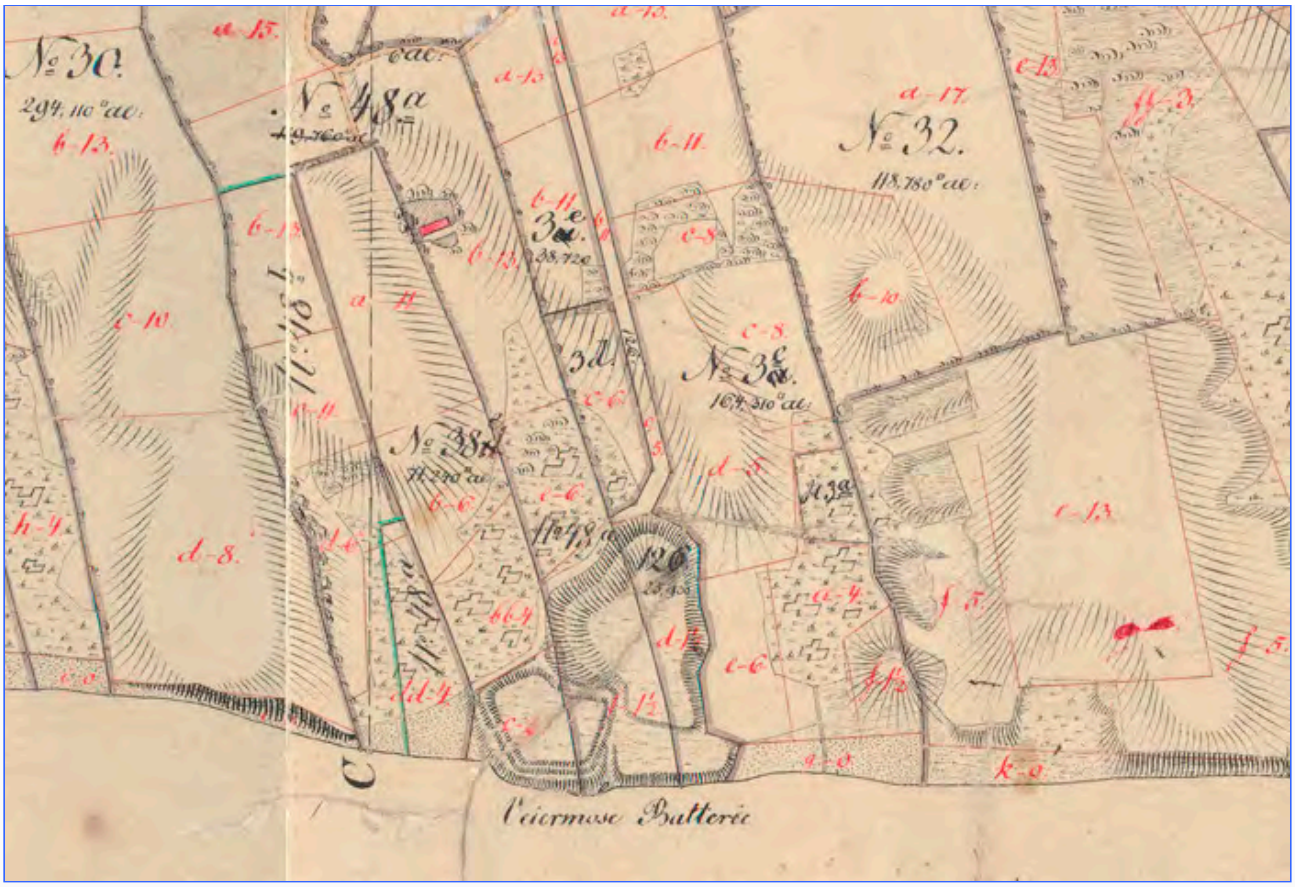

Matrikelkort fra Erritsø anno 1870. Breindahl-ejendommen ligger på matrikel 48a ned mod Lillebælt og med Veiermose Batterii ved kysten. [Historiske kort på nettet] Klik på kortet for at se et større udsnit.

Niels Jensen f. 1773 er altså søn af Jens Nielsen Smed i Erritsø. Ud over Niels har samme Jens Nielsen i følge oplysningerne ovenfor en to år yngre søn med navnet Jørgen. Med disse oplysninger finder vi de to drenges mor Maren Jørgensdatter i folketællingen 1787.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritzøe Sogn, Erritzøe Sogn og Bye Huusmænd, 72, FT-1787, B8854
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christen Nielsen 25 Gift Mand Huusmand og Smed
Maren Jørgensdatter 45 Gift Koene
Niels Jensen 14 – Hendes Børn af 1ste ægteskab
Jørgen Jensen 11 – Hendes Børn af 1ste ægteskab

Maren har to børn af første ægteskab og er nu gift med den 20 år yngre Christen Nielsen. Kirkebogen fortæller, at **Jens Nielsen Smed** bliver begravet den 8. oktober 1786, 48 år gammel. [Erritsø 1756-1815, opslag 117] – og samme år den 5. december troloves enken og fæstekonen Maren Jørgensdatter med fæstekarlen Christen Nielsen. [Erritsø 1756-1815, opslag 178]

Maren Jørgensdatter lever i mange år endnu og dør som 76-årig i 1818. [Erritsø døde k 1814-1829, opslag 2]

Jens Nielsen Smed f. 1738 og **Maren Jørgensdatter f. 1742** er det femte af mormor Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar. Begge er måske født og opvokset i Erritsø, men desværre kan vi ikke undersøge dette i kirkebogen, da sognets ældste kirkebog først starter i 1756.

Jens Nielsen og Maren Jørgensdatter bliver trolovet den 27. februar 1770 – samme dag som Maren Jørgensdatters søster Lene Kirstine Jørgensdatter bliver trolovet med Johan Peter Jacobsen.

Teksten om Jens Nielsen og Maren Jørgensdatter fortæller med lille skrift allernederst, at parret bliver gift den 6. maj, 'Cop. d. 6 Maii'.

Klip fra Erritsø kirkebog 1770. Til venstre troloves 'Fæstekarlen Johan Peter Jacobsen og Fæstepigen Lene Jørgensdatter' og til højre – samme dag, den 27. februar 1770 – troloves 'Fæstekarlen Jens Nielsen og Fæstepigen Maren Jørgensdatter'. De bliver gift den 6. maj (Cop d 6 Maii). [Erritsø 1756-1815, opslag 160]

Jens Nielsen Smed og Maren Jørgensdatter får børnene Niels f. 1770, Niels f. 1773, Jørgen f. 1776 og Mads f. 1779. Den første Niels dør som spæd, og det er Niels f. 1773, der er vores ane.

Breindahl-slægtens hjemmeside har en liste over ejerne af Breindahl-ejendommen fra 1776 og fremefter, og den bekræfter, hvad vi har konstateret ovenfor.

Johan Peter Jacobsen 1778-1796
Lene Kirstine Jørgensdatter 1776-1796
Jørgen Jensen 1796-1797
Niels Jensen 1797-1832
Poul Christensen 1832-1859
Niels Poulsen 1859-1908
Maren Jensdatter 1908-1910
Albert Breindahl 1910-1956
Thomas Breindahl 1956-

Da Johan Peder Jacobsen dør i 1796, sælges det lille sted først til Lene Kirstine Jørgensdatters søstersøn Jørgen Jensen, og fire måneder senere videre til den anden søstersøn Niels Jensen. Enken Lene Kirstine Jørgensdatter bliver boende på aftægt på ejendommen, se folketællingen 1801 nedenfor.

Vejle, Elbo, Erritsø, Strandbeboere, Breindahl, 9., FT-1801, C0367
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Niels Jensen 28 Gift Mand Huusmand med Jord
Ide Christiansdatter 28 Gift hans Kone
Ane Dorthe (Nielsdatter) 3 – deres Børn
Lene Kirstine (Nielsdatter) 1 – deres Børn
Lene Kirstine 63 Enke Mandens Moster

Udsigt fra Baunevej i Erritsø over Bregnedal og Vejrmose Batteri. september 2017. Huset med det røde tag ligger på samme sted som den oprindelige Breindahl-gård. [Mit eget foto]

Niels Jensen og Ide Christiansdatter er fra 1797 bosiddende med egen jord i Breindahl ved Erritsø. Deres to første børn er i følge folketællingen 1801 Anne Dorthe f. 1798 og Lene Kirstine f. 1800. Sidstnævnte er vores ane.

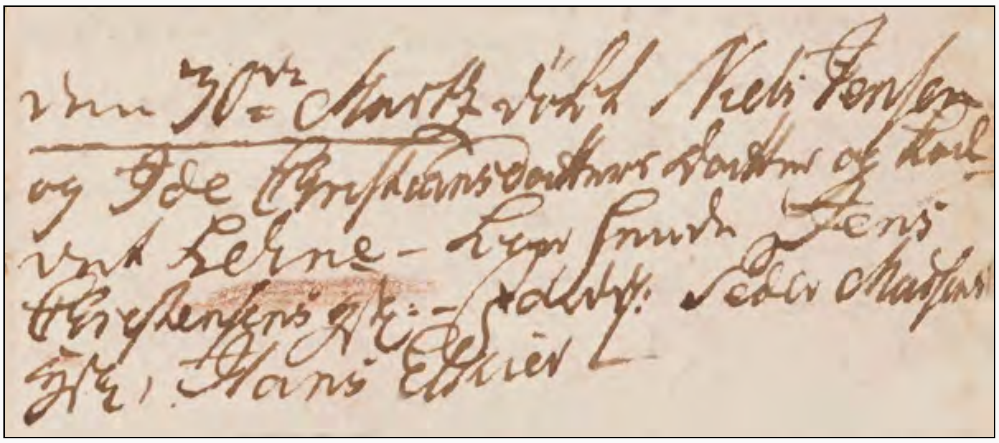

'Den 30te Martz döbt Niels Jensen og Ide Christiandatters Datter og kaldet Lehne'.
[Erritsø 1756-1815, opslag 67]

Lene Kirstine bliver døbt i kirken den 30. marts 1800. Mange år senere bor Niels Jensen som 73-årig ved folketællingen 1845 på aftægt hos sin datter og svigersøn i Erritsø. Breindahl er i 1832 overdraget til svigersønnen Poul Christensen.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritzøe Bye, Et huus, 102, FT-1845, C1943
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Poul Christiansen 40 Gift Tømmermand Ullerup sogn Weile amt
Lene Kirstine Nielsdatter 45 Gift Hans kone Heri sognet
Christian Poulsen 17 Ugift Deres barn Heri sognet
Maren Poulsdatter 15 Ugift Deres barn Heri sognet

Karen Poulsdatter 13 Ugift Deres barn Heri sognet
Niels Poulsen 10 Ugift Deres barn Heri sognet
Sørine Poulsen 6 Ugift Deres barn Heri sognet
Thomas Poulsen 3 Ugift Deres barn Heri sognet
Niels Jensen 73 Enkemand Aftægtsmand Heri sognet

Niels Jensen dør som 76-årig i 1848. [Erritsø døde m 1844-1851, opslag 3] Niels er i 1840'erne enkemand. Hustruen Ide Christiansdatter dør som 61-årig i 1834. [Erritsø døde k 1830-1843, opslag 4]

Bregnedal – foto af Karianne Schandy, fundet på nettet.

Niels Jensens hustru Ide Christiansdatter.

Dermed har vi været rundt om Lene Kirstine Nielsdatters far, Niels Jensen f. 1773. Fra vielsesoptegnelsen, da Lene Kirstine bliver gift med Poul Christiansen i 1828, kender vi også navnet på hendes mor, **Ide Christiansdatter**, og vi har også fundet samme Ide med husbonden Niels Jensen i folketællingen 1801 bosiddende i Breindahl ved Erritsø.

Vejle, Elbo, Erritsø, Strandbeboere, Breindahl, 9., FT-1801, C0367
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Niels Jensen 28 Gift Mand Huusmand med Jord
Ide Christiansdatter 28 Gift hans Kone
Ane Dorthe (Nielsdatter) 3 – deres Børn
Lene Kirstine (Nielsdatter) 1 – deres Børn
Lene Kirstine 63 Enkemandens Moster

Ud fra alderen på det ældste barn Ane Dorthe er Niels og Ide nok blevet gift cirka fire år tidligere, altså omkring 1797 – og det bekræftes af kirkebogen.

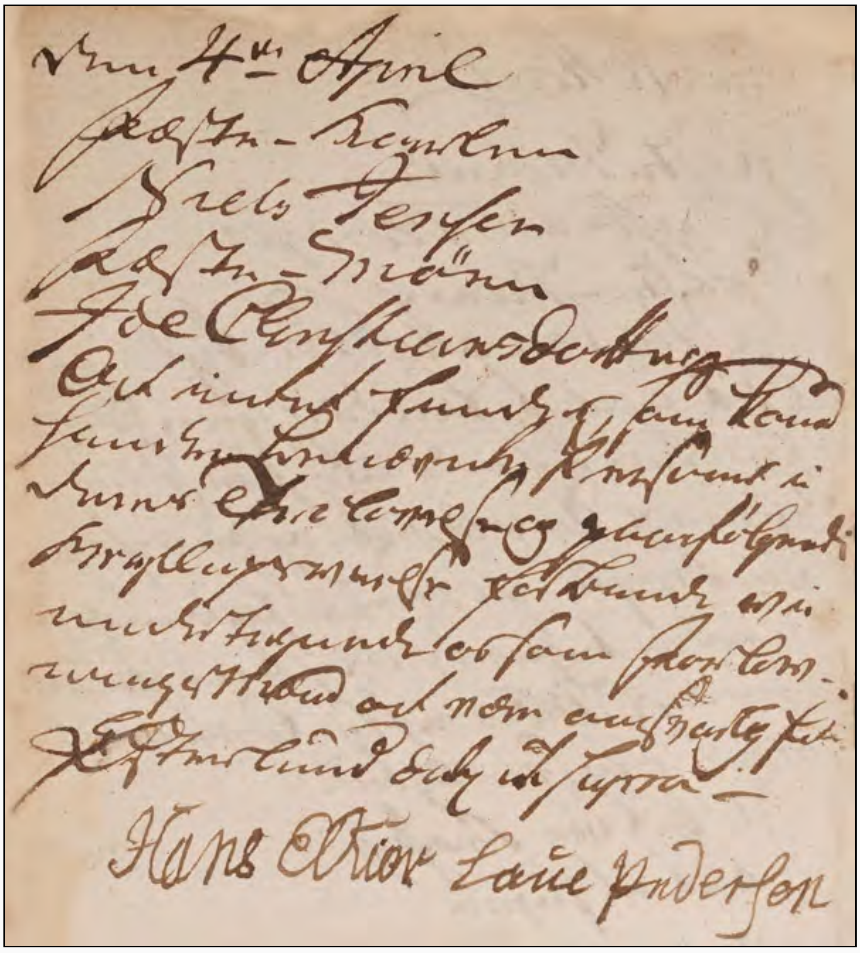

Klip fra Erritsø kirkebog 1797: "Den 4de April Fæste-Karlen Niels Jensen og Fæste-Möen Ide Christiansdatter". Forlovernes navne er Hans Elkiær og Laue Pedersen. [Erritsø 1756-1815, opslag 191]

Ide er ikke døbt i Erritsø. I folketællingen 1787 finder vi hende i denne husholdning i Bredstrup sogn. Ide er i tjeneste hos bonde og gårdbeboer Hans Madsen.

Vejle, Elbo, Bredstrup, Bredstrup Sogn, Bredstrup Bye, 5, FT-1787, B8853
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Hans Madsen 33 Gift Hosbonde Bonde og Gaard Beboere
Maren Sørensdatter 23 Gift Hustrue
Karen Hansdatter 2 – Deres Børn
Maria Hansdatter 1 – Deres Børn
Niels Tomsen 23 Ugift Tieneste Folk
Ide Christiansdatter 15 Ugift Tieneste Folk
Karen Tygesdatter 62 Enke Hosbondens Moder
Mads Madsen 17 Ugift Hosbondens Broder
Kirsten Madsdatter 24 Ugift Hosbondens Søster

Jeg går ind på arkivalieronline.dk for at slå efter i kirkebogen, om Ide måske er døbt i samme sogn, men desværre: Bredstrups kirkebøger før 1814 er gået tabt ved en brand i midten af 1800-tallet. Sporet ender blindt.

Heller ikke optegnelsen i Erritsø kirkebog, da Ide Christiansdatter dør i februar 1834 er til nogen hjælp. Her står blot, at hun er "Husmand Niels Jensens Hustru i Breindahl, 61 Aar". [Erritsø døde k 1830-1843, opslag 4] Oplysningen bekræfter, at hun er født omkring 1773 – men fortæller ikke hvor.

Ide Christiansdatter af Taulov.

Døbefonten i Taulov kirke.

Da jeg ved gennemgangen af denne krønike i februar 2012 igen forsøger at finde Ide Christendatters forældre, støder jeg som nævnt ovenfor ind i en svensk hjemmeside, der har overraskende fyldige oplysninger om mange personer i denne gren af slægten. Materialet om den danske gren af slægten er efterfølgende slettet fra siden, men Allan Tønnesen har sendt mig oplysningerne om Breindahl-personerne i en e-mail.

Materialet stammer fra Albert Breindahls bog 'Slægt og Muld', og det fremgår, at Ide er døbt i Taulov sogn.

Siden har jeg i april 2021 haft Albert Breindahls bog i hånden og kan citere herfra følgende: 'Hendes Forældre stammede fra Taulov Kommune, hendes Far hed Christian Nicolajsen og betegnes på Folketællingslisten som 'Landrytter'. Han blev den 23. Juni 1770 gift med Mette Søfrens Datter. Denne Mette Søfrens Datter må altså være Ides Mor. Hun afgår ved døden i 1786 50 Aar gammel, altså må hun være født 1736, elleve Aar ældre end sin Mand'. [A. Breindahl, s. 38-40]

Det sidste er ikke helt korrekt. Albert Breindahl antager, at Christian Nicolajsen er født i 1747, men det korrekte år er snarere 1744, se nedenfor.

Christian Nicolajsen og Mette Sørensdatter døber efter 1770 følgende børn i Taulov kirke: Søren f. 1771, Ide f. 1773, Hanibal f. 1774, Hans f. 1776.

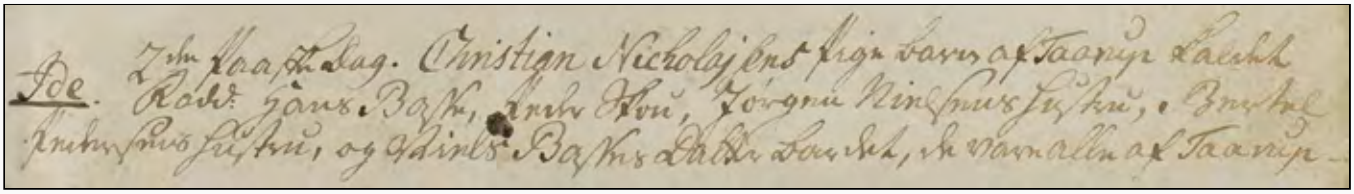

2. Påskedag 1773 døbes i Taulov kirke Christian Nickolajsens Pigebarn af Taarup kaldet Ide. [Taulov 1753-1812, opslag 26]

2. påskedag i året 1773 døber Christian Nicolajsen i Taulov kirke sin datter af Taarup kaldet **Ide**. [Taulov 1753-1812, opslag 26] Ydermere fortæller et opslag i samme kirkebog, at Christian Nicolajsen den 23. juni 1770 bliver gift med Mette Sørendatter. [Taulov 1753-1812, opslag 121]

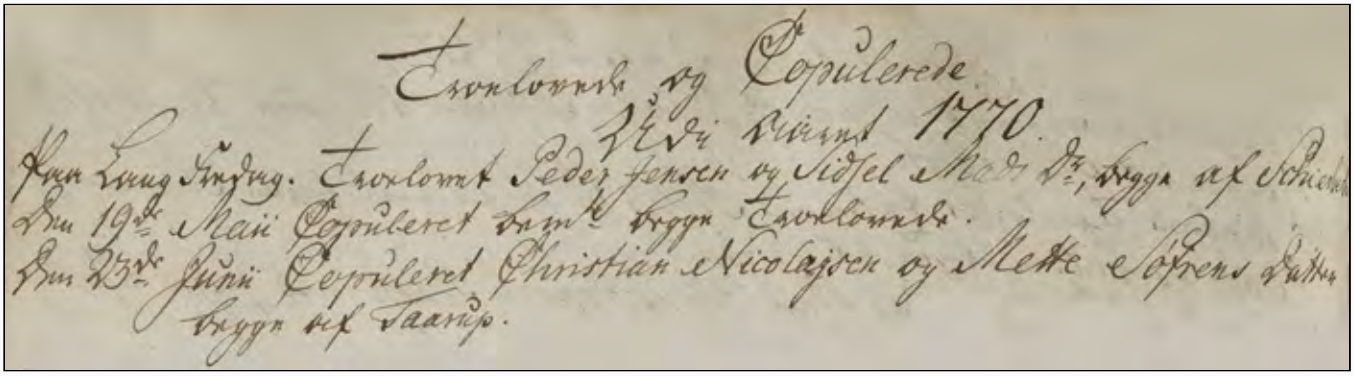

Klip fra Taulov kirkebog anno 1770. Den 23. Junii Copuleret Christian Nicolajsen og Mette Søfrens Datter

begge af Taarup. [Taulov 1753-1812, opslag 121]

Christian Nicolajsen af Taarup.

Dermed har vi sat navne på yderligere et af mormor Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar – **Christian Nicolajsen** f. 1747 og **Mette Sørensdatter** f. 1736. Mette Sørensdatter dør som 50-årig i 1786 [Taulov 1753-1812, opslag 106] og optræder derfor ikke i folketællingen 1787, hvor datteren Ide – som vi har set ovenfor – som 15-årig er i tjeneste på en gård i Bredstrup.

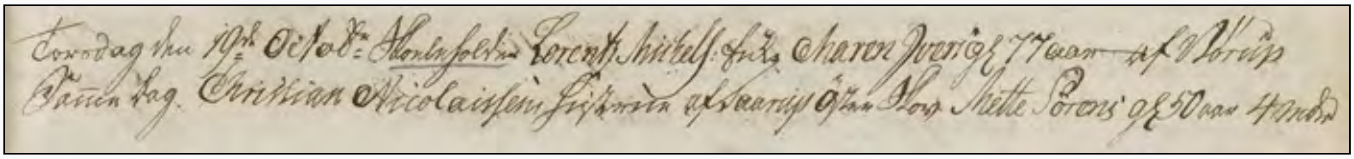

Torsdag den 19. oktober 1786 begraves Christian Nicolajsens hustru af Taarup Øster Skov Mette Sørensdatter, gl. 50 år 4 mdr. [Taulov 1753-1812, opslag 106]

Christian Nicolajsen bliver før folketællingen gift med Bodil Nielsdatter.

Vejle, Elbo, Taulov, Taulov Sogn, Taarup Bye, 9, FT-1787, B8855
Navn: Alder: Status: Stilling i familien: Erhverv: Fødested:
Christian Nikolaisen 40 Gift Mand Huusmand, Land Rytter
Bodil Nielsdatter 26 Gift Hans Kone

Christian Nicolajsen og Bodil Nielsdatter får i starten af året 1788 en datter, som får navnet Mette og dermed opkaldes efter Christians afdøde hustru, Mette Sørensdatter. [Taulov 1753-1812, opslag 44]

Christian Nicolajsens 2. hustru Bodil Nielsdatter dør i 1792, kun 32 år gammel. [Taulov 1753-1812, opslag 108]

Taulov kirke, september 2017. [Mit eget foto]

Christian er igen enkemand og bliver kort efter gift med Maren Pedersdatter. Parret får en række børn op til folketællingen i 1801, hvor familien er bosiddende i Kongsted sogn 3-4 kilometer nordøst for Taulov.

Vejle, Elbo, Kongsted, Torp Bye, 7. Familie, 26, FT-1801, C0366
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Nicolaisen 57 Gift Huusbonde Huusmand med Jord og Hiueler

Maren Pedersdatter 36 Gift hans Kone
Mette Christiansdatter 13 Ugift Deres Børn
Niels Christiansen 9 Ugift Deres Børn
Hans Christiansen 6 Ugift Deres Børn
Bodel Christiansdatter 4 Ugift Deres Børn
Anne Christiansdatter 1 Ugift Deres Børn

Det er underligt, at folketællingen 1801 opererer med Kongsted sogn. Det korrekte navn for det pågældende sogn er Bredstrup, og det er i kirkebogen for Bredstrup sogn, at begravelsen af Christian Nicolajsen registreres i 1823.

Med alderen 57 år i 1801 er Christian Nicolajsen født omkring 1744, og årstallet bekræftes af alderen 80 år, da han dør i 1823.

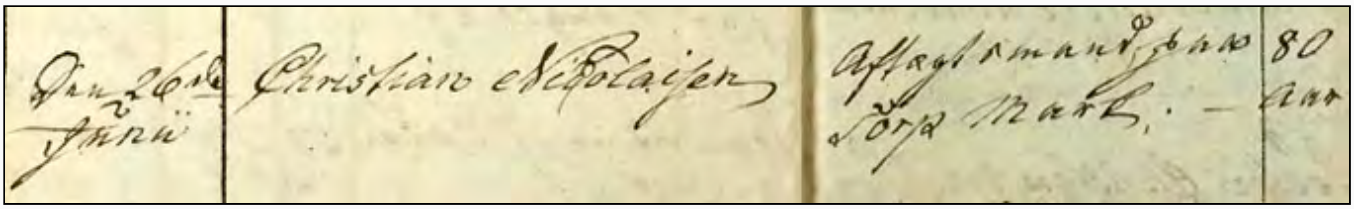

Christian Nicolajsen, aftægtsmand på Torp Mark, bliver begravet fra Bredstrup kirke den 26. juni 1823, 80 år gammel. [Bredstrup døde mænd 1815-1827, opslag 2]

Albert Breindahl undrer sig i sin bog over, at Christian Nicolajsen kaldes 'Land Rytter' i folketællingen 1787. 'Rytterkorpsene i Rytterditrikterne var den Gang forlængst ophævet', skriver han. Men Christian Nicolajsen er i 1787 faktisk Rytter ved det holstenske Regiment. Det fremgår af en militærudskrivning for Taule (Taulov) sogn 1789:

'51 Christen Nicolaisen (Navn) i Fyhn (Fødested) 44 (Aar) 65 (Størrelse Tommer) Husmand i Taarup (Opholdsted)'.

Under 'Anmærkninger' er tilføjet følgende: 'Rytter ved det holsteenske Regiment siden 1775 og leiet tilforn som Soldat 1 Aar'. Senere tilføjelse: 'Faaet Afskeed 1790'.

Christian Nicolajsen er altså rytter ved Det holstenske Rytterregiment fra 1775 til 1790. Han er i følge optegnelsen født 'i Fyhn'.

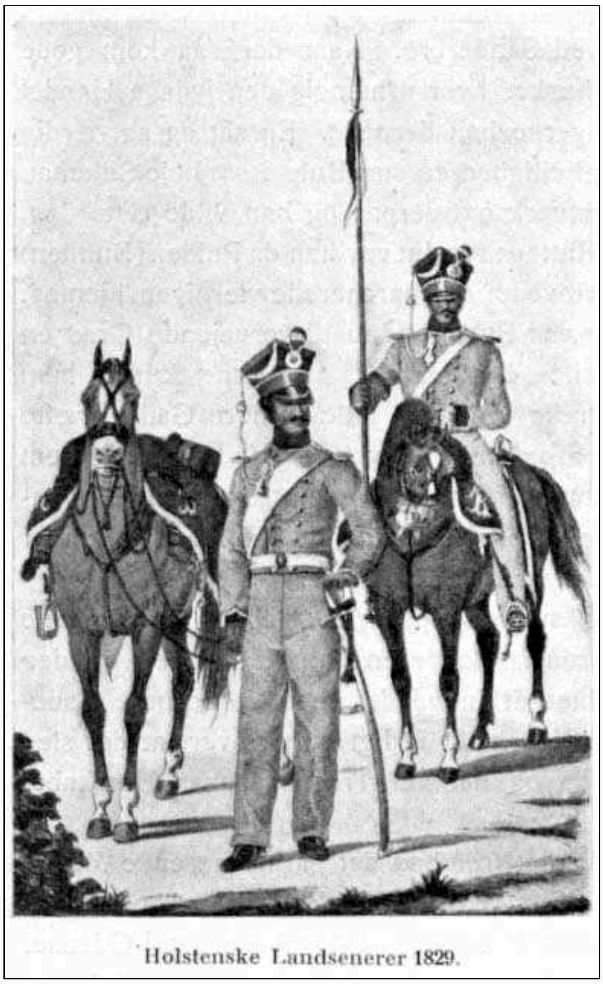

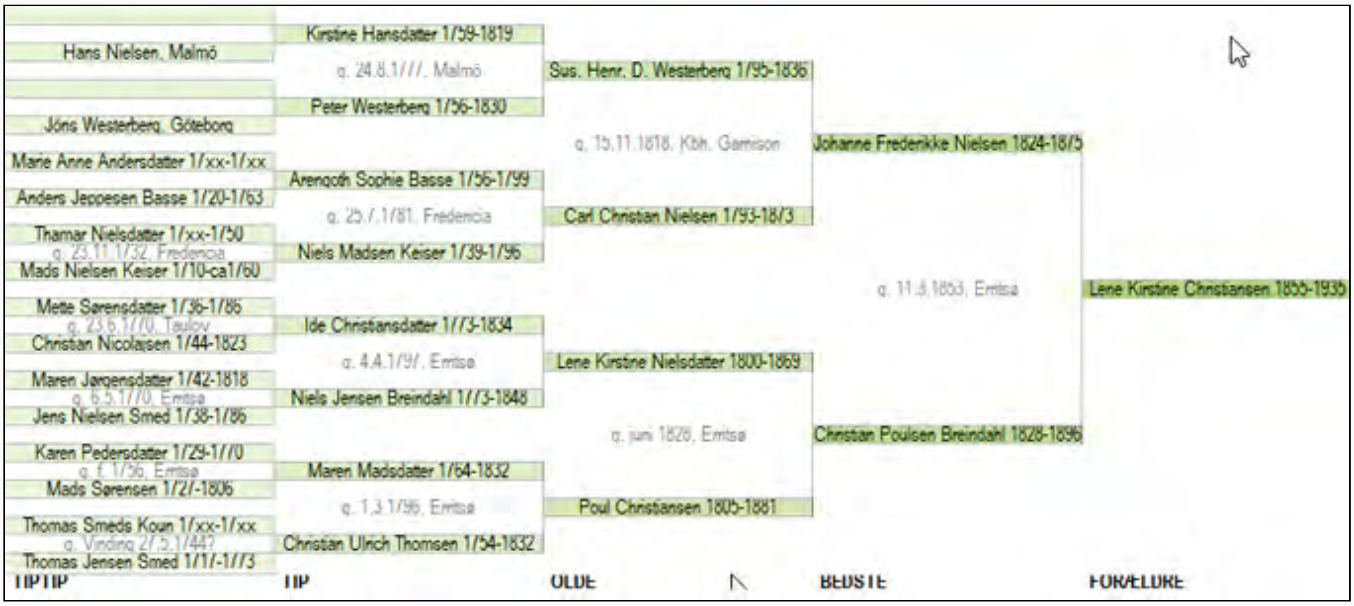

Anetavle for mormor Dortheas mor Lene Kirstine Christiansen f. 1855.

Poul Christiansen af Ullerup.

Vi har dermed været rundt om anerne til Christian Poulsen Breindahls mor, Lene Kirstine Nielsdatter – og i denne krønike mangler vi kun at undersøge baggrunden for Christian Poulsens far, Poul Chistiansen.

Parret bliver som tidligere nævnt gift i Erritsø kirke i juni måned 1828 – og kirkebogens fortegnelse over døde i sognet fortæller, at Lene Kirstine Nielsdatter lever indtil 1869, hvor hun er 68, og Poul Christiansen til 1881, hvor han er 76. [Erritsø døde k 1867-1891, opslag 2 og Erritsø døde m 1867-1891, opslag 18]

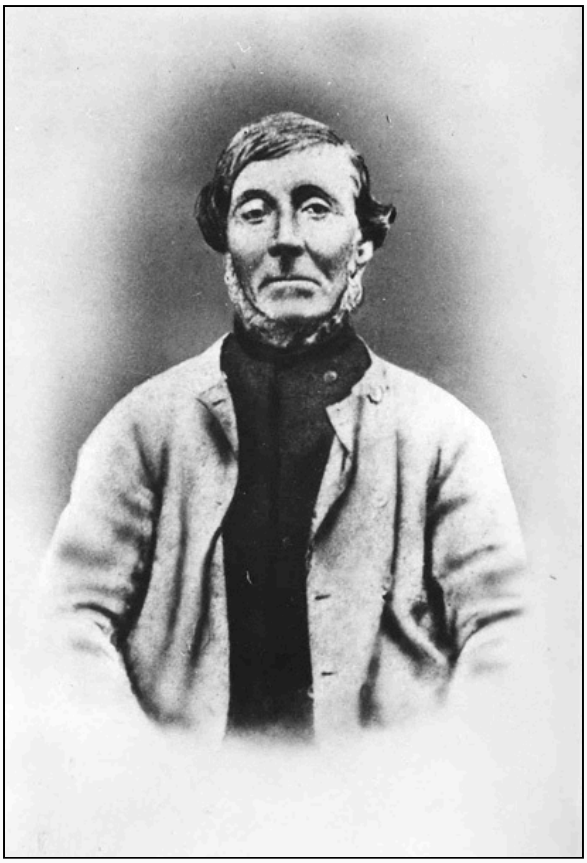

Fotos fra cirka 1865 af Lene Kirstine Nielsdatter (1800-1869) og Poul Christiansen (1805-1881), stillet til rådighed af Allan Tønnesen i februar 2012.

Om **Poul Christiansen Snedker** fortæller Albert Breindahl i sine erindringer ″Slægt og muld″ (1965) følgende:

Stammede fra Stoustrup, fra en lille gård, der ligger der endnu i et ejerlav der kaldes for Tue. Ved Tuevejen, der vist egentlig er den gamle landevej, der førte fra Fredericia til Vejle, ligger et sted tre mindre ejendomme i en klynge. Det er den sidste når man kommer fra Vejle landevej, der var hans fødehjem. Han var født 17-3-1805 efter Ullerup kirkebog (Trinitatis), og han døde i Breindahl 25-12-1881, 76 år gammel.

Hans forældre var Christian Thomsen og Maren Hansdatter.

Ifølge folketællingen 1845 boede Poul Christiansen og Lene Kirstine Nielsdatter i et hus, nr. 102, og havde børnene Christian (17 år), Maren (15 år), Karen (13 år), Niels Poulsen (10 år) Sørine (6 år) og Thomas (3 år). Desuden boede svigerfaderen Niels Jensen i huset som aftægtsmand (73 år).

Poul, der jo var tømrer, var jo ellers en meget begavet mand. Rasmus Ussing skriver i sin bog om Erritsø, at Poul Snedker var en meget dygtig mand, og fuld af løjer. ″Når der nu kom nogle kvindfolk, der var meget for nyt og af den slags der gerne vil bringe det videre, kunne Poul stå og tale med en anden mand tæt ved og fortælle den mest dundrende løgn og digte en historie op på stående fod, som så sladresøstrene straks bragte videre ud.

Da jeg var ung fortalte en gammel mand i Børup, at P. Dahls smukke, velbyggede gård var bygget af min bedstefar.

Han havde jo gået et år på latinskolen i Fredericia, og var således lidt mere lærd end de fleste i almindelighed, og så havde han den tilbøjelighed altid at ″slå om sig″ med skriftsteder fra bibelen, som altid var lige ved hånden for ham. Som ældre fik han ofte for mange kaffepunsche, og han var slem til at bande. Det synes som om bedstefar har været undergivet en underlig blanding af djævelsk påvirkning og sand gudsfrygt.

Så vidt jeg ved skete der ikke store forandringer ved bygningerne i bedstefars tid, dog har han måske ladet kostalden bygge. Bedstefar døde juledag 1881, 76 år gammel. Det er mig fortalt, at han lå i sin alkoveseng og talte med sig selv; men han var så svag og lempelig i sin tale, at de ikke kunne forstå ham.

Mor var den der bedst kunne, hun var jo vant til at tale med ham. Til sidst gik hans tale over i en hvisken, og far bad mor bøje sig ned og høre, hvad han sagde. Hun hørte da at han lå og læste salmen nr. 260 i Evangelisk-kristelig salmebog trykt 1843: ˝Ak, se i nåde til mig ned ...˝ Da han havde læst hele salmen til ende, vendte han sig om i sengen og var død. [A. Breindahl, side 60-80]

Ved folketællingen 1845 er Christian Poulsen Breindahls far Poul Christiansen 40 år gammel, tømmermand i Breindahl, Erritsø sogn og født i Ullerup sogn, Vejle amt.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritzøe Bye, Et huus, 102, FT-1845, C1943
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Poul Christiansen 40 Gift Tømmermand Ullerup sogn Weile amt
Lene Kirstine Nielsdatter 45 Gift Hans kone Heri sognet
Christian Poulsen 17 Ugift Deres barn Heri sognet
Maren Poulsdatter 15 Ugift Deres barn Heri sognet
Karen Poulsdatter 13 Ugift Deres barn Heri sognet
Niels Poulsen 10 Ugift Deres barn Heri sognet
Sørine Poulsen 6 Ugift Deres barn Heri sognet
Thomas Poulsen 3 Ugift Deres barn Heri sognet
Niels Jensen 73 Enkemand Aftægtsmand Heri sognet

Fra den detaljerede optegnelse i kirkebogen, da Poul Christiansen i 1828 bliver gift med Lene Kirstine Nielsdatter, har vi desuden fået følgende oplysninger: ”Ungkarl Poul Christiansen, Søn af Christian Thomsen og Maren Madsdatter i Stoustrup, døbt i Trinitatis Kirke 15 April 1805, konfirmeret i Bredstrup”.

Oplysningerne om Poul Christiansens forældre er dermed serveret på et sølvfad. Vi mangler kun at finde ud af, hvorfor den ene kilde siger, at Poul er *af Ullerup*, og den anden hævder, han er døbt i *Fredericia Trinitatis*.

Historien viser sig at være, at Ullerup sogn slet ikke eksisterer... Sognet blev nedlagt i 1600-tallet i forbindelse med opførelsen af fæstningsbyen Fredericia. Ullerup kirke blev nedbrudt, og efterfølgende kom sognets jorder til at være en del af Fredericia Trinitatis sogn.

Sten fra den nedlagte Ullerup kirke ses i kirkemuren ved indgangen til Trinitatis i Fredericia. [Mit eget foto]

Jeg slår derfor op i Trinitatis kirkebog og finder i april måned 1805 'Pauel', født den 17. marts og døbt den 15. april 1805, og navnene på hans forældre er ganske rigtigt husmand Christian Thomsen og hustru Maren Madsdatter af Stoustrup. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 260]

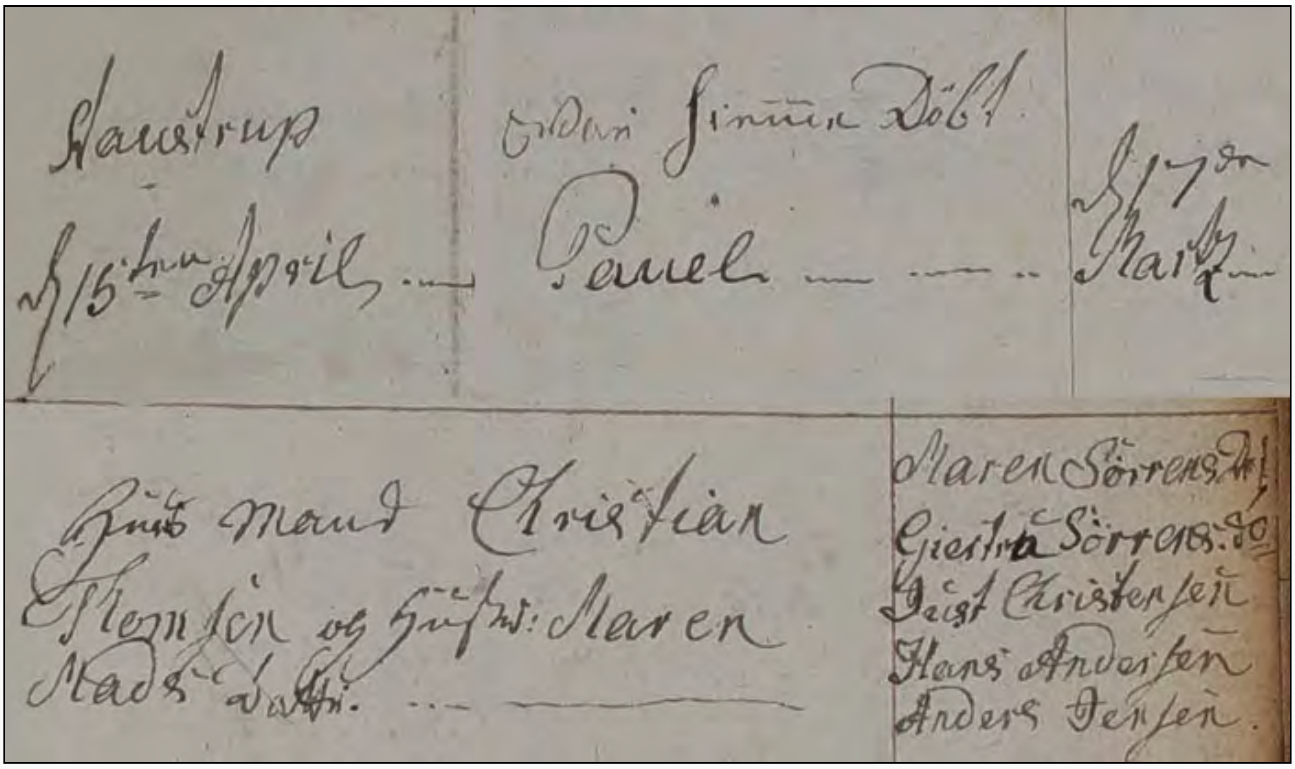

Klip fra Fredericia Trinitatis 1805: Husmand Christian Thomsen og hustru Maren Madsdatter døber sønnen Pauel den 15. april 1805. [Fredericia Trinitatis 1685-1805, opslag 260]

Nu er det nemt at finde familien i folketællingen 1801 – fire år før Poul bliver født i 1805.

Vejle, Elbo, Ullerup, Stoustrup Bye, , 7. familie, FT-1801, C0369
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Thomsen 47 Gift Mand Huusmand med skyldsat Jord og Hiuler
Maren Madsdatter 38 Gift Hans Kone
Maren Christiansdatter 12 Ugift Hans Datter
Anne Catrine Christiansdatter 3 Ugift Deres Børn
Thomas Christiansen 2 Ugift Deres Børn

Christian er husmand i Stoustrup med ”skyldsat Jord” og ”Hiuler”, altså ikke en af de mest velstillede på egnen. ”Hiuler” betyder i følge Ordbog over det danske sprog (på nettet) ”hjulmand” eller ”hjulmager” og lyder under alle omstændigheder som hårdt arbejde. Det ottende og sidste af Dortheas tipoldeforældrepar er **Christian Thomsen** født cirka 1754 og **Maren Madsdatter** født cirka 1763.

Stoustrup Skovvej ved Fredericia, september 2017. [Mit eget foto]

Af folketællingen fremgår, at det ældste hjemmeboende barn er 'Hans Datter', mens de to yngste er 'Deres Børn'. Det betyder, at Maren Madsdatter, som er mor til vores ane Poul Christiansen, er Christian Thomsens anden hustru.

Som det fremgår af folketællingen 1787 er navnet på Christian Thomsens første hustru Anna Pallesdatter.

Vejle, Elbo, Bredstrup, Bredstrup Sogn, Kongsted Bye, 13, FT-1787, B8853
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Thomsen 34 Gift Mand Huusmand og Hiuler
Anna Pallesdatter 33 Gift Hans Kone

Parret Christian Thomsen og Anne Pallesdatter har ingen børn ved FT-1787. Datteren nævnt i FT-1801, Maren Christiansdatter, er født i 1788 eller 1789. Hun er formodentlig døbt i Bredstrup kirke, men det er desværre ikke muligt at slå op i kirkebogen.

Bredstrup sogns kirkebøger før 1814 er gået tabt i en brand. Af samme grund ved vi heller ikke, hvornår hustruen Anne Pallesdatter dør. Ved FT-1801 er parrets barn Maren Christiansdatter 12 år og dermed født omkring 1788-89. Christian Thomsen bliver gift igen i 1796, og et gæt kan være, at Anne Pallesdatter dør i 1795.

Maren Madsdatter af Erritsø.

At dømme efter folketællingen 1801 – hvor det ældste af deres fælles børn er 3 år – er parret Christian Thomsen og Maren Madsdatter formodentlig gift omkring 1796-1797, men vielsen ses ikke i Fredericia Trinitatis kirke. Ved folketællingen 1787 er der i Elbo herred to ugifte kvinder på et par og tyve år med navnet Maren Madsdatter, begge er i tjeneste, den ene hos en brændevinsbrænder i Fredericia og den anden på en gård i Erritsø. Måske Christian og Maren er blevet gift i Erritsø?

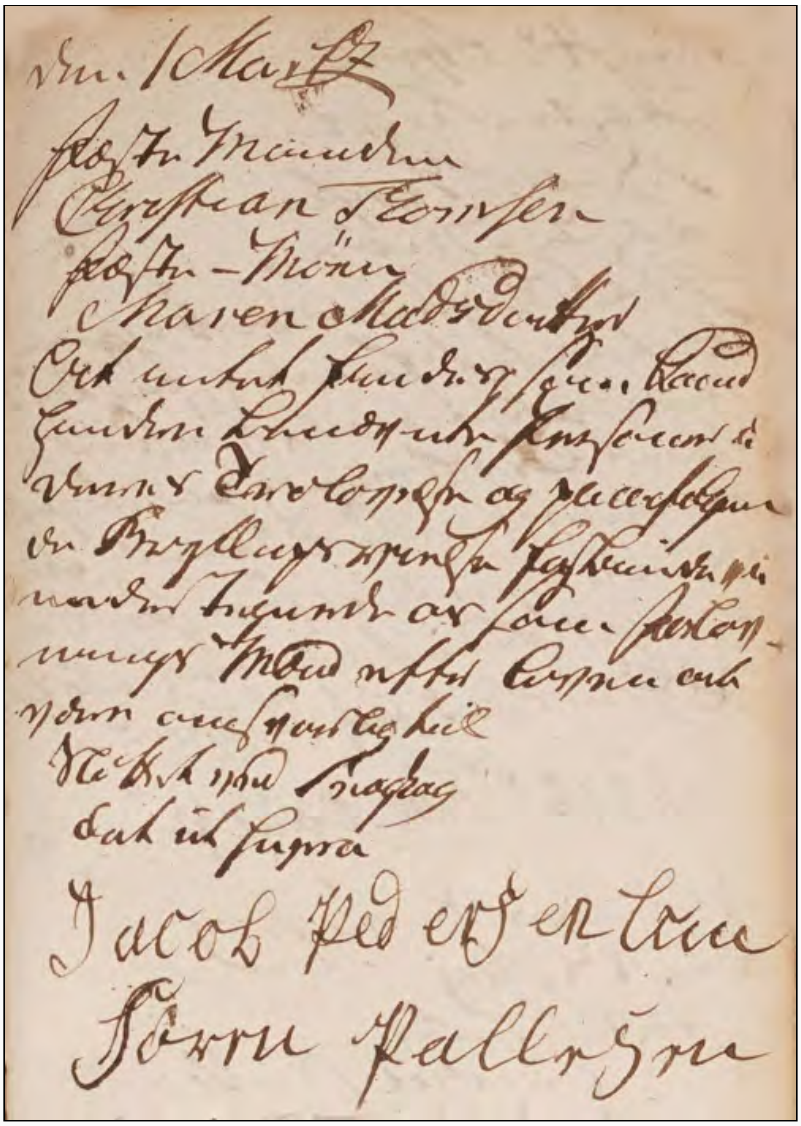

Klip fra Erritsø kirkebog 1796: "Den 1 Martz Fæste Manden Christian Thomsen og Fæste-Möen Maren Madsdatter". Forlovernes navne er Jacob Pedersen Tue og Søren Pallesen. [Erritsø 1756-1815, opslag 190]

Minsandten. Christian Thomsen har hentet sin anden hustru, Maren Madsdatter, i Erritsø, og parret bliver gift i Erritsø kirke den 1. marts 1796. Den ene af forloverne, Søren Pallesen, er formodentlig en bror til Christians afdøde hustru Anne Pallesdatter. Opslaget i kirkebogen er sjovt nok én side før den tilsvarende optegnelse for et andet af mormor Dortheas tipoldeforældrepar, Niels Jensen og Ide Christiansdatter, i april 1797.

Da brylluppet finder sted i Erritsø antager jeg, at **Maren Madsdatter** stammer fra dette sogn og forsøger nu, om jeg kan finde hendes dåb i kirkebogen. Ved folketællingen 1801 (se ovenfor) opgives hendes alder til 38 år, dvs. hun er født omkring 1763. Ved folketællingen 1787, hvor hun er i tjeneste i Erritsø, er hun 22 år – svarende til, at hun er født i 1765.

Jeg kigger derfor i listen over døbte børn i sognet i perioden 1761 til 1767. En del piger får i dette tidsrum navnet Maren – men der er kun én, hvis far hedder Mads. Det må være vores Maren. Dåben finder sted i november 1764, og pigens far er Mads Sørensen. [Erritsø 1756-1815, opslag 16]

Lad os se, om vi kan identificere Mads Sørensen lidt nærmere, og om vi kan finde navnet på hans hustru og dermed Marens mor.

Vejle, Elbo, Erritsø, Strand Beboerne, Snoghøis Færgehuuse, 6, FT-1787, B8854
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Mads Sørensen 60 Gift Mand Færgekarl
Maren Olesdatter 47 Gift Koene
Ole Madsen 13 – Børn af sidste ægteskab
Marie Elisabeth Madsdatter 4 – Børn af sidste ægteskab

Mads Sørensen er 'Færgekarl' og bor ved folketællingen 1787 med sin lille familie et sted, der kaldes 'Snoghøis Færgehuuse' i Erritsø. Fra middelalderen og indtil 1873 var der færgelinje mellem Snoghøj og Middelfart. Mads Sørensen er i 1787 60 år og altså født cirka 1727. Ægtefællen er tydeligvis Mads' anden hustru og dermed næppe mor til vores ane Maren Madsdatter.

Mads Sørensen registreres som 'afskediget Færge Matros, 74 Aar' i folketællingen 1801. Han dør i 1806 og bliver begravet fra Erritsø kirke den 23. februar - '79 Aar 8te Maaneder 14 Dage gammel'. [Erritsø 1756-1815, opslag 126]

Snoghøj færgested, september 2017. [Mit eget foto]

Ud fra oplysningerne i tællingen gætter jeg på, at Mads er blevet gift anden gang et år eller to før sønnen Ole er født, og at den første hustru derfor er død omkring 1871 eller 1872. Det viser sig at være rigtigt. Mads Sørensens hustru Karen dør i december 1770, 41 år gammel – dvs. hun er født omkring 1729. [Erritsø 1756-1815, opslag 109]

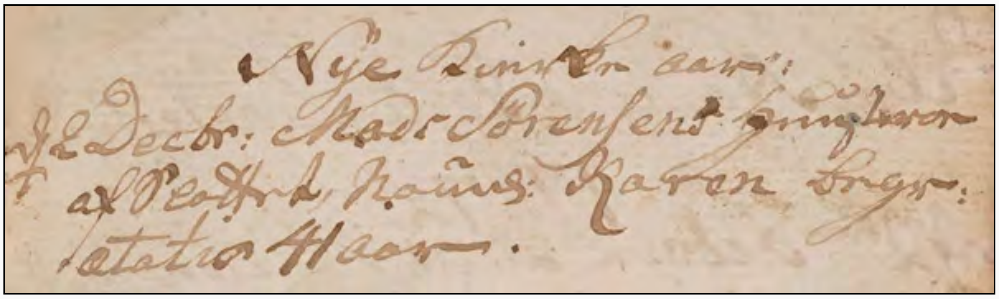

Mads Sørensens hustru Karen begraves fra Erritsø kirke den 2. december 1770, 41 år.
[Erritsø 1756-1815, opslag 109]

Kirkebogen nævner at Mads Sørensens hustru Karen er 'af Slottens Houus'. Det er i følge Erik Rønnebechs fredericiahistorie.dk en gammel stedbetegnelse for nogle småhuse ved Snoghøj – svarende til det, der i følketællingen 1787 ovenfor kaldes 'Snoghøis Færgehuuse'. Desværre nævner optegnelsen kun den afdøde hustrus fornavn, Karen.

For også at finde efternavnet på Marens mor, slår jeg op i listen over copulerede i sognet, men desværre uden at finde Mads og Karen. Erritsøs ældste kirkebog er fra 1756, og måske er parret blevet gift lige netop før kirkebogen starter.

Jeg tænker, at en af de andre dåbsoptegnelser for samme par måske kan give et fingerpeg om Karens efternavn og finkæmmer de første sider af Erritsø kirkebog for at se, hvad de eventuelt kan fortælle. Mads Sørensen og hustru Karen får ikke flere børn efter Maren i 1764 – men før dette år får parret et barn cirka hvert andet år, således Peder født 1762, Maria født 1759 og Søren født 1757.

Dåben af Søren i 1757, opført på side 2 af Erritsø sogns allerældste kirkebog, bekræfter, at Mads og Karen bliver gift, før kirkebogen starter. Desuden tyder navnet Søren på, at denne dreng er parrets ældste søn. Som vi har set i denne og andre krøniker, er det ofte sådan, at den førstefødte søn i et ægteskab opkaldes efter sin fars far.

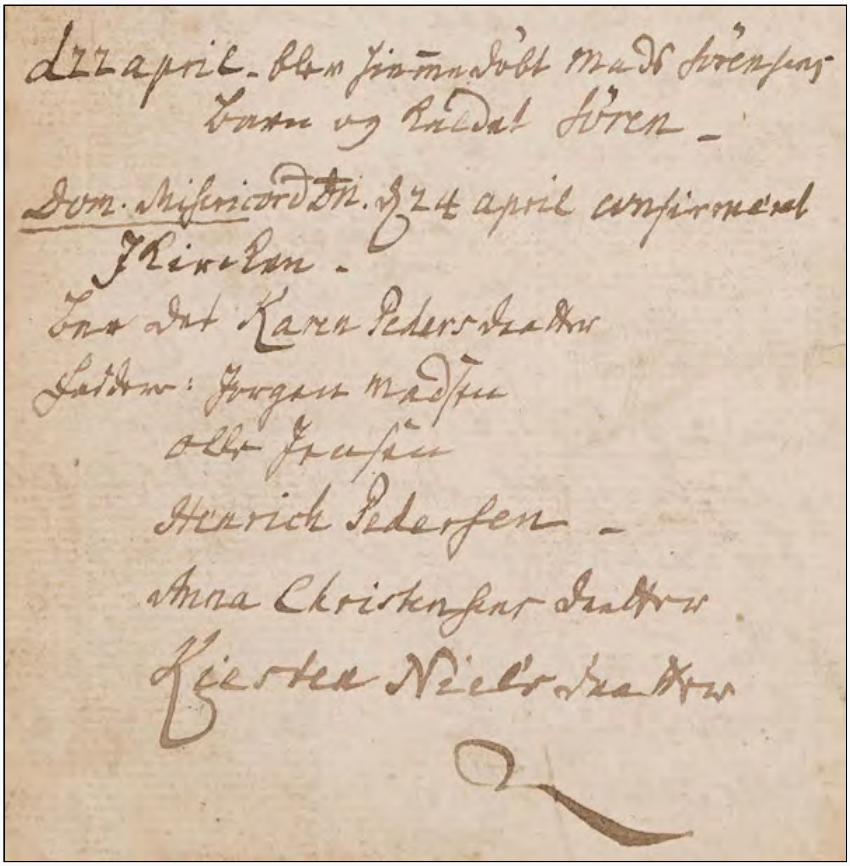

Klip fra Erritsøs ældste kirkebog, 1757: "Den 22 april blev hjemmedøbt Mads Sørensens barn og kaldet Søren. Dom. Miserecordia (=2. søndag e. påske) Dn. 24 april confirmeret i Kirken, bar det Karen Pedersdatter, faddere: Jørgen Madsen, Olle Jensen, Henrich Pedersen, Anna Christensens daatter, Kiesten Nielsdaatter. [Erritsø 1756-1815, opslag 7]

Den næstefødte søn i 1762 får navnet Peder. Jeg gætter på, at han er opkaldt efter sin morfar, og at Mads Sørensens hustru Karen derfor er en Pedersdatter. [Erritsø 1756-1815, opslag 15]

Kirkebogen nævner ingen faddere ved dåben af Peder – men ved dåben af søsteren Maria i 1759 nævnes en Hans Pedersen og en Henrich Pedersens Hustru. Begge er sandsynligvis brødre til barnets mor Karen Pedersdatter. [Erritsø 1756-1815, opslag 11]

Ved dåben af Søren ovenfor er det Karen Pedersdatter, der bærer barnet, og blandt fadderne nævnes igen Henrich Pedersen. Det er dermed sikkert, at Mads Sørensens hustru Karen er en Pedersdatter.

Mads Sørensen f. 1727 og **Karen Pedersdatter** f. 1729 er det niende af mormor Dortheas 16 tiptip oldeforældrepar, som vi hermed har sat navne på i denne krønike.

Videnskabernes Selskabs kort over Elbo Herred fra cirka år 1800. Vi ser garnisonsbyen Fredericia og de omkringliggende landsbyen Erritsø, Studsdal, Taulov, Stoustrup og (øverst) Bredstrup.

Christian Thomsen af Bredstrup.

Jeg har gemt Poul Christiansen far, **Christian Thomsen** født cirka 1754, til sidst i denne krønike – velvidende, at vi sandsynligvis her har en nød, som bliver svær at knække. Christian Thomsen stammer ikke fra Erritsø. Ovenfor har vi set, at Christian Thomsen ved folketællingen 1787 bor i landsbyen Bredstrup med sin første hustru, Anna Pallesdatter – og efter han i 1796 bliver gift i Erritsø med sin anden hustru, Maren Madsdatter, bosætter han sig med sin nye familie i Stoustrup, midtvejs mellem Erritsø og Bredstrup.

Vejle, Elbo, Ullerup, Stoustrup Bye, 7. familie, FT-1801, C0369
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Thomsen 47 Gift Mand Huusmand med skyldsat Jord og Hiuler
Maren Madsdatter 38 Gift Hans Kone
Maren Christiansdatter 12 Ugift Hans Datter
Anne Catrine Christiansdatter 3 Ugift Deres Børn
Thomas Christiansen 2 Ugift Deres Børn

Her får parret børnene Anne Catrine f. 1797, Thomas f. 1799, Mads f. 1802 – og siden Poul f. 1805, altså den Poul Christiansen, som er vores ane. Stoustrup hører under det gamle og nedlagte Ullerup sogn, der fra sidst i 1600-tallet bliver en del af det nye Fredericia Trinitatis sogn.

Hvis Christian er født her, kan vi måske finde ham i kirkebogen.

Hvis Christian Thomsen derimod er født i Bredstrup, hvor han i 1787 bor med sin første hustru, finder vi ikke hans dåb – for som vi tidligere har set: Bredstrup kirkebøger før 1814 er gået tabt i en brand.

Bredstrup kirke, Elbo herred, Vejle amt.

Jeg åbner Trinitatis kirkebog 1685-1805 og leder først efter Christian Thomsens og Maren Madsdatters børn for at se, om navnene på fadderne ved de forskellige dåbshandlinger kan give et spor. Alle børnene er døbt i Trinitatis kirke, og hver gang omtales parret Christian og Maren som bosiddende i Stoustrup.

Faddernes navne får ingen klokker til at ringe. Ved dåben af det første barn Anne Catrine i 1797 bliver barnet båret af Maren Lausdatter – og fadderne er Maren Nielsdatter, Maren Pedersdatter, Hans Sørensen og Ole Madsen. [Trinitatis 1685-1805, opslag 176]

Så blader jeg nogle sider tilbage og undersøger, om der i perioden 1752 til 1755 bliver døbt en Christian, hvis far hedder Thomas – men det er ikke tilfældet. Faktisk døbes der i Fredericia Trinitatis ikke en eneste Christian i den nævnte periode – så sporet ender desværre blindt.

Christian Thomsen af Vinding ved Vejle.

Da jeg en dag i december 2022 igen ser de tomme felter i Excel-arket, hvor der er plads til navnene på Christian Thomsens forældre, prøver jeg, om familysearch.org har et bud på en Christian Thomsen f. cirka 1754, og nu kommer der faktisk et fornuftigt forslag.

Ancestry-siden henviser til en lægdsrulle fra 1789, som nævner en Christian Thomsen i lægd no. 19, Vinding sogn ved Vejle. Alderen på 35 år stemmer med det formodede fødeår 1754.

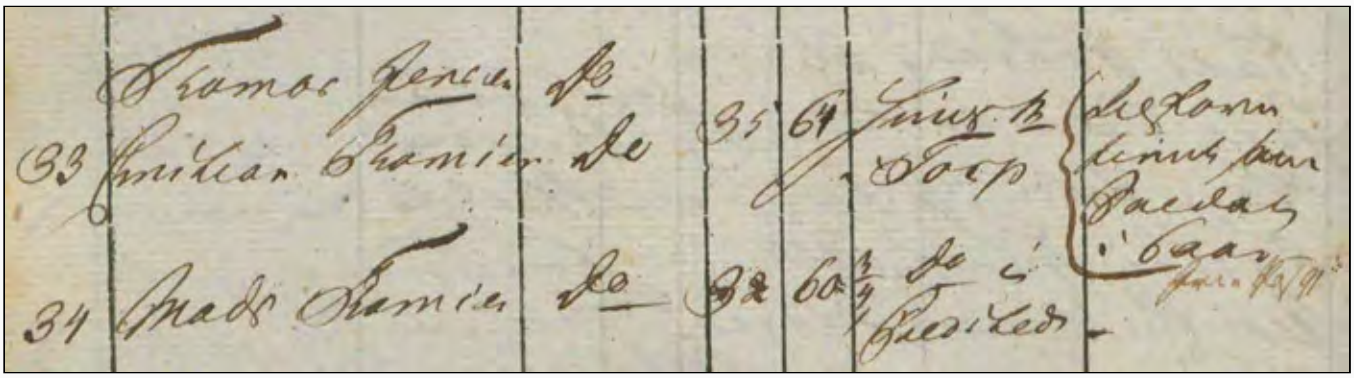

En Christian Thomsen f. 1754 optræder i lægdsrulle for Vinding sogn 1789. [Koldinghus 1789 Hovedrulle, opslag 59]

Opslaget fortæller, at en **Thomas Jensen i Vinding** har to værnepligtige sønner, Christian og Mads, og om sønnerne oplyses følgende:

33 Christian Thomsen do. (døbt i Vinding) 35 år og 64 tommer høj er 'Huus M(and) i Torp, tilforn tient som Soldat i 6 Aar. Frie Pas 91' (- og slettes efterfølgende af rullen)
34 Mads Thomsen do. (døbt i Vinding) 32 år 60 3/4 tommer høj er 'Do (Huusmand) i Piedsted (- og i næste rulle slettes han i 93)

Jeg har fået hjælp til at tyde teksten i DIS-forum den 16.12.2022.

Oplysningerne er interessante. Den nævnte Christian Thomsen er husmand i Torp, som er en landsby kun 2 km fra Stoustrup og 4 km fra Bredstrup. Dette kan meget vel være vores Christian Thomsen.

Både faderen Thomas Jensen og de to sønner Christian og Mads oplyses at være født i Vinding, og Christian er ganske rigtigt født i 1754.

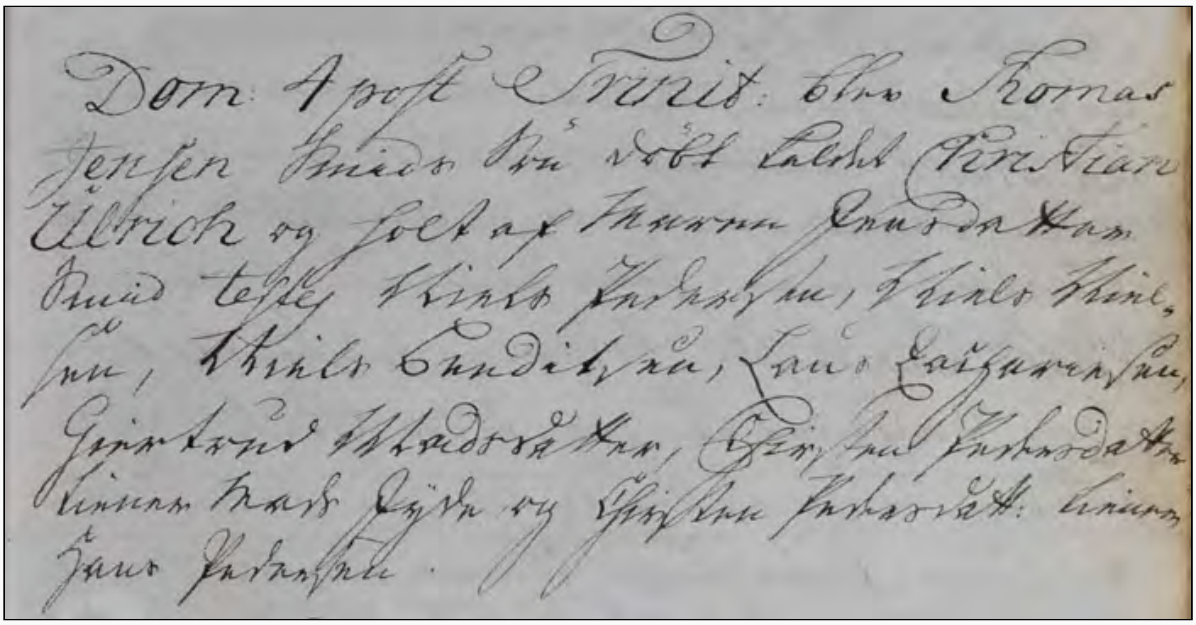

Christian Thomsen bliver døbt i Vinding den 4. søndag efter Trinitatis i året 1754, dvs. den 7. juli 1754. [Vinding 1742-1807, opslag 22]

Teksten ved dåben af Christian Thomsen i 1754 er følgende: 'Dom 4 post Trinit. blev Thomas Jensen Smids Søn døbt kaldet Christian Ulrich og holt af Maren Jensdatter Smid testes Niels Pedersen, Niels Nielssen, Niels Bendiksen, Laus Zachariesen Giertrud Madsdatter, Chirsten Pedersdatter tiener Mads Jyde og Chiesten Pedersdatt. tiener Hans Pedersen'.

Det ser besnærende ud, men det er et forstyrrende element, at det nævnte barn får dobbeltnavnet **Christian Ulrich**. Jeg har set vores ane Christian Thomsens navn nævnt mange gange i annalerne, men ikke med mellemnavnet Ulrich.

Vejle, Elbo, Bredstrup, Bredstrup Sogn, Kongsted Bye, 13, FT-1787, B8853
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Thomsen 34 Gift Mand Huusmand og Hiuler
Anna Pallesdatter 33 Gift Hans Kone

Som vi har set ovenfor i FT-1787 er navnet på Christans første hustru **Anna Pallesdatter**. Det er så relativt usædvanligt navn, at jeg måske kan finde parrets vielse i kirkebogen, forudsat selvfølgelig at de ikke er gift i Bredstrup, hvor kirkebøgerne før 1814 er gået tabt.

Men heldigvis. Parret bliver gift i nabosognet Herslev i 1781 og ikke nok med det. I forbindelse med trolovelsen og vielsen oplyses navnet på brudgommen at være **Christian Ulrich Thomsen**. Heureka.

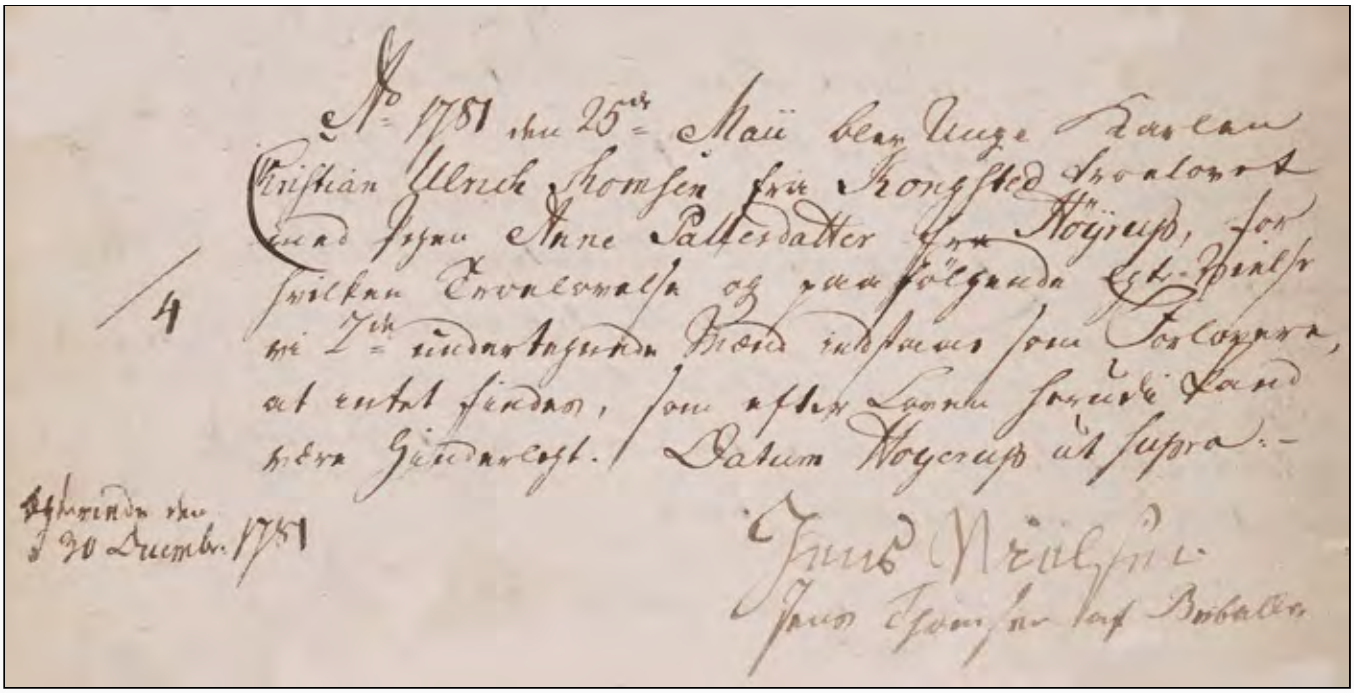

Anno 1781 den 25de Maii blev Unge Karlen Christian Ulrich Thomsen fra Kongsted trolovet med Pigen Anne Pallesdatter fra Höyrup. [Herslev 1734-1790, opslag 141]

Den 25. maj 1781 bliver ungkarlen Christian Ulrich Thomsen fra Kongsted trolovet med pigen Anne Pallesdatter fra Højrup. Parret bliver ægteviede i Herslev kirke den 30. december samme år og bosætter sig i landsbyen Kongsted i Bredstrup sogn. [Herslev 1734-1790, opslag 141]

Vi har hermed med sikkerhed fundet baggrunden for mormor Dortheas tipoldefar Christian Thomsen f. 1754. Han er født op opvokset i Vinding sogn ved Vejle og hans far er **Thomas Jensen Smed** af Vinding.

I forbindelse med dåbshandlingerne nævner kirkebogen for Vinding sogn i perioden omkring 1750 ikke navnet på barnets moder, og når kvinden efter fødslen introduceres i kirken, registreres hun som sin mands hustru, ikke med sit eget navn. Hun er 'Thomas Smeds Koun' eller 'Thomas Smeds Hustru'.

Parret får 5 børn fra 1751 til 1764: Maren f. 1751, Christian Ulrich f. 1754, Mads f. 1757, Karen f. 1761 (d. 1764) og Karen f. 1764 (d. 1769). [Vinding 1742-1807, opslag 17, 22, 27, 30 og 34]

Maren, Christian og Mads lever, til de bliver voksne, og konfirmeres i 1769, 1771 og 1775. [Vinding 1742-1807, opslag 43, 47 og 54] De to yngste dør i henholdsvis 1764 og 1769.

Jeg søger parrets vielse og finder disse optegnelser i 1744: 'Dom. lætare blev Thomas Jensen og Karen Johansdatter trolovede'. 'Den 27 Maji havde Thomas Jensen og Karen Johansdatter Brøllup'. [Vinding 1742-1807, opslag 70]

Jeg ser kun en person i Vinding sogn med navnet Thomas Jensen i den relevante periode, og måske er dette faktisk vores anes vielse. Men jeg er ikke sikker. Dels kan det undre, at der går syv år, inden parret får deres første barn i 1751, dels er ingen af sønnerne opkaldt efter deres bedstefædre Jens og Johan.

Forklaringen kan være, at Thomas Jensen og Karen Johansdatter i perioden mellem 1744 og 1750 er bosiddende i et andet sogn og måske får nogle børn der, men der er ingen belæg for dette. Jeg har kigget i kirkebøgerne for nabosognene Højen, Skærup og Gauerslund, men uden held.

'Thomas Jensen' og 'Thomas Smed' optræder som fadder i 1749. [Vinding 1742-1807, opslag 13 og 14] Hverken han eller Karen Johansdatter nævnes som faddere fra 1744 til 1748, heller ikke i årene efter 1749. 'Thomas Smeds Datter' (Maren f. 1751) nævnes en og kun en gang som fadder, nemlig i 1770. [Vinding 1742-1807, opslag 44]

I forsøget på at få bekræftet navnet på Thomas Jensen Smeds hustru har jeg nærlæst Vinding kirkebog i perioden 1742 til 1786, men uden at finde ret mange brugbare oplysninger.

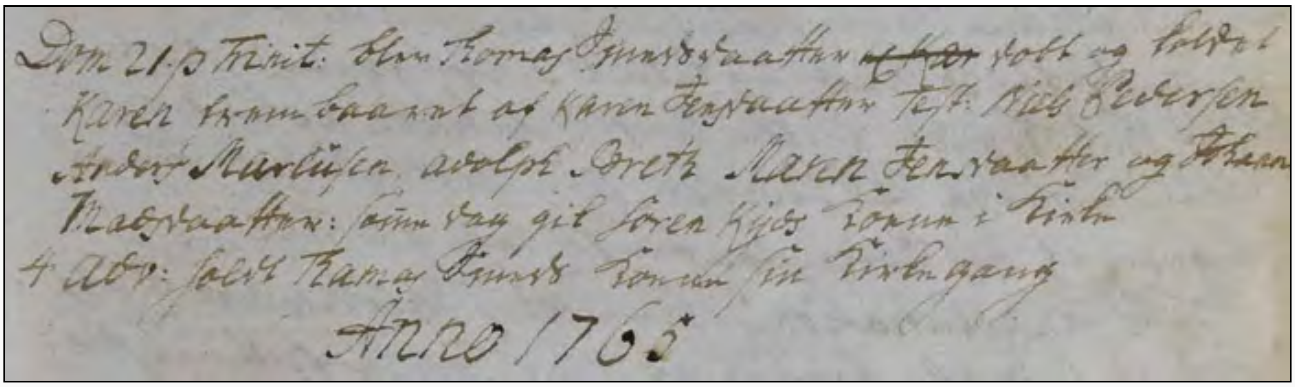

Dåben af Thomas Smeds datter Karen den 11. november 1764. [Vinding 1742-1807, opslag 34]

Teksten ved dåben af Karen f. 1764 er følgende: 'Dom 21 p. Trinit: Thomas Smeds datter døbt og kaldet Karen. Frembaaret af Karen Jensdatter. Test: Niels Pedersen, Anders Marcusen, Adolph Bretz, Maren Jensdatter og Johanne Madsdatter.

Den næste indgang i kirkebogen og den sidste optegnelse i året 1764 fortæller, at '4 Adv: (=23. december) holdt Thomas Smeds Koun sin Kirkegang', se teksten ovenfor lige over årstallet 'Anno 1765'.

Introduktion af en kvinde i kirken efter overstået fødsel var en obligatorisk ceremoni indtil 1797. Når kvinden havde født, blev hun betragtet som "uren", og skulle af samme årsag holde sig hjemme de første fem til seks uger. Herefter mødte hun op i kirken og ventede i våbenhuset, indtil præsten hentede hende. [Wiki for slægtsforskere]

Christen Dalsgaard: 'En Kones højtidelige Kirkegang efter barselsfærd' (1860).

Ved nærlæsningen af Vinding kirkebog fra 1742 til 1786 finder jeg registreringen af Thomas Jensen Smeds begravelse i 1773.

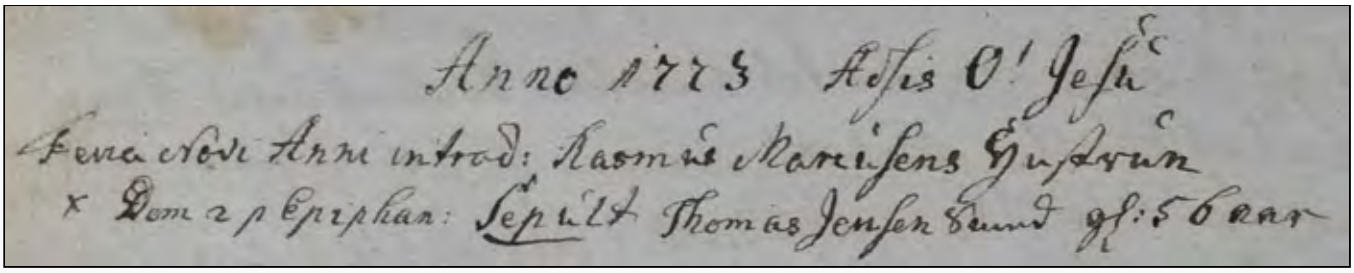
Anno 1773 Adsis O! Jesu
Feria Novi Anni introd: Rasmus Mariusens Hustrun
x Dom 2 p Epiphan: Sepult Thomas Jensen Smed gl: 56 aar

1773: Dom 2 p Epiphan: Sepult Thomas Jensen Smed gl: 56 Aar. [Vinding 1742-1807, opslag 50]

Ephiphania er Hellig Tre Konger den 6. januar. Dom 2 p Epiphan (=den 17. januar 1773) Sepult (=begravet) Thomas Jensen Smed gl: 56 Aar'. Thomas Jensen er altså født i 1717.

Jeg finder ikke begravelsen af Thomas Jensen Smeds enke i kirkebogen, og jeg er ikke sikker på hendes navn. Da Thomas Jensen dør, og hustruen bliver enke, er børnene Maren, Christian og Mads henholdsvis 22, 19 og 16 år gamle. De er altså voksne og kan klare sig selv.

Thomas Jensen Smed 1717-1773 og **Thomas Smeds Koun** er yderligere et af mormor Dortheas 16 tiptip-oldeforældrepar.

Tilbage tll Christian Thomsen.

Christian Thomsen f. 1754 er altså født og opvokset i Vinding sogn ved Vejle. Som voksen bosætter han sig med sin første hustru Anne Pallesdatter i landsbyen Kongsted i Bredstrup sogn cirka 10 km syd for Vinding og i ægteskabet med sin anden hustru Maren Madsdatter er Christian Thomsen husmand i Stoustrup.

Vejle, Elbo, Ullerup, Stoustrup Bye, 7. familie, FT-1801, C0369
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Christian Thomsen 47 Gift Mand Huusmand med skyldsat Jord og Hiuler
Maren Madsdatter 38 Gift Hans Kone
Maren Christiansdatter 12 Ugift Hans Datter
Anne Catrine Christiansdatter 3 Ugift Deres Børn
Thomas Christiansen 2 Ugift Deres Børn

I Stoustrup får parret børnene Anne Catrine f. 1797, Thomas f. 1799, Mads f. 1802 og Poul f. 1805, og det er den sidstnævnte, Poul Christiansen, som er vores ane.

Jeg har fulgt Christian Thomsens datter fra det første ægteskab, Maren Christiansdatter, til Taulov, og FT-1845 oplyser, at hun er døbt i Bredstrup sogn, hvor kirkebøgerne før 1814 som nævnt ovenfor er gået tabt. Maren er gift med husmand Hans Christensen.

Christian Thomsen og hans hustru Maren Madsdatter lever i Stoustrup i mange år efter FT-1801, og begge dør i 1832 kort efter hinanden.

Christian Thomsen dør som 78-årig i juni måned og registreres i Trinitatis kirkebog som 'Aftægtsmand i Stoustrup'. Alderen passer med, at Christian er født i 1754. [Trinitatis døde mænd 1832-1847, opslag 3]

Hustruen Maren Madsdatter dør som 68-årig i samme måned i 1832 og registreres i kirkebogen som 'Enke efter Christen Thomsen i Stoustrup'. [Trinitatis døde kvinder 1832-1847, opslag 3] Christian dør den 9. juni 1832, Maren den 11. juni, og begge bliver begravet fra Trinitatis kirke den 15. juni 1832.

Maren er dermed 'Enke efter Christian Thomsen i Stoustrup' i kun to dage.

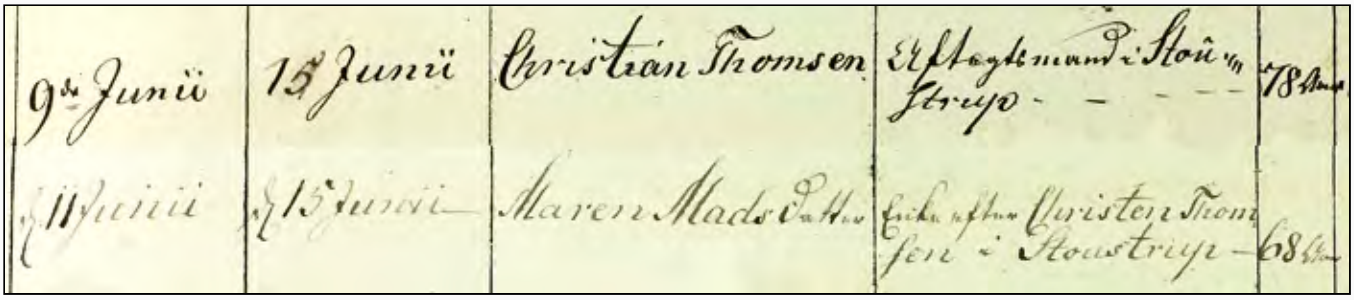
9de Junii	15 Junii	Christian Thomsen	Aftægtsmand i Stoustrup	78 Aar
d. 11 Junii	d. 15 Junii	Maren Mads Datter	Enke efter Christen Thomsen i Stoustrup	68 Aar

Christian Thomsen og Maren Madsdatter bliver begravet fra Trinitatis kirke den samme dag, 15. juni 1832.

Christian Thomsens søn Poul Christiansen er i følge vielsesoptegnelsen fra 1828 konfirmeret i Bredstrup kirke. Da han er født i 1805, har konfirmationen fundet sted omkring 1819 eller 1820 – altså efter den ældste eksisterende kirkebog i Bredstrup sogn starter i 1814.

Oplysningen er korrekt. Poul Christiansen 'af Stoustrup Mark' bliver konfirmeret i Bredstrup kirke i foråret 1820. Forældrene er Christian Thomsen og Maren Madsdatter, 'Huusfolk paa Stoustrup Mark' – og deres dreng er i følge kirkebogen kvik og vågen, da han får karakteren 'meget god' under 'Dom angaaende Kundskab og Opførsel'. [Bredstrup konfirmerede mænd 1814-1827, opslag 3]

Poul Christiansen kommer senere på Latinskolen i Fredericia. Albert Breindahl fortæller ovenfor om sin farfar, at 'Poul, der jo var tømrer, var jo ellers en meget begavet mand. (...) Han havde gået et år på latinskolen i Fredericia, og var således lidt mere lærd end de fleste i almindelighed, og så havde han den tilbøjelighed altid at 'slå om sig' med skriftsteder fra bibelen, som altid var lige ved hånden for ham.'

Rundt om Erritsø.

Om mormor Dortheas oldefar **Poul Christiansen** (1805-1881) er et afsnit fra Albert Breindahls erindringer ″Slægt og muld″ (1965) citeret ovenfor. Poul Christiansen er Albert Breindahls bedstefar. I forlængelse heraf fortæller Albert blandt andet følgende om sin farbror og vores ane, **Christian Poulsen Breindahl** (1828-1896):

Den ældste af bedstefars og bedstemors børn fik navnet Christian og er jo således opkaldt efter bedstefaders far i Stoustrup, der hed Christian Thomsen. Christian lærte også tømrerfaget og fik ved sit giftermål hele det stykke jord mod vest af ejendommen langs Baungaards skel helt ned til stranden, og som blev skilt ud fra Breindahls jorder og fik Matr.nr. 48b. Han opførte den bolig som ligger endnu og i dag beboes af Aalbæk-Madsen.

Far [dvs. Christian Poulsen Breindahls syv år yngre bror Niels f. 1735] har fortalt mig, den dag huset blev rejst dernede (ved farbror Christian, som vi altid kaldte det) sagde bedstefar (der blev jo gerne sagt et par ord ved kransehejsningen når et hus ″blev rejst″) bl.a. efter at have peget på den skønne, idylliske plet ved stedets beliggenhed i læ af bakken, nær ved strand og umiddelbart ud til mosens siv og rør: ″A trouer saa sandelig æ Hus ska hied ″Rørdam″″.

Grunden til at han valgte det navn var ikke alene et udtryk for naturomgivelserne, men tillige et dobbeltspil, da den daværende sognepræst hed Rørdam (H.C. Rørdam var sognepræst i Erritsø og Sct. Michaelis 1840-1850).

Farbror Christian husker jeg godt. Han lignede Far af udseende (men han var ikke så høj og stor som far) såvel i det ydre som det indre. De havde begge rund hageskæg og deres ansigtstræk var milde og venlige. De lignede deres mor.

Farbror Christian var gift to gange. Hans første kone hed Johanne og var som ung pige vist lidt letlevende, og hendes mund talte undertiden frivole ord, men farbror var nu blevet forelsket i hende og kunne ikke tænke sig andre end hende til kone; men bedstefar kunne ikke lide hende, hun var i hans øjne for fræk. [side 74-76]

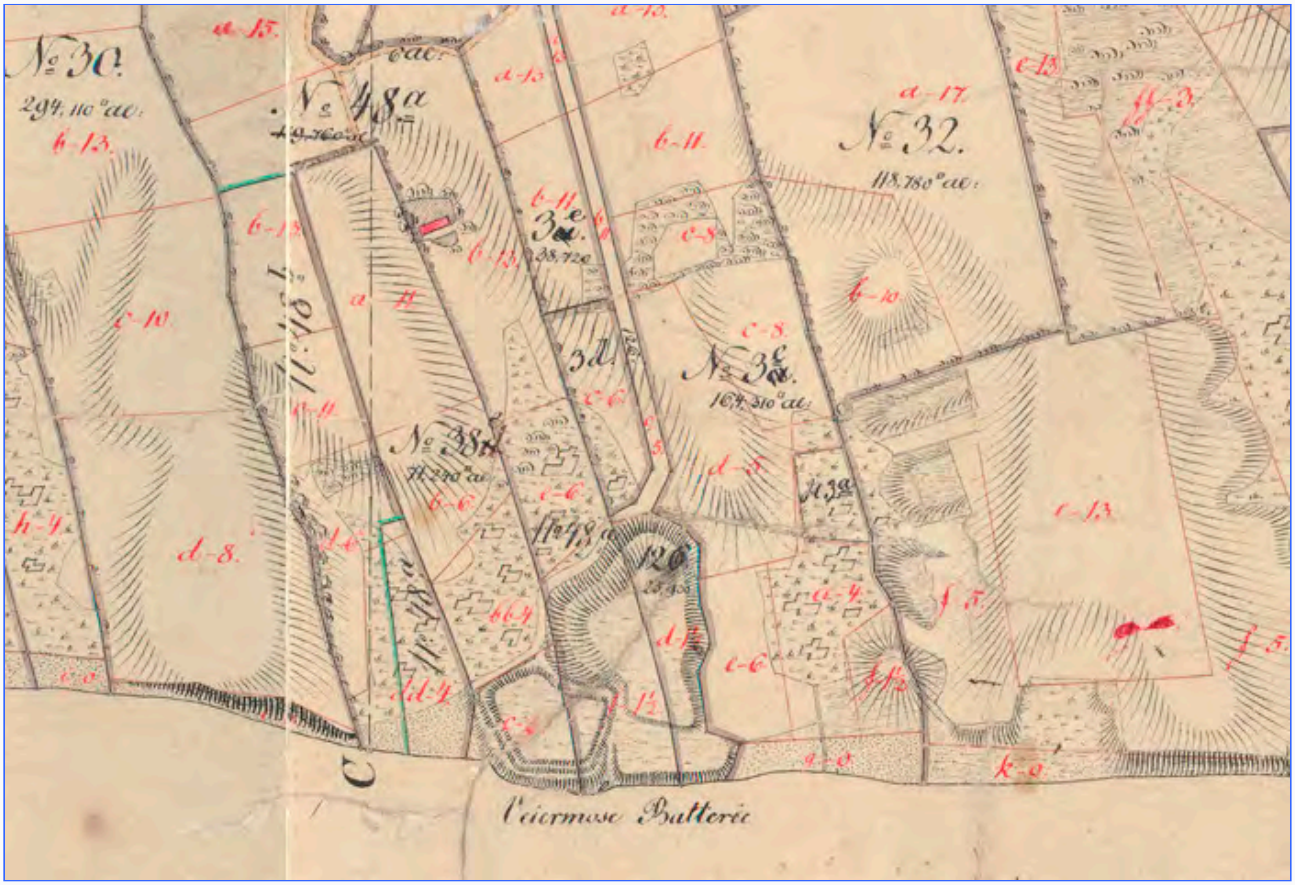

Matrikelkort fra Erritsø anno 1870. Breindahl-ejendommen ligger på matrikel 48a ned mod Lillebælt og med Veiermose Batterii ved kysten. Christen Poulsen Breindahls matrikel 48b ligger vest for matrikel 38 lige i sammenføjningen af to gamle kort. [Historiske kort på nettet] Klik på kortet for at se et større udsnit.

Den Johanne, Christian Poulsen Breindahls første hustru, som Albert Breindahl omtaler i teksten ovenfor, er selvfølgelig **Johanne Frederikke Nielsen** f. 1824, datter af Carl Christian Nielsen og Susanne Henriette Westerberg, hvis historie og baggrund er beskrevet fyldigt ovenfor. Johanne Frederikke er altså efter gamle Poul Christiansens opfattelse lidt for fræk og frivol.

I september 2017 bor fiskerivirksomheden Lillebælt Fisk på cirka det sted, hvor Christian Poulsen Breindahl byggede sit hus Rørdam omkring 1850, 'i læ af bakken, nær ved strand og umiddelbart ud til mosens siv og rør. [Mit eget foto]

Anetavle for mormor Dorthea Andersen f. 1889.

Efter således at have været rundt i slægten, findes overblikket over mormor Dortheas stamtræ her. Dorthea er født og opvokset i landsbyen Erritsø, tæt ved Lillebælt og nogle få kilometer fra købstaden Fredericia. Umiddelbart er hun af bonde- og håndværkerslægt. Hendes far, Peter Andersen, er tømrer og husmand – og mange af hendes aner længere tilbage i tiden er også husmænd og håndværkere, eksempelvis bødker, tømrer, snedker, hjulmager eller smed.

De fleste lever i beskedne kår uden ligefrem at være fattige. Der er ingen velstående blandt Dortheas aner – ingen købmænd, gårdejere, præster eller lignende. Der er en matros og en færgekarl, men ingen skibskaptajner. To af mormor Dortheas fire oldefædre og en af hendes otte tipoldefædre er lejesoldater ved militærbastionen i Fredericia. En er musketer og to er korporaler. En af korporalerne ender som daglejer – og heller ikke militærfolkene er velhavende. En tredje af hendes oldefædre går et år på latinskolen.

Mormor Dortheas forældre Lene Kirstine Christiansen og Peter Andersen sammen med børn og svigerbørn foran huset i Erritsø, cirka 1930. [Foto stillet til rådighed af Sven-Erik Andersen]

Vi har undervejs sat navne på mormor Dortheas forældre og hendes fire bedsteforældre, otte oldeforældre og 16 tipoldeforældre. I alle hjørner af slægten har vi også forsøgt at komme yderligere et led tilbage i tiden – til hendes tiptip oldeforældre – og her er det lykkedes at sætte navne på 23 af 32 tiptip oldeforældre.

Flere gange ender sporene blindt, fordi nogle af de ældste kirkebøger er brændt og gået tabt for altid. Det gælder Husby sogn på Fyn og Bredstrup lidt nord for Fredericia. Andre gange er der tale om aner, som er tilflyttere til Fredericia-området, og hvor vi ikke med sikkerhed kender deres fødesogn.

Den gamle slægtsgård i Erritsø – fra omkring 1880 til starten af 1930'erne hjemsted for mormor Dortheas forældre Peter Andersen f. 1848 og Lene Kirstine Christiansen f. 1855. Dette foto er fra cirka 1930. [Foto stillet til rådighed af Sven-Erik Andersen]

Efterskrift om Bedstefar og Bedstemor i Erritsø.

Efter arbejdet i vinteren 2005-2006 med at kortlægge Dinnesens krønike, kom anledningen til at dykke ned i min mors slægt en dag i en e-mail. Lokalhistoriker i Fredericia Erik F. Rønnebech var via Google – hvor han havde søgt på Brovad Mejeri – stødt på min mor Annas beretning om sit liv og sendte et par venlige linjer efter at have læst historien.

"Herligt når ældre mennesker vil nedskrive eller indtale deres erindringer. (...) Begge mine forældre er fra 1915. Min far var murer og har derfor med garanti kendt Annas far. Desværre lever han ikke mere. Han har sandsynligvis også kendt Anna, da de boede omtrent i samme kvarter i byen og gik på samme skole. Min mor, der stadig lever, blev konfirmeret en uge før Anna i den samme kirke, men kom fra en anden skole, så de har sandsynligvis ikke kendt hinanden." Rønnebech sluttede med at spørge efter navnene på Annas bedsteforældre i Erritsø, "Så kan jeg muligvis finde ud af, hvor de boede og om huset stadig eksisterer".

Hus i Erritsø. Tegning af Johannes M. Dinnesen, 1939. Bag på billedet har Anna Dinnesen skrevet: "Min mors (Dortheas) fødehjem". Tilhører Jette Møller Jensen, Bording.

Umiddelbart bliver jeg ham svar skyldig, for i beretningen nævner Anna ikke bedsteforældrenes navne, hun kalder dem blot Bedstefar og Bedstemor. Heldigvis kan min søster Jette bidrage med flere oplysninger. Hun har på et tidspunkt talt med vores mor om slægten, og fra denne snak er bevaret nogle håndskrevne notater med både navne på bedsteforældrene og aldersrækkefølgen og navne på deres børn.
Som det fremgår ovenfor, er Dortheas forældre Peter Andersen f. 1848 og Lene Kirstine Christiansen f. 1855.

I følge Annas beretning om sit liv får Peter og Kirstine 10 børn, som lever; "Bedstemor havde født 14 børn, de 10 var levende, 5 piger og 5 drenge" – og beretningen har endvidere nogle erindringsglimt, som tegner et billede af bedsteforældrene, da de var gamle. I 1922, da Anna var syv, har Peter været 74 og Kirstine 67.

Bedstefar og Bedstemor i Erritsø, Kirstine og Peter, i deres alderdom, cirka 1928. [Foto stillet til rådighed af Sven-Erik Andersen]

"Mens vi var børn, besøgte vi af og til min bedstefar og bedstemor i Erritsø. Jeg husker dem som nogle gamle mennesker, men min bedstefar – der var tømrer – var stadig så meget i vigør, at han kunne gå ud i sit værksted. De havde et lille sted, ikke noget egentligt landbrug, men de havde da en ko en overgang. Her havde de også boet, da alle børnene blev født. Min mor havde mange søskende. Bedstemor havde født 14 børn, de 10 var levende, 5 piger og 5 drenge. Jeg husker besøgene hos dem som noget rart. (…)

Bedstemor var dårlig gående, er noget af det sidste, jeg kan huske. Hun bar altid en kysehat, syet ved en hattefabrikant inde i Fredericia, og med en stor sløjfe bundet i siden – og sad inde foran kakkelovnen, en såkaldt bilæggerovn med ringe, som også fungerede som ildsted – og dér sad hun med æbleskivepanden og stegte æbleskiver. Bedstefar sad for bordenden, og til slut blev han lidt senil og sad somme tider og snakkede med sig selv. "No sloer æ klok. Ka' de da ikk' sans å go no...?" Han sagde det, så vi kunne høre det – men det var nok ikke meningen, at vi skulle høre det. (…)

De havde alkover, et sovekammer og en stor dragkiste, hvor de gemte æblerne i en af skufferne. Bedstemor havde et indbygget skab, hvor der var kandis. Derudover havde de kun sofa, bord, nogle stole – og én lænestol, som Bedstemor som regel sad i. Jeg har fået fortalt, at min bedstemor avlede ribs og gik til Fredericia for at afsætte høsten. Hun fik en krone for en hel kurv med ribs. Om sommeren samledes hele familien derude, så kom også københavnerne hjem. To af de 10 søskende boede i København. De boede ikke hos min bedstefar og bedstemor, men rundt omkring, og det var spændende, når de var der. Tit mødtes de hos min Moster Helene i Skærbæk, min Onkel Niels passede fyret derude, Klippehage Fyr, og det var vi nede og kigge på og var også med oppe i det.

Engang var Bedstefar og Bedstemor på besøg hos os til jul, og da de skulle hjem den næste dag, sad min bedstefar med sin stok under hagen, med hat og frakke på, og ventede på, at den bil, der skulle hente dem, snart ville komme – for nu ville han gerne hjem. Til sidst boede de to gamle i en lille lejlighed i huset sammen med Moster Marie og var vel på en slags aftægt hos dem".

Her er et billede af bedstefar Peter og bedstemor Kirstine i deres velmagtsdage – med deres børn, svigerbørn og børnebørn. Fotografiet er fra 1908 i forbindelse med Peters 60 års fødselsdag. Børnenes navne er fremhævet med fed skrift. Bagest fra venstre: ***Helene****,* ***Maren****,* ***Dorthea*** *og* ***Poul****. I midten fra venstre: Søren Peter, Peter,* ***Peter****, Peter, Konradine,* ***Marie****,* ***Christian****,* ***Anders*** *og* ***Bertel****. Forrest fra venstre: Peter,* ***Ane****, Katrine, Ane (med Helga på skødet), bedstemor Kirstine (med Johanne på skødet), Peter, bedstefar Peter (med Kirstine på knæet), Helga og Laurine (med spædbarnet Karl). Klik på billedet for at se en større udgave.*

”Vi manglede jo ikke noget”, sagde mormor Dorthea om sin barndom. Hun gik i skole i Erritsø og fortalte engang, som mere end 90-årig, at hun stadig kunne huske hver linje i det vers, der stod hugget i sten på skolemuren ud mod landsbygaden.

Halvtredsindstyve Aar, Gud har DU mig opholdet,
At Sygdom, Kriig og Pest mig intet ondt har voldet,
Thi yder jeg min Tack og breder ud DIT Navn,
Og bygger Skoler op, de Fattige til Gavn.
GUD, lad i dette Værck DIN Naades Fylde kiende,
Lad denne min Fundatz bestå til Verdens Ende
Lad altid paa min Stool een findes af min Ætt,
Som meener DIG, MIN GUD og DISSE SKOLER Rætt.

Tavlen med Frederik den 4.'s monogram på den gamle rytterskole i Erritsø.

Den latinske indskrift »Hanc scholarn hujusque ad instarducentas quadraginta incirculas I adsperpetuo alendas duodecirn cohortes equestres a me institutis fundavit«. M DCC XXI – lyder i oversættelse: »Denne skole har jeg i året 1721 grundlagt i lighed med 240 andre i de distrikter, som er indrettet af mig til at underholde 12 rytterafdelinger«. [Foto: Erik F. Rønnebech 2003]

Den gamle rytterskole i Erritsø, september 2017. Tavlen med ovennævnte tekst ses mellem de to vinduer i højre side af billedet. [Mit eget foto]

Konstabel af Sanddal.

Dortheas forældre **Peter Andersen** og **Kirstine Christiansen** bliver som nævnt gift i Erritsø kirke den 19. december 1873. Brudgommen er på dette tidspunkt 25 år gammel, bruden kun 18. Deres første barn er sønnen Kristian, som bliver født den 30. april 1874 – altså kun fire en halv måned efter parret er blevet gift.

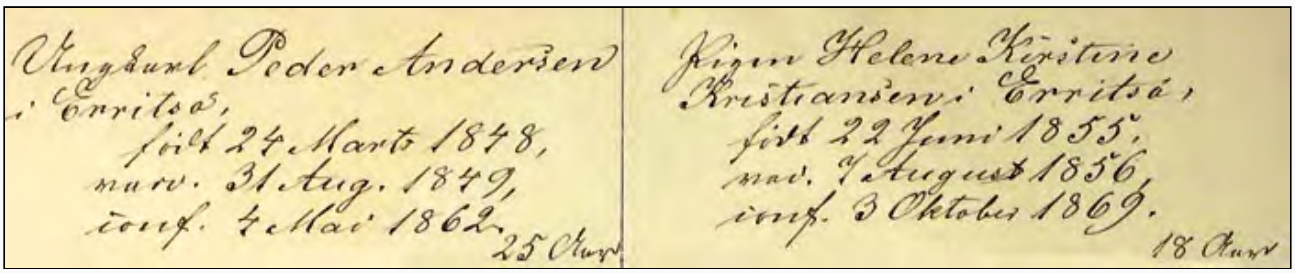
Ungkarl Peder Andersen
i Erritsø,
født 24. Marts 1848,
døb. 31. Aug. 1849,
conf. 4. Mai 1862.
25 Aar

Pigen Helene Kirstine
Kristiansen i Erritsø,
født 22 Juni 1855,
døb. 7 August 1856,
conf. 3 Oktober 1869.
18 Aar

Gift i Erritsø kirke den 19. december 1873: Ungkarl Peder Andersen i Erritsø, født 24. marts 1848, 26 Aar – og pigen Helene Kirstine Kristiansen i Erritsø, født 22. juni 1855, 18 Aar. [Erritsø viede 1872-1891, opslag 7]

Da Kristian bliver døbt den 7. juni samme år, oplyser kirkebogen, at Peter er tømrer, og at han og Kirstine er bosiddende i Sønderskov, som er en lokalitet ved kysten mod Lillebælt på sydsiden af Lyngs Odde. Fadderne er Dorthea Kristiansen i Erritsø (Kirstines lillesøster, som på dette tidspunkt er 16 år gammel), tømrer Niels Poulsens hustru i Sønderskov, tømrer Niels Andersen i Erritsø og ungkarl Peder Pedersen i Erritsø. [Erritsø fødte mænd 1872-1891, opslag 7]

Parrets næste barn er Anders, som bliver født året efter, den 14. juni 1875. [Erritsø fødte mænd 1872-1891, opslag 10] Nu fremgår det af kirkebogen, at Peter og Kirstine i mellemtiden er flyttet fra Sønderskov til Erritsø – og blandt fadderne nævnes denne gang gårdmand Søren Elkjers hustru i Erritsø, daglejer Peder Jørgensens hustru i Sønderskov, ungkarl Niels Davidsen i Erritsø, tømrer Niels Andersen i Erritsø og gårdmand Knud Madsen i Erritsø. Gruppen af faddere er en blanding af naboer, venner og Peters fagkolleger fra tømrerfaget.

Peter og Kirstine – til venstre i billedet – på familieudflugt ved Lillebælt en dag i 1920'erne. [Foto stillet til rådighed af Sven-Erik Andersen]

Her som ved de senere dåbshandlinger for de efterfølgende børn nævnes af en eller anden grund sjældent slægtninge blandt fadderne – og for eksempel optræder Breindahl-navnet aldrig. Måske har Kirstines forældre, Christian Poulsen Breindahl og Johanne Frederikke Nielsen, ikke været tilfredse med datterens parti...? I hvert fald kan man godt tænke sig, de i første omgang har været noget bestyrtede, da de i 1873 finder ud af, at deres kun 17-årige datter er gravid med tømrerlærling i faderen Christian Poulsens virksomhed, Peter Andersen.

Ved de efterfølgende dåbshandlinger nævnes bestyrer Frandsen og hustru fra Erritsø Fattiggaard ofte blandt fadderne, ligeledes tømrer Niels Andersen og hustru, flere medlemmer af gårdmand Søren Elkjers familie, tømrer Anders Mikkelsen og hustru, og en sømand Jørgen Kristensen, som arbejder på Erritsø-Strib færgeoverfarten. [Erritsø 1872-1891, flere opslag]

Førstefødte Kristian dør som spæd – og parrets tredje barn, som bliver født den 7. februar 1877, får derfor også navnet Kristian. Herefter følger Marie født 16.5.1879, Johanne født 25.4.1881 (dør som spæd), Bertel født den 10.3.1883, Maren født den 17.3.1885 (dør som spæd), Ane født den 6.4.1887, vores ane mormor Dorthea født den 18.6.1889 og Maren født den 27.3.1891.

Kirkebogen efter 1891 var tidligere ikke på nettet, men jeg har fået oplyst fødselsdatoerne for resten af børneflokken hos en anden af Peter og Kirstines efterkommere og barnebarn af datteren Ane, Sven-Erik Andersen i Fredericia: Helene er født den 26.6.1893, Poul den 5.9.1895 og Peter den 16.3.1897.

Fra Peter og Kirstine i 1874 flytter fra Sønderskov til Erritsø bor parret sandsynligvis i alle årene på samme lille husmandssted ved lokaliteten Sanddal en kilometers penge øst for kirken og midtvejs mellem Erritsø Bygade og kysten ved Lillebælt lidt syd for købstaden Fredericia. Som tidligere nævnt fremgår det af folketællingen 1880, at Peters gamle forældre på dette tidspunkt bor på aftægt i familien – og sandsynligvis er det derfor forældrenes hjem og faderens tømrerværksted, Peter og Kirstine har overtaget.

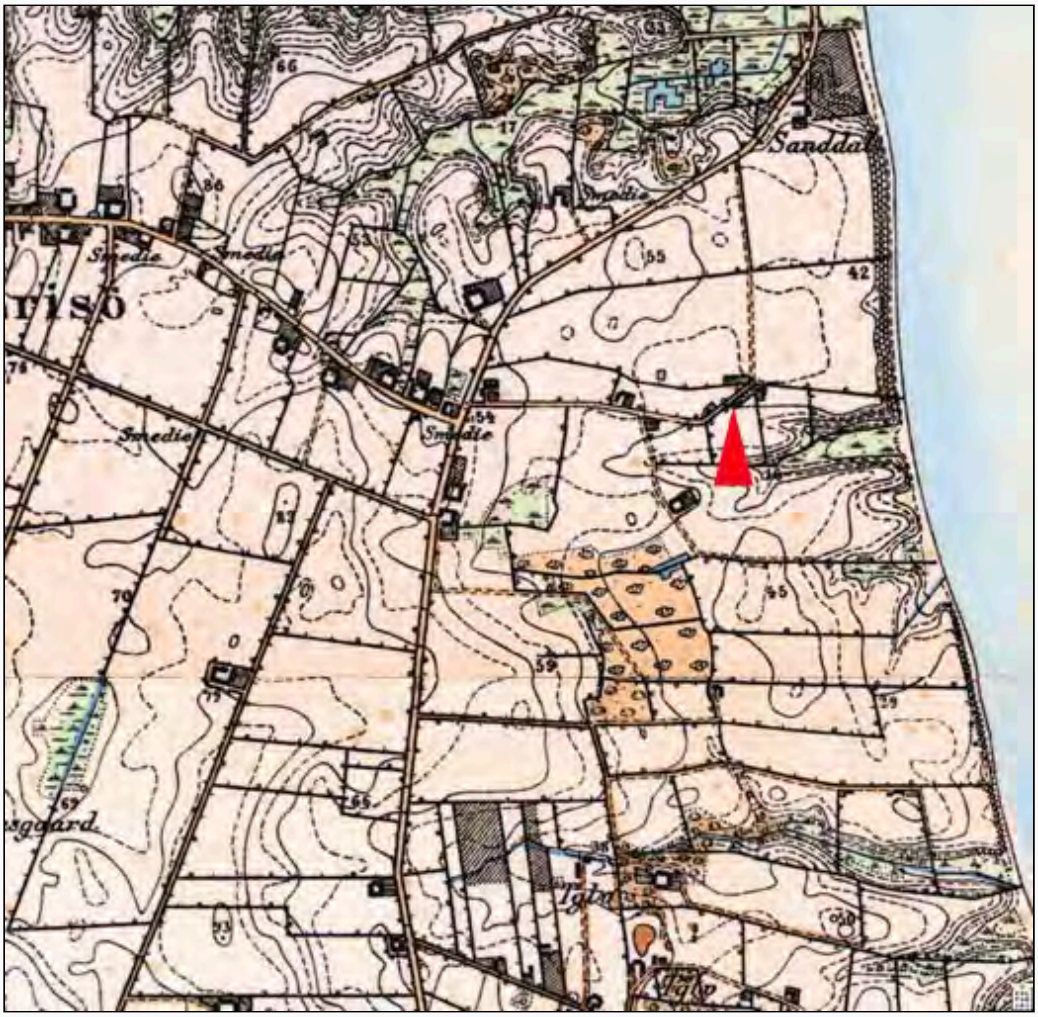

Målebordskort over Erritsø-Sanddal området cirka 1850. Peter og Kirstines husmandssted og tømrerværksted ligger ved spidsen af den røde pil mellem landsbyen "Erisø" og kysten ved Lillebælt.

Vejle, Elbo, Erritsø, Erritsø, Huus, 188, FT-1880, c9121
Navn: Alder: Civilstand: Stilling i husstanden: Erhverv: Fødested:
Peter Andersen 31 Gift Huusfader og Tømrer Erritsøe
Kirstine Christiansen 24 Gift Huusmoder Erritsøe
Anders Andersen 4 Ugift Søn Erritsøe
Kristian Andersen 2 Ugift Søn Erritsøe
Marie Andersen under 1 Aar Ugift Datter Erritsøe
Anders Bertelsen 68 Gift Dem af Huusfaderen Forsørges Erritsøe
Marie Nielsen 72 Gift Dem af Huusfaderen Forsørges Fredericia

I slægten er det gennem Peter og Kirstines børn og deres børn og børnebørn blevet båret videre helt frem til år 2015 og senere, at tømrer-dynastiet i Erritsø i mange år blev omtalt i folkemunde med tilnavnet *Konstawel* – eller jysk for 'konstabel'. Min mors fætter Poul Andersen (der er søn af Peter og Kirstines yngste søn, Peter, og som i 2017 stadig bor i Erritsø) fortæller, at ældre Erritsø-borgere stadig nikker genkendende (og anerkendende), når han fortæller, at han er efterkommer af Konstawel-familien.

Præcis hvor navnet stammer fra vides ikke, men jeg tror, navnet henviser til de soldaterslægter, der er detaljeret omtalt ovenfor, Westerberg, Nielsen og Paulsen. Ingen har rang af konstabler, men der er blandt disse aner flere med titel af musketer eller granader og nogle med rang som underofficer og korporal.

Lene Kirstine Christiansens mor Johanne Frederikke er datter af korporal Carl Christian Nielsen og underofficerdatteren Susanne Henriette Westerberg. Peter Andersens mor Mette Marie Nielsdatter er datter af musketer Niels Paulsen og Anne Marie Bauer. Alle de nævnte militærpersoner Nielsen, Westerberg og Paulsen er omkring år 1800 i mangeårig tjeneste som lejesoldater hos Fynske Infanteriregiment i Fredericia.

Under alle omstændigheder har Konstawel-navnet været så meget knyttet til slægten og det sted i Sanddal, hvor familien boede i generationer, at tværgaden ved det gamle hus i dag hedder **Konstabelvej**.

Peter og Kirstines hus findes i 2017 stadig på hjørnet af Krügersvej og Konstabelvej, og den moderne adresse er Krügersvej 36a.

"Æ Konstawel-stæj" i Erritsø, cirka 1930. Her er flertallet af Peter og Kirstines store børneflok født og opvokset. Sammenligner man dette foto med Johannes M. Dinnesens tegning fra 1939 øverst i denne krønike, genkendes både bindingsværksmønstret, træerne og vandtruget ved vandpumpen på gårdspladsen. Fotografiet er stillet til rådighed i september 2006 af Erik F. Rønnebech.

På de lokalhistoriske sider for Erritsø sogn [Erik F. Rønnebechs hjemmeside] findes et optryk af nogle minder fra gamle dage nedskrevet af forhenværende murer Jens N. Lind omkring 1930. Lind gengiver blandt andet nogle historier, han har hørt fra sin far, murermester Niels Rasmussen (som levede fra 1816 til 1887) – blandt andet denne, som udspiller sig omkring 1860:

"Hans Jørgen Balle skulle have sin gård bygget om. "Mæ og And'es Konstawel", fortalte fader, "skulle have arbejdet", "henholdsvis som murermester og som tømrermester, og hver af os havde akkorderet med Hans Jørgen om en bestemt sum. Ved den første udbetaling mødte vi begge med vor kvittering og fik vore forskud, men Hans Jørgen havde dog stor betænkelighed ved vor afregningsmåde. De mange tal, der både skulle lægges sammen og trækkes fra, så han meget skeptisk på, han kendte sin begrænsning til at behandle tal og var bange for kludder i regnskabet".

"Næ-i", sagde han, "hie ska I no sie, hwodden a hå tendt, vi ka årdne den sag", og så lukkede han klappen op til sit chatol. "Sie, i denn skott dier legger dinn pæng Niels, å i denn skott dier legger dinn pæng Andes. Addehånd I få brog få dem får I a hwer sin skott, å nær så edt der æ flier, ha I fået, hwad I ska ha". – (Her skal I nu se, hvordan jeg har tænkt at vi kan ordne den sag; og så lukkede han klappen op til sit chatol. I den skuffe der ligger dine penge Niels, og i den skuffe der ligger dine penge Anders. Efterhånden som I får brug for dem, får I af hver sin skuffe, og når så der ikke er flere, har I fået hvad I skal have).

Derved blev det, og der blev aldrig kludder i regnskabet. Ved sidste udbetaling godkendte vi det som fuldstændig rigtigt. Hans Jørgen slog da fast: "No ha hwær a jær fået, hwad I hår fortjænt – dæ ka være jæres kwettering – å a hå fåt mi ny goerd, dæ ka wæer mi kwettering". (Nu har hver af jer fået, hvad I har fortjent, – det kan være jeres kvittering – og jeg har fået min nye gård, det kan være min kvittering)".

Folketællingerne bekræfter navnene på både murermester Niels Rasmussen (med tilnavnet 'Møller') og gårdejer Hans Jørgen Balle. Hans Jørgen født omkring 1817 er døbt Pedersen. Han er søn af Peder Nielsen Balle, som ved folketællingen i 1834 er gårdmand i Ballesgaarde nær Erritsø, deraf navnet 'Balle'. Anders Konstawel i historien er bedstefar Peters far, tømrer Anders Bertelsen i Erritsø – bosiddende på husmandsstedet i Erritsø, som i dag ligger på hjørnet af Krügersvej og Konstabelvej.

Peter og Kirstines husmandssted i Erritsø, som det ser ud i Googlemaps Street View anno 2012. Den moderne adresse er Krügersvej 36a, matrikelnummer 55b. Sammenligner man billedet med tegningen fra 1939 øverst i denne krønike og fotografiet foran fra cirka 1930, ses det tydeligt, at omridset af huset er det samme – men meget er selvfølgelig forandret, og hovedbygningen har fået tilført en skal af nye mursten.

En anden Konstabel-historie har jeg i januar 2007 fået tilsendt af lokalhistoriker Erik Rønnebech. Historien stammer fra det lokalhistoriske arkiv ("Folkeminder") og handler om sagn og overtro. Fortælleren er gårdejer Thomas Andersen, der boede i Havløkke.

"I 1913 byggede vi en ny kostald. Tømrer Peder Konstabel viste mig en dag en temmelig lang lok kvindehår, som han gik med i sin pung. "Hvad vil det sige", spurgte jeg. "Har du klippet så lang en lok af din kone?" Nu var gamle Peder Konstabel også pumpemager, og han havde købt en eg i Firemandsskoven, som den hed, ved Henneberg Ladegård – vi har her til gården 5 tdr. land, der ligger ved siden af vor skov. Så fortalte P. K., at da han stod og huggede egen til, opdagede han, at der var boret et hul i denne og drevet en prop for, og i hullet lå nævnte lok. Den gamle mente, der var sat en eller anden sygdom bort der.

Pastor Hornbæk, Fredericia, havde været mange år i Indien som missionær og præst. Han fortalte, at han engang havde set indtil ti djævlebesatte kvinder på en gang. Fråden stod ud af munden på dem, de smed sig på jorden, vred sig og hylede. Men de indfødte vidste råd. De tog en sådan kvinde og slæbte hende hen til et træ, tog en lok af hendes hår, vred denne om et søm, slog sømmet fast i træet og rev med et rask ryk hårlokken af, og kvinden var rask med det samme".

Konstabelvej i Sanddal ved Erritsø, september 2017. [Mit eget foto]

På Erritsøs lokalhistoriske sider på nettet stod der i september 2006 i listen over "veje opkaldt efter personer", at Konstabelvej i Sanddal *muligvis* er opkaldt efter en tømrer kaldet Anders Konstabel. Dette forbehold kan nu slettes – og i februar 2012 er teksten på hjemmesiden da også ændret til denne: ″Konstabelvej. Opkaldt efter tømrer Peter Andersen kaldet Peter Konstabel, der boede i husmandsstedet Krügersvej 36a, Sanddal″.

Da Peter og Kirstine bliver gamle, giver de fra sidst i 1920'erne plads i huset til datteren Marie (som på dette tidspunkt er knap 50 år gammel) og hendes mand, Peder Pedersen "Skomager". Peter og Kirstine bor herefter på aftægt i en lille lejlighed på husmandsstedet, og efter de to gamle dør i henholdsvis 1933 og 1935, er det Marie og hendes familie, der overtager ejendommen. Peder Skomager dør dog kort efter, og så vidt vi ved, afhænder Marie allerede først i 1930'erne stedet til personer uden for familien og flytter selv ind hos en datter og svigersøn i Sanddal.

I følge oplysningerne er det en Laurits Hougaard, som i 1940'erne står for en omfattende modernisering og istandsættelse af den gamle ejendom. Fotografier i Erritsøs lokalhistoriske samling fra den efterfølgende periode viser, at ejendommen så sent som i 1964 har bevaret bindingsværk og stråtag på hovedbygningen, og huset – nu med en skal af nye mursten – eksisterer som nævnt ovenfor i 2017.

Luftfoto fra 1964 af husmandsstedet på Krügersvej 36 i Sanddal. Hovedbygningen har på dette tidspunkt stadig bindingsværk og stråtag. Fotografiet er venligst stillet til rådighed i september 2006 af Erik F. Rønnebech.

Da Peter Andersen dør som 85-årig i 1933, får han et par pæne ord med på vejen i den lokale avis:

Dødsfald i Erritsø.
De naaede ikke Diamantbrylluppet.

En i Erritsø kendt Skikkelse, gamle Peter Andersen, er i Gaar afgaaet ved Døden i en Alder af 85 Aar. Peter Andersen, der var Tømrer, var en agtet Mand, der i sin Tid var en af Sognets kendteste Haandværkere. Mange er de Gaarde, han han bygget omkring i Egnen — da var der Tømrerarbejde den Gang med Bindingsværksbygningerne. Sit Haandværk havde han lært ved Tømrer Chr. Poulsen i Sønderskov, hvor han ligeledes hentede sin Brud, Christine Poulsen, der har været ham en trofast Hustru, og de to har nu levet sammen saalænge, at de den 19. December kunde have fejret den sjældne Fest Diamantbryllup, men det skulde saaledes ikke ske. I de sidste Aar har Peter Andersen været svækket en Del, saa hans Tanker har været uklare, hvorimod hans Hustru, der er 78 Aar, endnu er frisk og rask, og hun skulde saa ikke opleve den Glæde at fejre den sjældne Fest. [Avisklip fra december 1933 udlånt af Sven-Erik Andersen, Fredericia]

Peter og Kirstine i stuen i Sanddal cirka 1928. [Foto stillet til rådighed af Sven-Erik Andersen]

I sine erindringer fortæller min mor, at hun fra barneårene omkring 1920 husker bedsteforældrene i Erritsø som gamle mennesker og besøgene hos dem ”som noget rart”. Trods små og trange kår tyder alting på, at det er lykkedes Kirstine og Peter at give alle 10 børn en tryg opvækst og få dem sat godt i vej. Der er i de efterfølgende år et godt sammenhold i familien, og de mange søskende med deres ægtefæller og børn besøger ofte hinanden og mødes omkring højtiderne alle sammen til traditionel flæsk og julekål. Mange bor i cykelafstand inden for samme område ved Lillebælt – i Fredericia, Erritsø, Skærbæk – og de tre søskende i den store flok, som i mellemtiden har bosat sig i København, kommer hjem på besøg for at mødes med familien.

Familiesammenkomst i Erritsø cirka 1941. Mormor Dorthea ses med hvid bluse i forreste række. Kvinden med hat og tværstriber ved siden af Dorthea er moster Marie. Morfar Niels Møller ses siddende i bageste række. [Foto stillet til rådighed af Anne Gerdes].

Fra mine egne barneår i 1950'erne husker jeg at have været med ved nogle af disse familiesammenkomster hos min mormor og morfar i Fredericia. Alle mændene røg cerutter og gik med vest og lommeur, og kvinderne var store damer, som sad tungt og fyldigt på de polstrede spisebordstole og havde brede arbejdsvante hænder. Navnene var dem, min mor havde kendt fra hun var barn – moster Marie, morbror Kristian, moster Maren, morbror Peter, moster Helene og så videre. Alle var gamle, nogle var ret afvisende over for os børn – men generelt var der en gemytlig atmosfære, som beviser, at alle i søskendeflokken havde fået en god start på livet hjemme hos deres forældre, Peter og Kirstine, i Erritsø. Så vidt jeg ved, blev alle 10 selv gift og fik børn – og der er derfor i dag rundt omkring i landet rigtigt mange efterkommere efter konstawlerne i Sanddal.

Erritsø kirke indviet i 1899, september 2017. Mormor Dorthea bliver konfirmeret i denne kirke i 1903 og gift i samme kirke 10 år senere i 1913. [Mit eget foto]

Tilbage til Annas forældre, Dorthea og Niels i Fredericia.

Datteren Dorthea født i 1889 er Peter og Kirstines 6. barn, som lever – og hun vokser i 1890'erne op på det lille tømrerværksted og husmandssted i Sanddal og går i skole i Erritsø fra hun er 7 til hun er 14. Dortheas skudsmålsbog fortæller, at hun bliver konfirmeret i Erritsø kirke den 4. oktober 1903 af provst Zeuthen fra Sct. Michaelis kirken i Fredericia.

Fra cirka samme tidspunkt har hun sikkert haft forskelligt arbejde rundt omkring – men den første beskæftigelse noteret i skudsmålsbogen, kort før Dorthea fylder 18 i juni 1907, er denne: "Dorthea Andersen har tjent mig fra 1ste Maj 1907 til 1ste Maj 1910 og har i den tid været tro og pligtopfyldende. – I A Lauritsen Fougaardsminde".

Fougaardsminde i Erritsø cirka 1966. [Foto fra fredericiahistorie.dk]

Hen over sommeren 1910 tjener Dorthea på en gård i Børup ved Taulov, og fra 1. november 1910 til samme dato året efter er hun i tjeneste hos Else Hansen i Brovad. Herefter flytter hun over på den anden side af Lillebælt og er fra 1. november 1911 fæstet til "Forvalter- og Kasserer-Kontoret for Sindssygeanstalten ved Middelfart" for en halvårlig løn af 96 kroner.

Mit eget foto af Taulovgaard, september 2017.

Dorthea fortsætter beskæftigelsen i Middelfart frem til den 1. maj 1913, hvorefter hun fæstes til Taulovgaard for sommerhalvåret 1913. "Løn 120 Kr.", står der i skudsmålsbogen. Arbejdet på Taulovgaard, som slutter den 1. november 1913, er den sidste optegnelse i bogen. Tre uger senere bliver Dorthea som 24-årig, og som nævnt i starten af denne krønike, gift i Erritsø kirke med sin kæreste, murersvend Niels Møller Jensen.

Jeg har ikke fundet et bryllupsbillede af Dorthea og Niels, men her er billeder af de to unge, fra før de møder hinanden. Øverst til venstre Dorthea i 1908, da hun er 19, og til højre Niels omkring 1910, da han er cirka 23.

Også Niels' skudsmålsbog er bevaret, så det er på tilsvarende måde muligt at følge hans første år på den tids arbejdsmarked. Niels er som tidligere nævnt født den 19. maj 1887 og bliver konfirmeret i Øland kirke den 14. marts 1901. Efter han er fyldt 18, er han i tjeneste hos Anders Mortensen fra 7. januar 1906 til 1. november samme år – og de følgende 12 måneder indtil 1. november 1907, stadig i Øland sogn, er han i tjeneste hos P. Vestergaard.

Skudsmålsbogen registrerer afgang fra Øland sogn og tilgang til Brovst Østre Del henholdsvis 31. marts og 2. april 1908. Hans beskæftigelse i perioden er ikke noteret, men jeg gætter på, at Niels allerede her er begyndt i murerlære. Han forlader Brovst den 21. februar 1910, og By- og Herredskontoret i Middelfart noterer hans tilgang to dage senere, den 23. februar 1910.

Året efter indtræder Niels i følge sin første fagforeningsbog – og stadig bosiddende i Middelfart – den 1. maj 1911 i Murerforbundet i Danmark, på dette tidspunkt udlært som murersvend. Et halvt år senere får Dorthea som nævnt ovenfor arbejde på statshospitalet i Middelfart, og al sandsynlighed taler altså for, at de to unge har mødt hinanden i Middelfart på et eller tidspunkt i løbet af 1912. Formodentlig har Niels haft en opgave som murersvend på hospitalet, hvor Dorthea arbejder. Dorthea og Niels bliver kærester, gifter sig i Erritsø kirke den 22. november 1913 og bosætter sig derefter i Fredericia.

Dorthea, Niels og lille Anna hos fotograf Carl Christensens efterfølger i Etlarhus Fredericia, 1917.

I den første tid efter brylluppet bor parret i en lille lejlighed i Sjællandsgade over for Sct. Josefs Hospital. Her bliver datteren Anna Johanne født i december 1915.

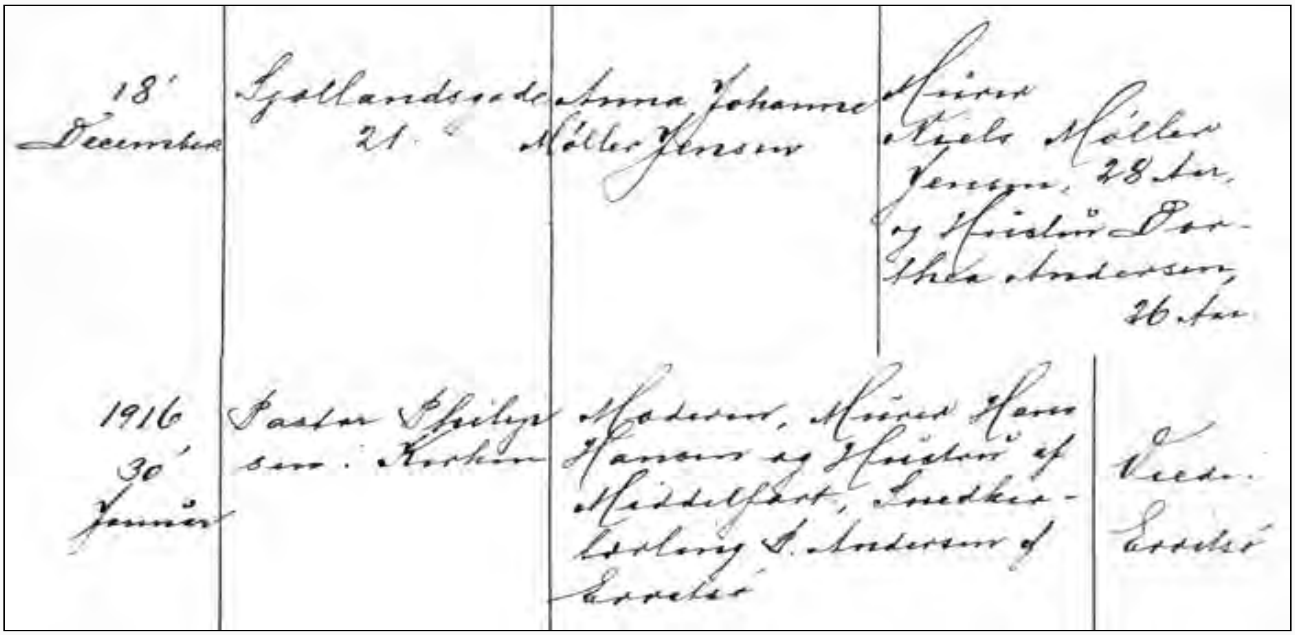

Anna Johanne Møller Jensen født den 18. december 1915 og døbt i Michaelis Kirke den 30. januar 1916. [Michaelis fødte 1910-1917, opslag 172]

Forholdene har sikkert været små og trange, og kort efter flytter den lille familie uden for voldene til Anders Billes Vej – hvor Niels har lejet en lejlighed på 1. sal i en to-familiers villa. ” Her boede vi, til jeg var 8 år”,

fortæller Anna i sine erindringer. ”Jeg kan huske, hvordan lejligheden så ud, og at der var en have”.

Adressen er i følge en vejviser fra 1920 Anders Billesvej 5. Huset eksisterer i 2017 ikke længere. Det blev i følge det lokalhistoriske arkiv nedrevet før 1994. Annes lillesøster Erna bliver født i 1921, mens familien bor på Anders Billesvej.

Foto fra Anders Billes Vej 5, cirka 1920, hvor Dorthea og Niels og lille Anna boede fra 1916 til 1924 i lejligheden på første sal. Kvinden på billedet er Dortheas søster, moster Maren. ”En dag fik vi besøg af min moster Maren, og herfra findes et billede nede fra haven. Hun kom på sin cykel fra Middelfart – ja, hun har nok været med færgen fra Strib til Fredericia, for der var jo ingen bro dengang. Jeg har siden haft nær tilknytning til moster Maren, hun var nok den mest elskede af min mors søstre”.

Parrets anden datter Erna bliver født i 1921, og i 1924 køber murer Jensen en udlejningsejendom i Prinsensgade nr. 6 midt i Fredericia by – ”et langt hvidt hus med 7 lejligheder, hvoraf vi havde den ene”, fortæller Anna. Niels arbejder for et murermesterfirma i Fredericia, og Dorthea syr lidt for fremmede – og selv om der ikke er meget at gøre med, så har de åbenbart god styr på økonomien, for det er på dette tidspunkt i historien næppe enhver murersvend beskåret at købe eget hus.

Prinsensgade 6, september 2017. [Mit eget foto]

Niels er murer i Fredericia, og han og Dorthea og deres to døtre, Anna og Erna, bor i et stort hus i Prinsensgade 6, som Niels køber omkring 1923. Huset har syv lejligheder, og ejendommen eksisterer i 2017 stadig, se billedet ovenfor.

Jeg ved ikke, hvordan Niels som murersvend har skaffet pengene til at købe eget hus. Men det ligger fast, at han gennem et langt liv var en driftig mand med en stærk vilje. I mange år var han medlem af bestyrelsen og kasserer for murernes fagforening i Fredericia.

Dorthea stod for børnene og husholdningen, men det var Niels, der styrede pengesagerne. Han opbevarede papirer og dokumenter i aflåste rum i sit skrivebord, og ingen andre end han selv havde adgang til disse gemmer.

"Det lange hvide hus" – Prinsensgade 6 i Fredericia anno 2001 – under renovering.

Det er ikke med i hendes erindringer, men min mor har somme tider antydet, at Niels er lidt udsvævende i sine unge år og også i perioden lige efter, han og Dorthea bliver gift i 1913. Han er blandt andet glad for at spille kort, og somme tider falder han efter arbejdet i lag med nogle af kollegerne og drikker øl og spiller kort til langt ud på natten. Det bryder Dorthea sig bestemt ikke om, og da børnene kommer til, og der bliver større ansvar at leve op til, får Niels en besked, som ikke kan misforstås, og derefter gentager natteroderiet sig ikke mere.

I alt, hvad vi herefter hører, udviser Niels som hovedforsørger for familien en høj grad af ansvarlighed og en fremragende sans for at få økonomien til at hænge sammen – selv i trængselstider, som den store arbejdsløshed i 1930'erne og de perioder i vintermånederne december, januar og februar, hvor han hvert år står uden arbejde. Han køber hus, får også råd til nødvendige ombygninger og renoveringer, alle regninger bliver betalt til tiden, Niels er respekteret blandt kunder og fagfæller, og familien har altid til det fornødne.

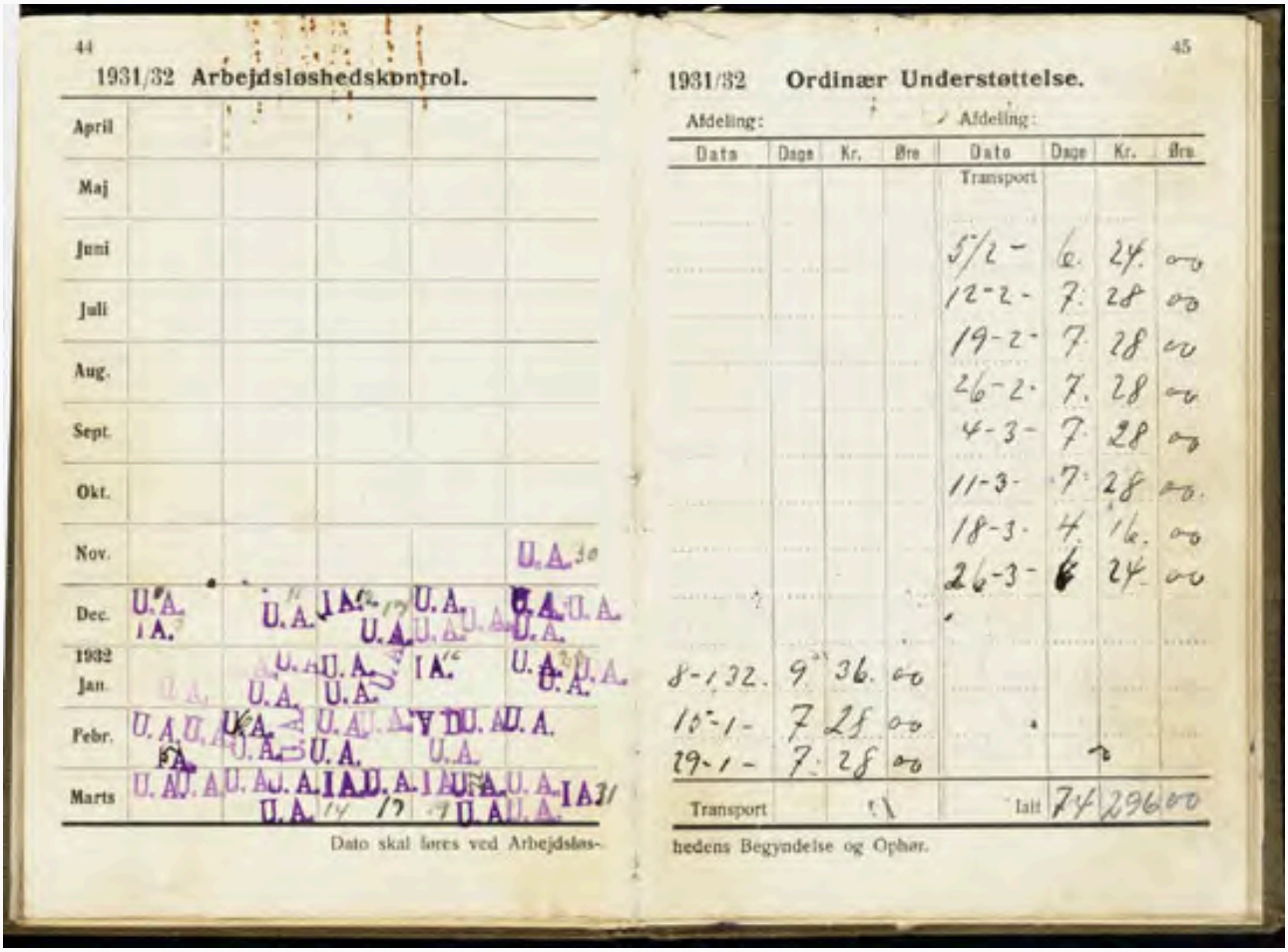

Her er et karakteristisk opslag fra fagforeningsbogen fra året 1931-32. Niels er uden arbejde det meste af tiden i månederne fra december til og med marts. Fra starten af januar modtager han understøttelse – 4 kroner om dagen, og i alt 296 kroner for 74 dage uden arbejde.

I de følgende afsnit overlader jeg ordet til min mor, som i sine erindringer fylder nogle detaljer på sine forældres tilværelse i 1920'ernes og 1930'ernes Fredericia.

"Fra Anders Billes Vej husker jeg min allerførste skoletid i Slesvigsgades Skole. Jeg gik ned over Volden. Men kort efter flyttede vi. Min far købte et hus i Prinsensgade nummer 6, et langt hvidt hus med 7 lejligheder, hvoraf vi havde den ene. En pæn stor lejlighed, som senere blev udvidet med en stue mere fra en af de andre lejligheder. Det betød, at den anden lejlighed kun havde ét værelse tilbage, og her boede en overgang min fars halvbror Laurits og senere Erna og mig.

I de andre lejligheder boede blandt andre tre unge familier med små børn, Knudsens og Andersens og Rasmussens. Min mor og far havde nogle venner, og når de gik på besøg om aftenen, var vi børn med. Mændene sad i den ene stue og spillede kort, og konerne sad i den anden stue og snakkede og lavede håndarbejde. Vi børn legede, som regel i køkkenet, og jeg kan huske, når vi skulle hjem ud på aftenen, at vi gik og halvsov eller i hvert fald var blevet trætte. (…)

Min far førte regnskaber over lejlighederne i en lille bog, som jeg har arvet. Der var huslejer til 15, 20, 30 og 38 kroner om måneden. En enkelt familie havde han problemer med at få pengene af. Han måtte op på 1. sal nogen gange for at bede om sine penge."

Murerforbundets bestyrelse i Fredericia omkring 1945. Det er Møller Jensen. der står bagest til højre med blomst i knaphullet. På hjemmesiden om Fredericias historie fortæller Erik Rønnebech i sine egne erindringer følgende lille historie: "For at cykle fra Skyttevej ind på Akseltorv hos fru Steffensen, hvor murerne og tømrernes fagforening opkrævede kontingent, fik jeg 25 øre af min far. Det samme som en firkantet flødeis kostede. Var jeg heldig og kasserer Dahl med det store fuldskæg havde ringet lidt ekstra gange på klokken efter øl, stak han mig også en 25 øre efter at jeg havde betalt de 2 mærker til fagforeningsbogen". Ud fra beskrivelsen må manden med fuldskægget forrest i billedet bestemt være kasserer Dahl.

"Min far var kasserer i Murernes Fagforening og tjente en lille ekstra skilling ved det. Hver fredag aften sad han på en restaurant, der hed Steffensens Café, og modtog kontingent fra medlemmerne.

Og hen ad jul, når han kom hjem om fredagen efter sådan en aften, så havde han altid noget inde under jakken og samtidig et særligt polisk glimt i øjnene. Vi havde sådan en gammel jordmodertaske, der stod for enden af sofaen – og der blev det lagt ind, dét han havde købt. Og vé os, hvis vi rørte ved den kuffert! Ikke før juleaften måtte vi få lov at smage på herlighederne, og det var jo spændende, hvad der var købt. Der var måske likørkugler, marcipan, chokolade. Det var bestemt ikke noget, vi var vant til at få til hverdag.

Juleaften måtte vi ikke se juletræet, før min far havde tændt lysene på træet, og portieren ind til den anden stue blev åbnet. Vi fik altid flæskesteg, husker jeg – og senere også ris a la mande, men ikke da vi var helt små. Vi lærte at lave ris a la mande af Tante Olga. Bagefter skulle vi hjælpe min mor med at vaske op, det tog alt for lang tid, og imens tændte min far juletræet. Sådan en juleaften fik vi selvfølgelig også gaver, ikke i overflod, og mest nyttige ting, sjældent legetøj. Jeg havde en enkelt dukke, mindes jeg – og jeg mener også, Erna fik en dukkevogn... Ja, det gjorde hun også.

Vi levede i nøjsomhed, med det gjorde alle andre jo også, så det var der ikke noget mærkeligt i. Far og Mor var sparsommelige og kunne godt lade være med at bruge alle pengene, inden vinteren kom – for der var jo det særlige, at der ikke var noget arbejde for min far fra december til februar-marts, og der skulle gå nogen tid, før der kunne udbetales understøttelse. "Karenstid", som han sagde."

Niels ved kolonihavehuset i Sanddal, cirka 1925.

”Min mor og far havde en have ude i Sandal – med mange frugter. Mor syltede meget, og det var godt at få fyldt syltekælderen. Jeg cyklede somme tider derud og plukkede jordbær for min mor. Når hun havde kogt en portion frugter – ribs eller stikkelsbær eller jordbær, eller hvad det var, og selv havde fået det, hun gerne ville have – så kom de unge koner og overtog det, der var tilbage, og som kunne koges en gang til, så de kunne få noget grød. Sådan noget ville slet ikke finde sted i dag, at tingene blev udnyttet på den måde. Men det var noget, jeg lagde mærke til, at det betød meget for de unge koner.

Jeg havde i det hele taget en flittig mor, der gav sit tilskud til hjemmets opretholdelse ved ’at sy for fremmede’, som man sagde. Hun syede kjoler og også noget, der blev sprættet op og lavet om til nogle fine ting. Jeg har været ude med mange kjoler til nogle, der fik dem syet hos hende for en femmer plus en krone eller halvanden i sytilbehør. Tryklåse var det dengang; der var ikke noget der hed lynlåse. Når vi var ved Østerstrand om eftermiddagen, dengang der var sommer til, og hvor vi badede og havde det dejligt, så kom min mor og en anden af mødrene med kaffe og saftevand til os, og så havde min mor altid sit sytøj med. Hun sad og stafferede med hånden over sømmene, eller syede tryklåse i, sådan noget som hun nemt kunne have med.

Min far var også en flittig mand, han arbejdede til han var højt oppe i årene og var en skattet murer. En spjældmurer, som det kaldtes, han gik ud og ordnede folks kakkelovne, skorstene og komfurer og var meget eftertragtet ved den mester og det samme firma, han arbejdede for i over fyrretyve år. Det var ikke den samme mand, men nogle sønner, der kom til efterhånden, men samme firma. Vi havde ikke indtryk af, at der var rigeligt. Men der var altid nok i det hjem, vi havde.”

Niels giver i alt, hvad man hører og selv har oplevet, indtryk af at være en ildsjæl, der både har orden i papirerne og et stærkt socialt engagement byggende på både hans eget ståsted og faglige tilhørsforhold som murersvend og på en uegennyttig omsorg for medmennesker, som har brug for hjælp. Han er glødende fagforeningsmand og socialdemokrat, og han og Dorthea er i alle årene altid parat til at betænke deres nærmeste med velanbragt støtte i form af en kurv med madvarer eller en hjælpende hånd.

Min mor nævner i sine erindringer, at hendes far og mor altid medbringer ”en pose kaffe og et halvt pund smør”, når de besøger bedstefar og bedstemor i Erritsø – og tilsvarende får hun og min far også tit en pakke med fornødenheder eller måske et lille kontant tilskud, når de er i bekneb. Det fremgår også, at Dorthea og Niels, mens de fra 1916 til 1924 bor på Anders Billes Vej, stiller et værelse til rådighed for Dortheas lillebror Peter, og at de en overgang har moster Helenes datter Johanne boende hos sig. ”Hendes mor arbejdede og var alene og har nok ikke kunnet se anden udvej for at få Johanne passet”, fortæller Anna. Men der er mange andre eksempler.

Prinsensgade 6, mit eget foto fra oktober 2009.

På et tidspunkt i 1930'erne bor Niels' halvbror Laurits Jensen i en lille et-værelses lejlighed i huset i Prinsensgade – og en postkvitteringsbog fra årene 1914 til 1931, som findes i min mors gemmer, lister en lang række pakker, breve og postanvisninger sendt til familiemedlemmer og bekendte – endda med angivelse af værdien for hver enkelt forsendelse.

Hvert år i december afsendes en julepakke til Niels' far Otto E. Jensen på adressen "Holmsø, Bonderup St." – og i perioden fra april 1918 til januar 1919 indleveres i alt 16 pakker eller postanvisninger til rekrut, senere korporalelev og til slut underkorporal 1789 P. Andersen i København, på skiftende adresser ved henholdsvis Dragør Fort eller Trekroner Fort, Kastellet. Soldaten er Dortheas lillebror og familiens Benjamin, Peter Andersen, som på dette tidspunkt er omkring 20 år gammel. De fleste af pakkerne og postanvisningerne listet i bogen har en værdi af cirka 20 kroner – og dette vel at mærke på et tidspunkt, hvor arbejdsløsheds-understøttelsen pr. dag i følge Niels' fagforeningsbog udgør 4 kroner.

Én gang, den 10. september 1917, nævnes en postanvisning til adressaten "Niels Peter Jensen, Nørre Skovsgaards Mark, Skovsgaard Station" med værdiangivelsen 210 kroner, altså intet mindre end en halv formue. Jeg kender ikke baggrunden for overførslen, men antager ud fra navnet på modtageren og stedsangivelsen (Skovsgaard ligger på jernbanestrækningen mellem Brovst og Fjerritslev nord for Limfjorden og er nabostation til Bonderup, hvor Niels' far er husmand), at Niels Peter har en forbindelse til morfar Niels Møllers far Otto C. Jensen i Bonderup.

Bagest i Niels' fagforeningsbøger findes indklæbet en række støttemærker fra forskellige indsamlinger, her fra 1940'erne i forbindelse med kampagner for Socialdemokratiet, flygtninge i Østeuropa og demokratiet i Spanien.

Den sidste forsendelse, som nævnes i bogen, er en postanvisning afsendt den 16. juni 1931 til en Chr. Christjansen på adressen Samsøgade 80 i Aarhus. Værdien angives til 195 kroner, altså også et stort beløb – og jeg gætter på, at forklaringen på denne udbetaling skal findes i følgende afsnit i min mors beretning, hvor hun fortæller om sit og Gunnars bryllup i 1939: "Det var lige ved, at brylluppet ikke blev til noget. Min far havde lånt nogle penge til huskøbet i Prinsensgade. Han og min mor kom sammen med købmand Pedersens, og Pedersen havde en svoger i Århus, som min far havde lånt penge af. Så skete der et eller andet, som gjorde, at svogeren i Århus blev sur, ikke på min far ganske vidst – men på et eller andet, og resultatet var, at han opsagde lånet, og pengene skulle betales. Gunnar og jeg havde spurgt, om vi kunne få lov at holde bryllup, og det ville min mor og far forfærdelig gerne gøre for os – men det har selvfølgelig ikke været sjovt at skulle gøre det i den situation, der var opstået, og med små midler. Men vi havde alligevel et dejligt bryllup". Købmand Pedersens svoger i Århus, som havde lånt penge til Niels i forbindelse med købet af Prinsensgade nr. 6, er nok identisk med nævnte Chr. Christjansen i Samsøgade.

Niels og Dorthea ved deres sølvbryllup i 1938. På væggen bag parret ses et maleri af den hvide ejendom i Prinsensgade 6.

Efter døtrene Anna og Erna er blevet gift og flyttet hjemmefra, sælger Niels i 1945 udlejningsejendommen i Prinsensgade og køber en villa med have på adressen Ved Trekanten 2 tæt ved Egeskovvej i den nordlige udkant af Fredericia. Han og Dorthea har sikkert på omtrent samme tidspunkt skilt sig af med kolonihaven i Sanddal og har i hvert fald nu et dejligt og rummeligt hus med fuld kælder og stor have. Villaen er indrettet til to familier, og lejligheden på 1. sal er udlejet – i 1949 til en revisor Svend E. Ottesen.

Det sidste ved jeg fra en ”Skattebog for Fredericia 1949-50”, som jeg også har fundet i min mors gemmer, og hvoraf det fremgår, at Niels det år betalte 497 kroner i skat. Beløbet svarer i følge bogen meget godt til gennemsnittet for almindelige mennesker. Det er kun relativt få håndværksmestre, postinspektører, grosserer, trafikkontrollører, købmænd, lektorer, stationsforstandere, manufakturhandlere, møbelfabrikanter, cigarhandlere, pastorer og lignende, som betaler 4-cifret over 1.000 kroner – og blandt topscorerne er sjovt nok et par apotekere med henholdsvis 5.500 og 7.500 kroner og en grosserer med hele 9.797 kroner i skat. [Skattebog for Fredericia 1949-50, udgivet af Fredericia Presseklub]

Morfar og Mormor i Fredericia.

Jeg har selv en mængde spredte erindringer fra de gange, jeg som barn besøgte min morfar og mormor i deres hvide hus på Trekanten 2 i Fredericia. Man kommer ind til huset fra vejen gennem en mørkegrøn gitterlåge, der hænger på to svære og hvidmalede firkantede cementpiller. Hver af pillerne har øverst en stor blomsterkumme – og siden hen vistnok en kuglerund knop. En trappe fører op til hoveddøren og ind til en trappeopgang, hvor man til venstre går op til de to lejligheder i henholdsvis stueetagen og på første sal – og til højre kan gå ned ad trappen til kælderen.

Murersvend Niels Møller Jensen foran sit og Dortheas nye hus med navnet "DANE" på adressen Ved Trekanten 2, cirka 1950. Navnet var dannet af forbogstaverne i familiens fornavne: Dorthea, Anna, Niels og Erna.

Min morfar og mormor bor i stueetagen, og når man kommer ind i lejlighedens entré ligger til venstre først køkkenet (med et spisekammer bagest) og dernæst soveværelset, ligeledes til venstre ud mod baghaven. Badeværelset med et kæmpestort badekar befinder sig for enden af gangen, og dagligstuen og den fine stue er placeret til højre for entreen med høje vinduer ud til forhaven. I dagligstuen står spisebordet og til venstre en bred divan (hvor min morfar sover til middag), og i den fine stue befinder sig en gråmeleret tyktpolstret sofagruppe omkring sofabordet og i hjørnet til højre gyngestolen med svære metalfjedre.

Alle væggene i stuerne er fyldt med malerier og billeder. Der er tæpper på gulvene – og her sidder vi børn ofte og spiller "loppespil" (som handler om at knipse små plastikbrikker op i en samlebøtte) eller brætspillene mølle og dam. Juleaften står juletræet i den fine stue; det er altid min morfar, der tænder lysene, og først når alle stearinlysene er tændt og pakkerne placeret under træet, tillader han, at vi børn må komme ind og se herlighederne. I kælderen under huset er der altid dunkelt og fugtigt koldt – undtagen i det bageste rum til højre, hvor det buldrende centralvarme-fyr er placeret, og min morfar har sit værksted – med høvlebænk, værktøj og et stort tremmerum ved siden af fyret, hvor han opbevarer træstykker i alle størrelser til eventuel senere brug. Når man kommer ned ad trappen til kælderen ligger et stort tørrerum til højre ud mod forhaven, cykelrummet med døren ud til bagtrappen til venstre og bagest i gangen to trange gæsteværelser med store gæstesenge. Det er altid koldt og klamt at gå i seng her – somme tider så koldt, at jeg får en varmedunk med i sengen – og dynerne i gæstesengene er tykke og tunge og vejer et halvt ton.

Jeg husker haven, der strækker sig hele vejen omkring huset, som meget stor. Foran huset er der en stor grøn græsplæne med tjørnehæk ud mod vejen, rosenbed op imod huset, en skyggefuld terrasse – "lysthuset" – med tunge og brede havemøbler allerforrest i haven og en høj flagstang midt på plænen. Jeg husker ikke at have spillet fodbold på dette græstæppe; måske var det forbudt på grund af faren for at beskadige roser og stauder. På venstre side af huset ved siden af lågen ud mod vejen er der et højt og vildsomt buskads med et bunddække af hvide liljekonvaller. Når jeg gemmer mig herinde, er der ingen, der kan se mig. Baghaven er dels en stor og åben køkkenhave med alskens grønsager og frugtbuske, dels et mere uplejet og dunkelt område til venstre ud mod vejen med frugttræer, buskads og en høj tjørnehæk. Her kan man gemme sig mange steder, og passer man ikke på, kan man næsten blive væk for sig selv i dette vildnis. Uden for lågen er der andre børn i nabolaget, og somme tider nogen at lege med – og drister man sig rigtigt langt væk ned ad den grusbelagte gade, kan man lege gemme og gå i skjul i nogle nicher ved foden af det høje røde vandtårn for enden af Trekanten et par hundrede meter fra min morfar og mormors hus.

Morfar Niels og Mormor Dorthea ved Niels Møllers 60 års fødselsdag den 19. maj 1947.

Det er altid spændende at besøge morfar og mormor – især hvis jeg er der alene, og der ikke er tale om en stor familiefest med mange voksne og ikke så meget plads til børnene. Mormor byder måske på et stykke kandis eller en citronsodavand med patentprop – jeg ved ikke, hvorfor hun altid køber citronvand. De er sure og har alt for meget brus. Købmanden ligger rundt om hjørnet ude på den store vej, Egeskovvej.

Morfar er vild med at spille kort – rommy eller "500", som vi kalder det – og han behandler mig allerede, fra jeg er 6-7 år gammel, som en værdig modstander. Der spilles efter strenge regler – man må samle *dele* af bunken op, men skal kunne lægge det nederste af de kort, man samler op, ud på bordet; man må ikke lukke i første runde; det er ikke tilladt at lægge joker'en (som morfar kalder "jokkeren" eller "Runkedorius") ned for et kort, man selv har på hånden. Men vi spiller også for at vinde, og morfar bliver både vred, hvis man kommer til at lave en fejl, og går selv lige til stregen for hele tiden at samle flest mulig points til sig selv. Hvis han, efter at have givet hver af os syv kort, vender joker'en som det kort, jeg kan samle op, er reglen, at "det er ikke tilladt". Han putter "Runkedorius" ind i bunken og vender et andet kort i stedet. Men hvis det omvendt er mig, der vender "jokkeren" til ham, så er det ikke sikkert, at reglen er den samme. Så smiler han bredt med plirrende glade øjne, drysser aske af cerutten og rækker hånden frem efter det gyldne kort, mens han siger "Nå, der har vi jo Runkedorius". Med mindre han taber flere gange i træk, fortsætter kortspillene så længe, jeg vil – også da jeg senere bliver teenager. Min morfar kalder mig altid 'Niels', aldrig 'Niels Jørgen', sikkert fordi jeg jo har arvet det første af mine fornavne fra ham. Det er han stolt af, og dét med navnet gør måske, at jeg altid har en ganske særlig stjerne hos min morfar.

Da jeg bliver lidt ældre – fra omkring 11 års alderen, tror jeg – og når jeg er på søndagsbesøg i Fredericia sammen med min far og mor, er det altid min morfar, der sørger for, at jeg får penge til eftermiddagsforestillingen i en af Fredericias to biografer – og så vandrer jeg alene ned ad Egeskovvej og over volden forbi Landsoldaten ned til midtbyen for fra en af de forreste "cowboyrækker" at se John Wayne i "Kom til Alaska", Gary Cooper i "Sheriffen" eller James Stewart i "Manden fra Laramie" sammen med en flok højrøstede og larmende bybørn i en fyldt biografsal. Min morfar og mormor er nogle af de allerførste i Fredericia, der omkring 1958 får fjernsyn – et lille 17 tommers i en blankpoleret brunlakeret trækasse – og jeg husker fra den tid nogle lange aftener med operetteforestillinger i tv-teatret og lignende.

Dorthea og Niels på deres guldbryllupsdag den 22. november 1963. Til højre i billedet skimtes det lille 17 tommers fjernsyn – det moderne vindue til den store verden.

Det bliver tit sagt, at alle i min generation husker, hvor de var, den dag John F. Kennedy blev skudt. Jeg var hos min morfar og mormor i Fredericia. Det var den 22. november 1963, og Niels og Dorthea fejrede deres guldbryllup den dag med en familiemiddag i stuerne på Trekanten 2. En af de sidste gange, jeg besøgte min morfar og mormor alene, var i juni måned 1964, da jeg var 15 år gammel. Jeg husker ikke, hvorfor jeg var der, men jeg fik penge til 7-forestillingen i biografen, og da jeg kom tilbage efter filmen, fik vi aftenkaffe og småkager og jeg måske en citronsodavand. Jeg sad uroligt på stolen, fordi jeg vidste, at fjernsynet klokken lidt over 21 havde en direkte transmission fra koncerten i KB Hallen med selveste *The Beatles* – men jeg turde ikke nævne det, fordi jeg tænkte, det ville kræve alt for mange forklaringer at få lov til at se det.

Morfar Niels Møller ved sin 70 års fødselsdag i 1957.

Men pludselig kom min mormor selv ind på emnet – sikkert i forventning om at blive bekræftet i, at den slags pigtrådsmusik selvfølgelig ikke interesserede mig. Men jo, "det ku' da være sjovt at se det...", fik jeg sagt – og så tændte min morfar for fjernsynet, så jeg kunne se de fire-fem numre, der blev sendt. Det var den 4. juni 1964, og i løbet af det følgende år eksploderede min Beatles-interesse faktisk til seriøs besættelse. Mine bedsteforældre blev aldrig vilde med den nye musik – men gennem fjernsynet lærte min morfar for eksempel at sætte pris på noget så eksotisk som *ishockey*, og min mormor så alle de klassiske Hollywood-film, der blev sendt, og sagde altid – når slutbilledet med teksten "The End" kom frem – at "Så, nu er den film te ende".

Mit eget foto af indgangspartiet ved Niels og Dortheas hus Ved Trekanten 2 i Fredericia, oktober 2006. Ligesom i min barndom er gaden foran huset stadig en grusvej.

Et godt liv.

Det var bestemt ikke hver dag, der blev nydt alkoholiske drikke hos Møller Jensens i Fredericia, men det kan ikke nægtes, at Niels igennem hele sit voksne liv satte stor pris på en øl og en dram. Jeg kan huske fra mine teenage-år i 1960'erne, når han og Dorthea var på besøg hos mine forældre i Jelling, at så vankede der måske en øl og en snaps til søndagsfrokosten, og når det skete, så hævede gamle Niels Møller sit lille glas med et glad smil og sagde, "Hvad har vi dog gjort, Mor, at vi skal have det så godt?" Min morfar og mormor tilhørte en generation, der havde levet det meste af deres liv i relativt små kår præget af hårdt arbejde, perioder med arbejdsløshed og en ofte slunken lønpose – men Niels havde altid haft god sans for det økonomiske, skaffede sig tidligt eget hus med lejligheder til udlejning og dermed under alle omstændigheder en minimal indtægt. Han var alle årene også aktiv i murerforbundet og fortsatte faktisk indtil sin død i 1970 med at betale kontingent, og på deres gamle dage blev parret begunstiget af blandt andet den statslige *folkepension*, som dengang gjorde, at ingen gamle kom til at lide nød; at de fleste tværtimod i forhold til de tidligere år havde rigeligt at gøre med og endda råd til at lade en skilling falde i ny og næ til børn og børnebørn.

I beretningen om sit liv fortæller min mor flere steder, at hun og min far altid kunne gå til morfar i Fredericia, når der var brug for at låne penge til en ny bil eller til anskaffelse af sommerhuset ved Andkær Vig. Bidragende til økonomien var også, at Dorthea både var sparsommelig og forsigtig med at spendere husholdningspengene – og at hun selv i mange år sørgede for en lille supplerende indkomst til familien ved at sy tøj for private. Det var Niels, der egenmægtigt klarede alle eksterne forpligtelser; Dorthea havde end ikke adgang til de skuffer i skrivebordet, hvor Niels gemte sine papirer og klenodier fra svundne tider. Dorthea ordnede alt det nære – husholdningen, vasketøjet og børnene – og det var også altid hende, der skrev fødselsdagshilsener og breve til familie og venner.

Min morfars helt store og lidenskabelige passion var som sagt at spille kort, helst klassisk whist med fast makker og meldingerne grand, nolo, solonolo og pas, og var der den mindste anledning i forbindelse med familiesammenkomster eller andet, kom kortene altid på bordet. Så var han i sit es og strøede om sig med klassiske bemærkninger som for eksempel, når han startede i ruder: "Ruder ud!, sagde han, glarmesteren. For han ku' ingen sæt' ind". Eller når han smed et særligt udvalgt kort. "Dér! Det er li'så godt som "Nå!" på Fyn!" Niels var en dygtig og dreven kortspiller, og det eneste problem var, at han gik voldsomt op i spillet og ikke kunne styre sit temperament, hvis han tabte. Gik han for eksempel ned i en solonolo, hvor han havde gode kort og troede, den var hjemme, smed han arrigt kortene hen ad bordet og skældte ud, mens han påberåbte sig alverdens uheld. Desværre i en grad, så det af og til skete, at spillet blev afbrudt på grund af hans hidsighed. Så blev Niels flov og var fuld af anger – men det ændrede ikke ved, at det samme risikerede at ske igen næste gang, han tabte. Temperamentet kunne han ikke holde i ave.

Niels til højre i billedet i gang med et spil kort – her tydeligvis et familiespil af typen "Æsel" eller lignende. Dorthea (til venstre i billedet) deltog aldrig, når der blev spillet whist. På væggen bag spisebordet skimtes Johannes M. Dinnesens tegning (gengivet øverst i denne krønike) af Dortheas barndomshjem i Erritsø.

På sine helt gamle dage blev Niels for sikkert første gang i sit liv rigtig syg. Jeg husker ikke, hvad han fejlede – men sygdommen udviklede sig så alvorligt, at han måtte en tur på hospitalet, og det brød han sig selvsagt ikke om. Hvad årsagen end var, nægtede han at tage sin medicin, tog mindre og mindre føde til sig og sagde heller ikke noget, når Dorthea eller min mor og far var på besøg. Vidste man ikke bedre, kunne man tro, han var så svækket, at han ikke kunne tale, eller at han ikke rigtigt længere var klar over, hvem der sad ved hospitalssengen hos ham. Men det var ikke tilfældet. Både læger og sygeplejersker fortalte, at når han ikke havde besøg, skældte han højrøstet ud, når nogen prøvede at liste medicin eller mad i ham – og engang, kort før han døde som 82-årig i marts 1970, hvor jeg var med min mor og far på besøg hos ham på hospitalet, satte han sig op i sengen, famlede sig med lidt hjælp fra Dorthea frem til sin pung i sengebordet, fiskede en tikrone-seddel ud af pungen og trykkede den i hånden på mig, mens han så mig direkte i øjnene, og sagde, "Den ska' du ha', Niels!" Det var sidste gang, jeg så ham – og kun et par uger senere var jeg med til at bære ham til graven fra Christianskirken i Fredericia. Jeg tror, Niels Møller havde mærket på sin krop og erkendt, at der ikke var nogen vej tilbage – og at han i stedet for at lade medicinen trække pinen ud havde besluttet sig for at dø uden at blive til unødig besvær for sig selv og familien. Det lykkedes for ham, på forbavsende kort tid – ligesom det meste andet, han havde villet i sin tilværelse. Niels har helt sikkert haft *et godt liv*.

Dorthea med karakteristisk hækletøj, cirka 1965.

Min mor og far hjalp Dorthea med at sælge huset på Trekanten 2, så hun kunne flytte ud til en beskyttet bolig på Hanneruphus i Erritsø, altså i samme område hvor Dorthea var født og opvokset, og hvor hun og Niels var blevet gift i 1913 så mange år tidligere. Dorthea havde også haft et godt liv, og hun fik også nogle gode år alene, efter Niels var død – uden alvorlige sygdomme, stadig rask og relativt rørig og mentalt i fuld vigør lige til hun døde som 92-årig i 1981. Kun to uger før hun døde, fejrede hun sin fødselsdag på Restaurant Hannerup med hele familien og gik ved den lejlighed, godt nok på trætte ben, hele vejen fra bilen ned til stranden ved Trelde Næs, et af hendes og Niels' favoritudflugtsmål i alle årene siden de mødte hinanden i starten af 1910'erne.

Den eneste store sorg, Dorthea kom til at opleve i sine sidste år, var da hendes svigersøn Gunnar døde som

kun 59-årig i 1975. Det var ikke rimeligt, mente Dorthea – men på karakteristisk nøgtern vis lærte hun at leve også med denne store skæbnens ugunst. I min mors gemmer har jeg fundet et brev skrevet af Dorthea sidst i 1970'erne – hvor ordene falder således, ligefremt og selvfølgeligt: "Her sender jeg den lille Check som jeg lovede dig, håber du anvender dem fornuftigt. Da Gunnar levede havde jeg jo ikke så meget at forære bort. Han ville også have været glad for en Skilling, men jeg er glad for, at Far aldrig var smålig over for Gunnar. Nå, de har det jo begge godt og er fri for al Verdens Ondskab".

Lad disse livsbekræftende og ligefremme bemærkninger være slutordene i denne krønike – hvor vi er kommet vidt omkring i anegalleriet i Erritsø, blandt konstawlerne i Sanddal og hos Møller Jensens i Fredericia – og hvor historien i denne omgang hermed er te' ende.

T H E E N D

Niels og Dortheas gravsted i Fredericia fotograferet i 1999. På stenen står Niels Møller Jensen 1887–1970 og Dorthea Møller Jensen 1889–1981. Gravstedet er siden sløjfet.

Henvisninger og kilder:

Opslag i kirkebøger på Statens Arkivers Arkivalieronline.
Folketællinger i Dansk Demografisk Database.
DIS-forum med mere på siden slaegt.dk.
Anna Dinnesens beretning: "Mit liv" (2005).
Erritsø og Fredericia lokalhistorie på Erik F. Rønnebechs lokalhistorie-hjemmeside.
Oplysninger om Konstawl-slægten tilsendt af Erik F. Rønnebech.
Oplysninger og fotos tilsendt af Anne Gerdes, 2021.
Albert Breindahl: "Slægt og muld" (1965).
Karsten Skjold Petersen: "Geworbne krigskarle. Hvervede soldater i Danmark 1774-1803" (2002).
Fotos af bedstefar Peter og bedstemor Kirstine (og deres familie) fra Sven-Erik Andersens store samling.
Tilsendte oplysninger og andet materiale fra slægtsforsker Peter Sandbøl, 2021-2026.
Peter Sandbøl: "Kayser af Fredericia i 1600- og 1700-tallet" (Personalhistorisk Tidsskrift 2025).
Fotoserie fra gensyn med Fredericia oktober 2009.
Mormor Dortheas slægtstavle.

I forbindelse med revisionen af denne krønike i august-september 2017, laver jeg to ekskursioner til Fredericia-området – først til byen Fredericia og den efterfølgende uge til lokaliteterne Sanddal, Erritsø, Snoghøj, Studsdal, Taulov, Sønder Vilstrup og Stoustrup syd og vest for den gamle garnisonsby. En del fotos fra disse ture er brugt ovenfor som illustrationer

til krøniken. Flere kan ses i to fotoserier, der er links til nedenfor. På den anden af turene – til egnene uden for Fredericia – var batteriet i mit (nye) Nikon kamera fladt, og jeg havde glemt at medbringe reservebatteri. Fotos fra denne tur er derfor taget med iPhone 6.
Fredericia 2017
Erritsø-Taulov-Sønder Vilstrup 2017

I forbindelse med en udflugt til Sjælland og Fyn i påsken 2022 besøger jeg nogle steder med betydning for slægten i denne krønike: Bogense og Vejlby på Fyn og Ullerup Ødekirke ved Fredericia.
Bogense, Vejlby, Fredericia 2022

Mormor Dortheas barndomshjem, husmandsstedet i Sandal, cirka 1935.

Denne krønike er © 2026 Niels J. Dinnesen | Template design by Andreas Viklund